

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KULTURMINDER

Udgivet
af Selskabet for dansk Kulturhistorie

NY RÆKKE · BIND I

NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK

København 1955

KULTURMINDER

UDGIVET MED TILSKUD
FRA UNDERVISNINGSMINISTERIET
—
REDAKTION: K. F. PLESNER

Til Niels Breitensteins afhandling om Hans West
er særskilt ydet bidrag fra Ny Carlsbergfondet

KULTURMINDER

Udgivet
af Selskabet for dansk Kulturhistorie

NY RÆKKE · BIND I

NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK

København 1955

INDHOLD

K. F. Plesner: H. Grüner-Nielsen	7
Gudmund Boesen: Otto Andrup	10
Victor Hermansen: Christian den Fjerdes Trompetere spiller op	15
Kirsten Weber-Andersen: Christian d. Fjerdes farvekammer	19
Bjørn Kornerup: Biskop Peder Herslebs Visitats paa Her- lufsholm 1745	42
Robert Neiiendam: Fra Biskop Mynsters Ungdom	59
Georg Galster: Ole Devegge og Jens Baggesen	68
Bredo L. Grandjean: Hans Christopher Ondrup	78
Niels Breitenstein: Hans West	100

H. Grüner-Nielsen

24. juli 1881 - 24. februar 1953

SOM søn af den kendte lokalhistoriker Oluf Nielsen førtes *Hakon Grüner-Nielsen* tidligt og naturligt ind på studier af landets folkelige kultur. Strax efter at han i 1906 havde taget studentereksamen, blev han knyttet til Dansk Folkemindesamling, hvor han kom til at virke indtil sin død. Nogle år efter tog han også organisteksamen og fik ansættelse ved en københavnsk kirke. Foreningen af folkløse og musik blev hans livsværks særkende. Et par klassiske værker om dansk

folkedans har sit udspring heri; men i særlig grad præger det hans arbejde med folkeviserne, hvor han blev sit slægtleds ypperste forsker. Sammen med Hjalmar Thuren udgav han færøske kæmpeviser og deres melodier. Hans store udgave af *Danske Viser fra Adelsviserbøger og Flyveblade* (I-VII, 1912-31), der var blandt det nystiftede Sprog- og Litteraturselskabs første udgivelser, betegner en landvinding for dansk litteraturvidenskab, der, til trods for Ernst Frandsens studier, endnu ikke er udnyttet til fulde. Grüner-Nielsens andet storværk er fortsættelsen af Grundtvig og Olriks nationalværk, *Danmarks gamle Folkeviser*, som han fik forøget med betydelige texttillæg, og hvortil han fik fastlagt og påbegyndt melodiudgivelsen. En særstilling indenfor hans forfatter-skab indtager det folkelige viseudvalg, han udgav 1925-27; Grundtvig, Olrik og v. d. Recke havde hver på sin vis søgt at genskabe visernes »grundform«; Grüner-Nielsen indså, at det kun er en romantisk drøm, og valgte den fremgangsmåde, som allerede Sargent og Kittredge i 1904 havde benyttet til deres udgave af de engelske folkeviser, nemlig af hver vise at give en autentisk redaktion, den udgiveren selv anså for den værdifuldeste. Metoden blev siden anvendt af Ernst Frandsen; men desværre har der ikke været mulighed for at følge det amerikanske forbillede også deri, at alle DgF's numre blev repræsenteret, endda med ganske korte indledninger og, hvor det er af afgørende betydning, enkelte vigtige textvarianter. Her venter der hans efterfølgere en betydelig kulturopgave.

I vort selskab indvalgte Grüner-Nielsen strax ved dets stiftelse i 1936, og var, bortset fra længere svaghedsperioder, en flittig deltager i møderne. Hans svære, ludende skikkelse, det groftskårne hoved med det tunghørt anspændte ansigtsudtryk og det lune drengesmil vakte tillid og sympati. Stille grundende fulgte han de undertiden noget springske drøftelser, og når han en sjælden gang selv ydede et bidrag, var det

præget af grundfæstet lærdom og sund praktisk sans – en egenskab man ellers næppe vilde tiltro den verdensfjerne forsker. I *Kulturminde*r offentliggjorde han i 1947 en lang og vægtig afhandling om de folkelige skålevers og deres historie.

Grüner-Nielsen repræsenterede en uverdslig, noget ubehjælpelig lærdomstype, som nu er ved at forsvinde, men som det er en berigelse at have kendt.

K. F. Plesner.

Otto Andrup

8. oktober 1883 - 24. august 1953

SOM student fra sin fødeby Randers kom Otto Andrup 1902 til universitetet i København. I et brev til Rosenborgs daværende direktør dr. Møllerup skriver han i november 1906: »(Jeg) har siden (studentereksamen) studeret officielt sprog, reelt kulturhistorie«. Kulturhistorie var jo dengang ikke som nu endelig i 1954 anerkendt som universitetsfag, og det blev sluttelig i almindelig og sammenlignende litteraturhistorie Andrup 1909 tog sin magisterkonferens. Men hans

livsbane inden for vort kulturhistoriske museumsvesen blev allerede udstukket i studenterårene.

Magisteren, som han gerne kaldtes både på sit museum og af venner og arbejdsfæller til højt op i årene, blev straks efter sin konferens knyttet til Frederiksborgmuseet. Tidligt i sin studietid var han blevet sekretær for museets inspektør E. F. S. Lund ved dennes arbejde med udgivelsen af »Danske malede Portrætter«; han fortsatte med dette arbejde endnu nogle år og fik derved især lejlighed til grundigt at bearbejde Rosenborgs dengang enestående samling af danske portrætminiaturer. Samtidig var han kommet ind på omfattende og helt grundlæggende arkivundersøgelser vedrørende ældre tiders for en stor del tabte danske portrætbestand; mere metodisk end det hidtil var sket indførte han tillige kritiske principper i studiet af eksisterende portrætter. Hans ungdoms personalhistoriske studier, undersøgelser over adelige våbenkister, det 16. og 17. århundredes danske talmonogrammer o. a. l. kvalificerede ham yderligere til det arbejde han gik ind til på Frederiksborg. Det endnu unge museum, der bar præg af, at man på kort tid havde måttet fylde det genopbyggede slots tomme sale, trængte til både kritisk sigtning og omfattende supplerung. Det er ikke her stedet til at redegøre for Andrups ordnings- og katalogiseringsarbejde på Frederiksborg eller den række ny-erhvervelser, han skaffede museet i de 44 år, han var knyttet til det – fra 1927 til sin død som dets leder. Det var i virkeligheden et helt andet museum, han efterlod sig ved sin død, end det han knyttedes til i 1909. De største chancer for erhvervelser bød årene efter Tysklands og Østrigs sammenbrud i første verdenskrig; portrætter, som han arkivalisk havde kunnet følge på deres vandring til udlandet f. eks. med bortgiftede danske kongedøtre, og meget andet dansk kulturhistorisk arvegods lykkedes det ham nu at spore og hjemføre. Størst opsigst vakte købet af Leonora Christinas

manuskript til Jammersmindet fra Ulfeldt'ernes arvinger i Østrig; samtidig fandt han og erhvervede til Rigsarkivet den store samling breve fra det Ulfeldt'ske arkiv, der kom til at udgøre hovedstammen i »Christian den Fjerdes egenhændige Breve« VIII (1947).

Som konsulent for lensnævnet i kunstspørgsmål efter 1920 kom han også til at skaffe sit museum betydningsfulde erhvervelser fra de ophævede danske len og stamhuse; i denne stilling har han i sit hjerte sikkert ofte måtte kæmpe en kamp mellem kulturhistorikerens sans for at bevare tingene i deres oprindelige miljø og museumsmandens trang til at samle (men vel at mærke derved også sikre det indsamlede og gøre det tilgængeligt). Den urimeligt hårde lensafløsningslov måtte ramme lensbesidderne tungt, men på sin vanskelige post bidrog Andrup ved sin indflydelse på udførelsen af visse af lovens bestemmelser i virkeligheden i mange tilfælde til at lette slægternes bevarelse af familieportrætter tog andre slægtsminder. Det var bl. a. også hans interesse for herregårdsmiljøet, der gjorde ham til hoveddrivkraften i oprettelsen og indretningen af herregårdsmuseet på Gl. Estrup, Thorvaldsen-Samlingen på Nysø og museet Liselund gamle Slot. Til Rosenborgsamlingen var han fra 1929 knyttet som kommitteret.

Andrup var altid en meget travlt optaget mand, efterhånden også optaget af mange hverv uden for sit egentlige fagområde. Praktiske gøremål medvirkede til, at hans skriftlige produktion ikke i omfang kom til at svare til hans usædvanlige viden. Inden for portrætforskningen må nævnes hans kataloger over portrætterne på Gaunø, Gisselfeld og Vemmetofte og først og fremmest den fortrinlige bog om Frederiksborgmuseets nyerhvervelser 1925, samt hans talrige bidrag til Dansk biografisk Leksikon og Weilbachs Kunstnerleksikon. Om museumshistorie skrev han i jubilæumsskriftet ved Frederiksborgmuseets 50-års jubilæum 1928 og i det

på dybtgående arkivstudier byggede skrift om Rosenborgsamlingens historie 1933, der desværre aldrig blev fuldendt, men til hvis fortsættelse der fra hans hånd findes omfattende forarbejder. Artikler i tidsskrifter m. m. vidner om hans forskellige kulturhistoriske interesser; som redaktør søgte han selv i nogle år fra 1916 at holde liv i det udmærkede tidsskrift »Fra Arkiv og Museum«.

Af »Selskabet for dansk Kulturhistorie« var han selvskrevet medlem fra dets oprettelse. I en sådan snævrere kreds af ligesindede udfoldede han hele sin frodige personligheds bedste egenskaber. Han glædede sig ved samværet med mennesker, gerne som den glædeste i festlige øjeblikke, men lige så gerne i ivrig diskussion om problemer af fælles interesse. I samtalen talte han sig varm, hans tankegang kunde undertiden virke springende, det var som tankerne ofte fløj langt foran sætningerne; men ind imellem glimtede det af originale ideer eller han kunde ud af sin fænomenale hukommelse hente en ellers ukendt eller glemt detaille, der ofte ledte på vej mod løsningen af det diskuterede problem. Som menneske var han naturligvis ikke uden menneskelige fejl; men man glemte dem gerne, når man havde lært at kende hans trofasthed mod venner og mennesker, som han troede på, og hans ildhu over for de opgaver, som han gik ind for. Hans hjælpsomhed påkaldtes sjældent forgæves, og mange yngre har hos ham hentet støtte og gode råd; det var i det hele karakteristisk for ham, at han altid befandt sig godt blandt de yngre og gerne lyttede til og på lige fod deltog i deres diskussioner.

Et års tid før sin død fik han at vide, at hans dage var talte. Med beundringsværdig sjælsstyrke gik han den uafvendelige skæbne imøde. Et par måneder før sin død ledede han som præsident en kongres af nordiske museumsfolk; med vemod hørte man ham her på åbningsdagen holde mindetalen for de afdøde kolleger og slutte med at tale om den

lykke det er, når den bortgående har følelsen af at have nået om ikke alle, så dog en række af de satte mål.

Hans egen livsgerning vil sætte sine spor ind i fremtiden; vi, der har kendt ham, vil glædes ved mindet om hans rige menneskelighed.

Gudmund Boesen.

Christian den Fjerdes Trompetere spiller op -

Af Victor Hermansen

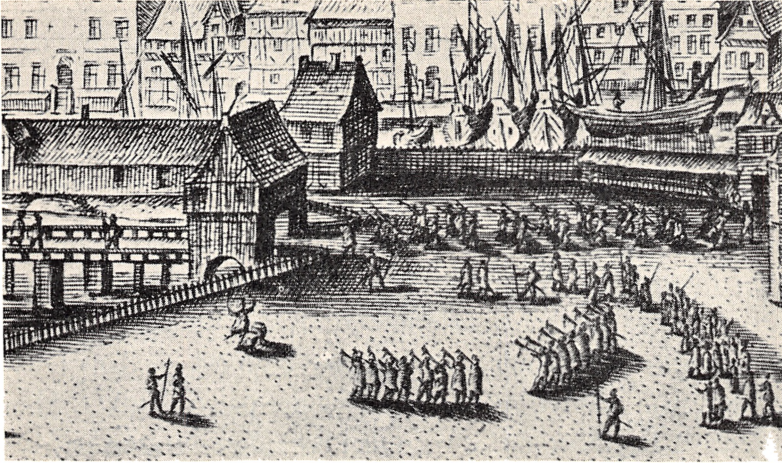
FOR mer end tres Aar siden skrev Angul Hammerich sin grundlærde Doktordisputats om Musiken ved Christian den Fjerdes Hof og gjorde dér opmærksom paa, at Kongen havde ikke mindre end tre forskellige Hold af Musikere i sit Brød: Trompeterkorpset, Instrumentisterne og Sangerne. Vi skal nu ikke beskæftige os nærmere med de to sidste Grupper, men kun se lidt paa, hvad Hammerich fortæller om Blæserne og endda begrænse det til Aarene lige før 1611 – hvorfor: skal vi ret strax komme tilbage til. De to vigtigste Spørgsmaal maa vi imidlertid af gode Grunde lade være ubesvarede, skønt de er de mest afgørende, naar Talen er om et Orkester eller Musikkorps. Vi kan hverken sige: hvorledes de spillede, eller: hvad de spillede, men derimod nok, hvormange de var. Det er jo ikke ligegyldigt, naar man skal danne sig et Indtryk af et Orkester, at man veed, hvor stort eller hvor lille det er, men i denne Sammenhæng har det nu sin ganske særlige Betydning. Det er ikke saa pedantisk som det maaske lader. Men altsaa, Trompeterkorpset var rent lønningsmæssigt midt imellem Sangerne og Instrumentisterne, idet de første fik 58 Daler om Aaret, de sidste oprindelig 135 Daler aarlig, senere 100 Daler. Trompeterne derimod havde 93 Daler, hvis de var uberedne, og 150 Daler, hvis de var til Hest, og senere blev deres Løn noget forhøjet, saa den blev henholdsvis 109 og 184 Daler. Og hvad skulde de saa til Gengæld yde?

Ja, derom siger Hammerich, at »de paa den ene Side fungerede som et synligt Udtryk for Kongens Magt og Myndighed. Trompeterne forrettede Tjeneste som Herolder og Kurierer, ledsagede Kongen paa Rejser og gjorde Krigstjeneste. Paa den anden Side stod de ogsaa Musikken nær og havde i hvert Fald den Bestilling ved forskellige Signaler og Fanfarer at give Processioner, Indtog og andre højtidsfulde Begivenheder en ydre Glans, at blæse til Taffels o. lign.«. Og videre: »at Trompeterne har været benyttede ogsaa i Kunstmusik fremgaar af Prætorius' Angivelser. Et Sted har han, dog ikke uden Betænkning, anvendt dem endog i Kirken, men anbefaler at opstille dem i behørig Afstand, at de ikke overdøver Sangerne«.

Men nu Antallet? Fra 1603 og i en længere Aarrække – altsaa ogsaa i 1611 – bestod Trompeterkorpset af 16-17 Mand, Instrumentisterne var 15-16 og Sangerne ca. 24, altsammen beregnet efter Rentemester-Regnskabernes Lønningslister.

Med det in mente vender vi os nu til Aaret 1611 og spørger, hvorfor vi særlig har fremhævet det. Forklaringen er ligetil. 1611 er det Aar, da det første egentlige Prospekt af København blev stukket i Kobber. Det er malet af Christian den Fjerdes Hofmaler Johannes van Wick, stukket af Jahan Dircksen, og kendes nu kun i eet Exemplar i Nationalmuseets Billedsamling. Allerede i Samtiden var det benyttet som Forlæg for andre Prospekter af Hovedstaden og nu er der næppe nogen Danmarkshistorie eller Beskrivelse af København, som ikke bringer det. Det er set ovre fra Amagersiden og viser os Byen indenfor Voldene med Christian den Fjerdes Havn ved Tøjhuset og det gamle Københavns Slot i Forgrunden. Op over Husenes Tage knejser Vor Frues og Sct. Petri gotiske Spir, ligesom Helliggejst og Sct. Nicolai gør sig gældende i Byprofilen, og til den ene Side ser man langt ude i det Fjerne Roskilde Domkirke, medens Skibene til den an-

Piadsen foran Københavns Slot med Christian den Fjerdes Trompeterc.
Udsnit af J. van Wicks Stik. 1611.

den Side ligger i Klynger ude i Øresund. Navnlig er der gjort omhyggelig Rede for Bygningerne, men alt det, der gør Byen levende, har man mærkeligt nok ikke agtet paa. Der er dog i Virkeligheden en Vrimmel af Kulturhistorie i Billedets bittesmaa Figurer.

Ude ved Kallebodstrand ser man f. Ex. et Par Kanoner, som bliver fyret af, medens en Skildvagt staar paa Udkig ved Tøjhuset. Foran Slottet bliver en Ko slaet for Panden, Baade bliver roet frem af kraftige Aaretag, et Par Dragere slæber af Sted med deres Byrde paa en Stang mellem sig, Kvæg græsser fredeligt, Huggere er travlt beskæftigede, et Par Savskærere staar paa deres Stillads og trækker Saven, og et travlt Liv udfolder sig paa Gammelholm – for blot at nævne nogle Enkeltheder.

Men det mest interessante er tilbage. Allerede den Omstændighed, at Dagligdagens Billeder fra Christian den Fjerdes Tid jo hører til Sjældenhederne, gør ethvert nyt Fund betydningsfuldt i sig selv. Men naar saa dertil kommer, at Emnet ellers ikke er kendt, bliver det af dobbelt Værdi.

Derfor fortjener da ogsaa det her fremdragne Billede, som ikke tidligere har været ænset, vor fulde Opmærksomhed.

I Baggrunden af Pladsen foran Slottet ser vi da Vagtholdet marchere af Sted fra Slottet efter endt Tjeneste. Taktfast skridter de ud i Geledder paa tre og tre, med deres Hellebarder over Skulderen, for – over Højbro – at opsøge deres Kvarter. Men i Forgrunden ser vi det mærkeligste, som næsten minder om Vagtafløsningen paa Amalienborg i vore Dage. Det er Kongens Trompeterkorps med deres lange Instrumenter for Munden, som blæser Fanfare, medens Dirigenten slaar Takten med begge Hænder paa to Pauker. Man bilder sig ligefrem ind, at man kan høre deres krigerske Musik. Og at Sammenligningen med Vagtparaden ikke er helt ved Siden af, kan vi se deraf, at Trompeterkorpset bliver holdt afsondret fra Tilhørerne – ikke ved Politibetjente som nu, men af Hellebardister. Vi kan i hvert Fald tælle fire af dem, som staar strunkne med Hellebarden i venstre Haand og venstre Fod fremme. Og bag dem har samlet sig en Snes Tilhørere, de fleste nok Civile, men ogsaa Militære med deres Hellebarder.

Men endnu een Ting bør vi lægge Mærke til ved dette livfulde Billede. Det er, at Korpset er opstillet i to Grupper paa otte hver, men det vil igen sige, at det har talt seksten Mand, med Dirigenten sytten. Finere Overensstemmelse kan man da ikke forlange mellem det nyfundne Billede og hvad vi i Forvejen vidste ad skriftlig Vej.

Prospekt af København 1618. I den lave bygning bag porthuset ved Højbro har farvekammeret sikkert været.

Christian den Fjerdes farvekammer

Af Kirsten Weber-Andersen

LÆSER man malerkontrakter fra det 17. århundrede, møder man gang på gang den vending, at maleren skal udføre sit arbejde »med guld og egne farver«, men får aldrig at vide, hvilke farver han skal bruge; heller ikke bygnings- eller kirke-regnskaber fra denne tid oplyser noget om, hvilke farvestoffer der er blevet anvendt. Vil man vide det, må man gå til de trykte malerbøger, som opregner de forskellige farvestoffer og giver anvisning på deres fremstilling. Den vigtigste af disse er Valentin Boltz von Ruffach's *Illuminierbuch*, der udkom 1549 og vandt så stor udbredelse, at den kom i mange senere udgaver; 1648 kom den i dansk oversættelse under titlen »En ny oc Konstrjg Illuminer-Bog ... ved Valentinum Bolten af Rufach.« Men de trykte bøger har den mangel, at de ikke siger noget om, hvilke farver der har været de mest anvendte, eller til hvilket formål de kunde anvendes. Vi ved ikke med fuld sikkerhed, hvilke farvestoffer man har brugt

til at male et portræt, staffere et stykke inventar eller udsmykke et værelse. Regnskaber over anvendte farver har hidtil ikke været kendt, bortset fra et par magre fortegnelser over indkøbte farver fra årene 1511-12 og o. 1530.¹

Der findes imidlertid een, mærkeligt nok hidtil upåagtet kilde, der i rigt mål kan give svar på disse spørgsmål. Det er regnskaberne for det kongelige farvekammer, som findes bevaret for årene 1610-11 og 1613-25.² Dette farvekammer, eller farvekælder, som det også kaldes, sorterede under det kongelige klædekammer, der havde til huse på Slotsholmen i København i en særlig bygning, der lå ved Højbro, i flugt med broens porthus, og som på prospektet af København fra 1618 i Pontoppidans »Origines Hafnienses« ses som en længere eenetages bygning; i denne fandtes kontorer og oplag, og her må sikkert også farvekammeret have været. Regnskaberne både for klæde- og farvekammeret førtes af en klædekammerskriver, der også var søetatens zahlmester og som sådan hørte med til etatens embedsmænd.³

Fra farvekammeret udleveredes farver, olie og andre materialer ikke blot til flådens behov, men også til maler- og snedkerarbejde ved kongelige bygninger og i det hele taget til majestætens brug. I de sirligt skrevne regnskaber anføres omhyggeligt ved hver enkelt post, først datoen for udleveringen, dernæst til hvem denne var sket, hvilket arbejde materialerne skulde anvendes til og endelig deres art og mængde. Regnskaberne indleder og slutter med en opgørelse over samtlige henholdsvis indkøbte og udgivne materialer, men desværre lader skriveren os i uvidenhed om priserne på disse, selvom han anfører, hvor de forskellige ting blev købt.

Leverandørerne var hovedsagelig danske. Det var dels apotekere som Werner van Cleve og Esaias Fleischer i København, dels urtekræmmere, hvoraf der nævnes Niels Pedersen og Jørgen von Velling i København, Johan Dolfen på Christianshavn og Johan Borcordtsen i Odense. En hel del

skaffede tolderne i Helsingør, der havde let adgang til at købe varer på skibene, der passerede Sundet og lagde ind til byen. Enkelte gange købtes farverne direkte i udlandet, således opregnes 1619 en større sending farver og et fad linolie, som kontrafejeren Peter Isaacz, der var kongens faktor i Holland,⁴ på kongens vegne havde forskrevet fra Holland. 1624 købtes askeblåt af Albert Jansen i Königsberg og året efter 4 pund fin lak af Jørgen Jombfeld i Hamborg. Hornlim, der brugtes i anelige mængder, købtes hos limsydere som Johan von der Pot og hos Mari Pedersdatter, som boede uden for Vesterport, og guld og sølv til malerbrug leveredes af de københavnske guldslagere Ambrosius Francker, Hans Walther og Matthias Nickel.

De *farvestoffer*, der anvendtes, var for største delen de samme, som kendtes og brugtes i middelalderen.⁵ Det var dels naturligt forekommende som okkerarterne, dels kunstigt fremstillede, enten mineralske som blyfarverne og spanskgrønt, eller vegetabiliske som indigo og de røde lakker. Farvernes navne er i skriverens gengivelse ofte stærkt fordrejede, men lader sig dog for de flestes vedkommende identificere ved hjælp af den danske udgave af Boltz's Illuminerbog, der har ganske de samme benævnelser på farver som dem, der forekommer i regnskaberne.

Af *sort* var det vigtigste farvestof *kønrøg*, hvoraf der brugtes ialt 1084 fade. Det anvendtes næsten udelukkende til oliemaling af grovere træværk, således i store mængder til maling af orlogsskibe, på hvilket blandt andet master og stænger blev malet sorte, samt til feltlader (kanonlavetter). 1610 fik statholder Breide Rantzau et fad *kønrøg* til at lade sin stald male, et par fade brugte kongens sadelmager til sadelsværte. Til sort må også regnes blæk. Heraf brugtes naturligvis kun ganske små mængder, nogle få lod, der udleveredes i form af blækpulver; malerne brugte det til at udføre fortegninger, patroner, til vævede eller broderede tapeter. —

Sandsynligvis må også de i regnskaberne opførte 57 pund »isenfarve« regnes under sort; farven forekommer næsten udelukkende i forbindelse med kakkelovne, således maledes i 1610 fire jernkakkelovne med lerkakler, dvs. ovne af kakler, indvendig beklædt med jernplader, på Københavns slot med 4 pund isenfarve.⁶ Muligvis har det været grafit, der i hvert fald senere anvendtes til kakkelovne.

De *brune* farver er kun repræsenteret ved umbra og kølnsk jord, hvoraf der anvendtes henholdsvis 242 og 3¼ pund. Umbra, der er en manganoxydholdig brun okker, brugtes både til træværk og malerier, således fik Søren Kiær i 1619 2 pund til kontrafejer. Kølnsk jord, brunkulsstøv, anvendtes udelukkende til finere ting som malerier og patroner.

Hvidt forekommer kun i form af blyhvidt, ialt 6152 pund, og anvendtes både til oliemaling og vandfarve. Det brugtes hovedsagelig til grunding af træværk, der skulde oliemales – kridtgrund nævnes kun en eneste gang, i 1610 – sjældnere alene; det hvidmalede træværk hører en langt senere tid til.

Mest anvendt af de *gule* farver var gul okker, hvoraf der udleveredes ikke mindre end 1620 pund. Farven brugtes især til grovere malerarbejde både på mur- og træværk, men også til malerier og patroner. Ved ristning af blyhvidt fremstilledes blygult, en bleg, men ret intens gul farve, hvoraf der anvendtes 507 pund, væsentlig til oliemaling af træværk, men også til malerier og patroner. Det er en giftig farve ligesom det klart gule auripigment (gul arseniksulfid), hvoraf 290 pund brugtes til såvel træværk som malerier. Farven har den uheldige egenskab, at den ikke lader sig blande med blyhvidt og spanskgrønt, da dens indhold af svovl angriber og ødelægger begge disse farver. – Til træværk og malerier brugtes desuden 285 pund af en ukendt gul farve, der kaldes »røschell«, en fordrejelse af det tyske rauschgelb; den findes ikke omtalt hos andre forfattere end

Boltz, der kun oplyser, at den købtes på apoteket og hverken tålte at blandes med gummi eller grønt. Af planten *Reseda luteola* fremstilledes en gul lakfarve, »skietgiell«, det tyske schüttgelb, der i små mængder brugtes til træværk, malerier og patroner, ialt kun 47 pund. Det er en forgængelig farve, der blandet med grønt gør dette brunt eller sortgrønt med alderen. – Det kostbare gule safran, de tørrede støvfang af *Crocus sativus*, forekommer kun i den beskedne mængde af $3\frac{1}{2}$ lod,⁷ der udelukkende brugtes til vandfarve og til en art fernis.

Rigest repræsenteret er de *røde* farver. Af den mest anvendte, brunrødt, der er en rød okker, engelsk jord, forbrugtes ikke mindre end $6322\frac{1}{2}$ pund. Brunrødt brugtes til oliemaling og limfarve og fandt kun anvendelse til grovere ting som maling af krigsskibe, feltlader, rækværker og stakitter. 1611 blev således et nyt tralværk (gitter) og et rækværk ved den øverste port på Københavns slot samt stakitterne mellem begge slotsportene malet med brunrødt. Til murværk anvendtes farven også, ligesom i det følgende århundrede, da den hyppigt omtales i kirkeregnskaber. Da den store smedie på Bremerholm 1619 ombyggedes til kirke for Holmen,⁸ fik maleren Helge Torbensen til at overstryge murene udleveret 224 pund brunrødt og 192 pund gul okker foruden lim og olie samt 192 pund blyhvidt, der brugtes til at trække fugerne op med. 1620 fik Christen muremester 120 pund brunrødt til at male muren om børnehuset⁹ med.

Som nummer to i mængde kommer mønje (blymellemilte) med 3076 pund, der især brugtes til træværk, hovedsagelig krigsskibe, men også til malerier og patroner. Mønje fremstilledes ved opvarmning af blyhvidt, og farven kunde variere noget, alt efter hvor kraftig og langvarig opvarmningen var. Middelalderlig mønje var blegere og mere orange end den nu anvendte, og det samme har sikkert væ-

ret tilfældet i 17. og 18. århundrede; endnu 1794 beskrives mønje som en smuk orange farve, der ved dekorationer gav brand- eller ildfarven.¹⁰ – Rød mønje har snarere den farve været, der i regnskabet kaldes blyrust, og som anvendtes til maling af skibe og andet, grovere arbejde, men også til portrætter; således fik Søren Kiær i 1619 5 pund mønje til kontrafejer. Ialt brugtes 733 pund.

Til finere arbejder brugtes den strålende røde zinnober (ca. 492 pund). Der er dog næppe tale om den ægte zinnober, der var meget kostbar, men snarere om den kunstige, hvis fremstilling var kendt allerede i middelalderen, og som består af kviksølv-sulfid ligesom den ægte. Det fremgår af regnskabet, at den ofte blandedes med mønje, hvad der også var tilfældet i middelalderen. Farven, alene eller blandet med mønje, brugtes til krigsskibenes spejl og galion, til udsmykning af værelser, møbler, patroner og malerier. 1610 fik kongens maler Didrik Moll $\frac{1}{2}$ pund zinnober og $\frac{1}{2}$ pund mønje til at male et rendespær, en lang trælanse til ringrending, til kongen og en stol til dronningen, »med kronen forgyldt agter på«, som det hedder i skriverens maritime sprog med en vending, der ellers bruges om den forgyldte krone, der fandtes på orlogsskibenes agterspejl over det danske rigsvåben, som var anbragt her.

Meget anvendt var helt eller delvis transparente røde lakker, hvoraf de fleste fremstilledes af brasiltræ, hvis farvestof udvandt i en kalk- og alunopløsning.¹¹ Dyrest var florentinerlak, lavet af cochenille fra karminfremstilling. De 18 pund, der brugtes heraf, udleveredes i mængder fra 1-8 lod, dog fik Søren Kiær i 1619 2 pund til kontrafejer. Ligesom de øvrige røde lakfarver udleveredes det i regelen sammen med zinnober og må have været brugt som lasur over rødt. Den næstbedste kvalitet var kuglelak, der har fået sit navn, fordi det forhandlede i kugleform.¹² Det fremstilledes af brasiltræ og anvendtes på samme måde som florenti-

nerlak til træværk og malerier, ialt $65\frac{1}{2}$ pund. Af brasiltræ fremstilledes også rosenlak og rosen- og pariserrødt, hvoraf medgik henholdsvis 1 pund 11 lod og 40 pund. Rosenrødt synes at have været den eneste lakfarve, der brugtes direkte som dækfarve, idet der 1610 udleveredes 32 pund til maling af krigsskibe. Indisk lak, hvoraf der kun brugtes 16 lod, var en helt transparent rød lak, der fremstilledes af en mørkerød indisk gummilak, en slag shellak; farven anvendtes både til træværk og til malerier.

Den mest almindelige *grønne* farve kaldes i regnskabet for bjerggrønt, og heraf havde man både fin og gemen. De 520 pund, der udleveredes af denne farve, anvendtes for en stor del til krigsskibe, i mindre mængder til møbler, værelser og patroner. Der hersker nogen usikkerhed om, hvad bjerggrønt egentlig er, idet navnet synes at have været benyttet om forskellige farvestoffer til forskellige tider. I middelalderen brugtes det om malakitgrønt, men senere betegner det vist en art grøn jord; Boltz beskriver det som en lys, bleg grøn farve, hvilket ikke passer på malakit, der er en livlig grøn farve, men snarere på den lyse grønne jord. Navnet »grøn jord«, terra verte, anvendes om forskellige mineraler, hvis farver varierer fra lyst, køligt grønt til mørk oliven, og hvoraf de vigtigste er celadonit og glauconit. Af en beskrivelse fra 1794¹³ fremgår det med al ønskelig tydelighed, at glauconit dengang kaldtes bjerggrønt, og at man skelnede mellem to arter grøn jord, hvoraf den almindelige gav et ret blegt grønt, den grønne jord fra Verona et dunkelt grønt, som landskabsmalerne brugte det. – For at øge forvirringen forekommer også en farve ved navn grøn jord i regnskabet, nemlig i årene 1618-25 ialt 5 pund, som Søren Kiær fik til forskellige malerier. Hvad bjerggrønt nu end har været på Christian 4.s tid, så har det i hvert fald ikke været malakitgrønt. I regnskabet optræder nemlig en farve, der kaldes »scheffuergrøn«, skifergrønt; den kendes kun fra

Boltz, der siger, at skifergrønt gøres af metalstene, den ene skønnere end den anden, »og er en svar materie ligesom lasur«, dvs. lapis lazuli, samt at den blandes med æggehvite eller lim.¹⁴ Hans beskrivelse passer så nøje på malakit, at der ikke kan være tvivl om, at skifergrønt og malakitgrønt er een og samme ting; malakitgrønt egner sig også meget dårligt til oliemaling og må desuden have været ret kostbar, hvorfor det vilde være temmelig urimeligt at anvende det i betydelig mængde til maling af så udsat træværk som krigsskibe. Desværre kan det ikke ses af regnskabet, hvad de i 1618 indkøbte 11½ pund skifergrønt er blevet brugt til; de er ikke opført i listen over udleverede materialer og er muligvis slet ikke blevet anvendt.

Af spanskgrønt (kobberacetat) brugtes 501½ pund, både til al slags oliemaling og til vandfarve; skønt farven er meget giftig og forgængelig – den bliver brun med alderen – anvendtes den dog både til malerier og patroner og til udsmykning af såvel værelser som møbler. 1610 fik Didrik Moll bjerg- og spanskgrønt til at male en rejseseng for kongen, sikkert det »lidet feltsengested med svarvede (drejede) stabeler«, der 1650 stod i kongens sengekammer på Frederiksborg slot under en himmel af rødt damask.¹⁵ 1615 fik Helge Torbensen 1 lispund (16 pund) spanskgrønt, 2 lispund blyhvidt og 8 pund blygult samt 4 lispund linolie til at male et kammer på Københavns slot »uden dressenet, som dronningen stod lig«. Også til vandfarve blev spanskgrønt meget brugt; i middelalderen brugtes det til bogmaleri, opløst i vin, og 1794 anbefales spanskgrønt opløst i vand med vinsten »især til på tegninger og landkort at forestille vand«, skønt farven ellers frarådes.¹⁶ Det lyder næsten som en illustration hertil, når i 1620 mester Joris Carolus, der året før var blevet antaget til lærer i navigation og regning for kongens styrmænd på Holmen,¹⁷ foruden guld og nogle få lod rødt og blå, fik et helt pund spanskgrønt til at for-

færdige nogle søkort til kongen. – Renset, såkaldt destilleret spanskgrønt, hvoraf der kun brugtes 5 pund, anvendtes hovedsagelig til malerier. 5 pund brugtes også af en anden grøn farve, blære- eller saftgrønt, der udelukkende benyttedes til vandfarve. Det er en nærmest olivengrøn, rig og transparent farve, der fremstilledes af saften af de modne bær af vejrtorn, *Rhamnus cathartica*; denne inddampedes med potaske og alun til en tyk sirup, der fyldtes i svineblærer, i hvilke man lod den fuldstændig tørre. En vandfarve må også det ukendte »seigrønt« have været, hvoraf Didrik Moll 1618 fik 6 lod til en patron.

Af *blå* farver anvendtes hovedsagelig smalteblåt, ialt 652 pund. I regnskabet 1610-11 skelnes mellem fin og gemen smalteblåt, fin olieblåt og oliesmalte, men senere slås de sammen under benævnelsen olie- eller smalteblåt, så de forskellige navne dækker sikkert kun over bedre og dårligere kvaliteter af det samme stof. Det er en lyseblå farve, som fremstilledes af kobalterts, kvarts og potaske, og det brugtes både til olie- og vandfarve. – Som erstatning for det kostbare ultramarin, malet lapis lazuli, der ikke forekommer i regnskabet, havde man bjergblåt (azurit), naturligt forekommende blå kobberkarbonat, hvoraf der 1610-11 forbrugtes 13 pund. Denne farve var dog heller ikke helt billig og erstattedes ofte af kunstigt blå kobberkarbonat, det såkaldte askeblåt; dette fremstilledes oftest af spanskgrønt, som blev blandet og malet med kalk og ammoniumklorid, og ligner ganske bjergblåt, men er ikke så holdbart som dette, idet det er tilbøjeligt til at blive grønt med alderen. I regnskabet skelnes mellem gemen aske, hvoraf der forbrugtes 87 pund til maling af orlogsskibe, og askeblåt, åbenbart en bedre kvalitet, da alle 6 pund brugtes til skibet »Argo«s galion. 1613-25 er bjerg- og askeblåt regner under cet, og heraf udleveredes ca. 29 pund, altid i mængder på nogle få lod, til maling af træværk.

Af den mørke, sortblå plantefarve indigo, der fremstilledes af forskellige arter Indigoferae eller af vajd, *Isatis tinctoria*, som dyrkedes i Europa, brugtes ca. 62 pund, væsentlig til vandfarve, i meget små kvantiteter på et par lod desuden til træværk, sikkert til lasur over blåt. En ren vandfarve, der kun spillede en underordnet rolle, var også lakmus, et af forskellige lavarter udvundet farvestof; af lakmusblåt brugtes $1\frac{1}{2}$ pund, af rødt lakmus, kaldes purpurlakmus, kun 13 lod. – Fire blå farver, der alle forekommer i ringe mængde, har ikke kunnet identificeres: watterblåt, hvoraf der 1610-11 brugtes 6 pund til maling af krigsskibe, spanskblåt, ca. $4\frac{1}{2}$ pund, tyrkisk blåt, 8 lod, der begge brugtes til malerier, samt strøblåt, 2 pund. Muligvis er spanskblåt en art askeblåt, hvad navnet kunde tyde på, og det samme gælder strøblåt; bjerg- og askeblåtpulver brugtes undertiden til at drysse over statuer og relieffer, der var malet med blyhvidt, førend dette blev tørt,¹⁸ og heraf har farven måske fået sit navn.

Som bindemidler til maling bruges olie eller limvand. Af *olier* nævnes i regnskabet linolie, rugolie, nøddeolie og bomolie. – Til oliemaling anvendtes næsten udelukkende linolie, presset af hørfrø, ialt 20504 pund. En mindre del heraf brugtes til snedker-, smed- og pousserarbejde samt et par kuriøse småposter. 1618 udleveredes til Casper von Thweie 4 pund linolie, 4 pund alun og 4 pund laurbær til kongens hunde, hvad dyrene så kan have fejlet. – I foråret 1622 kom et russisk gesandtskab til København, hvor det havde audiens 1. marts.¹⁹ 19. april noterer skriveren: »Nichel Kreselwitz, opvarter for de russiske gesandter, at koge med, 10 lispund linolie«, altså til madlavning; ganske vist var olieforbruget stort i datidens husholdninger,²⁰ men man fatter ikke, hvordan gesandterne har kunnet fortære 160 pund olie. 2. maj fik de endnu 124 pund linolie, 3 pund brasiltræ og 1 pund alun, denne gang dog ikke til køkkenbrug.

Rugolie, dvs. valmucolie, der pressesdes af frøene af *Papaver somniferum*, forekommer kun i årene 1610-11 med 2549 pund. Heraf brugtes 168 pund til maling af krigsskibe, 33 pund til at smøre skifersøm med til tækning af Petri kirkes spir, og 82 pund fik vantmageren i Helliggejst tugthus til at smøre og berede uld med; hvad den resterende og største del af olien er blevet brugt til, fremgår ikke af regnskabet.

Nøddeolie, presset af valnøddekerner, brugtes kun 1613-17. Alle 9 pund anvendtes af Didrik Moll, heraf 4 pund til at renovere nogle malerier med og 5 pund til forgylderarbejde i et værelse på Rosenborg.

Bomolie, dvs. olivenolie, hvoraf der udleveredes 180 pund, kan ikke bruges til maling og gik udelukkende til smedearbejde, fx. 1610-11 til opstandere, stænger, lænker og gitter til Østerport, samt til at smøre våben og harnisker med. Under Kalmarkrigen udleveredes 1611 49 pund bomolie til arkelimestrene på de forskellige krigsskibe, der stak i søen, til at smøre musketter med og til at holde rør og værger rene.

Af *fernisser* kendte man i 17. århundrede mange arter. Det var dels olieferniser, bestående af harpiks opløst i olie, dels essensferniser, hvor der var brugt æteriske olier som terpentiner eller spikolie til opløsning; ved tilsætning af terpentiner eller spikolie til olieferniser fortyndedes disse, således at mange variationer blev mulige. I regnskabet nævnes danzigerfernis (ca. 14 pund), blankfernis eller blot ferfis (ca. 264 pund), der begge brugtes til fernisering af malet træværk, samt spikferfis ($\frac{1}{2}$ pund); rimeligvis har også kinolie (5 pund) været en art ferfis. To gange, 1610 og 1611, omtales det, at en seng skulde »safraneres«, og i begge tilfælde fik maleren, Didrik Moll, udleveret $\frac{1}{2}$ lod safran samt danziger- eller spikferfis hertil; ferfis, tilsat safran, anvendtes til at opfriske malede ting med, idet de kom til at

se nye og smukke ud, og de falmede farver genvandt deres friskhed.²¹

Af de til fernisfremstilling nødvendige materialer forekommer både æteriske olier og harpikser i regnskabet. Af terpentin, terpentinolie og petroleum brugtes tilsammen ca. 109 pund, heraf dog 48 pund terpentin ikke til malerarbejde, og af spikolie, som fremstilledes af *Lavandula spica*, en art bjerglavendel, kun $3\frac{1}{2}$ pund. Harpikssorterne repræsenteres af mastix (ca. $3\frac{1}{2}$ pund), kolofonium ($26\frac{1}{2}$ pund, plus 53 pund til andet brug) og simpelthen harpiks (32 pund); derimod forekommer hverken shellak eller sandarak. – Åbenbart har Didrik Moll selv kogt sin fernis, da han ofte fik disse materialer udleveret, og et par eksempler vil vise, hvorledes hans fernisser har været sammensat. 25. marts 1610: 1 pund danzigerferniss, 1 pund kolofonium, $\frac{1}{4}$ pund mastix, evt. linolie. 8. december 1615: $11\frac{1}{2}$ lod blankferniss, 3 lod mastix, 3 lod kolofonium. 3. september 1616: $\frac{1}{4}$ pund kolofonium, $\frac{1}{4}$ pund mastix, $\frac{1}{2}$ pund danzigerferniss, $\frac{1}{2}$ pund spikolie. 1. august 1617, til at renovere nogle malerier med: $\frac{1}{2}$ pund mastix, $\frac{1}{4}$ pund kolofonium, 4 pund nøddeolie, $\frac{1}{2}$ pund spikolie. Flere gange får han også mastix sammen med linolie, idet mastix er opløselig både i fede og æteriske olier.

Det eneste sikkativ, der anvendtes foruden de tørrende olier, var sølverglød, 1610-11 dog også guldguld, der er det samme stof, blot mere gulligt; skønt også vitriol, der var meget anvendt som sikkativ, forekommer i regnskabet, udleveredes dette stof kun til snedkerarbejde, aldrig til maling. Sølverglød tilsattes fortrinsvis maling til udvendig brug, og ialt udleveredes $644\frac{1}{2}$ pund; af de 152 pund, der medgik i årene 1610-11, anvendtes de 143 til maling af krigsskibe.

Af *lim* forekommer i regnskabet hornlim, gummi arabicum og husblas. Hornlim anvendtes undertiden til vandfarve til maling af patroner og enkelte gange også til lim-

farvning af træværk, på hvilket man ikke vilde ofre den dyrere oliemaling. Således blev det »palads«, der var rejst på Nytorv i København, og hvorpå Christian 4.s ældste søn Christian (den udvalgte prins) blev hyldet 14. marts 1610, malet med limfarve af 48 pund hornlim, 32 pund brunrødt og 8 pund møjne, og samme år blev nogle rækværker på rustkammeret anstrøget med limfarve. – Undertiden anvendtes en emulsion af hornlim og linolie, hvorved malingen blev mere holdbar end den rene limfarve uden at få oliemalingens glans. 1611 blev stakitterne mellem begge porte på Københavns slot malet med denne blanding, og til malingen af Holmens kirkes mure 1619 brugtes foruden farverne 192 pund linolie og 321 pund hornlim.

Oftest brugtes til vandfarvemaling på papir og papmachéting gummi arabicum, ialt knap 16 pund, sjældnere husblas, knap 3 pund. I middelalderen tilsattes limen sukker eller honning for at gøre den mere smidig, og de 4 lod sirup, der forekommer 1610 til maling af en patron, har formentlig gjort samme gavn. Et par gange udleveredes alun til maling på papir og papmaché; på grund af dets garvende egenskaber, der gør dyrisk lim uopløselig i vand, virker alun som bejdse på papiret og befæster således farven.

Forgyldning spillede, ligesom i middelalderen, en stor rolle i forbindelse med stafferingen. *Guld* og *sølv* fandtes til malerbrug dels i form af ganske tynde blade, dels i pulverform. Helslagen guld eller fint malerguld anvendtes især til forgyldning af finere træarbejder, fx. i 1617 1000 blade til Holmens nye altertavle, men også til portrætter og patroner. Ialt udleveredes 85300 blade. Af halvslagen guld brugtes 10150 blade, der væsentlig gik til udsmykning af krigsskibenes galion og spejl, deres knapper og mærs. Af tvistguld medgik 9200 blade, af flitterguld 2 pund og af guldpulver, der forhandlede i muslingeskaller og derfor kaldtes »musse-guld«, 43 stykker, som især brugtes til patroner.

Sølv anvendtes i ringere grad; af maler- eller slagen sølv 14100 blade, kragssølv 1 pund og musselsølv 31 stykker. Selvom de enkelte metalblade var ganske tynde, må de anvendte mængder af de ædle metaller beløbe sig til en ikke ringe sum. Tinfolie som erstatning forekommer ikke, derimod en forsvindende ringe mængde slagen kobber, kun 1500 blade.

Naturligvis giver regnskabet ingen direkte oplysninger om, hvilken forgylderteknik malerne har anvendt. Det i middelalderen almindeligt brugte bolus til guldgrund forekommer kun een gang, i 1610, da der brugtes 3 pund af dette materiale til at forgyldte »Argo«s galion. I udleveringslisterne forekommer, sammen med guld og sølv, både bom-, nødde- og spikolie, der altså må have været anvendt til olie-guldgrund, og flere gange også florentinerlak og bjergblåt, et bevis på, at man, ligesom i middelalderen, har yndet at give guldet et tyndt, laserende overtræk af farve.

En forbavsende stor del af det udleverede guld anvendtes i den kongelige husholdning. 1618 fik Helge Torbensen, der til daglig malede krigsskibe på Bremerholm, 100 blade halvslagen guld og 50 blade sølv til at forgyldte postejer med, og 1621 fik Claus Grib, kok på Frederiksborg, 25 blade guld og 25 blade sølv til at forgyldte påskeæg. – Storforbruger af guld var hofapotekeren Peter Gagelmand, der foruden medicin også fremstillede konfekt og marcipan. Konfekt af mange forskellige arter konsumeredes i næsten utrolige mængder, og ved festlige lejligheder blev de lækre sager forgyldt for at præsentere sig endnu mere indbydende; en beskeden rest af al denne pragt lever endnu i vore dage i de små guldblade, der bruges til pynt på fyldt chokolade. »Peter Gagelmand at forgyldte konfekt til fremmedes ankomst« er en stående vending i regnskabet, og af antallet af udleverede guldblade kan man ligefrem aflæse festernes størrelse. 16. februar 1624 noterer skriveren: »Peter Gagelmand at

forbruge midlertid dronningen var her, så og til fru Kirstens barsel så vel som til Jørgen Urnes bryllup,²² 2500 blade fin guld«. Til hertug Ulrichs²³ begravelse samme år medgik ikke mindre end 2500 blade fint guld og 500 blade tvistguld. I alt brugtes på denne måde 10125 blade guld og 75 blade sølv.

Fra farvekammeret udleveredes, som allerede nævnt, også materialer til snedkerarbejde og desuden til pousser-, dvs. modellørarbejde.

Snedkerarbejder i større omfang forekommer næsten kun i årene 1610-11, og hertil medgik materialer som alun, bomolie, pimpsten, venetiansk sæbe, tragant, trippelse, vitriol og hvidt voks, rødtræ som brasil- og fernambuktræ til indlægning, store mængder hornlim og 4 pund af et stof, der kaldes hvid kobberrøg; noget farvestof har det næppe været, skønt det også, omend i få tilfælde, anvendtes til malerarbejde, fx. i 1611, da en udhugget skorsten, en kamin, i kongens sal på Københavns slot maledes med 2 pund blyhvidt, 2 pund linolie og $\frac{1}{4}$ pund kobberrøg. Langt de fleste af de nævnte materialer udleveredes til kongens snedker Gregers Greus, og om de ting, han fik i tiden januar-marts 1610, siges det udtrykkeligt, at det var til arbejde, som skulde sendes til Frederiksborg. Netop på denne tid arbejdedes der på det indre udstyr i den sidst opførte af hovedslottets tre fløje, prinsessefløjen, og hertil må Greus' arbejde have været bestemt. Det samme gælder en post af 26. april 1611, en i sig selv ganske ubetydelig fortegnelse over papir, gummi, alun, stivelse og blækpulver, der udleveredes til Didrik Moll, kongelig majestæts maler, »at gøre mønster med og papping af til 32 store billeder, som snedkeren skal skære efter, som skal indsættes i det dække (i: loft), som her forfærdiges, som siden skal forskikkes til Frederiksborg«. 18. juni 1610 var der blevet fortinget med dønnikemesteren Wilhelm Korffer om stuklofter i alle tre stokværker i prinsessefløjen, med undtagelse af et gemak i

den ene ende af hvert stokværk. Disse gemakker, der lå i fløjens sydende, og som altså må have haft trælofter, var store rum, hvoraf to hørte til slottets fornemste,²⁴ og i et af disse må Molls udskårne loft have været anbragt; formentlig har det skullet sidde i det prægtige »blå gemak«, der lå i andet stokværk, og hvis udskårne loft vides at have haft symbolske figurer.

Pousserarbejde omtales ofte i regnskaberne. Det udførtes i arkeliet, en bygning, der vistnok 1608 var blevet opført i flugt med tøjhusets søndre gavl, og som allerede blev nedrevet 1647.²⁵ Den ny skriverstue i arkeliet nævnes 1622, da den blev malet af Hans Biskop med 96 pund brunrødt, 12 pund olieblåt, 10 pund okkergult, 6 pund auripigment og 4 pund rauschgelb foruden 4 pund isenfarve, der sikkert er blevet brugt til kakkelovnene i rummet. I denne bygning holdt kongens pousserere til, af hvilke regnskabet nævner Israel Skov og Pietro Crivelli, hvis navn på jævnt dansk blev til Peder Griffel. Af materialer, de fik udleveret, nævnes borax, kolofonium, terpentint, bom- og linolie, venticansk sæbe, vinsten, voks og farver som brunrødt, mønje, zinner og destilleret spanskgrønt. Figurerne, de fremstillede, var åbenbart af voks og papmaché, idet der opregnes store mængder lim til klister og papværk. Juli 1615 - januar 1616 arbejdede Israel Skov på et billede, dvs. en figur, forestillende Merkur, og 1623 købtes ikke mindre end 428 pund hornlim til nogle store heste, der blev pousseret i arkeliet, men ellers oplyses det ikke, hvad kunstværkerne forestillede, idet de kun omtales som »billeder«. 1620 lavede Griffel også astrag, mønstrede gulvfliser, formentlig dog kun modeller til disse. - De færdige figurer blev oftest stafferet i forskellige farver. 1617 fik Griffel 400 blade halvslagen guld og forskellige farver til at staffere nogle billeder til prinsen, og 1620 malede Christen Olufsen nogle »papede billeder«. Også Didrik Moll gav sig af med pousserarbejde.

1615 pousserede og malede han nogle hoveder, sikkert papmachéhoveder af den art, der brugtes til den form for ride-sport, der kaldtes at ride efter hoveder, og som bl. a. omtales i Ogiers skildring af det store bilager 1634.²⁶ 1622 lavede Moll »papede turnerhuer«. – En særlig art papmachéarbejde, der fremstilledes enten i arkeliet eller tøjhuset, var figurer til fyrværkeri, der spillede en stor rolle ved datidens fyrstelige fester.²⁷ Figurerne stafferedes i brogede farver, og til særlig store fester blev de også forgyldt. Det fyrværk, der afbrændtes ved prins Christians hylding i København i 1610, blev stafferet af Moll, der fik 500 blade fint guld til at forgyldte det, og til et fyrværk, der blev sendt til Frederiksborg, brugtes i 1618 100 blade tvistguld og 50 blade sølv.

Beslægtet med disse pousserede arbejder må de »Schouff-æssen«, skueretter, der omtales 1618-19, have været. Netop i begyndelsen af 1600-årene havde denne form for borddekoration sin glansperiode og blev overdrevet i den grad, at der 1643 måtte udstedes kongeligt forbud mod at anvende skueretter.²⁸ Kongen selv holdt sig dog ikke tilbage, og ved prins Christians bryllup 1634 var bordet prydet med tre pragtfulde opsatser, malede og forgyldte, »de herligste arbejder, som forestillede jagtens og kærlighedens gudinder, amoriner og mere af den slags«, beretter Ogier, og ved hver ny anretning blev de ombyttet med andre endnu prægtigere.²⁹ Til skueretter »imod de fremmedes ankomst« fik Niels herrekok i april-maj 1618 4 pund linolie, 2 pund schüttgelb, 4 pund brunrødt og 4 pund okkergult, og Helge Torbensen fik 3 stykker musselguld og 3 stykker musselsølv til våben på disse. De har, at dømme efter den anvendte farvemængde, været af betydelige dimensioner. Året efter, i januar, fik Niels herrekok 10 pund hvidt voks til skueretter, som skulle bruges til festligheder i Halmstad, og Helge maler fik, foruden lim, papir og forskellige farver,

1500 blade halvslagen guld, 2000 blade sølv og 4 stykker musselsølv til disse.

De *malere*, der hyppigst nævnes i regnskabet, er den ovenfor omtalte Helge Torbensen, Didrik Moll og Søren Kiær.

Helge Torbensen, der hørte til Holmens malere,³⁰ var hovedsagelig beskæftiget med arbejde på kongens orlogsskibe. Han udførte almindeligt malerarbejde på disse, men besørgede også udsmykningen af deres galion og spejl. På spejlet fandtes, foruden det kronede danske rigsvåben, undertiden også malerier; på »Trefoldigheden« var fremstillet Kristi dåb, og 1615 fik Helge maler forskellige blå, røde, grønne og gule farver til »historien agter på Argo«, men desværre røbes det ikke, hvad denne forestillede. Da den første, interimistiske Holmens kirke indrettedes 1617,³¹ stafferede han dens altertavle, der er skåret af Engelbert Chastensen, og som nu står i Grenaa kirke,³² med 8 pund blyrust, 2 pund møjne, 1 pund zinner, 4 lod fin lak, 1 pund umbra, 1 pund fint smalteblåt, ½ pund 4 lod bjergblåt, 2 pund blygult, 1 pund spanskgrønt, 1 pund blankfernissamt 1000 blade fint guld og 300 blade sølv og fik hertil 2 dusin pensler. Da tavlen 1619 flyttedes til den nuværende kirke, blev den pudset op med 8 lod bjergblåt, 6 lod florentinerlak og 1000 blade fint guld. Desuden malede Helge kirkens mure. 1619 malede han porte og billedsniderværk på Bremerholm, men lejlighedsvis gav han sig af med ganske andre ting som at forgylde postejer og staffere de lige omtalte skueretter. Ved nytårstid 1621 trak han sig tilbage, måske på grund af alder; 18. januar 1621 opregner skriveren en del farver, som stod i malerboden på Holmen, da Helge Torbensen blev forløvet.

Didrik Moll, der 17. juni 1602 havde fået fast bestilling som kongens maler og pousserer,³³ lader til at have været travlt optaget i sin herres tjeneste. Undtagelsesvis udførte

han rent håndværksmæssigt arbejde som at male krigsskibe, feltlader og kakkelovne (1610), men af træværk stafferede han fortrinsvis møbler og værelser. 1610-11 malede han en stol til den unge prins og een til dronningen, to sengesteder, fire kister til dronningen og prinsen og fem til kongen, safranerede en seng, ferniserede et skab og malede og forgyldte fire malerirammer, hvori prinsens, afdøde frøken Elisabeths³⁴ og den engelske konges og dronnings kontrafejer skulde indsættes. 1617 udsmykkede han nogle værelser på Rosenborg. Af andre ting malede han rendespær, rytterfanestænger og 1620 to faner til at hænge ved kedeltrommer. 1611 malede han 12 danske rigsvåben, 1½ kvarter høje, på 12 store lys samt 12 dortisselstager, dvs. mandshøje træstager til at bære lysene på, foruden tre almisseballer, hvilket altsammen skulde bruges til kongens søn Ulrichs barnedåb 25. marts dette år. Derimod synes han aldrig at have udført malerier i egentlig forstand, og i regnskabet kaldes han da heller aldrig kontrafejer, kun maler.³⁵ Han leverede dog en del fortegninger, patroner, både til hestedækkener (1614, 1616) og til vævede og broderede tapeter. November 1610 malede han to rigsvåben, 2 alen høje, til blå damaskes tapeter, januar 1611 tre store pap med udkast til et tapet, der skulde eftertegnes på bliant og fløjl og vel senere broderes, og 20. november 1611 fik han farver og guld til at udsætte og skattere et 5 alen højt tapet af bliant med en hest på midten og blomster og løvværk udenom, »som Kgl. Maj.s piger, som er til Anne Hammers, har forfærdiget«. Hvor det færdige tapet skulde ophænges, nævnes naturligvis ikke; men det må være dette tapet, som 1650 hang på Frederiksborg i kongefløjens tredie etage i englesalen eller fru Mutters gemak, og som i inventariet³⁶ beskrives som et stort stykke sort fløjl, midt derpå en hvid hest af sølvstykke og ellers over besat i adskillige mønstre med gylden- og sølvstykke og stukket med guld og adskil-

lige farver silke. Helt sikkert er det, at Moll har udført for- tegningerne til i hvert fald et par af de 11 tapeter, der dæk- kede væggene i dette rum, og som forestillede de forskellige dele af det danske rigsvåben; de var alle af gylden- eller sølvstykke på sort fløjl, og omkring de heraldiske figurer var broderet figurer og blomster med guld og forskellige farver silke. Tapeterne var af forskellig bredde, men havde alle samme højde, 5 alen 1 kvarter, og var foret med sort dvellik.³⁷ At Moll var mester for de to, fremgår af regn- skabet for 1615; 11. juli fik han materialer til et stort bliants tapet, hvorpå skulde males to løver, et lam (!) og en svane, og den 21. i samme måned udleveredes der ham farver til at staffere skattering med på to store tavler, rytteren og det oldenborgske våben, i tapetværk, 5 alen langt. Det er altså Slesvigs, Færøernes, Stormarns, Ditmarskens og Oldenborgs våben, Moll har malet. Tapeterne selv er forsvundet, men de ses på et stik hos Pufendorf,³⁸ der viser et taffel under Carl Gustafs besøg på Frederiksborg i marts 1658, og hvor de prydede salens vægge. 1618 malede Didrik Moll atter to patroner, denne gang til vævede tapeter, hvoraf det ene skulde udføres af Lennert tapetmager, og 1619 endnu en patron, men vi ved ikke, hvad de skulde forestille, eller til hvilket rum de har været bestemt. Molls arbejder som mo- dellør er allerede omtalt.

Den tredje maler, Søren Kiær,³⁹ omtales første gang i regnskabet for 1610 som kgl. majestæts livkontrafejer. 24. august dette år udleveredes der ham, efter statholder Breide Rantzaus befaling, 8 lod indisk lak, 6 lod florentinerlak, 8 lod »thourcknesblau«, 19 lod smalteblåt, 18 lod tyrkisk mønje, 16 lod fint blygult og 8 lod olieblåt til at afkontrafeje dronningen og den unge prins. De næste to år var han i Holland og 1616 i Venezia, og først 1618 dukker han atter op i regnskabet. 24. februar 1618 fik han linolie, hornlim, terpentinolie, petroleum, fint guld og mange forskellige far-

ver til adskillige stykker og udkastninger. 11. juni 1619 fik han ret anselige mængder af farver og 500 blade fint guld »til nogen Hans Majestæts kontrafejer at forfærdige«, 22. december 1620 materialer til stykker at forfærdige på kongens vegne, og 31. august opregner skriveren farver, som Søren Kiær havde fået på forskellige tidspunkter i perioden 30. april 1621 - 31. juli 1622. 30. august 1623 kommer en lignende liste til arbejde, han havde at forfærdige. Han omtales sidste gang 10. november 1624, da han leverede 21 pund bjergblåt til farvekammeret.

Det havde unægtelig været interessant at vide, til hvilke malerier farverne var blevet brugt; at dømme efter mængderne af farver har der været mange og store malerier. Det er ikke udelukket, at en del af dem har været bestemt til den store sal på Rosenborg.

Men om Søren Kiærs malerier, som om alt, hvad der nævnes af malerarbejder i regnskabet, gælder det, at de er gået tabt. Ikke eet eneste af de guld- og farvestrålende arbejder er blevet bevaret til vore dage, men gennem regnskabets tørre opregninger af farvenavne kan man danne sig et begreb om den farvepragt, hvortil materialerne leveredes fra kongelig majestæts farvekammer på Slotsholmen.

Litteraturhenvisninger og noter

Francis Beckett: Kristian IV og Malerkunsten. Kbh. 1937.

Ernst Berger: Beiträge zur Entwicklungs-Geschichte der Maltechnik. Vierte Folge. München 1901.

Valentin Boltz: En Ny oc Konstrjg Illuminer-Bog. Kbh. 1648.

Nye og fuldstændig Maler- og Fcrgylderbog. Kbh. 1794.

Axel Tallberg: Om måleriets och färgernas kemi. Sthlm. 1915.

Daniel V. Thompson: The Materials of Medieval Painting. London 1936.

1. Trykt i Danske middelalderlige Regnskaber, 1. bind, 1. halvbind, s. 244-45; 2. halvbind, s. 665 og 670.

2. Rigsarkivet. Registratur 108 B, 55 a-c. 1610-26. Regnskab over Indtægt og Udgift i Kgl. Majestæts

- Farvekammer eller Farvekælder, 1610 1. Jan. - 1612 1. Jan.; 1613 15. Sept. - 1618 1. Jan.; 1618 1. Jan. - 1626 1. Jan. 3 bind. Jeg bringer en hjertelig tak til arkivar ved Rigsarkivet, cand. mag. Sune Dalgaard, der har gjort mig opmærksom på disse regnskaber.
3. H. D. Lind: Kong Kristian den Fjerde og hans Mænd paa Bremerholm. Kbh. 1889, s. 83-84.
  4. Beckett, s. 86.
  5. Om middelalderens farvestoffer se Thompson: The Materials of Medieval Painting; om middelalderlig staffering i Danmark, se Otto Norn: En Altertavles Skæbne gennem 500 Aar. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1952, s. 54-64.
  6. Se Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden i det 16. Aarhundrede (5. udgave), 2. bog, s. 136 og 138-40.
  7. 1 pund = 32 lod à 4 kvintin.
  8. Louis Bobé: Bremerholms Kirke og Holmens Menighed gennem tre Aarhundreder. 1619-1919. Kbh. 1920, s. 49.
  9. Om børnehuset se Olaf Olsen: Christian IV's tugt- og børnehus. Hist. Medd. om Kbh. 4. rk. III, hefte 5-6. 1952.
  10. Ny Malerbog 1794, s. 36.
  11. Angående fremstillingsmåden henvises til Thompson, s. 79-80.
  12. Berger, s. 382.
  13. Ny Malerbog 1794, s. 27.
  14. Boltz, s. 79.
  15. Frederiksborg Slots Inventarium af 1650. Danske Samlinger II, 144.
  16. Ny Malerbog 1794, s. 25.
  17. Lind, s. 432.
  18. Berger, s. 263.
  19. Danske Samlinger 2. rk. III, 371.
  20. Troels-Lund, 5. bog, s. 67.
  21. Don Alessio Piemontese: Secreti, den danske udgave 1648, s. 29.
  22. Kirsten Munks og kongens datter Elisabeth Augusta blev født på Kronborg 28. dec. 1623; Jørgen Urne til Aarsmarke, den senere rigsmarsk, ægtede 1624 Margrete Marsvin.
  23. Hertug Ulrich, kongens broder, døde 27. marts 1624 som biskop over Schwerin stift.
  24. Jan Steenberg: Christian IV's Frederiksborg. Hillerød 1950, s. 43, 88.
  25. Emil Madsen: Kongelige Bygninger i København i Christian IV's Tid. Hist. Medd. om Kbh. III, 169.
  26. Troels-Lund, 6. bog, s. 98, hvor fig. 151 viser tre sådanne papmachéhoveder; Charles Ogier: Det store Bilager i Kjøbenhavn 1634. Udg. af Jul. Clausen og P. Fr. Rist. Kbh. 1914, s. 48.
  27. Om fyrværkerifigurer, se Chr. Axel Jensen: Om Børsens dragespir. Hist. Medd. om Kbh. 4. rk. II, hefte 3-4. 1950.
  28. Troels-Lund, 5. bog, s. 143.
  29. Ogier, s. 86.
  30. Lind, s. 391-92.
  31. Bobé, s. 47.
  32. Da Holmens kirke fik sin nuværende altertavle, blev den tidligere solgt til Grenaa kirke, hvis altertavle var blevet ødelagt ved en brand 1649. Carl Svenstrup: Grenaa Bys Historie. Bind C. 1952, s. 321-25, 357. Ved tavlens restaurering 1950 fandtes rester af den oprindelige staffering fra 1617 under de senere overmalinger. Indberetning i Nationalmuseets arkiv.
  33. Beckett, s. 20. Jfr. Biografisk Leksikon.
  34. Kongens datter Elisabeth, død 1608.
  35. Han er derfor næppe identisk med den Dirik kontrefejr, der

- omtales af Beckett, s. 20, og ses heller ikke at have været borte fra Danmark.
36. Danske Samlinger II, 154.
37. Smst. s. 153-54.
38. Pufendorf: De rebus Caroli Gu- stavi. 1696, s. 380-81, gengivet hos Steenberg, s. 59. Tapeterne er dog ved denne lejlighed flyttet til en anden sal på slottet.
39. Beckett, s. 59-62, jfr. Biografisk Leksikon.

Biskop Peder Herslebs Visitats paa Herlufsholm 1745

Ved Bjørn Kornerup

BEGYNDELSEN af det 18. Aarhundrede hører ikke til de mest glørværdige Afsnit af Herlufsholms iøvrigt saa berømmelige Historie. Efter at Skoleherren *Børge Trolle* til Lykkesholm m. m. 1727 var blevet fradømt sin Værdighed som Skoleherre og var flygtet til Udlandet, befandt den gamle Stiftelse sig i en i Sandhed beklagelig Tilstand og var i den Grad paa Undergangens Rand, at man ikke saa anden Udvej end at bestemme Skolen til Nedlæggelse for nogle Aar.'

En Lysning i de i enhver Henseende fortvivlede Forhold indtraadte vel 1731, da den nidkære Generalløjtnant *Gregers Juel* udnævntes til Skoleherre, men inden Aaret var til Ende, afgik han ved Døden. Værdigheden som Skolark blev da i Forening overdraget til Gehejmeraad *Johan Ludvig Holstein* og Biskop *Christen Worm* og efter den sidstnævntes Død 1737 til Holstein alene. Nu begyndte en langsom, men sikker Helbredelsesproces. Skridt for Skridt vandt man frem, men først 1755 kunde den store Reform i Stiftelsens indre Liv gennemføres, samtidig med at den senere saa bekendte Rektor *Johan Ludvig Bernth* tiltraadte.

Allerede i Juli 1730 var Skolen blevet genaabnet, men under saa beskedne Forhold, at man kun mente at kunne optage fire Disciple og ansætte een Lærer, der tillige blev Dogn ved Kirken. Aaret efter forhøjedes dog Discipeltallet til ti, og endnu en Lærer blev antaget. Samtidig med Skolens

Restitution ansattes en 37aarig Student, *Rasmus Werring*, som Lærer (senere med Titel af Rektor).³ Desværre havde man ikke været heldig ved Valget af denne Mand. Han var vel ikke blottet for Kundskaber,³ men af en forsømmelig Karakter, og de 16 Aar, hvori han forestod Skolen, blev derfor ingen Blomstringstid for det herlovianske Skoleliv.

Under Rektor Werring indtraf den Begivenhed, at der for første Gang efter henved 20 Aars Forløb blev afholdt Bispevisitats paa Herlufsholm, første Pinsedag den 6. Juni 1745. Visitator var den kraftfulde og myndige *Peder Hersleb*, og det vilde være Synd at sige, at han følte sig tilfreds med, hvad han ved denne Lejlighed hørte og oplevede. Et tydeligt Indtryk heraf faar man af den Indberetning om sine Visitatser, som Hersleb den 15. Januar 1746 fremsendte til Generalkirkeinspektionskollegiet.⁴ Det hedder her:

Den 6 Junii, var første Pintse-Dag, visitered jeg i Herlufsholm.

Den gammel Pastor, Mag: Otto Sebbelow⁵ vilde endeligen selv prædike, prædiked og over de Ord i Evangelio: Vi ville komme og gjøre Boelig etc:⁶ Det beste i hands Prædiken var, at den var kort; ellers nogle Klygter, uden Sammenhæng og Fynd.

Ungdommen skulde, efter Siele – Registeret,⁷ være i Tallet 301. Deraf 167, som have været til Guds Bord, 134 Unge og Børn, som ei have været til Confirmation; Men som der er kun een Schole i Sognet til saadan Mængde, saa befandtes, at de fleeste forsømme Scholen gandske, og ikkun 40 af dem have været nogenledes holdte til Schole. Derfor befandtes ogsaa Mængden af Ungdommen meget vankundig og uvidendes, ja endog i udenad Læsning. Nogle Confirmerede vare passable, og nogenledes øvede i de nødvendigeste Sandheder. Hos de faae Schole-Børn var og nogen Begyndelse; men hos alle de Øvrige, saasart der blev spurdt med andre Ord, var altum Silentium og stupenda ignorantia.

Den yngre Præst⁸ blev allvorligen formanet at tage sig deres Siele an, og i sær ikke tage dem første Gang til Guds Bord, uden god Grund. Hand ønsked, at Forældre og Hosbunder ville holde dem til Schole, hvortil skeete ogsaa allvorlig Formaning og Indskierpelse.

Rector, som er Degn, mælded sig ikke engang an hos mig, var og ikke tilstæde i Chored hos Disciplerne, men havde sin lukte Stol nederst i Kirken paa et Pulpitur, og kommer ikke i Choret, uden saa ofte der er Offer; og fordi Pintse-Offeret, for Visitatzens Skyld, dog mig uafviidende, var aflyst, og opsatt til Anden Pintse-Dag, saa holdt hand det ikke nøddigt, at lade sig see ved saa solenn Forretning, paa saa stor hellig Dag. Hands Discipler bleve givne nogle Qvæstioner; De Øverste vidste noget, de Underste slett intet. Men i Scholen selv at eftersee deres Profect, var mit Forsætt, for Prædiken, efterdi Fundatzen tilholder det; Men som Rector ikke indfandt sig Dagen forud, at tage Ordre, og samle Disciplerne, og havde ladet sig forlyde, at jeg havde intet med ham at giøre, saa skeete det ikke.

Nu var Præses i Kirkekollegiet den samme som Skoleherren paa Herlufsholm, nemlig Grev J. L. Holstein, og han følte sig – som naturligt var – foranlediget til at giøre Rektor Werring bekendt med Biskoppens Udtalelser. Dette affødte igen fra Werring et vidtløftigt Gensvar (af 28. Januar 1746), som vel fortjener at meddeles. Dels indeholder det adskillige Træk til Belysning af den indre Tilstand paa Herlufsholm før den store Reform, dels giver det indirekte et ganske godt Billede af Brevskriveren, om hvis Personlighed der i Virkeligheden ikke er meget bekendt. Aktstykket er særdeles pynteligt skrevet og affattet med stor, ja pedantisk, Akkuratesse, men er især interessant ved at vise, hvorledes Werring paa næsten krampagtig Maade over for Biskoppens formentlige Overgreb vil hævde sin privilegerede Stilling som Rektor ved et Institut af speciel Karakter, hvorfor han stadig paaberaaber sig alene at staa under den adelige Skoleherre som højeste Myndighed. Heller ikke Werrings Skildring af Visitatsens Forløb er uden Interesse. Ikke mindst i Slutningen mærker man paa ikke ueffen Maade en vis mali-ciøs Satire i Beretningen om den temperamentsfulde Biskops Optræden. Der har tydeligt nok været Torden i Luften, og hvad der end har kunnet bebrejdes Werring, maatte Her-

bleb dog selv senere indrømme, at han ikke havde været »alt for venlig af Humeur«.

Werrings Indlæg lyder saaledes:

Deres Excellence,
Høi Ædle og Høi Velbaarne
Herr Geheime-Conferentz-Raad, Cammer Herre
Og
Ober-Secretaire,
Min Høibydede Naadige Scholarche!

Efter Deres Excellences behagelige Villie og høie Ordre i meget Naadige Skrivelse af 24de hujus følger herved min Underdanigste og derhos Sandfærdige og Udførlige Erklæring:

Dominicâ Rogate,⁹ eller den for Pintze-Festen næst foregaaende Anden Søndag, da mand skrev d: 23de Maji 1745, blev af Prædikestolen i Herlovsholms Kirke Meenigheden tilkiendegivet, at Hands Høi-Ærværdighed hr: Biscop Hersleb vilde nærmeste Løverdag for Pintze hellige Dage, neml: d: 5te Iunii holde Visitats her.

Derimod blev igien Dominicâ Exaudi, som var accurat 8te Dage for Pintzedag,¹⁰ oplæst og for(kyn)det af Prædikestolen, at, formedelst een i Visitats-Routen indløben F(or)seelse, var Visitationen i Herlovsholm Kirke opsatt til 1ste Pintzedag, da Kirketienesten skulde begyndes om Morgenen præcise Kl. 7. Ved samme Leilighed afsagde Hr: Ascanius og offentligen opsatte Offeret, uagtet Kongl: Allernaadigste Anordning og gammel-vedtagen Kirkeskik, hvorudi, efter min ringe Skiønsomhed, ikke uden høieste Dispensation burde forandres, til 2den Pintzedag: Hvilket, tilliige med at Meenigheden er, efter eet af hr: Biscoppen Selv for nogle Aar udgivet Monitum Synodale,¹¹ vedvandt til een determineret Kirke-Tid, neml: Kl: 8½ om Sommeren, og Kl: 9 om Vinteren, vel ogsaa gav Anledning til, at Sogne-Folkene holdte ved at komme indgaaendes i Kirken, ei alleene under Prædiken, men endogsaa imedens hr: Biscoppen Selv holdte sin Tale i Chorsdøren.

Vel lod Hands Høi-Ærværdighed, hr: Biscop Hersleb, strax efter sin til Bispestolen i Siællands Stift Antrædelse, ved Provsterne fra Landemodet circulere een Instruction,¹² hvorefter, naar hand visiterede, Rectores i de herreder, hvor der vare Latinsche Scholer, skulde rette dem, neml: Aftenen for her anmelde dem hos Ham i

den Præstes Huus, hvor hand logerede, havendes med dem en Tabelle, hvorpaa i 7 Afdeelingen skulde være specificeret:

- (1.) Disciplene, (2.) Alder, (3.) Forældre, (4.) Hvorvidt avangeret, (5.) Hvordan Ingenium, (6.) Hvorlænge gaet i Schole, (7.) Hvad nyder af Scholen?

Hvilken samme Instruction og hosfølgende Tabelle blev ogsaa mig af dette Herrids Provst tilstillet.

Men saasom ieg

1. Veedste, at denne Adelige Schole var af langt anden Beskaffenhed, end de andre Latinsche Scholer i Rigerne, og ingenlunde kunde settes in parallelo med dem; dens Rector, som haver sin eeneste og egen Scholarche, der sligt alleene tilkommer, consequenter ei heller med de andre Rectoribus.
2. Dømte derhos, at det vilde blive een farlig Sag for mig, og uretfærdigt var af mig handlet, om ieg vilde af mig selv, uden Forespørsel og Tilladelse, deele i slig forekommende Casu med een Anden den Ære og Skyldighed, som af mig alleene tilkommer Deres Excellence, der af hands Kongel: Mai^t er allernaadigst med een Despotisch Jurisdiction anordnet til Scholarche for denne Adelige Schole.

A. 3. Saae ikke mindre og sluttede forud, at der paa mig, som det Laueste i Gierdet, vilde gøres det ødeleggeligste og dræbeligste Spring og Traadd,¹³ hvis ieg ikke til min Præmunition var forsynet med Noget, hvormed ieg ved Bispe-Visitation kunde legitimere mit Forhold, i fald ieg, som nu skeet er, ei efterlevede Hands udgivne og ovenmældte Instruction. og endeligen

4. Frygtede, at mig noget farligt skulle vederfares, angaaende de Poster, som ei i Agt tages ved denne Schole, og befales i den Kongel: Allernaadigste Forordning om de Latinsche Scholer,¹⁴

Saa gav ieg mig den underdanigste Frihed ved Skrivelse af 7de Nov: 1739¹⁵ i sømmeligste Ærbødighed hos Deres Excellence, min høi-Naadige Scholarche, at forespørge mig om 7 Poster, hvoriblandt den 6te Post er Hands Høi-Ærværdighed herr Biscoppen angaaendes. Paa hvilket mit Spørsmaal Deres Excellence haver været saa naadig Selv in margine at tegne sin Replique saaledes:

»Af de allerede anførte Aarsager maa det blive in statu quo, og continueres i allt, som begyndt er. Ved den nye Indret-

ning faaer mand at see, om Biscopen bliver noget om Scholen anbefalet; ellers haver Hand med samme og Fridericsb: Schole intet at bestille«.

Dette er saaledes Aarsagen, hvorforfore ieg ikke lod mig Dagen forud i hr: Ascanii Værelser anmelde hos hands Høi-Ærværdighed HEr Biscopen for at anhøre, hvad Hand havde at befale ved Scholen.

Mens, at Hands Høi-Ærværdighed finder sig graveret derved, at ieg, ikke eengang som Degn, haver mældet mig an hos Ham, deraf maa jeg slutte, at Han, af mine Misundere maa være indprentet een vrang Opinion om mig; thi aldrig haver ieg været Degn, og aldrig agter ieg at blive Degn, saalænge ieg finder mig beqvem til at fortjene Brødet paa anden Maade; Ei heller haver der ved Herlovsholms Meenighed, fra Scholens Stiftelse, været nogen saa kaldet Degn, men det gandske Degne-Embede, saavel inden som uden Kirken, er stedse bleven og endnu bliver forrettet af een dertil antagen Person, som i forige Tider blev kaldet Læsemester, men nu passerer under det Navn Substitut. Samme bliver lønnet af Scholen, og er detsuden berettiget til at oppebærge Degne-Redselet hos Bønderne i Sognet.

Vel haver Deres Excellence, for at bøde paa den saare liden Rector-Løn, ieg haver her ved Scholen, og hvorved ieg med Mine umueligen kand subsistere, beviist mig den særdeeles store Naade, og tilladt mig at nyde det saa kaldede Hører-Korn og Offer, naar ieg derimod saae Hørrer-tienesten i Scholen og Orgelverket i Kirken, hvilket ellers Hørreren skal opvarte, forsynet. Men aldrig er mig derhos enten Skriftligen eller Mundligen befalet, at ieg dets Aarsag skulde være Meenighedens Degn, eller sidde stændig i Choret og selv imodtage Offeret. Liigesaa lidet, som Forvalter Klauermann,¹⁶ da hand i Aaret 1731, efter afg: hr: General Lieutenant Iuells, som da værende Scholarches, ordre, paa Scholens Veigne oppebar Hører-Kornet, var imidlertid Degn til Kirken og sadd i Choret.

Derimod er den lukte Stoel nederst i Kirken fra ældgammel Tid af opreist for Rectoribus Scholæ, og til datum været deres Stade i Kirken, at de deraf kand have, under Kirketienesten, udi Øjesyvn, Disciplene saavel i Choret, som paa deres Pulpitue. Af denne Stoel haver ieg ogsaa benyttet mig; Og, siden ieg ikke kunde tænke, at nogen skulde forarges derover, at ieg i Kirken søger den

Stoel, som mig der er anvist, og for mig oprettet, blev ieg ogsaa siddendes paa den, da om^{te} Visitatz skeede, øyensynlig for den gandske Meenighed, og det fra Kirketienestens Begyndelse, indtil den gandske var til Ende, og saaledes bivaanede den heele solenne Forretning.

L. B. Af de Qvæstioner, som Hands Høi-Ærværdighed Hr: Biscopen haver givet Disciplene i Choret, og hvortil de Øverste skal have veedst at svare Noget, de Nederste slett intet, maa Eendeel være faldne paa den Yngste Mund, som da havde kun paa 4de Maaned været her ved Scholen, og ved sin Ankomst hertil havde alleene lært at læse de 10 bud inden i Luthers liden Catechismo; thi ellers veed ieg, at de andre kunde svare for sig alle, med mindre Nogle af dem ere skrekkede derved, at Hr: Biscopen, da Hand var midt i Kirken hos Bønder-Ungdommen, som Hand blev vred paa, vendte tilbage op i Choret til Disciplene, og fra dem igien ned i Kirken. Ellers kunde Meenigheden og ieg af hr: Biscopens egen Tale i Chorsdørren efter Visitatzen (ei) mærke andet, end at Hand jo var fornøyet med Disciplene.

L. C. Hvad herr Biscopens foresatte Examen her i Scholen for Prædiken betreffer, da veed jeg ikke, paa hvad Tid om Morgenen den skulde have begyndt, siden Kirke-Tienesten tog sin begyndelse, førend Klokken havde slaget 7 her i Taarnet. Dog vare baade Disciplene og ieg efter Prædiken tilstæde og samlede, da det lett kunde have skeett, om hr: Biscopen havde seet sig dertil beføiet efter Fundatzen, og den havde været mig bekiendt.

L. D. Sexten Aar haver ieg været her ved Scholen, og i den Tid ingen Fundatz seet; Ei heller er mig til Regl og Rettesnor ved Scholen overleveret nogen Fundatz, men Deres Excellences Naadige Villie og høie Ordres er Instruction nok for mig, hvorefter jeg ogsaa med den alleroptænkeligste Lydighed og Veneration retter mig.

L. E. Dog kand ieg ikke negte, at jo Præsterne her ved Kirken haver sagt mig, at, efter Fundatzen, skal, som Stilen deri lyder, den øverste Lærere i Theologien, naar hand examinerer denne Scholes Disciple i Theologien, have een Rosenoble for sin Umage.¹⁷ Herom vel een af vores Præster haver erindret Hands høi-Ærværdighed, som derover er bleven saa fortørnet paa mig,

At, da ieg efter tienesten stod uden for Kirkedøren, og i sømmeligste Ydmyghed complimenterede hr: Biscopen ved Udkomst af Kirken, gik Hand mig ei alleene vred forbie, men, da hand var kommen til sin Carrosse, tiltalede mig og saaledes:

(1) Ieg havde vendtet, at I havde anmeldt eder hos mig, for at høre, hvad Ieg havde at befale eder, Scholen angaaende? Hertil maatte jeg med mit Svar følge Sandhed, neml: at sligt vedkommer Rectores ved de andre Latinsche Scholer, hvorfra Kongen Selv allernaadigst haver exciperet Fridericsborgs og denne Schole.¹⁸ Ieg, som denne Sidstes Rector, havde Deres Excellence til min Eeneste Scholarche, og fra Ham alleene havde ieg at indhendente Ordre om denne Schole.

(2) Haver Ieg da intet ved denne Schole at befale? Sv: Saa vidt m(ig er) bevedst, haver Schole Herren alleene over den at byde.

(3) Examinerer ikke Provsten den? Sv: Io, dog aldrig i Kirken, naar hand der visiterer, men vel, naar hand dertil af Scholarchen bliver hidkaldet, da Examen holdes i Disciplenes Leitze udi Deres Excellences eget Paahør og Naadige Nærværelse. Ellers havde Provsten intet med Scholen at bestille.

(4) I bør lade Eders Disciple om Søndagen træde ud paa Kirke-Gulvet med den anden Ungdom af Meenigheden? Sv: Dette kand ikke skee uden højere Ordre fra Scholarchen.¹⁹

Hvorpaa hr: Biscopen, meget vred, bad Kudsken kiøre, og blev *L. F.* derved den solenne Forretning i Kirken saaledes endt uden for Kirken, i Meenighedens samt Hands Kudskes og tieneres Paahør. Meget smerter det mig, at, ihvor forsigtig ieg end agter at gaa til Verks, ieg dog skal være fatal næsten alletider og i alle ting, og besynderligen i denne Færd, hvorved een sagtmodig Formaning i Eenrom, om ieg havde, som dog ei er skeet, forseet mig, havde været meere anstændig og af bedre Virkning. Dog lærer ieg med Tidens Længde og deslige Tings idelige Møde at skikke mig i det, *L. G.* som man møder vel viidendes, at ofte begyndes det paa den Ringere, som agtes den Værdigere.²⁰

I all Soumission forbliver ieg til min Døds Stund

Deres Excellences,
Min Høibydende Naadige Scholarches
underdanigste Client
og tienere

R. Werring.²¹

Werrings Gensvar blev tilstillet Biskoppen til Udtalelse, og Hersleb var ikke sen til at gribe Pennen.²² Den 14. Februar 1746 forelaa hans Erklæring, indholdsmættet og tankerig som altid. Med stor Vægt søgte han heri at tage Kraften af Werrings forskellige Anbringender, men trods al (tilkæmpet) Sindighed er det, som om man mærker Efterdønninger af den Storm, der havde raset i hans Sind under Visitatsen. Hans Erklæring har følgende Ordlyd:

Deres Excellence
Høi-Velbaarne
Hr: Geheime-Conference Raad og
Ober-Secreterer.

At Deres Excellence har vildet bemøje Sig, at skrive Rector Werring til, anlangende det, jeg i min allerunderdanigste Relation om Visitatzen har korteligen mældet; saa og, at Deres Excellence haver villet gunstigst communicere mig hands Giensvar, det takker jeg allerærbødigst for, og maae ydmygt undskylde, at jeg derved, imod min Tanke, har forvoldet Deres Excellence den Umage eller Uroe, saasom det har aldrig været mit Forsætt, at klage over hands Opførsel, eller begiere nogen Tilrettesættelse, hvilket da burde været remonstreret før, og strax, men alleene, efter Kongelig Befalning, og min Pligt, simpliciter at give Relation om det jeg har forefundet paa hvert Sted i min Visitats. Det vilde og blive baade Deres Excellence kiedsommeligt, og mig fortrydeligt, om jeg skulde anatomere hands vitløftige, og i mange Ting urigtige, og ham uvedkommende Deduction, da jeg i det mindste, om hand meener ikke at staae under mig, ogsaa meener ikke at have fornødent at gjøre mig til Part mod ham, og forsvare min Opførsel i Visitatzen.

Sagen kommer an fornemmeligen paa tvende Puncter: Om Degne-Embedet, og om Biskopen har endnu noget med Scholen at gjøre?

Hvad angaaer:

(1) Degne Embedet, da ligger det i alle Stæder, hvor der er Latinsk Schole, til Scholen, som derfor forestaaer Sangen, tager Offer og Degne-Korn. Rectores ere vel ikke Degne, men Scholen

er Degn, og Scholen, bestaaende af unge Mennesker og Børn, maae altid i deres Forretninger være under Tilsyn, sær i Kirken og i Sangen at forestaae, at een af Docentibus dirigerer Sangen, og holder Skik og Orden. Ligesaa er det i Herlufsholm, Scholen er Degn, forsyner Sangen, tager Degne Indkomster. Det er let at begribe, hvilket og skeer paa alle andre Steder, at medens der vare fleere Docentes, en Hører da har forestaaet Sangen, og taget Degne Indkomsterne, som sin Schole-Løn, og at Rector da ikke var forbunden, at være i Choret, men kunde have sit Sæde hvor han vilde; det skeer overalt; Men nu, da der er ingen Hører, da Rector tager Høreren og Degnens Indkomst og Offer, nu tilkommer det ham uimodsigeligen, saasom hand er eene, baade at dirigere Sangen, at have Tilsyn med Disciplerne, og forekomme U-orden; men det skeer ikke; derfor blev af Præsten klaget (hvilket jeg ikke har refereret udi min allerunderdanigste Beretning, saasom Visitatzen uvedkommende) over den store Uorden med Sangen, og Uskik blandt Disciplerne, at de gjorde hvad de vilde; at nu skraalede de af fuld Hals, alle med hinanden, nu tiede de midt i verset, alle paa eengang, og at de ikke agtede hands tiltale, alt fordi de vare uden Opsyn; og at lade saa mange unge Mennesker være uden Opsyn, og raade sig selv i en Kirke, ved Guds Tieneste, kand vel ingen holde raadeligt og forsvarligt. At Rector paa sin Stol kand see dem i Choret, det veed Deres Excellence Selv, at være urigtigt; ja hand seer dem, naar de, under Prædiken, staae op paa Galleriet, men ikke naar de under Sangen ere neden i Choret, da Rectors Stol er allerbagest i Kirken, paa et bredt Pulpitur, inderst ved Væggen. Hands Stol misunder jeg ham ikke, og kommer ikke mig ved, at hand alleene, og ingen anden i den heele Kirke, ikke Scholarchen Selv, har lukt Stol; men at Disciplene i Kirken skal være uden Tilsyn, at dem skal betroes Sangen og Choret, at Rector, som i den Forretning, og saa længe der er ingen Hører, tager Indkomsterne og Offeret paa Offer-Dagene, holder sig for god til, hverken som Docens, at have Tilsyn med sine Discipler, eller, som Kirke-Betient, i den Tid hand er alleene, at være tilstæde, det meener jeg at kunde, som Biskop, sige at være en Irregularitet i Guds Tienesten; I sær meener jeg, at siden det var en Extra-Forretning, og en Pintse-Dag, da hand dog pleied at være i Choret, og da ikke holde sig for god, at tage imod Bøndernes Degne-Skilling, hand da kunde været tilstæde, skiønt Offeret, dog uden mit Vidende, den Dag var aflyst og opsatt til Anden

Pintse-Dag, hvilket hand holder for en stor Forgribelse imod Kongelig Anordning, som er mig gandske ubekjendt, men vel bekjendt, at der pleier ofte, og mange Steder, at offres begge, ja alle tre hellige Dage, efterdi ikke Alle kand være i Kirken første Dag.

(2) Hvad nu det andet angaaer: Om Biskopen har noget med Herlufsholms Schole at gjøre? Da har jeg selv staaet i den Formodning, at efterdi den Schole, efter Rygtet, herefter skulde blive som et Gymnasium, at da Biskopen vel blev fri for nogen Tilsyn med den, hvorfor og, om Deres Excellence det gunstigt vil erindre, jeg selv var den, som satte de Ord i Projectet til Forordningen: I Sielland skal være, foruden Friderichsborg og Herlufsholm, sex Scholer etc.²³ Alt i den Formodning, at den ny Indretning da var, eller skulde snart komme til sin Perfection. Men saalænge den forige Schole ikke in totum er ophævet, og saa længe den forige Fundatz ikke ved ny Fundatz, i den Punct, er forandret, saa har jeg samme Rett i Herlufsholms Schole, som alle mine Formænd, hvilke der, ved Visitatzer, i Scholen har examineret. Jeg kand ikke begribe, at en Scholarches Myndighed, og en Biskops Embede, ere incompatibel i Scholen, meere end enhver Patrons Rett og Bispens Embede, en Stift Amtmands og Bispens Embede i Scholer og Kirker. Saa længe Rector skal hidde en geistlig Person, saa maae hand have sin geistlig Øvrighed, som jeg ikke seer endnu, at kunde være andre end Biskopen, og naar Rector skulde søges for Lands Lov og Rett i Embedets Sager, saa veed jeg ikke nogen anden geistlig Jurisdiction, end den allmindelige. Det er mueligt, at en Scholarch kand være ustuderet, og altsaa nødvendigt, at en geistlig Mand har Tilsyn og Jurisdiction over Scholens Docentes. Hvad Rector mælder om Friderichsborg Schole, er aldeeles her uvedkommende; thi Biskopen er ikke, og har ikke været Biskop over Friderichsborgs Menighed,²⁴ altsaa heller ikke over Scholen, og Friderichsborg Schole har desuden sin geistlig Øvrighed;²⁵ Men jeg veed ikke rettere, end jeg er Biskop over Herlufsholms Menighed og Præster, og altsaa kand der ikke, uden ved Kongelig Dispensation, noget exciperes fra min Episcopia, som hører det Geistlige i Herlufsholm til, mindst geistlige Personer. Sorøe var og en Kongelig Schole,²⁶ ja saa special, at ikke en Discipel engang kunde antages, uden efter Kongelig special Denomination, dog har aldrig Biskop været udelukt derfra, saa længe der var Schole. Derfor, dersom der er noget Kongeligt Bogstav, som gjør mit Embede enten frit for, eller

umyndigt i Herlufsholm Schole, meere end mine Formænds, saa havde jeg ventet at det var blevet mig communiceret, og saa vil jeg tilstaae, at jeg har gjort Rector Werring Urett, men uviidende; thi jeg finder ikke et Ord derom i Stifts Kisten.

Altsaa indstiller jeg til Deres Excellences egen høie, og gandske vist billige Paaskiønnende, om ikke den blotte Forespørsel, som Rector Werring selv mælder at have gjort 1739 er allerede en Indgribelse i mit Embede, hvorved hand har subdolè søgt og ob-repticè meener at have erholdet en Frietagelse fra den Pligt, hand var mit Embede skyldig, om end aldrig de uskiellige Expressioner vare derudi, hvilke hand mælder *Nota A. at paa ham vilde giøres det ødelæggeligste og dræbeligste Spring og Traad*; ligesom Biskop-pens Embede var at ødelægge og dræbe; Og da hand har haft saadan Resolution i 7 Aar, saa burde hand ladet sig mærke dermed, at jeg kunde vidst det, og ikke exponere mig og mit Embede Prostitution, naar jeg kom til Stedet; da dog imidlertid, ikke een, men adskillige Klager have været indgivne til mig over ham, anlangende en Protection hand har givet en Egte-Mands Kone etc:²⁷ og hand aldrig har veigret sig for, at erklære sig til mig, og til Provsten, eller ladet sig mærke med, at hand ikke havde med mig at gjøre, da jeg gandske vist havde enten rettet mig derefter, eller gjort Forespørsel til Deres Excellence, om det forholdt sig saa, og da kundet viide hvordan jeg var deran, inden jeg exponered mig Tort ved min Visitatz, da hand offentlig, ikke med den Harangue, hand nu anfører, svared paa mit Spørmaal: Er jeg da ikke Biskop over Herlufsholms Schole? – Nei!

Hvåd Deres Excellences paateignet Resolution angaaer, da, foruden den Respect jeg bær for Deres Excellence, at jeg visseligen ikke i ringeste Maader vilde være Deres Excellence imod, naar jeg ikkun vedste Deres Excellences Villie, saavel i den, som andre Tilfælde, da kand jeg ingenlunde elicere det deraf, som hand meener at finde derudi; thi Deres Excellence henviser Sagen derudi til den ny Indretning, som derudi skulde decidere, og for Resten lader Sagen endnu blive in statu quo, det er i den samme Rett, som mine Formænd have haft, hvilket, og ikke andet jeg har paastaaet; og ikke engang paastaaet, ikke forsøgt, ikke befalet Scholen at samles, ikke gaaet ind i Scholen, men blott vildet see der, ligesom alle Steder, hvor der ere Scholer, om Rector af sig selv vilde indfinde sig og erkiende mit Embede.

Jeg tænker ærbødigst, at jeg kand gaae de øvrige Urigtigheder i Rector Werrings Brev forbie, for ei at opholde Deres Excellence; ikkun korteligen mælde:

Ad Lit: B. Der vare ikkun 2 à 3 Discipler, som svarede paa allereenfoldigste Qvæstioner, og til visse 4 à 5 som intet svarede, da jeg spurdte dem alle over Hoved, og til sidst dem, som før intet svarede. Den Remarque, at Biskopen var vreed mit i Kirken; gik fra dem og til Choret, og ned i Kirken igien, er noget satyrisk opsatt. Da jeg slett intet Svar kunde faae paa nogen Ting hos den voxen Ungdom, og de ilde nok kunde læse nogle Stykker op af Lutheri Catechismo, sagde jeg dem, at jeg var ikke kommet for at høre deres Lectier, men at prøve hvad de vedste og forstode, som var slett intet, og derfor kunde intet udrette hos dem; vilde altsaa forsøge Scholen; gik derfor op i Choret til den Latinske Schole, som honoratiores, og der ikkuns obiter, gandske kort, med nogle faae Spørsmal, ikke over et halvt Qvarter, forblev; gik saa ned til de andre Schole-Børn, som stode i Tver-Gangen, strax ved Choret, tvert over Kirken.

Lit: C. Tillysningen var skeet til Klokken 7, fordi jeg er vant til at maae bie efter Menighederne. Jeg var og paa Gaarden før Klokken 7 for at anvende en Times Tid i Latine Schole; men da jeg ikke saae et Menneske paa den heele Gaard røre sig, gik jeg med Præsten i Kirken, og ved min Tiener, og Præstens Tiener, sendte Bud ud, at faae nogen til at ringe første gang; men de kunde ingen finde; sendte da Bud til Rector, at lade spørge hvem der skulde besørge Ringningen? blev svaret: at Rector er ikke opstaaet. Endeligen blev ringet første gang, og siden anden gang. Jeg blev i Kirken gaende til Klokken 8, da ikke end eet Menneske var kommet. Endeligen sendte vi Kudske og Tienere ud, at bede dem, som stode ude paa Gaarden og Ladegaarden, og uden for Porten, at komme ind i Kirken, saa der blev en Snees Mennesker, og da ringede Sammen Klokken præcise halv 9, da jeg havde været med Præsten alleene over halvanden Time. Der blev fuld Messe, Præsten prædiket kort, ikke en halv Time, saa at jeg traadde i Chors Døren præcise Klokken 10, og endda var virkeligen ikke halv Menigheden kommen; men komme mange baade under min Tale, og under Catechisationen, saa der var megen stor Uorden, det jeg dog alleene gav Præsten Skyld for og tiltalte dem, at det var got at see, at de opholde Tienesten for længe, og ikke begynde,

efter Loven,²⁸ paa en viss og fastsatt Tid, hvorved Menigheden kommer i ond Vane.

Lit: D. Der har ikke været visiteret af Biskop siden 1727, og derfor kand Rector ikke sige, at noget nyt har været paastaaet af mig, som ikke før har været i de 16 Aar, hands Embedes Tid.

Lit: E. Deres Excellence vilde Selv dømmе, om der ikke er en Malice i den Aarsag hand foregiver til Biskopens Fortørnelse.

Lit: F. En sagtomdig Erindring i Eenrum havde vist nok Rector faaet, naar hand, om ikke efter Skyldighed, som jeg meener, dog blott af Høflighed, var kommet til Biskopen i Eenrum, hvortil var Tid nok Dagen forud, og samme Dag for Prædiken, da jeg var eene i Kirken, fast 2 Timer; Men siden hand fandt for got, at gjøre Biskopen sin Opvartning uden for Kirke-Døren, paa Gaarden, tæt hos Vognen, da Biskopen skulde kiøre hen til Præstegaarden at spiise, og saa reise endda den Dag 3 Miile, saa kunde jeg ikke have Tid at aflægge Opvartning hos Rector i Eenrum, allerhelst efter en arbeidsom Forretning, hvor jeg slett ingen Opmuntring, eller Fornøielse kunde finde, men vel Bedrøvelse og Uorden, som gjorde mig gandske vist ikke alt for venlig af Humeur.

Lit: G. De sidste Ord forstaaer jeg ikke; men indstiller til Deres Excellence hvad Rector blott alleene med de Ord, som ere fulde af dumdristig og rett malitieux Insimulation, har fortient.

Deres Excellence vilde gunstig pardonere den vitløftighed, som jeg visseligen ikke af mig selv havde vildet bebyrde Deres Excellence med; men meener, ved Rectoris Undskyldninger, som ere verre end hands første Forhold, at være dertil nødsaget; Og overlader Allting til Deres Excellences eget Velbehag. Forblivende stedse med allerstørste Ærbødighed

Deres Excellences,
Høi-Velbaarne
Hr: Geheime-Conference-Raad
og Ober Secreterers
²⁹underdanige og
pligtskyldigste tienere
P. Hersleb.²⁹

Kjøbenhavn

14 Februarii 1746.

Sagen blev ikke gjort til Genstand for Forhandling i Kirkekollegiet, der vel heller ikke var det rette Forum. De paagældende Aktstykker blev blot henlagt som Bilag til Herslebs Indberetning om Visitatsen i Sjællands Stift 1745, og der findes de endnu. Om Werring har modtaget en Irettesættelse fra J. L. Holstein, kan ikke ses,³⁰ men antagelig har Herslebs Redegørelse dog været medvirkende til at hidføre den Skæbne, der inden længe skulde overgaa Werring. I flere Aar havde han iøvrigt selv ønsket at komme bort fra Herlufsholm, »da det detsuden syvnes, ligesom ieg her gik og gaer alle i Veien«, og havde bedt om at faa Holsteins Anbefaling til at opnaa en eller anden Bestilling i den verdslige Stand.³¹ Fra den 1. Maj 1747 at regne blev han afskediget af Skoleherren med en lille Pension (eller Vartpenge) paa 100 Rdlr. Den Tilstand, hvori han efterlod Skolen, var miserabel. Hans Eftermand som Rektor, den dygtige, men strenge Marcus Buck, skrev en Maanedes Tid senere til Skoleherren,³² at han haabede paa bedre Frugt af de kommende Disciple end af »de fem, som Magister Werring haver efterladt, hvilke alle ere saa slette og ilde-grundede, at, hvis deres Levnets og Skole-gangs Aar vilde tillade det, burde man begynde fra de allerførste Elementer, om der ellers nogen tiid skal blive noget got af dem!«

Noter

1. Jvfr. hertil og til det følgende H. B. Melchior, Historisk Efterretning om den frie adelige Skole Herlufsholm, 1822, S. 134 ff., 190 ff., 240 f. (2. Udgave ved Albert Leth, 1865, S. 82 ff., 118 ff., 150 f.).
2. G. L. Wad, Meddelelser om Rektorerne paa Herlufsholm fra Skolens Stiftelse 1565 til 1878, 1878, S. 206-8.
3. Jvfr. hans latinske Elegi i Anledning af Skolens Nedlæggelse 1729 i Mindeblade for Herlovianere, 1850, S. 15-16.
4. Generalkirkeinspektionskollegiets Arkiv, Visitatsberetninger fra Sjællands Stift.
5. Sognepræst ved Herlufsholm 1717-51 Mag. Helmuth Otto Sebelov († 1751).

6. Joh. 14, 23.
7. I Forordningen af 13. Januar 1736 om Indførelse af Konfirmationen hedder det i § 3, at der skal indrettes et »Register« over »saadanne Børn, som snart tænke at gaae til Guds Bord«. Jvfr. Peder Hersleb, *Epistola pastoralis*, 1737, S. 146 f.
8. Henrik Christian Ascanius, der fra 1742 var Kapellan cum spe successionis.
9. 5. Søndag efter Paaske.
10. 6. Søndag efter Paaske (1745: den 30. Maj).
11. Aabenbart Monitum Nr. 1, udstedt den 10. Oktbr. 1742 (Landemodeakter i Sjællands Bispearkiv).
12. Teksten til denne er forgæves eftersøgt.
13. 5. Trin, Skridt (Ordbog over det danske Sprog XXIV, 313).
14. Forordningen af 17. April 1739 om de latinske Skoler.
15. Denne Skrivelse med J. L. Holsteins Bemærkninger synes nu at være forsvundet. Den er forgæves eftersøgt paa de paagældende Steder i Herlufsholms Arkiv.
16. Formentlig H. P. Klaumann, der nævnes paa Herlufsholm 1748 (G. L. Wad, *Meddelelser om Dimmitterede fra Herlufsholm II*, 206).
17. Det er ikke helt klart, hvad Werring mener hermed. Han kan ikke sigte til Herluf Trolles originale Fundats af 23. Maj 1565 for hele Stiftelsen (trykt bl. a. hos Melchior, anf. Skrift, 2. Udg., S. 35-7), heller ikke til Arild Huitfeldts Skolelove (sst. S. 86-8). Snarere tænker han paa den saakaldte »Ordinans« (af 30. Marts 1567) (omtalt hos Melchior S. 41, men ikke trykt; Original paa Pergament i Rigsraadets Arkiv og paa Herlufsholm). Her hedder det bl. a.:

»Bispenn oc thendt fornemste Theologus, eller andre som the vdi theriis stedt betroendis worder, schulle eenn thiid om aarit, wedt Bartholomej tiid, fare tiill Herloffsholms Schole, oc forfare huadt børnenn forbedre seg«. Der tales dog her intet om et Honorar paa en Rosenobel.
18. I Skoleforordningen af 17. April 1739 Art. 1 var der tydeligt nok tilkendt Frederiksborgs og Herlufsholms Skoler en Særstilling i det hele Skolesystem.
19. I en Indberetning af 30. Oktober 1745 fra Werring til J. L. Holstein, hvori han første Gang omtaler Herslebs Visitats, beklager han sig stærkt over Biskoppens Krav om, at Skolens Disciple om Søndagen skulde møde til Katekisation paa Kirkegulvet. Han mener iøvrigt, at det er den ovennævnte H. C. Ascanius, der havde støbt den Kugle, som han havde faaet Biskoppen til at skyde ud. Ved dette Krav vilde Ascanius, der var »een stor Elskere af Bond-agtig-hed«, forringe Skolens Anseelse. Fik han sin Krig igennem, vilde han blot opnaa »at giøre af adelige Disciple og Bønder-Børn eet Misk-Mask« (Herlufsholms Arkiv, Indkomne Breve til Skoleherren 1745).
20. Hele Stedet er dunkelt, jvfr. Herslebs Udtalelse nedenfor.
21. De i Marginen anbragte Bogstaver er tilføjede med Herslebs Haand.
22. Med flyvende Hast har Hersleb selv skrevet Koncepten til sit Svar (Sjællands Bispearkiv, Erklæringsprotokol 1746). Her aftrykt efter Originalen i Kirkekollegiets Arkiv.
23. Jvfr. Herslebs Betænkning af 4. Aug. 1738 (Kh. Saml. 5. R. II, 690).

24. Frederiksborg Slotskirke sorterede under den kgl. Confessionarius.
25. Overbestyrelsen for Den kongelige latinske Skole ved Frederiksborg bestod af den kgl. Confessionarius, Amtmanden og Slotspræsten ved Frederiksborg.
26. Den kongelige Skole i Sorø var blevet nedlagt 1737.
27. Herom er forgæves søgt Materiale i Indkomne Sager fra Øster Flakkebjerg Herred i Sjællands Bispearkiv.
28. Jvfr. Danske Lov 2-4-17.
- 29.-29. Kun dette egenhændigt.
30. Skoleherrens Kopibog mangler for 1743-53.
31. Skrivelser fra Werring af 1746 25. Jan., 15. Marts; 1747 13. Febr., 18. Febr. og 21. Marts (Herlufsholms Arkiv, Indkomne Breve til Skoleherren).
32. Skrivelse af 1747 8. Juni (sst.). Jvfr. G. L. Wad, Rektorerne paa Herlufsholm S. 207.

Fra Biskop Mynsters Ungdom

Et Billede fra det litterære København 1794

Af Robert Neiiendam

»HAN er en saa udpræget Aristokrat, at han altid ser Kabaler og Sammensværgelser«, skrev den store Landbo-Reformator C. D. Reventlows Hustru' om Teaterchef, Hofmarskal Ferdinand Ahlefeldt, som eneældigt styrede Det kgl. Teater i to Sæsoner (1792-94). Man kommer til at tænke paa den Karakteristik, naar man læser tre Indberetninger fra ham til Københavns Politidirektør, Etatsraad Flindt, om nogle Uroligheder, som havde fundet Sted tre Aftener i Det kgl. Teater under Opførelsen af Sangspillet »Den røde Hue«. Chefen forlangte, at Politimesteren »paa det skarpeste og nøieste« skulde lade undersøge, hvem den Person var, som »turde understaa sig saaledes at forstyrre Roligheden og til Advarsel for andre lade ham i Følge Forordningerne straffe«.²

Det var en nervøs Mand, som skrev disse Klager. Greven havde aabenbart Fornemmelsen af, at hans korte Tilværelse som Teaterchef snart vilde være afsluttet, og at man nu søgte at rette det afgørende Stød imod ham. Han levede dertil i en stadig Frygt for at blive sat i Gældsfængsel, men søgte at udskyde Katastrofen ved at udstede Aagerkarle-Veksler, hvorved han tabte 50 à 100 %.³ Situationen var ham »dobbelt frygtelig, da han havde en elsket Familie«. Hans Hustru var en musikalsk Prinsesse, Maria Theresia af Thurn og Taxis, hvis Kompositioner han lod Teatret op-

føre. Hendes Toner ledsagede baade Galeottis Ballet »Tele- mak paa Calypsos Ø«, der gjorde Lykke, og Hastes Mellemspil »Væddemaalet«, hvor de Optrædende med Michael Rosing i Spidsen talte Norsk.

Grev Ferdinand Ahlefeldt havde været Kaptajn i Livgarden i Christian VII.s galante Periode, en fejret Kavalier var han, der deltog i Hoffets Dilettantforestillinger og stod ved Kongens Side, da han spillede Sultan Orosman i »Zaire«.⁴ Senere gik han i tysk Militærtjeneste, vandt sin Prinsesse, men ikke det halve Kongerige, og blev Teaterchef og Marskal ved Hoffet i Ansbach i Bayern. Da han efter ca. 15 Aars Fraværelse kom tilbage til Danmark, blev de tilsvarende Embeder overdraget ham, ja, han fik endog som Enechef hele den Magt over Skuepladsen, som tidligere var delt mellem syv Direktører, de saakaldte »syv Vise«. Forskellige praktiske Foranstaltninger skaffede ham en god Start; Harsdorffs to Tilkørsels-Pavilloner, en paa hver Side af Teatrets Façade, som vi kender fra gamle Billeder, skyldtes hans Initiativ; han forbedrede Belysningen i Tilskuer- salen og lod Lygtebærere ledsage Publikum hjem gennem de mørke Gader. Men hans Startglæde var større end hans Bestandighed, og ordholdende var han ikke. Th. Overskou har med Skuespilleren Fr. Schwarz som Kilde bedømt hans Direktorat meget strengt, men naar han og hans Afskriver, Peter Hansen, fortæller, at Grev Ahlefeldt ikke kendte Holberg, gør de ham Uret.⁵ Komedieme indtog en smuk Plads paa Repertoiret i hans Periode, og der er snarere Grund til at undres over, saa lidt Ahlefeldt, trods sin lange Fraværelse, var fremmed for dansk Aandsliv – vi har endnu et Vidnesbyrd herom i det anonyme Skuespil »Gulddaasen«, som fremkom, medens han var Chef. Men han havde ikke for ingenting været tysk Hofteaterleder og pønsede paa at faa et tysk Selskab med den berømte Karakterskuespiller S. G. Koch i Spidsen knyttet til Det kgl. Teater. Han vilde der-

med især behage Kronprinsesse Marie Sophie Frederikke, men da hun ikke syntes om Forslaget, maatte Grev Ahlefeldt afbryde Forhandlingerne. Han var Hofmand til Fingerspidserne, og den Selvfølelse, hans Stilling let førte med sig, bragte ham i Konflikt med flere af Scenens bedste Kunstnere, hvis Vej til Angrebspjecer og Ugeblade ikke var lang. Det ene Overfald af Tidens gode og mindre gode Penne efter det andet regnede ned over ham – især var P. A. Heiberg virksom⁶ – og da Højesteretsadvokat Klingberg i Tidsskriftet »Quid juris« vilde have ham dømt til at studere gode Skuespil, mærkede Ahlefeldt, at Jorden skred under hans Ledelse. Angribeligt var det ogsaa, at han lod Teatrets ældste Arkiv brænde. Han havde ved sin Tiltræden ladet det nedpakke i to Dækketøjskurve og hensatte i Garderstalden ved Christiansborg, der laa paa den Grund, hvor Thorvaldsens Museum senere blev rejst. Valget af dette Opbevaringssted var besynderligt, men Greven kendte Stalden fra sin Gardertid og fandt den velegnet. Skønt der under Slottets Brand 26. Febr. 1794 var rigelig Tid til at redde Arkivet, syntes han, at det var vigtigere at bringe mange andre Ting i Sikkerhed, deriblandt hans private Ejendele. Denne Betragtning medførte, at en Skat af Viden om Holbergs personlige Forhold til Teatret i dets første Tid gik op i Luer. Holberg havde været dets litterære Konsulent, og han skulde bedømme dem, der antoges til at agere, men da han efter eget Sigende kun kom »ganske sielden« paa Teatret, maa der have foreligget en Mængde Indberetninger fra hans Haand. Men i en Retssag blev Greven frikendt, medens den, som havde rettet Beskyldninger mod hans Embedsførelse, blev dømt.⁷

Opførelsen af »Den røde Hue« blev den Draabe, som fik Bægeret til at flyde over. Titlen skulde virke pikant i Jacobinertiden, men Teksten var noget Vrøvl, som end ikke Komponisten v. Dittersdorfs Toner kunde redde, og han

havde dog tidligere bragt Teatret en Sukces med sit livfulde, melodiose Sangspil »Apotekeren og Doktoren«, som opført paa rette Maade ogsaa vilde kunne gøre Lykke i vore Dage. Men »Das rote Käppchen« var ringere og derfor velegnet til at rette et alvorligt Stød mod den vaklende Chef. Det gav ogsaa Anledning til at spille forarget, fordi en Person i Stykket, Løjtnant Felsenberg, udført af Skuespiller Saabye, stumt parodierede Jødernes Sang i Synagogen, hvad der blev udlagt som en Forhaanelse af den mosaiske Gudstjeneste. Indignationen var letkøbt i en Tid, hvor man ikke sparede paa grov Kritik af Jøderne, men den kunde bruges som et Paa-skud til en Udpibning.

Det var dog ikke Publikum i Almindelighed, som besørgede den, men nogle unge teaterinteresserede Mennesker. Fløjterne havde de købt hos Købmand Blankensteiner paa Hjørnet af Østergade og Amagertorv. De sad rent ud sagt i Rumpen paa nogle Legetøjsheste, men hvem de unge Mennesker var, som købte dette Nürnbergerkram, vidste Sælgeren ikke. Spektaklet begyndte under Premièren den 20. Maj og fortsattes ved de senere Opførelser. Efter at Politimesteren havde modtaget Chefens Indberetninger, sendte han et Par Betjente hen i Teatret for at udspionere, hvem der peb. Den ene lagde især Mærke til en ung Person, der stod i Nærheden af Kongens Loge og saa ud til at være studiosus. Han begyndte straks efter Tæppets Fald med stor Kraft at støde i en lille Fløjte, som han tog op af højre Vestelomme, og til lige at trampe i Gulvet »med Force«, hvilket nogle andre Tilskuere ogsaa gjorde, idet de raabte: »Til Dyrchaugen med dette Stykke!« Betjenten hørte, at en anden Person kaldte ham »Mønster«; de fulgtes ad fra Komediehuset over Torvet gennem Store Kongensgade, Hoppens Længe (Hindegade) ind i Borgergaden, hvor Betjenten tabte dem af Syne. Da Pibningen gentog sig de følgende Aftener, lykkedes det efterhaanden Politiet at opspore, hvem Urostifterne var.

Mest kendt var Assessor i Højesteret Sporon, som dog ikke havde pebet, men paavist »adskillige Flovheder i Stykket«.

En efter én indstævnedes de tiltalte for Retten. Eksaminatus juris N. C. Bjerring, konditionerende hos Kammeradvokat Schønheyder og blandt Venner kaldt »den lille Marat«, var blandt de første. Politimesteren gjorde ham bekendt med Forordningerne af 24. Sept. 1753, 30. Novbr. 1771 og Plakaten af 12. Jan. 1790. De var udstedt, fordi nogle Tilskuere dengang havde »glemt, saavel at Hans kgl. Majestæt var nærværende som tillige sig selv«. Indholdet var, at den eller de, »som medens de danske Comoedier eller andre Skuespil, hvortil Vedkommende har allernaadigst Tilladelse, opføres i Comoedie-Huset, med enten Udpibning, Trampen eller paa andre usømmelige Maader foraarsage eller begynde nogen Slags Uorden, maa ved Politiet oppasses, anholdes og ved Retten forfølges«. Den unge Jurist havde vel forset sig mod disse Bestemmelser, men han var »glad ved«, sagde han, »at leve i et Land, hvor det var Lovens Aand og ikke dens Ord, der skulde tages til Følge«. Iøvrigt henviste han til Professor Rahbeks Betragtninger over Begrebet »Pibben« i »Den danske Tilskuer«.⁸ Rahbek var ingen Ven deraf, særlig fordi den forstyrrede Medtilskuerne, men han fandt den dog tilladelig, naar Skuepladsens Foresatte forsømte deres Pligt og lod opføre Skuespil, som fornærmede Religion, gode Sæder eller Personer. Og da dette netop var Tilfældet med »Den røde Hue«, kunde »Den danske Tilskuer« ikke fordømme Pibben. Rahbek fremhævede ogsaa, at Grev Ahlefeldt selv maatte have erkendt Ankens Rigtighed, idet han ved Stykkets sidste Opførelse havde givet Ordre til, at man udelod de anstødelige Replikker, som ledsagede den karikerende Jødesang. Forøvrigt var der ofte ytret Mishag i Skuespilhuset, endog i Kongehusets Nærværelse, uden at de gamle Forordninger var sat i Anvendelse, og Rahbek mindede ogsaa om, at en Ærkeroyalist som Johs.

Ewald baade havde forsvaret og anbefalet, at Tilskuerne peb, naar det gjaldt om at redde den gode Smag. Skulde man ikke have Lov at protestere, hvis man – som i Stockholm – saa Deucalions Pyrrha i Moder Evas Costume eller – som i Paris – blev præsenteret for en Ballet af Vilde, hvor et Par splitternøgne overgav sig til Udsvævelser, der ingen Beskrivelse taalte?

Men Rahbeks Betragtninger bed ikke paa Politimesteren, en bureaukratisk Herre, der ikke var sin Stilling voksen. Hver af de tiltalte maatte forklare, hvad de havde foretaget sig, og Tilstaelserne blev nøje protokolleret. En studiosus N. F. Arctander havde pebet baade paa Galleriet og paa Parterret og været af den Mening, at Tilskuerne havde lige saa megen Ret til at give Mishag til Kende som til at klappe. Han maatte tilstaa, at han havde raabt: »Comoedien er F. g. m. skidt!« Turen kom ogsaa til studiosus Jacob Peter Mynster, senere Sjællands Biskop og kgl. Konfessionarius, som da var 19 Aar. Han indrømmede at have pebet og raabt: »Til Dyrehaugen!« men først efter at Tæppet var faldet. Hvorfor? – Fordi han fandt Stykket slet og stridende mod Moraliteten. Og han var hverken den første eller den eneste, som peb. Af Forordningerne kendte han den ældste, den fra 1753, og mod dens Bestemmelser havde han ikke forsynet sig, da den kun forbød Piben og Trampen *under* Opførelsen, men ikke *efter*. Politimesteren foreviste ham Forordningen af 1790, som havde været trykt i Adresseavisen, og spurgte, om han ikke læste det Blad? Jo, men han erindrede ikke at have læst det paagældende Nummer fra 1790, men nu, da han saa det i Retten, maatte han fastholde, at han heller ikke havde handlet imod den seneste Forordning, da den kun var en Indskærpelse af den ældste. Politimesteren meddelte ham saa, at Teaterchefen ønskede Urostifterne straffet, og spurgte, hvad han havde at sige til sit Forsvar. Hertil svarede Student Mynster, at det egentlig var Jødescenen,

som havde mishaget ham; selv Chefen havde indset det angribelige i den Scene, siden han lod nogle Sætninger stryge. Desuden var det adskillige Gange hændt, ogsaa efter Udstedelsen af Forordningen af 1790, at Mishag ved Trampen, Piben og Hyssen i Skuespilhuset *ikke* var blevet paataalt, og dette havde styrket ham i den Tanke, at han uden at forse sig kunde give Udtryk for sin Mening. Og endelig havde han den Opfattelse, at naar Tilskuerne kunde give Mishag til Kende over for et originalt Stykke af Professor Tode, hvilket skete i 1788, da »Bussemanden« opførtes, saa maatte det ogsaa være tilladt over for en Oversættelse. Forøvrigt plejede Teaterdirektionen at henlægge Stykker, som Publikum havde dømt, men det var ikke sket med »Den røde Hue«. Til Slut mindede Mynster om, at da Wiwets Komædie »Enke- og Ligkassen« blev udpebet i Novbr. 1787, lod Direktionen Aktør Preisler sige, at den »ydmystg tilkendegav, at de Misfornøiede kunde tage deres Penge tilbage«. Stykket blev aldrig spillet oftere. Med disse Udtalelser røbede den unge Teolog, at han var den blandt de tiltalte, som kendte Teatret bedst.

Politimester Flindt kunde paa Baggrund af disse Oplysninger have plantet sig selv en Blomst ved at hæve Sagen. Men for ham var Spørgsmaalet ikke, om »Den røde Hue« var godt eller slet, vel valgt eller ikke«, men alene, om man ved Piben, Trampen og Hyssen havde handlet imod »Placaterne«. Den Fortolkning, at det kun var forbudt at vise Mishag under, men ikke efter Opførelsen, kunde han ikke tiltræde. Der var efter hans Mening ingen Tvivl om, at de tiltalte havde forset sig. Altsaa maatte de dømmes, især da Teaterchefen ønskede det. Studiosus Jacob Peter Mynster (som kaldtes »Mønster«) kunde dog nøjes med at betale fem Rdlr. til Politikassen, fordi han havde begrænset sig til at tilkendegive sit Mishag til efter Tæppets Fald. Derimod maatte exam.juris N. C. Bierring, studiosus C. S. Mangor og

studiosus N. F. Arctander hver bøde ti Rdlr.⁹ Udfaldet bidrog til at skabe yderligere Uvilje mod Grev Ahlefeldt, som et Par Maaneder senere lod sig fordrive af den offentlige Mening, skønt Hoffet gerne saa ham blive. Men Kritik og Gæld gjorde ham Stillingen uudholdelig. Efter Teateraarene blev han udnævnt til Gesandt i Berlin, senere i Madrid, men hans derangerede Pengeforhold hindrede ham i at tiltræde Posterne. 1798 rejste han som Gesandt til Sachsen; 1801 tog han Afsked og bosatte sig i Prag, hvor han døde 1815. Grevinde Stolberg, f. Reventlow, skrev da om ham: »Stakkels Ferdinand, en lastefuld Fader og skændige Hovmestre havde fra Ungdommen af ødelagt hans Character«. ¹⁰ Men hans Hustru forlod ham ikke; hun og Kong Gustaf III er de eneste fyrstelige Personer, som har faaet Arbejder opført paa Det kgl. Teater.

Da Biskop Mynster som gammel, navnkundig Prælat skrev sin Selvbiografi »Meddelelser om mit Levnet« (1854), glemte han ikke den lille Affære, der røbede hans store Interesse for Teatret. ¹¹ Senere koncentrerede den sig om Fru Heiberg. Han nærede høje Forestillinger om dets Værdighed og vilde ikke finde sig i »en Grev Ahlefeldts« slette Bestyrelse. Han havde de reneste Hensigter, men kunde ikke skjule for sig selv, at den hele Sag havde et noget »drengeagtigt Udseende«. Hans Stiffader, Professor Dr. med. F. L. Bang, betalte Mulkten og tog meget fornuftigt paa den unge Mands dramatiske Oplevelse. »Havde jeg været et ungt Menneske, kunde jeg saamænd have gjort det samme«, sagde han. Mynster fortæller ogsaa, at de anklagede drog ud til Rahbek paa Bakkehuset for at bevæge ham til at forsvare deres Handlemaade i »Den danske Tilskuer«, hvad han ogsaa gjorde. »Han sad i sit Værelse mellem Bøger og Papirer, og gennem Vinduet saa man ud i det friske Grønne og over den klare Sø. Han forekom mig som en Viis i den misundelsesværdigste Tilstand, og jeg var lige saa langt fra

at ane, at det forholdt sig meget anderledes . . .« Rahbek ventede, at han skulde blive kaldt til Censorposten i den nye Direktion. Den kommende Chef, Hofmarskal Hauch, foreslog ham, men Kronprinsen vilde ikke gaa ind paa Forslaget, fordi han ikke ønskede, at Ahlefeldt skulde blive efterfulgt af en Modstander.¹²

– Det kunde være morsomt at vide, om »Den røde Hue«s Historie i København kom Forfatteren for Øre. Han var Goethes Svoger, Christian August Vulpius hed han, en rutineret Librettist til mange Sangspil, som opførtes overalt. Men da Dramatikerne dengang og langt ned i Tiden ikke fik Honorar, skønt deres Arbejder blev udnyttet til Oversættelse, i dette Tilfælde af Sufflør Lars Knudsen, er det vel mest sandsynligt, at Historien om »Den røde Hue«s Skæbne i den lille danske Residensstad ikke naaede til Weimar, hvor Vulpius virkede i sin store Svogers Skygge.

Noter

1. Reventlowske Pap. ved L. Bobé II, 235.
2. Dokumenterne vedr. Sagen er nylig kommet i Teatermuseets Eje.
3. Slægten Ahlefeldt ved L. Bobé VI, 75 f.; 80 ff.
4. Robert Neiiendam: Christian VII som Skuespiller. Hist. Tidsskr. 8. R. II.
5. Th. Overskou: Den danske Skueplads III. 528; 576.
6. i Indbydelsen til 3. Bd. af sine Skuespil. 1793.
7. »Folke-Fienden«, et Ugeblad, I. Aarg. 1794.
8. 26. 5. 1794. Nr. 39.
9. Domsprot. 1794, 5. Juni. Landsarkivet.
10. Reventlowske Pap. II, 235.
11. I Ungdommen spillede Mynster Dameroller i »Det dram. Selskab i Nyhavn«, og senere var han Medlem af Borups Selskab. Hans Artikel om Scribes Drama »Familien Riquebourg« mener K. Schwanenflügel i sit to Binds Værk om Mynster (1900-01) blev foranlediget af Anna Niensens Spil i Fruens Rolle, fordi hun mindede ham om en Dame, i hvem han i sin Ungdom var forelsket (I, 29 f.). Iøvrigt negligerer Schwanenflügel Mynsters Forhold til Teatret.
12. Lit. Personer og Forhold i det 18. Aarh. ved S. Birket-Smith, 161.

Ole Devegge og Jens Baggesen

Af Georg Galster

OLE DEVEGGE, bibliothekar ved Det Classenske Bibliothek og inspecteur ved Det kongelige Myntcabinet, var noget af en særling. Han efterlod sig ved sin død den 16. januar 1847 en uhyre mængde excerpter og optegnelser, hvoraf en del, bl. a. af mere personlig art, endnu opbevares i Den kongelige Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet. Hans gamle ven og collega, Christian Jürgensen Thomsen skrev 1865 hans biografi, der dog især dvælede ved hans samler- og embedsgerning.¹ Her skal fremdrages nogle tidstypiske optegnelser fra hans unge dage, da han var en beundrer af Baggesen. Først præsenterer vi ham i en selvbiografi, skrevet den 22. juli 1796, i bogstavret gengivelse:

»Født i Christiania den 20 octbr. 1772. Min Fader Sivert Devegge var Sorenskriver over Ager, Asker og Bærum, en mand af usminket Redelighed, ømtfølelse Hjerter og lys Forstand. I Aaret 1774 døde han af et miserere,² da jeg kun var to Aar gammel og man formedelst min Sygelighed intet Haab havde om at jeg skulde længe overleve ham. Min Moder Karen Sophie Riis, en Datter af Capitaine Riis paa Toten blev ved hans Død uden Forsorg med 3 Børn. Jeg blev tilig sat i Skole, lærte at læse hos en Ruge,³ som holdt Puge Skole. Hans barbariske Medfart med Eleverne blev snart en Skræk for mig, og jeg blev ej længe under denne Orbiliis⁴ Opsigt. Nogentid efter forskaffede man mig privat Information under en Student Langenfeldt, som var antaget for en Kiøbmand Boysens Børn der i Byen.⁵ Hans Død afbrød efter en Tid af 1½ Aar denne Undervisning, og jeg blev efter nogen Mellemtid an-

betroet til en privat Skole, en der værende Student Møller⁶ havde oprettet. Manden var ikke uduelig i sit Fag, og skiøndt Elevernes Antal var stort, men efter nogen Tids Forløb blev han nød til at antage en Medhjælper. Den første han fik, bestyrede Byens saakaldte Fattigtue, var et saare uskikket Subjekt, fattig paa Kundskaber og berøvet al Agtelse ved sin Drikfældighed og yderst latterlige Figur. Denne fulgte en Jydsk Student, doven i alt undtagen i at prygle. Orbilius vilde ej lettelig gjort ham Rangen stridig og Nero skulde i hans Sted neppe kunne drevet det videre. Hans Navn var Bus. Den eneste Maade man kunde fri sig fra hans tyranniske Behandling var ved Penge. Skolens Bestyrer blev ende[lig] opmærksom paa hans grusomme Fremgangsmaade og han blev afskediget. Efter nogen Tids Forløb kom jeg endelig saa vidt at jeg blev antaget i 5te Klasse i den latinske Skole hvilken Mag: Boye /: nu Rector paa Kongsberg :/ forestod.⁷ Boye var en Mand af megen Smag og Duelighed i Skolefaget. Min Flittighed forskaffede mig snart hans Yndest i den Grad at han i den sidste Tid jeg var i Klassen betroede mig til at læse for 2de Privatister som han skulde læse for. Af Mangel paa Alder og for min lille Vexts Skyld nægtede Skolens Rektor Mag: Monrad⁸ mig efter et Aars Forløb at blive optaget i 6te Klasse eller saa kaldte Mesterlectie da han efter sin Maade at udtrykke sig paa ej vilde have slige Poge i sin Klasse, men efter et andet Aars Forløb kunde han dog ej nægte Pogen sin Ret.«

Her standser denne selvbiografi. Conradine Dunker skriver i sine erindringer, at »Ole Devegge udmærkede sig paa Latinskolen ved godt Hoved og kom i Mesterlectie, medens han endnu var en liden Dreng, hvorfor Skoledisciplene kaldte ham R. . . . af Mesterlectien.«

Mange år senere begyndte Devegge igen på en ufuldendt selvbiografi, der ligeledes gengives her, idet den på flere punkter supplerer den ovenfor aftrykte:

»Min Familie nedstammer fra Frankerig, som mine Forfædre, der vare Reformerte (Hugenotter) under disses Forfølgelser, forlod og flygtede til Tydskland. Under Trediveaars-Krigen droge de til Norge, og bosatte sig i Hallingdalen paa en Gaard, som fik Navn efter dem. Paa Gaardens Grund staaer endnu en saa kaldet Røg-

stue, sikkert en af de ældste, omeg den ældste i hele Norge. (Om denne høist mærkværdige Bygning og dens Inventarium findes Efterretning i Topografisk Journal for Norge, Bings og Krafts Beskrivelser, samt Fayes norske Sagn. S. 232). Min Fader Sivert (Sigvard) Devegge, var først Fuldmægtig hos en Advocat i Christiania, senere Secretair hos Statholder Bentzen⁹ sammesteds og tilsidst Sorenskriver i Ager, Asker og Bærums Præstegjeld (Sogne). Han døde i Aaret 1774. Min Moder Karen Sophie født Riis, var Datter af en Kapitain Riis ved Landmilitien. Jeg blev født d 20 oct. 1772 i Christiania, hvor min Fader da boede, og efter hans Død opdragen hos min Moder sammesteds. Jeg nød først Underviisning i en privat Skole, blev derefter optagen som Discipel i Byens Cathedral Skoles 5te Klasse, hvor Johannes Boye, der senere blev Rector for Trondhjems Skole, var saakaldet Hører. Efter Rector Monrads Død blev jeg i Aaret 1789 dimitteret til Kjøbenhavns Universitet af da værende Rector Niels Treschow, (død 1833 som Canzler for Universitetet i Christiania).¹⁰ I det følgende Aar 1790 underkastede jeg mig den philologiske og philosophiske Prøve med Udmærkelse, og indgik Aaret efter som Volontør i det kongl. Rentekammer hvilken Vei jeg af Mangel paa Formue maatte opgive og modtog en Post der tilbød sig som Assistent ved det classenske Fideicomisses Hovedcontor her i Staden. 1803 blev jeg tillige ansat ved Stiftelsens offentlige Bibliothek som Bibliothekarens Medhjælper. Da Studenterchoret i 1801 oprettedes, blev jeg et Medlem deraf ligesom jeg anden Gang indtraadte i samme da det paa ny blev oprettet i Aaret 1807 og forblev deri til 26 Mai 1815.«

Fortællingen om hans franske herkomst er urigtig og sikkert fremkaldt af en slags honnet ambition. Fædrenegården Devegge, hvorefter slægten havde taget navn, lå i Hallingdalen (Nes sogn og herred, Buskeruds amt); den nævnes allerede 1528: »Diguegge«. Hovedbygningen med den gamle interessante røgstue blev nedrevet omved 1850.¹¹ Devegge var anbefalet til sin berømte landsmand Edward Colbjørnsen, der ønskede, at han skulde studere jura, hvad han da også begyndte på, men til sin families store bekymring aldrig fuldførte, idet al mulig anden læsning (og hans excerpter!) optog al hans tid.

Fra 1. maj 1792 fik han ansættelse på det nyoprettede Classenske fideicommiss' contor med en månedlig lønning af 16 rdlr. Den 4. februar 1803 fik han lønforhøjelse til 21 rdlr. månedlig mod fra kl. 10 til 3 at være til stede på bibliothekets læsesal. Bibliotheket, der lå i Amaliegade (nuværende nr. 40), var fra 1797 åbent for publikum. Bibliothekaren var, fra 1793, Christian Ramus (1765-1832), der tillige fra (1799) 1801 bestyrede Det kongelige Myntcabinet på Rosenborg.¹²

Devegge øvde sig i sine unge dage meget i at skrive vers, skønt han, som han siger i en af sine mange små optegnelser, »havde længe den Idee at den som ej fra Begyndelsen kunde gjøre gode Vers og til hvad Tid han behagede ej var fød til Digter«. Og det gik ham nær til hjerte, at »Frugterne« af hans poetiske forsøg gik op i luer i den store ildebrand i København 1795. At dømme efter enkelte bevarede digte synes den danske digtekunst dog ikke at have lidt noget større tab derved. Exempelvis gengives her et nytårsvers fra sidst i 1790'erne:

Til Beelzebub
øvrste blandt Diævlene

—

Jeg ønsker Deres Diævelskhed
I dette Aar ej maae manqvere
Paa Sjelenes Mangfoldighed!
(Vor Alders Aand vist vil fournere,
Saa Ønsket let kan have Sted.)
Dem ønskes og en Mængde Svoel,
Som Island vel forskaffe kan.
Foruden det, mod Sancte Povel
Jeg ønsker De maae holde Stand.
Gid Helvede maae ret florere
Saa Flammen høit til Himlen naer!
Gid Luen hele Iorden tære
Og smulre den som Potte Skaar!

O. D.

Baggesen synes at have været hans beundrede forbillede i disse år; iøvrigt vides ingen af hans rimerier at være kommet på tryk. Han havde fattet ganske bestemte meninger om digtning, og han var forud indtaget mod den opdukende stjerne, Adam Oehlenschläger. Han gav sin uvilje mod ham udtryk i breve til sin moder og søstre, hvad der ikke var velset i den norske, litterært interesserede vennekreds, der tidligt værdsatte Oehlenschlägers digtning; Devegges moder virkede for at gøre Oehlenschlägers digte kendt i Christiania.¹³ Devegge opvartede Christiane Koren («Moer Koren»), da hun i efteråret 1802 gæstede sit fødeland. Hun skildrede ham således i sin rejsedagbog:¹⁴ »Devegge har et par Øjne, som seer skarpt men som mildnedes alt mere og mere, som jeg fortalte ham om sin Moder og Systre, om hans Ungdoms Venner, og om Norge«. Men siden hedder det: »saa høit hun elskede hans Søstre, saa kunde hun ikke ynke ham, især da han fandt sin store Glæde i at drille og pine hendes Ven Oehlenschläger«. ¹⁵ I en dagbogsoptegnelse fra 7. september 1803 skildrede Devegge, hvorledes han under et besøg hos sin svoger, professor Treschow kom i en voldsom ordstrid med daværende overlærer og universitetslektor Georg Sverdrup¹⁶ om Wieland sammenlignet med Shakespeare,¹⁷ hvor Sverdrup til Devegges forargelse påstod, »at Wieland neppe kunde kaldes Digter, fordi han ingen Opfindelse havde, at han stod langt under Shakespeare«.

Her skal sluttelig gengives Devegges dagbogsoptegnelse dateret »Den 5 Septemb. 1806 Kl. 12 ½«:

»Denne Dag troer jeg, maae jeg herefter celebrere, da den nu i det mindste to Gange i min Levetid har været interessant for mig.¹⁸ Denne Gang var den en reen Festdag. Tænk at see, og det ikke løselig eller i en Snup, men Ansigt til Ansigt det meeste af en lang Sommerdag at see vor største Digter Baggesen¹⁹ at betragte ham baade ved Soelskin ved Lys og ved Maaneskin, at høre ham tale

og det som mere er høre ham deklamere, synge, beskue hans Følelser ved Musik og især ved en Sang hvori han var indtaget, at omgaaes ham saa at sige baade til Lands og Vands.

Efter at have ventet paa ham til Kl omtrent 3 saae man ham med megen Glæde at springe over en lille Fordybning i Vejen som løber til Hunæus's Huus i Fredriksberg.²⁰ Da han udenfor hilsede op til Vinduet gjenkjendte jeg uden Vanskelighed dette mærkværdige Væsen, som jeg første Gang saae paa Wedel Jarlsbergs Bogauktion,²¹ hvor han sad noget søvnig med en stor Muffe paa Skjødets. Han sagde min Søster, formodentlig af Galanterie strax en Kompliment, som jeg troer hun ikke forstod. Hun tilligemed min yngre Søster²² og Professor Treschows 3 Døttre stode sammen ved Vinduet og da han forhørte sig om hvem der var Vertinde og man viste hende, sagde han »det er jo fem Søstre« og gik ind i den anden Stue. Her indlod han sig nu med Professoren i en filosofisk Samtale, hvoraf jeg ey hørte Begyndelsen. De talte da jeg kom til om Reinhold,²³ hvis Genie han meget ophøiede. Professor Treschow fandt det besynderligt, at han saaledes kunde hænge ved Bardilis.²⁴ Baggesen meente Reinhold antog dette som alle foregaaende Systemer blot for at forlade det igjen. Han troede Reinhold allerede endelig var bleven vaer, at det Dyr han red paa (Bardilis) havde vel lange Øren, og til sidst vilde han vel komme under Vejr med at det var et reent Æsel.

Selskabet som bestod af Prof Wolf,²⁵ Hr Ratke,²⁶ Professorene Kierulf,²⁷ Sverdrup,¹⁶ Meyer,²⁸ Hr. Arbin,²⁹ min Morbroder³⁰ og Hr Postfører Dahl³¹ satte sig nu til Bords. Man kom der blandt andet til at tale om Steibelt³² som han sagde kun havde den Feyl at han var meget lastefuld, ja endog ond, og havde maaskee ey sin Ligemand i Frankerig (undtagen det skulde være – – –). Baggesen er temmelig høj, noget underlig skabt især hvad Nederdelen angaaer. Maaskee er hans Skabning Skyld i at Bukket og falder noget besynderlig ud. Af Ansigtifarve er han mørkladen har små Øjne og meget sort, krøllet Haar.

Ved Bordet kom man til at tale om hvad Sted man helst burde vælge til Opholdssted naar man havde frit Valg. Baggesen sagde han kjendte ingen Bye han vilde foretrække for Trondheim. Norge er han desuden indtaget i.«

Med disse Baggenses artigheder til de norske bordfæller afbrydes desværre Devegges optegnelse, og vi får ikke at høre om den nylig hjemvendte digters deklamationer og sang ved lys og i måneskin. Selskabet har været holdt hos Devegges svoger og søster, professor Treschow og frue, der har lejet sommerbolig hos lægen Peter Franz Hunæus, som udlejede den nordre gård i sin ejendom i Allégade, nuværende nr. 22.

Det kan tilføjes, at Devegges begejstring for Baggesen siden kølnedes; hans breve til hans søstre var (ifølge Conradine Dunker) »fulde af Vittigheder og Spydigheder« over Baggesen som over andre danske digtere. Devegges egen poetiske raptus tog sagtens også ende. Desuden dyrkede han violinspil, ligesom han også komponerede lidt, og hans tegninger af middelalderlige mønter var fremragende. Men først og sidst var han samler: bøger, kobberstik, malerier, violiner, naturalier og navnlig mønter og medailler.

Noter

1. Chr. J. Thomsen: Ole Devegge. Projecteret Fortale til tredje Deel af Catalogen over O. Devegges Myntsamling. Udgivet med Anmærkninger af Georg Galster. Nordisk numismatisk Årsskrift 1939 s. 86-102. – P. Brock i Dansk biografisk Lexikon IV (1890) s. 253, G. G. i Dansk biografisk Lexikon VI (1935) s. 1 og G. G.: Et Par Breve fra Johan Chr. Dahl 1818-1821. Kunstmuseets Aarskrift 1936 s. 127-136.
2. Ileus, en tarmsygdom (bl. a. tarm-slyng). Miserere, »forbarm dig«, Psalm 51, den fjerde af kirkens bodssalmer. – Sivert Devegge var født 1728, hans hustru født 1745, død 1826. – Ole Devegge, hans moder og to søstre, Catharina og Maria, omtales nærmere af Conradine B. Dunker: Gamle Dage. Erindringer og Tidsbilleder. Ny illustreret Udgave ved Amtmand Viggo Ullmann og Arkivar Krog Steffens (Kria. 1909) s. 263.
3. Johan Ludvig Ruge, Oekonom og Informator paa Opfostringshuset, begravet i Christiania 1/11 1782, 56 år gammel. Wilhelm Lassen: Personalhistoriske og genealogiske samlinger bind 36 fol. 17a. Velvilligt meddelt fra Riksarkivet, Oslo.
4. Orbilius Pupillus, romersk grammatiker, Horats' strenge lærer, Epistolarum liber II, I 71.

5. Peder Otto Bøyesen (1734-1812); hans tre sønner, Andreas (1769-1830), Didrik (1772-1817) og Augustinus (1773-1854), blev købmand i London; datteren Sara (Sally, 1770-1851) var veninde med søstre Devegge; de »utgjorde et trekløver, »les inséparables«, som var kjendt for sin livfuldhet og sit vid« i Christiania. »Moer Korens« Dagbøger ved Sofie Aubert Lindbæk I (Kria. 1915) s. 210 og 239.
6. Jakob Møller, »S.S. Minister. Candid.« 9/10 1780 i Christiania gift med Fredrikke Lovisa Milling. Lassens ovennævnte samlinger bind 29 fol. 209 b. Velvilligt meddelt fra Riksarkivet, Oslo. (Om de øvrige her nævnte lærere, Langenfeldt og Bus, er ingen oplysninger forefundet).
7. Engelbrecht Boye (1754-1839) kom 1782 som collega, d. v. s. hører, til Christiania skole, 1787 forflyttet til Kongsberg og 1806 (-1833) til Trondhjem. D. Thrap i Dansk biografisk Lexikon II (1888) s. 572.
8. Søren Seerup Monrad (1728-88), »Søren Latiner«, 1754 conrector, 1782 rector ved Christiania skole. Ehrenron-Müllers Forfatterlexikon V (1927) s. 423 f. Ditlev Monrad: Slægten Monrad gennem fem hundrede Aar (Kbh. 1929) ark III. Personalhistorisk Tidsskrift III s. 319 f. Norsk Historisk Tidsskrift 2. r. II. s. 125, 3. r. I s. 50.
9. Jacob Benzou (1688-1775), 1750 vicesatholder i Norge, 26. januar 1770 virkelig statholder, afskediget årssdagen efter. Bricka i Dansk biografisk Lexikon II (1888) s. 74 f. Eiler Nystrøm i D. biogr. Leks. II (1933) s. 401 f.
10. Niels Treschow (1751-1833), 1789-1803 rector ved Christiania skole, derefter professor i filosofi i København og 1813-25 i Christiania, 1823-28 procansler ved universitetet i Christiania. Gift 3. gang 1802 med Ole Devegges søster Catharina (1771-1838). Bricka i D. biogr. Lex. XVII (1903) s. 505-510. S. V. Rasmussen i D. Biogr. Leks. XXIV (1943) s. 259-62. – Det var den 10. november 1789, at Devegge blev indskrevet på Københavns universitet; ifølge Conradine Dunker rejste hans moder og to søstre med ham til København, hvor de forblev i to år.
11. O. Rygh og Hj. Falck: Norske Gaardsnavne V (Kria. 1909) s. 95. – Det er således usøjagtigt, når Conradine Dunker gengiver et frasagn om, at Devegges fader var søn af en husmand fra en plads, der hed »Hæggestua«.
12. P. Brock (og G. G.) i Dansk biografisk Lexikon XIX (1940) s. 94-5. Professor Ramus fik 1821 Devegge ansat som sin medhjælper ved udgivelsen af det ufuldendte værk over middelalderlige danske mønter. Efter Ramus' død 1832 blev Devegge inspecteur ved Myntcabinettet og bibliothekar ved Det Classenske Bibliothek.
13. Breve fra og til Adam Oehlen-schläger Januar 1798 – November 1809 IV 1947. Kommentar ved Carl S. Petersen og Daniel Preisz. S. 44.
14. Dagbog for Kristiane Koren paa en Reyse fra Norge til Danmark 1802 utgitt ved Gudrun Johnson (Oslo 1945) s. 15. – Efterretninger om Efterslægtsselskabets Skole for skoleåret 1953-54 s. 3-10.
15. Conradine Dunker anførte sted (se note 2).
16. Georg Sverdrup (1770-1850), stu-

- dent fra Throindhjems skole 1789, overlærer i Christiania 1799, i København 1803, professor i græsk filologi i København 1805, i Christiania 1813. Yngvar Nielsen i D. Biogr. Lex. XVII s. 20-23. – Sverdrup ægtede 1804 Petronelle Marie Treschow (1781-1849), som Devegge var meget indtaget i.
17. Christoph Martin Wieland (1733-1813) oversatte Shakespeare på prosa, 8 bind, 1762-66.
  18. Uvist, hvad Devegge hentyder til.
  19. Baggesen var ankommet til København den 14. august og boede hos sin broder i Studiestræde, siden, fra sidst i oktober til sin afrejse fra København den 26. maj 1807, hos A. S. Ørsted. Jens Baggesens Biographie ved August Baggesen III (Kbh. 1853) s. 241-277. Oehlenschlägers breve IV (se note 13) s. 222.
  20. Peter Frantz Hunæus, garnisonskirurg på St. Croix 1773-86, derefter praktiserende læge på Frederiksberg, købte 1802 to gårde i Allégade, nuværende nr. 22, hvor han boede til sin død 1809; den søndre gård udlejede han til sommerbolig, bl. a. til A. S. og Sophie Ørsted. Eiler Nystrøm: Frederiksbergs Historie (Kbh. 1946) s. 143-4 med billede af gården.
  21. Fortegnelse over sal Hr. Geheime-Conferenceraad Baron [Frederik Vilhelm] Wedel Jarlsberg tilhørende Bogsamling, som ved Auction bliver bortsolgt den [28] Februarii 1791 paa Hiørnet af Klædeboderne og Skovboegaden.
  22. »Cathrine Devegge, der – – aldrig havde været smuk, var dog meget indtagende; hendes Søster Marie, der var lige saa talentfuld og aandrig som Søsteren, maaske endog hende overlegen, behagede langt mindre« (Conradine Dunker, anførte sted). – »Mine Søstre forekomme mig at svare til den Idee jeg har gjort mig om dem; sædelige, vennelude og fruentimmerlige. Min yngste Søster Marie er tillige meget moersom; min ældste Cathrine mere opbrusende, begge oprigtige og moralsk gode i en høj Grad. Cathrine synes at have vel megen Tillid til sin Smag uden at være indbildsk eller forfængelig.« (Devegges dagbogoptegnelse 17. september 1803). – De Var Moer Korens elskede »døtre« Katty og Malle og nævnes ofte i hendes dagbøger (»Moer Korens« Dagbøger ved Sofie Aubert Lindbæk I 1808-1810 og II 1813-1815 (Kria. 1915), se indledning og register). – Treschow havde tre døtre af andet ægteskab.
  23. Karl Leonard Reinhold (1758-1823), svingersøn af Wieland, 1787 professor i Jena, 1794 i Kiel. Aus Jens Baggesens Briefwechsel mit Karl Leonard Reinhold und Friedrich Heinrich Jacobi I-II. Leipzig 1831.
  24. Christoph Gottfried Bardili (1761-1808), 1790 professor ved gymnasiet i Tübingen.
  25. Jacob Andreas Wolf (1749-1819), professor i matematik, extraordinair 1788, ord. 1803.
  26. Jens Ratke (1769-1855), zoolog, født i Christiania, 1810 professor i København, 1813 i Christiania. Hjalmar Broch i Norsk biografisk Leksikon IX (1952) s. 335-6.
  27. Jørgen Kjerulf (1757-1810), 1792 extraordinair professor i historie, 1797 tillige i statistik. Johannes C. H. R. Steenstrup: Historieskrivningen i Danmark i det 19de Aarhundrede (1801-1863) (Kbh. 1889) s. 25-6.

28. Peder Krog Meyer (1780-1819), student fra Throndhjem 1796, theol. attestats 1800, overlærer i Christiania 1802, 1806 extraordinair professor i theologi. Bjørn Kornerup i Dansk biografisk Leksikon XV (1938) s. 548-9.
29. Erik Nicolay Arbin (1743-1825), »Oncle Erich«, secretair og controller ved oppebørslerne i Christiania. »Moer Korens« Dagbøger I s. 213.
30. Mekanikus og urmager Ole Riis, der boede i hus med sin moder, søster og søsterdøtre i den af dem ejede, såkaldte Torgersens gård på hjørnet af Kirkebakken og Kirkegaden. Conradine Dunker, anførte sted, og Devegges optegnelse. – Ifølge velvillig meddelelse fra arkitekt Arno Berg ejede Ole Riis 1799-1803 gården Kirkegaten 174, nu nr. 10.
31. Jakob Dall (1770-1840), postmester mellem København og Kongsberg; »et mere venskabeligt vel- og tjenstvilligt Væsen findes vel neppe«. »Moer Korens« Dagbøger I s. 11 og 213.
32. Daniel Steibelt (1765-1823), klavervirtuos og modekomponist, opholdt sig (for tredje gang) i Paris 1805-1808 og var berygtet for sit uordentlige levned. Gottfried Müller: Daniel Steibelt, sein Leben und seine Klavierwerke (Etüden und Sonaten), Sammlung Musikwissenschaftlicher Abhandlungen, herausgegeben unter Leitung von Karl Nef, Band 10, Strassburg 1933.

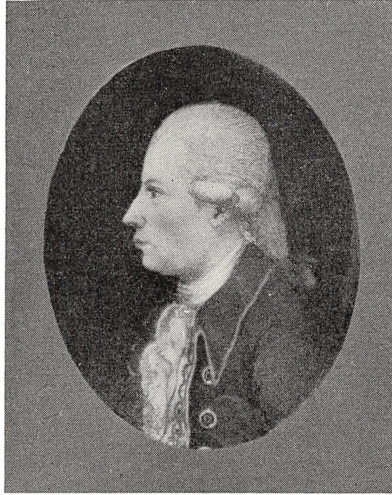

Fig. 1. Selvportræt malet i naturlige Farver. 1783. (Nat. St.).
Det Danske Kunstindustrimuseum.

Hans Christopher Ondrup

En ejendommelig Haandværkerskæbne

Af Bredo L. Grandjean

BLANDT Karl Madsens Fortjenester bør fremhæves hans Undersøgelse vedrørende Den Kongelige Danske Porcelainsfabriks Historie i det 18. Aarhundrede i Tidsskrift for Kunstindustri 1893, et Pionererarbejde, baseret paa en Gennemgang af Fabrikens Arkiv. I denne Afhandling gives de første Meddelelser om Maleren Hans Christopher Ondrup der, takket være sin eftertragede Signatur under Bunden af enkelte Stykker Porcelain, er blevet maaske den mest kendte af Fabrikens Kunstnere. I det følgende skal gives nogle supplerende Oplysninger om denne Mands Liv i et Forsøg paa en Biografi, paa Grundlag af nye Arkivundersøgelser.¹

H. C. Ondrup maa være født 1751. To samstemmende Vidnesbyrd herom foreligger: Trinitatis Kirkebog, hvor der ved hans Død den 24 Januar 1814 er anført »Alder 63«, og et Selvportræt (fig. 1) betegnet »i 32te aar H. C. Ondrup 1783«. Hans Fødested er ukendt, og nogen Forbindelse med Landsbyen Ondrup i Hads Herred (Aarhus Amt) kan ikke paavises. Navnet forekommer første Gang i Københavns Kopulationsprotokol 1778 den 30 September, da han blev viet til Sofie Amalie Sindberg; han benævnes her som Gipersvend. Paa dette Tidspunkt var der ikke stort at bestille i Stukkatørfaget, og for at kunne ernære sig selv og Konen søgte han Ansættelse ved Porcelainsfabriken, hvor han tiltraadte som Brogetmaler den 21 December samme Aar. Nu er Overglasurmaleri ikke noget man springer ind i uden videre – Læretiden er i Øjeblikket 5 Aar –, men Ondrup har haft et utroligt Haandelag, foruden at han var en fortrinlig Tegner, og han blev meget hurtigt fortrolig med den vanskelige Teknik.

Desværre er hans Arbejdsbøger ikke bevaret i Fabriksarkivet, men en Protokol over Kaffe-, The- og Chokolade-stel udført i Tiden 1780-87 nævner Malerens Navn ved hvert enkelt Stel og giver saaledes en komplet Viden om Ondrups Arbejdsindsats paa dette specielle Omraade. Han dekorerede i disse Aar 25 Stel med ialt 1088 forskellige Dele. Af disse Stel var de 12 ældste (fra 1780) udelukkende malet med Landskaber i Purpur og med eller uden Figurstaffage; senere kommer der flere Farver paa Paletten, bl. a. jernrødt som han med Forkærlighed anvender, og Genrerne varieres: Søstykker, Hyrdestykker, Sindbilleder, antikke Hoveder, »comique« o. s. v. Hertil kommer et efter alt at dømmes meget betydeligt Antal Enkelstykker som Vaser og Urtepotter, foruden at Ondrup deltog i Arbejdet med større Bestillinger som f. Eks. Fabrikens første store, komplette Bordstel, der blev leveret 1781 og bestod af 592 Dele,

Fig. 2. Christiane Elisabeth Knoblauch.
Malet i naturlige Farver og signeret H. C. Ondrup 1783. (Nat. St.).
Kunstgewerbemuseum, Hamborg.

dekoreret med brogede Fugle, Blomster og Insekter. Motiverne til disse mange forskelligartede Dekorationer hentes efter Tidens Skik fra Kobberstik,² af hvilke der paa Fabriken er bevaret over 1500, mange forsynet paa Bagsiden eller under Pladeranden med Ondrups Autograf, hvilket turde indicere, at han har brugt dem som Mønster. Ogsaa selve Porcelainet har han imod Fabrikens Sædvane i adskillige Tilfælde signeret med smaa Initialer eller hele Efternavnet, som Regel skrevet i Purpur eller Sepia.³

Ondrups Porcelainsmaleri er Kleinkunst udført med en overordentlig Finhed og dekorativ Sans. De laante Detailler indgaar som Regel i en selvstændig Komposition, rigtigt placeret paa Genstanden, og Farverne er som oftest sam-

Fig. 3. Christopher Knoblauch.
Malet i naturlige Farver og signeret H. C. Ondrup 1783. (Nat. St.).
Kunstgewerbemuseum, Hamborg.

menstillet med Smag. Ogsaa Miniaturmaleriet har han dyrket, om end ikke med sin Kollega, F. C. Camradts Mesterskab. Fra 1783 er foruden Selvportrættet bevaret 2 smukke Miniaturer i ens Rammer, forestillende Fabrikens Fuldmægtig siden 1775 Christopher Knoblauch (1725-86) og hans Hustru Christiane Elisabeth født Kløcker (1760-97), der blev gifte 3 April 1783 (fig. 2-3).⁴ En fjerde Miniature paa Porcelain forestiller Kronprins Frederik og er udført 1786 en grisaille efter Maleri af Jens Juel. Endelig er bevaret to Vaser med Portrætter af Ewald og Voltaire, malet en grisaille i en Quodlibet-Dekoration, det ene signeret Ondrup del. (fig. 4). Andre Miniaturer er nævnt i det senere i Teksten aftrykte Brev, bl. a. et Portræt malet en

grisaille og forestillende A. P. Bernstorff; muligvis er det identisk med en usigneret Miniature paa Porcelain i Statens Museum for Kunst, tidligere i Gustav Lorenzens Samling.

Til Trods for Flid og øjensynlig Succes var Fortjenstmulighederne paa Fabriken saare beskedne: i 1786 var Ondrups samlede Løn 239 Rdlr, 1 Mark og 10 Skilling. Da han den 2den August sammen med Hustruen opsatte et Testamente, nævner han deri det »liden og meget ringe Fællesbo« og indhenter en Erklæring fra Fabrikmester Frantz Heinrich Müller der udtaler, at Ondrup har arbejdet paa Fabriken i 9 Aar og ej kunnet tjene mere end det daglige Brød og derfor har Grund til at ansøge om gratis Konfirmation af Testamentet. Ægteskabet var barnløst og det synes som Hustruen maa være død nogen Tid efter. Ondrup begynder nemlig et nyt Afsnit af sit Liv: han slutter paa Fabriken og søger Optagelse i Murerlauget, varmt anbefalet af Müller. Den 10 September 1787 faar han Borgerskab og indtages i Lauget uden andet Mesterstykke end det han havde udført som Stukkatør.⁵

1788 opføres han 1ste Gang i Københavns Vejviser som Gipser og Stukkatørmester, boende i Peter Hvidtfeldtstræde 134, og samme Aar den 29 Oktober ægter han Mureroldermanden Michael Bælchows Enke Bolette Sofie f. Lange (1751-1804). Hun havde arvet det Hus hun beboede, No. 3 i Sværtegade, efter Bælchow, og herhen flyttede nu Ondrup der straks fik overdraget Skødet, efter at Bælchows to mindreaarige Sønner havde faaet Sikkerhed for deres Fædrearv ved en Obligation.⁶ Det var ikke usædvanligt paa den Tid, at Haandværkerenker fortsatte Mandens Virksomhed, og meget tyder paa, at Ondrup ved Siden af at blive Ægtemand tillige blev en Slags Kompagnon. 1789 indskrev han sine første Svende i Lauget, men først 1790 erfarer vi noget om hans Virksomhed som Murermester: nogle Smaarbejder ved Postgaarden paa Køb-

Fig. 4. Potpourrivase signeret H: Ondrup del. Dansk Privateje.

Fig. 5. Urtepotte malet med Ruiner og Portrætter af Muser
(efter Wiedewelt) i jernrødt, signeret Ondrup.
Det Danske Kunstindustrimuseum.

magergade. Dette gentoges 1791 og 92. Efter saaledes at have orienteret sig i Faget indledte han 1793 i Byggespekulationsøjemed et Interessentskab med en velhavende Københavner, Forvalter ved Proviantgaarden Andreas Giede. I Fællesskab erhvervede de et Grundstykke udtil Dronningens Tværgade paa Strækningen mellem det senere Hotel

Fig. 6. Urtepotte med Søstykke, malet i naturlige Farver, signeret Ondrup.
Det Danske Kunstindustrimuseum.

Phønix og St. Kongensgade og opdelte det derpaa i fire Parceller, Matrikelnumrene 273, 274, 275 og 276, svarende til Gadenumrene 9, 7, 5 og 3.

I Løbet af de følgende 2 Aar opførtes her 4 statelige Herskabshuse, hvert i 3 Etager med 5 meget store Fag til

Gaden, og Sidehus bagud paa Grunden. Færdigbyggede vurderedes de til tilsammen 69,000 Rdlr., og Bygherrerne opnaaede Indkvarteringsfrihed i 20 Aar.

I alle fire Huse har Ondrup varieret det af Harsdorff formulerede Facadeskema. Fællestræk er 5 Axe-Inddelingen og det flade Gesimsbaand mellem 1ste og 2det Stokværk samt for No. 5, 7 og 9 tillige Sidebetoningen og det lavt forsænkede Midtparti. I No. 3 sprang Midtpartiet frem, kraftigt fuget i 1ste Stokværk og med smalle, horizontale Blændinger under og over 3die Stokværks Vinduer; over den rundbuede Port og den tilsvarende Blænding om Vinduet i det modsatte Sidefag var anbragt en tredelt Slutsten. Under Taget Tandsnit. Huset nedreves omkring Aarhundredeskiftet ved Udvidelsen af Hotel Phønix. I No. 5 er anvendt en rustik, blokbygget Fugning i 1ste Stokværks Sidefag – Port og Vindue – medens Midtpartiet saavel som den øvrige Facade staar glat. Under Taget løber en Tandsnitsgesims. I No. 7 er Facaden helt glat, til Portbuen svarer en Blænding om det modsatte Sidepartis Stue- og Kældervindue. I Beletagen er Sidefagene fint udformet med Chambranler, Balustre og Segmentgavle baaret af Volutknægte. I No. 9 gentages Rustikfugningen i nedre Stokværks Sidepartier, Beletagens Sidefag er dækket af Trekantgavle og under Midtfagene er anbragt Balustre; mellem 2det og 3die Stokværk løber i en Blænding en Mæander med Midtroset. Hvad det Indre – Etageplaner og Rumudstyr – angaar, var de fire Huse i Hovedtrækkene ens med en tre Fags Stue mellem to Stuer hver paa et Fag i Beletagen, hvilket jo svarer til Facadeskemaet, og Spisestue med Hjørnevindue imod Gaarden. Som Gipsmester har Ondrup interesseret sig særligt for en rig Udsmykning i Stuk (bevaret i Beletagen i No. 5 og 9), og i disse Loftsdekorationer finder vi sagtens det eneste, der tør kaldes en personlig Indsats, al den Stund Facadetyperne ikke er hans egen Inven-

tion. De oprindelige Trapper med det karakteristiske københavnske Gelænder er bevaret i No. 7 og 9, hvorimod Trappehuset i No. 5 er senere tilbygget. Af andre Tilføjelser og Ombygninger skal nævnes Kvistetagen i No. 5, Balkon og Portramme i No. 7 og de rundbuede Midtfag i Stuen i No. 9.

No. 3 og 5 solgtes straks efter Opførelsen (1794) til henholdsvis Skibskaptejn Peter Kragh og Højesteretsassessor P. C. Stemann, Andreas Giede beholdt No. 7⁷ og Ondrup selv No. 9; Huset blev dog straks udlejet og i 1797 videresolgt.

En Tegning af H. G. F. Holm fra ca. 1825 (fig. 10) giver et godt Indtryk af den noble Husrække, en fin, stilfærdig Sidekulisse til Gadeperspektivets straalende point de vue, Schimmelmans Palæ.

Ondrup var nu blevet en kendt Mand indenfor sit Fag. Under Københavns Brand i Juni 1795 gjorde han Tjeneste som Overbrandmester, og 1796-97 benyttedes han som Vurderingsmand af Brandkassen. Det var netop de hektiske Byggeaar efter Branden med den voldsomme Spekulation i afbrændte Grunde og i Materialer, der lokkede Ondrup som saa mange af hans Laugsbrødre, og han begyndte sit næste Byggeforetagende i to af de mest brandhærgede Kvarterer, Strand og Snarens. 1797 fik han Skøde paa Brandtomten i Naboløs mellem Stranden og Læderstræde og opførte her 1797-98 tre Huse, No. 1, 3 og 5, af hvilke de to danner Hjørne til de nævnte Gader. Samtidig overtog og fuldførte han Opførelsen af Hjørnehuset Kompagnistræde 18, paabegyndt af den kendte Tømrmester og Byggespekulant Hallander, og endelig byggede han Hjørnehuset Vimmelskaftet 45. Dette sidste Hus nedreves i 1899, de fire øvrige er bevaret saa godt som uændret. Det er ikke Herskabshuse som i Dronningens Tværgade, men beskedne Borgerhuse med ret lavloftede Rum i fire Etager, Hjørne-

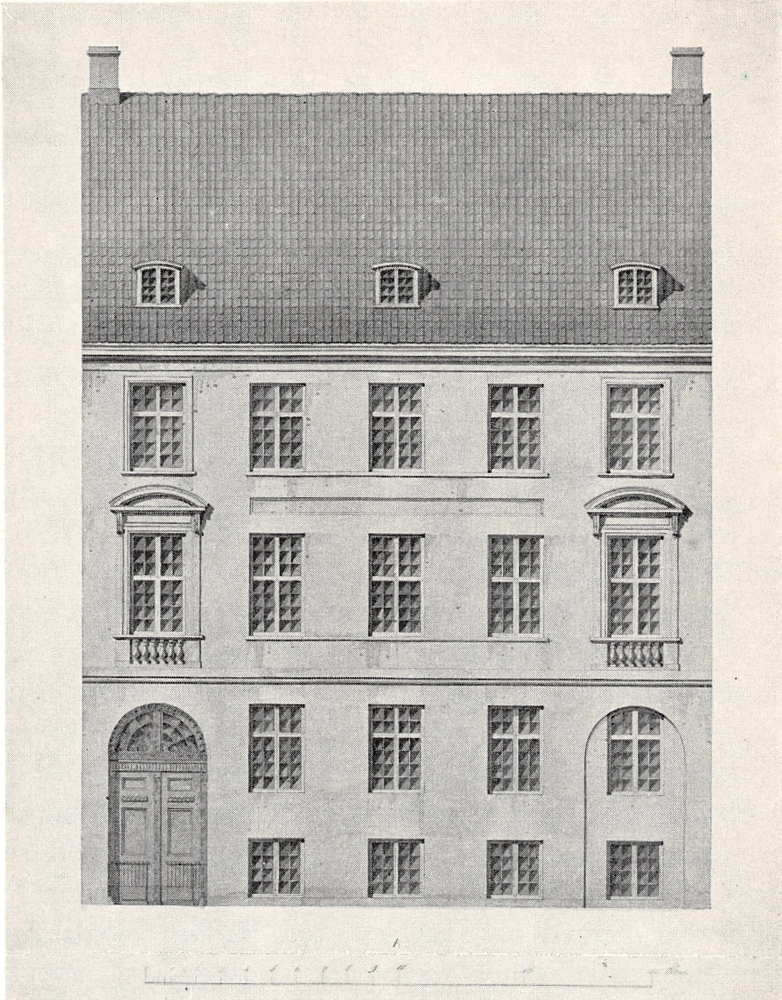

Fig. 7. Opmaaling fra ca. 1840 af Facaden, Dronningens Tværgade 7, »Det Kongelige Konst Musæum«. Nationalmuseets 2. Afd.

huset i Naboløs imod Stranden staar i blank Mur, de øvrige pudset. Udsmykningen er saare beskednen: en Konsol med Volutknægte paa det »brækkede« Hjørne og et Par Ornamentfriser i Stuk er det hele. Hvor der har været Raad til det, har Ondrup udført smukke, men simple stukkerede Loftrossetter, omgivet af spinkle Bladkranse. (fig. 12).

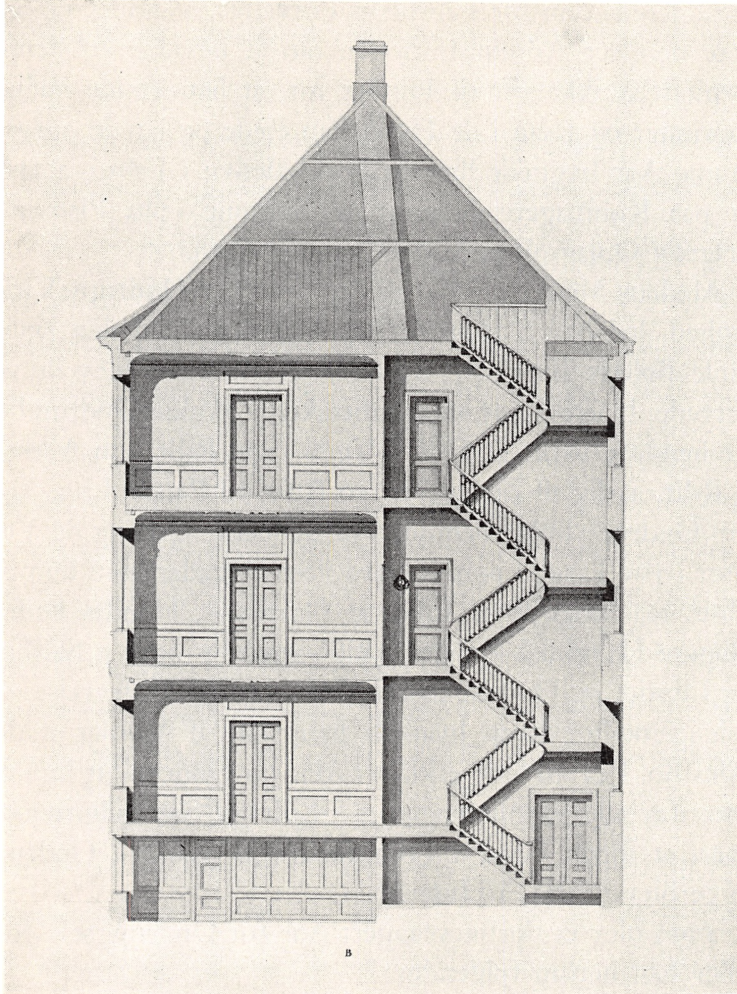

Fig. 8. Snit gennem Forhuset, Dronningens Tværgade 7.
Hører til samme Sæt Opmaalinger som fig. 7.

I disse travle Byggeaar bevarede Ondrup Kontakten med sit gamle Arbejdssted, hvor hans økonomiske Fremgang sikkert er blevet kommenteret saavel paa Malerstuerne som i Embedskontorerne; undertiden kom han i Butikken og købte musselmalet Service,⁸ og han har da sikkert benyttet Lejligheden til at slaa en Passiar af. I Februar 1798

kautionerede han for Fabrikens Forvalter, Wiborg, og ansøgte derefter Administrationen om at bevidne, at denne Forpligtelse ikke var til Hinder for, at han kunde optage Prioriteter og Laan i de Huse, han ejede og havde opført. Samme Aar byggede han en Forglødeovn i Fabriksanlægget paa Købmagergade samt en Bygning »paa Pladsen«, antagelig Oplagspladsen paa Christianshavn.⁹

Medens Medvind saaledes begunstigede Ondrups Virksomhed, led han Skibbrud i sit Ægteskab med den jævngamle Bolette Bælchow, og i November 1797 blev de separerede. Ifølge Separationskontrakten¹⁰ skulde Ondrup betale hende 5 Rdlr. D. C. om Ugen (260 Rdlr. om Aaret), 40 Rdlr. aarlig til Brænde og 10 Rdlr. til Pigens Løn; Madam Ondrup skulde beholde »til Beboelse og Brug de Værelser i 1ste Etage i vores Gaard i Sværtogaden som hun nu bebor, saa længe vi er Ejere af Gaarden«. Hendes Fader, tidligere Hyrekusk Lange, skulde ugentlig have 3 Skilling paa Livstid, og Ondrup skulde bekoste hans Begravelse, og endelig medtog hver, hvad de behøvede af Møbler af det fælles Bo. Paa sin Side erklærer Madam Ondrup, at hun en Gang for alle har modtaget 100 Rdlr. til Smaaudgifter og lover, at ingen Gæld i Fremtiden skal paahvile Ondrup; begge blev boende i Huset.

1799 blev et skæbnesvangert Aar for Ondrup, selv fortæller han herom følgende:¹¹

» I Aaret 1799 havde jeg indgaaet Cautioner for min Stedsøn Murermester Michael Bælchow¹² til Beløb af omtrent 6000 Rdlr. og jeg befrygtede intet mindre end Tab derved da jeg kendte hans Talenter og Indsigter i Professionen og vidste, at han havde betydeligt Arbejde under Hænder. Men i samme Aars Efteraar mærkede jeg, at hans Finansvæsen ikke var i den bedste Orden, derfor fordrede jeg Sikkerhed for mine indgaaede Cautioner. I den Anledning udstedte han til mig hans forskrivning for de 6000 Rdlr. med anden Panteret i en ham tilhørende Gaard i St. Pederstræde . . . . Nogen Tid efter overgav Murermester Bælchow sit Bo under

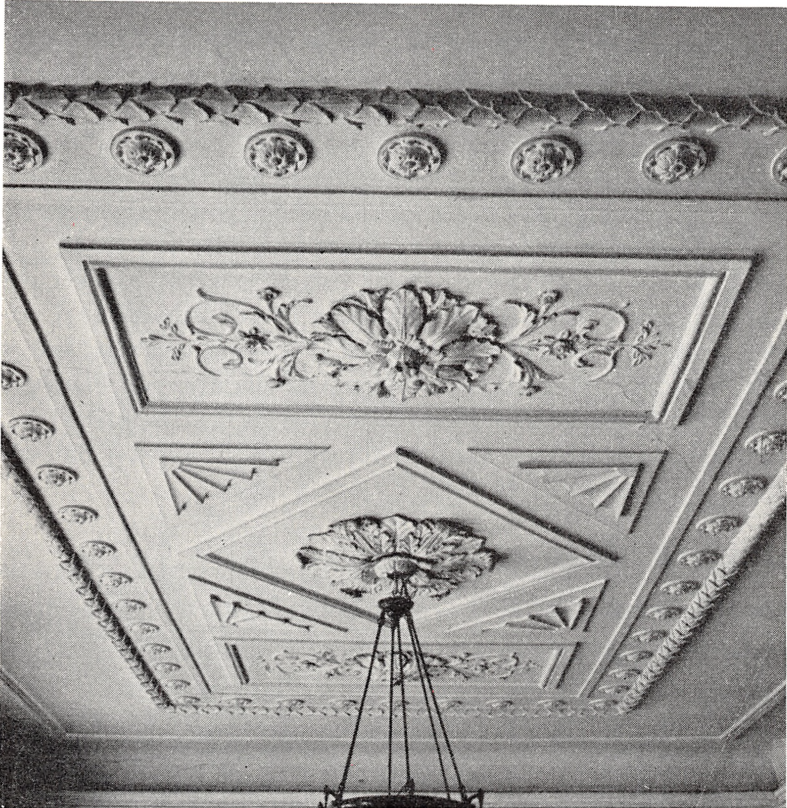

Fig. 9. Stukloft i Beletagen, Dronningens Tværgade 5.

Skiftekommissionens Behandling til hans Kreditorers Betaling, jeg stod da i Stikken for hans Gæld . . . og maatte saa godt jeg kunne berolige disse hans Kreditorer. I bemeldte Aar 1799 købte jeg Stedet Petersfeldt, siden kaldet Nøjsomhed ved Østerport beliggende tilligemed Ejendomsretten til dets Grund der tilhørte Staden, alt for den Summa 13480 Rdlr. 8 sk., hvoraf jeg ved Skødernes Udstedelse betalte de 2480 Rdlr. 8 sk. foruden over 500 Rdlr. Omkostninger paa begge Købene. Min Hensigt med dette Køb var at udparcellere Jorden, bebygge Parcellerne og derefter sælge dem. Saaledes var omtrent 3000 Rdlr. af min Formue hensat i denne Ejendom førend Bælchow fallerede. Dette Fallissement indtraf altsaa saare ubelejligt for mig, thi foruden at Købet havde medtaget alle de rede Penge jeg kunde tilvejebringe og undvære fra min

Næringsvej, ængstede en Del af Bælchows Kreditorer mig om Opfyldelsen af min Caution for ham. For at berolige disse maatte jeg gøre Udveje til nogle Penge, hvilket svækkede mig og satte mig ud af Stand til kraftfuld at udføre min Plan med Stedet Nøjsomhed. Imidlertid indsaa jeg, at dersom Planen blev ganske henlagt, kunde jeg ikke paa nogen Maade sutinere mig, derimod haabede jeg, at naar jeg kunde for det første bebygge en Parcel, da kunde jeg, enten ved at sælge den med Bygninger, eller ved at faa passende Prioritet deri, erholde Penge dels til at afbetale noget paa Gælden, og dels til at foretage en anden Parcels Bebyggelse. I saadant Haab begyndte jeg i Aaret 1800 at bebygge en Parcel ved at opføre en grundmuret Hovedbygning og 2de Mur- og Bindingsværks Sidebygninger.¹³ Hen ad Sommeren da disse Bygninger var under Tag fik jeg dem assureret for 3500 Rdlr. som var omtrent hvad de da havde kostet mig«.

Paa Kredit fuldførte Ondrup Arbejdet, og fuldt færdigt stod Nøjsomhed ham da i 18000 Rdlr. Men han var paa gynnende Grund, haardt trængt dels af sine egne, dels Michael Bælchows Kreditorer, og en vældig Regning over paa Kredit leverede Flasker fra Vinhandler Hoffgaard paa Hjørnet af Silkegade og Købmagergade afslører hans uhyre menneskelige Anstrengelser for at søge at blive Bekymringerne kvit. Den megen gammel Rom og »Margaux« gav dog i Længden ingen Løsning af Problemerne, og i Begyndelsen af November 1800 indsaa han at Spillet var ude: han solgte sit Pant i Huset i Skt. Pederstræde og overgav derefter sit Bo til Skifteretten.¹⁴ Da Nøjsomhed ikke kunde drives for Boets Regning, blev det sat til Auktion i Februar 1801, men Fredsbruddet mellem Danmark og England foraarsagede nu en saadan Uro, at der ved 5 Udbud ikke meldte sig en eneste Køber; først ved den syvende Auktion i August solgtes Landstedet for 9756 Rdlr., altsaa med over 8000 Rdlr.s Tab for den ulykkelige Ondrup. Selve Boregistreringen tegner Billedet af et særdeles beskedent Haandværkerhjem, men dette skyldes sagtens at Ondrup for at holde Nøden fra

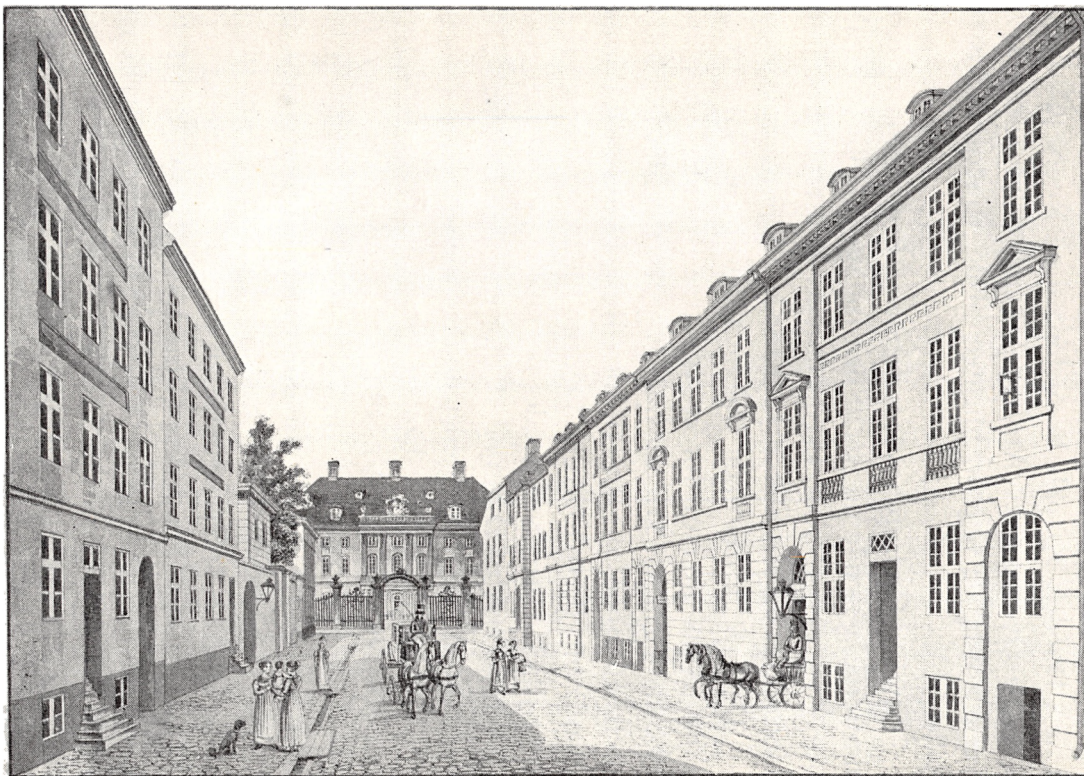

Fig. 10. Tegning af H. G. F. Holm, Dronningens Tværgade ca. 1825. Københavns Bymuseum.

Døren har solgt ud af sine bedste Ting. Her skal blot nævnes et Par enkelte Effekter: af Prydgenstande 5 Kobberstik og Malerier samt 3 Gipsfigurer og af Bøger: Den Danske Lov i Duodez, Klygels Encyclopædi og Rousseau's Emile i dansk Oversættelse. Af Bygningsmaterialer optælles diverse Forme og Gipsornamenter, Blade, Rosetter og Konsoller.

Efter at Ondrup havde udsendt en Proposition til Kreditorerne, gaaende ud paa at han for sin hele Gæld betalte 20 % i 3 Rater, samtykkede de alle, hvorefter Boet blev ekstraderet og afsluttet 4. Juni 1804.

Den 16. Marts døde Bolette Ondrup og Skifterettens Folk mødte atter op for at registrere i hendes i Forvejen ribbede Værelser. Det var hurtigt gjort: to uldne Kjoler og en Bylt Linned, vurderet til ialt 3 Rdlr. Det er med Ubehag man læser i Protokollen, at Ondrup mødte op med en Regning paa Udgifter ved hendes Begravelse og forlangte dette Tøj udleveret til Dækning af blot en ringe Del deraf; her var sandelig ingen Sorg eller ømme Følelser.

Samme Aar giftede han sig for tredie Gang med Jomfru Kirstine Saabye; Vielsesdatoen kendes ikke, men det har været før den 15. Oktober, da Ondrup mødte op ved Skiftet efter hendes da afdøde Broder, Grosserer og Løjtnant i Landværnet Claus Saabye (født 1772), og blandt andet nævnte, at Svigermoderen gammel og svagelig var i Huset hos ham efter Akkord med den Afdøde for 150 Rdlr. aarlig.¹⁵ Kirstine Ondrup arvede efter Broderen nogle Penge, og Murmesteren selv synes ret hurtigt at være kommet paa Fode igen; Huset i Sværtegade forblev, omend stærkt be- laant, i hans Eje indtil 1806, da han solgte det og købte Gaarden Graabrødretorv 8, hvortil Familien flyttede ved Paaske 1807. Ondrup ombyggede Sidehuset og opførte et Baghus, hvorefter han lod Ejendommen vurdere til Brand-assurancen for 13,000 Rdlr.¹⁶

Fig. 11. Gammelstrand 52.

Det sidste Byggearbejde fra hans Haand, som vi har Kendskab til, er et lille Hus i Rosengaarden, nu Nummer 9, som han opførte 1810-11 for egen Regning og beboede og ejede ved sin Død. Han flyttede dog ikke direkte hertil fra Graabrødretorv, hvor han solgte sin Gaard i 1811, men boede saa længe Byggeriet stod paa i Fiolstræde 181, nu

Nummer 34. Her skrev han det i det følgende aftrykte, rørende Brev til Porcelainsfabrikens Forvalter:¹⁷

P. M.

Jeg tog min den frihed for ongefær ½ aar siden, at beede deres velbyrdighed, om deris gode Asistance og medvirkning, at da jeg desvære er bleven uduelig at fortsætte Mur Profesionen, formedelst svaghed i min underdeel, saa ieg ike kand gaac og da er ieg en usel Mur Mester, ønskede ieg at maatte være saa lykkelig at antages til Porselins Fabriqven, som Landskabs, og Allegorie Mahler som ieg i tiid af 12 aar forestod til Nytte og fornøyelse, for mine Foresadte, i Andledning af fore staaende tyer ieg fornemelig til deris gode tenke Maade som den Mand der best, kand under stytte Sanheden og min gode Sag, det er dem best bekiendt i de aaringer, ieg hafde den ære at være med paa Fabriqven, hvad jeg mahlede gik for det meste Drivendes af, ieg gjorde altid slige Desengs, som vare tiltrækende for øyet, Ja under tiiden comiqve, Landskaber var egenlig mit hovet arbeyde, at de Hr. Forvalter vilde mildelig understytte, at ieg for det første maatte faa lidet tøy til at gjøre begyndelsen, med, NB naar ieg først faar talt med deris nye Adminstar Hr. Boye og ieg har den ære at foreviise min ædle Patrons, Hr. Justits Møllers bref, haaber ieg at den ædle Mands hierte finder det for godt, at hielpe en af Fabriqvets første arbeydere, og som ieg ved mit Mahler Talent haaber næst Guds hielp ennu en Deel aar, at kunde gavne, ieg kiender alle Mineral Farverne og der hører Pracie og lang tiid til inden man kommer saa viit, som ieg kom under vores ædle F. H: Mølller, ieg tager mig ærbødige frihed at fremsende til dem Hr. forvalter følgende Ma-lehrier,

1 = Kongens Potrait som har været 2 gange i Ilden, men er ike Resseret paa øynene, som ere udslebne, og skulde opmahles og igien i Amlie Ilden

2 = Droningens Potrait, som er faldet temelig gott ud af Amalie-ovnen, bege efter Professor Juuls orginal

3 mit eget Potrait en poofil i 36te Aar, et forsøg da ieg begyndte at mahle Potraiter

4 Græve af Boenstof den gamle efter Mahler og Professor Poulsens Orginal ikuns anlagt graat i graat, skal overmahles og 2 gange i Amalieovnen.

Fig. 12. Loftsroset i Hjørnестue paa 1ste Sal, Gammelstrand 52.

5 2 Landskaber i Coulerer, saaledes som same bruges paa Caffé og The Stel

dise beedes Dem Hr. forvalter at fremlæge for S. T. Hr. Boye som Fabriqvens autoriserte Adminstrateur og med ærbødigst anmodning naar og hvor ieg kunde have den ære at tale med ham, jeg sender dem heri indlagt Hr. Justits Raad Møllers venskabelige og Meneskelige Kierlige brev til behagelig giennemlæsning – Gode Hr. Forvalter jeg haaber saa meget mere bønnhørelse, da de nu ikuns allene har Hr. Bauu, som fin Mahlere tilbage, da Rasmusen er Død, Om de saa finder for gott, ønskede ieg de vilde forelægge dette brev som og Hr. Justits Raadens skrivelse til mig for Hr. Administrator Boye – at de herved bidrager til en Families nødtørftige udkome glemes aldrig af deris forbundne

H. C. Ondrup

Kiøbenhavn d. 4 Juni 1812

P. S i fald deres forretninger tillader saa megen tiid da see indtil mig i Fiol Stræde No. 181 første Sal opgangen paa venstre haand i porten.«

Ingen Koncept til et Svar er bevaret, antagelig har Ondrup faaet mundtligt Afslag paa sit gode Tilbud; Fabrikens Økonomi var paa det Tidspunkt meget stram og antagelig har man været bekymret for Forpligtelser overfor Madam Ondrup, hvis Enkestand efter Ondrups Helbred at dømme ikke kunde være fjern. Og endelig tilhørte hans fine Porcelainsdekorationer en gylden og svunden Tid.

Ondrups sidste Aar i det beskedne Hus i Rosengaarden har været triste, lam og nervesvag døde han her den 24. Januar 1814.

Noter

1. En Del heraf er allerede fremkommet i Weillbachs Kunstnerleksikon 3die Udgave Bd. II (1949).
2. Bredo L. Grandjean om Den Kongelige Porcelainsfabrik Kobberstiksamlng se Kunstmuseets Aarskrift XXXIX.
3. samme: Kongeligt Dansk Porcelain 1775-1884, 1948, Tavle II fig. 8-12.
4. Lemberger: Das Miniaturbildniss in Skandinavien, 1912. Her er Knoblauch fejlagtigt nævnt ved Navnet Kløcher og Konen som hans Datter, Pastorinde Aggerup. Hun blev efter Knoblauchs Død gift med Pastor A. 1787 (se Lengnick: Stamtavle over en Familie Kløcker I, 1 1851).
5. iflg. kgl. Resol. af 7 December 1750 kunde Gipseerne indtages i Murlauget (C. Nyrop: Københavns Murer- og Stenhuggerlaug, 1907, pag. 204.
6. Paategn. i Matrikelregistret Købmager Kvarter Fol. 98 (L. A. f. Sj.).
7. Huset rummede i Aarene 1824-50 »Det Kongelige Konst Museum«.
8. Debitbøger over solgt Porcelain 1795 og 1798. Fabrikens Arkiv.
9. Administrationens Korrespondance 1798 og Journal over Udgifter samme Aar (L. A. f. Sj.).
10. Sjæll. aabne Breve 17 November 1797 No. 1239 (R. A.).
11. Pro Memoria, Bilag i Ordinære Boer, 1800 No. 38 (L. A. f. Sj.).
12. Han opførte bl. a. Kompagnistræde 14 og 17 samt Skt. Pederstræde 35 (Matrikel 120), fuldført af Ondrup.
13. Det ser ud til at det er Ondrup selv, der har døbt sit Landsted Nøjsomhed, en Malerregning i Fallitboet nævner bl. a. »et Skildt med Stedets Navn ægte forgyldt, Grunden blaat«. Om Ejendommens Historie se Meddelelser af C. Rothe og L. Bobé i Før og Nu VIII pag. 126-31. Her nævnes, at Ondrup fik Skøde paa Grunden, men at han var Landstedets Arkitekt, har ikke tidligere været kendt.
14. Hof- og Stadsrettens Forseglingsprotokol 1800 Klasse 6, Behandlingsprotokol og Registreringspro-

tokol s. a. Se ogsaa Note 11), (L. A. f. Sj.). Fallitboets Bilag giver en Del interessante Oplysninger om Ondrups Murmestervirksomhed i Aarene 1799-1800, det synes dog kun at dreje sig om mindre Arbejder: 1) i Kammerherre Lindencrones Gaard i Bredgade, 2) paa Grevinde Schimmelmans Landsted Skodsborg, 3) i Wulf Levin von Halles Gaard (opført 1785) i Akademigaden, Skt. Annæ Øster Kvarter 281 A, 4) i Agent Erichsens Palæ paa Kongens Nytorv »den af Ondrup og Murme-

ster Schaper entreprenerede Bygning«, som bekendt opført efter Tegninger af Harsdorff.

15. Hof- og Stadsrettens Forsegingsprotokol 1804 Klasse I, fol. 100. Kirstine Saabye's arvede Penge skulde ifølge et af hende og Ondrup oprettet reciprokt Testamente (17 december 1804) tilfalde den længstlevende.
16. Brandtaxationer Frimands Kvarter 113. Huset nu ombygget.
17. Administrationens Korrespondance 1812 (Porcelainsfabrikens Arkiv).

Hans West 1781-82. Af C. E. Limpricht og J. G. Friedrich.

Hans West

Af Niels Breitenstein

BLANDT de mange kulturelle Fremskridt, som det 18. Aarhundredes Oplysningstid i Danmark medførte, var ogsaa det, at der paa forskellig Vis skabtes Interesse for Billedkunsten, og Grunden blev lagt til de stadig øgede Muligheder, Almenheden op igennem det 19. Aarhundrede fik for at gøre sig bekendt saavel med den hjemlige som fremmed Billedkunst. Ved det 19. Aarhundredes Begyndelse havde almindelige Mennesker i København ikke mange Muligheder for at faa et Indtryk af Malerkunsten, af gode Grunde ikke den hjemlige og heller ikke den udenlandske. Paa det gamle Christiansborg havde været en Del udenlandske Malerier, der dog delvis var gaaet til Grunde ved Branden i 1794, og det, der var reddet, kunde ikke anbringes, før det nye Slot blev færdigt. Den betydeligste Malerisamling var i Kunstammeret, og den nævnes som saadan blandt de Muligheder, den danske Kunsthistories Fader, N. L. Høyen i sin Barndom havde for at gøre sig bekendt med Malerkunsten. »Men,« fortæller Høyens Biograf J. L. Ussing, »denne fortrinlige Samling var ikke offentlig. De, der vilde se den, maatte henvende sig til Konstammerforvalteren, og kunde kun imod en Betaling af tre Rdlr. faa Lov til at se Samlingen i et Selskab af indtil tolv Personer. Som Følge deraf kom i Regelen Ingen derop uden han først havde samlet et saadant Selskab; den Enkelte vilde ikke gjøre denne Udgift, og Mange syntes det var nok, naar de havde været der en

eller to Gange i deres Liv.«¹ Af stor Betydning var det derfor, da København i det 19. Aarhundredes første Aarti gennem Hans West's Samling for første Gang fik let Adgang til at stifte Bekendtskab med betydelige Værker især af den italienske og nederlandske Malerkunst. Hans West, som paa andre Omraader ogsaa ydede en Indsats, skabte paa dette Omraade noget nyt og tilførte saavel dem, der alvorligt studerede Kunsten, som dem, der blot glædede sig over den, noget meget værdifuldt, og dette i Forbindelse med, at han var et særdeles karakteristisk Udtryk for sin Tids Aand, er Aarsagen til den Omtale, han her skal gøres til Genstand for. Den støtter sig fortrinsvis til hidtil utrykte Kilder.

Hans West fødtes den 9. Februar 1758 som Søn af Sognepræsten Hans Zacharias Danchel West til Mesinge paa Hindsholm. I en haandskrevet Slægtsbog, paabegyndt af Præsten og fortsat af andre i Slægten, har han om Sønnen Hans's Fødsel anført følgende: »Ao 1758 Torsdagen d 9 Febr Kl 3 Quarteer til 11 om Formiddagen blev mit 10de Barn født og derefter Tirsdagen d 14de døbt af Provsten Hr Schack Testrup i Dalbye og kaldet Hans. Min Svigermoder Abel Hetting af Odense bar ham. Test Hr Erik Rasch af Vibye, Johannes Hetting Borgemester i Nyborg, Jacob Hetting samt Mad Johanna Faaborg Hetting af Odense.«²

Igennem tre Slægtled havde Familien West forsynet Mesinge med Præster i Aarene mellem 1685 og 1771, og Præsten G. Strøm beretter i sin Omtale af de Mesinge Præster, at »efter Sagnet var en fjerde West, en Søn af Hr. Hans Zacharias, designeret af Herskabet paa Schelenborg til at være Faderens Eftermand; men da han paa en Andejagt havde det Uheld at saare Baronens Søn ved et Skud i Armen, faldt han i Unaade og blev udelukket fra Befordringen. Dersom Fortællingen er paalidelig, maatte denne West

være Etatsraad Hans West, der rigtigt nok ved Faderens Død neppe var 13 Aar gammel.«³

Hvordan dette nu forholder sig, var i hvert Fald Hans West den eneste af sin Faders Sønner, der naaede den voksne Alder. Han var blevet undervist hjemme, men blev Aaret efter Faderens Død, i Sommeren 1772 optaget som Elev i femte Lektie i Odense Kathedralskole, hvorfra han dimitteredes 1776. Moderen, født Maren Jacobsdatter Hetting, flyttede dog ikke, som man kunde formode, med sin eneste Søn til Odense, men blev boende i Mesinge til sin Død 1778. Dette fremgaar af en i Manuskript bevaret Dagbog, skrevet af en Søster til Hans West, Johanne West, der senere blev gift med Provsten Niels Holm i Sandager paa Fyen.⁴

Om Hans Wests Skoleaar i Odense vides saa at sige intet mere. Kun i et langt senere Brev til Rasmus Nyerup, som blev hans Ven allerede i Skolen 1774, et Venskab, der varede Livet ud, kastes med en flygtig Bemærkning et Strejflys tilbage.⁵ Det var, da West sad som Rektor i Vestindien, at han den 24. Maj 1792 begyndte et Brev til Nyerup saaledes: »Du seer endelig et Brev fra en gammel Ven, som skjønt i en anden Verden, i et ganske andet System af Omgang og Tænkemaade end det, du og jeg bleve opdragne i, naar vi hørte Mosjø Sibbern »du der Hans, du Knæit, kommer altid drattende ba etter« dog endnu ikke mindre husker Ungdoms Glæder og vore første Forbindelser.« Morsomt antyder West her sin gamle Lærer Magister Hans Sibberns fyenske Udtale. Nyerup og West dimitteredes samme Aar og drog sammen til Hovedstaden. Nyerup beretter i sit Levnedsløb kort herom: »1776, den 19de August begave Schydtz og jeg, med flere Candidater fra Odense, dels Gymnasister dels Skolediscipler, (hvoriblandt den siden saa berømte Etatsraad Hans West) os paa Rejsen til Kjøbenhavn. Her ankom vi to om Aftenen den 21de, og fik Logis hos Urtekræmmer Ursin, som var gift med en Halvsøster til

Schydztz.«⁶ Schydztz var den senere Justitiarius i Bergen, Jørgen Lottrup Schydztz, der sammen med Nyerup var blevet Student, endda med Udmærkelse, og, som det fremgaar af en lang Brevveksling, opretholdt et livsvarigt Venskabskab med Nyerup.⁷

Om Hans Wests Studenteraar i København foreligger intet mere fra hans egen Haand, men Nyerup berettede ved hans Død: »Som Student lagde han sig med Iver efter de levende Sprog især Fransk og Engelsk, i hvilke han ogsaa opnaaede en overordentlig Færdighed, og talte dem begge til Fuldkommenhed!«⁸ Dette fik stor Betydning for Wests senere Skæbne, men foruden de sproglige Studier synes han ogsaa at have drevet litterære Studier, og selvom det ikke direkte kan paavises, taler Sandsynligheden for, at han har været Medlem af det saakaldte Rybergske Øvelsesselskab, en Kreds af Litterater, særlig – saa vidt man kan se – Fyenboer, der samledes i den rige Handelsmand Niels Rybergs Gaard paa Østergade. Juristen J. F. W. Schlegel berettede i sin Tale ved Nyerups Studenterjubilæum i 1826 herom: »Det var fra 1781 af, at der i Conferentsraad Rybergs Gaard samledes et Selskab af ældre og yngre Videnskabsdyrkere, der øvede sig i at skrive Taler og Afhandlinger, som bedømtes med gjensidig streng men venskabelig Kritik. En Ole Worm,⁹ Samfundets højtagede Senior, en Christen Horneman,¹⁰ den af sine Spindeviser bekjendte Bunkeflod,¹¹ den meget lovende Bindsbøl,¹² den forhen nævnte J. L. Schydztz vare, foruden Nyerup, Selskabets ældre Medlemmer; jeg med nogle Andre hørte til den yngre Classe. Jeg tør antage, at dette Samfund bidrog endog til de ældre Medlemmers fuldere Uddannelse. At min tidligere Uddannelse herved meget fremmedes, har jeg stedse med Taknemmelighed erkjendt.« Nyerup, der anfører dette i sin Selvbiografi, tilføjer: »At dette rybergske Øvelseselskabs Forhandlinger bidroge til at skjærpe vor Dømmekraft og æsthe-

tiske Følelse troer jeg ogsaa, med Forfatteren, kan antages.«¹³ Dette Selskab har netop paa angelsaksisk Vis villet virke for Udbredelsen af Almenaand, og det ligger meget nær at antage, at West her har haft aandsbeslægtede, ikke mindst i sine Landsmænd i Ordets snævrere Betydning, Nyerup, de senere Præster Jens Bindsbøll og Hans Christian Bunkeflod og Schydtz, alle fyenske Studenter. Ogsaa Filosoffen Christian Hornemann har uden Tvivl hørt til Wests Kreds.

Fra Begyndelsen af 1780'erne, da West maa antages at have hørt til denne litterære Cirkel, haves ingen Efterretning om hans Tilværelse, men det er lykkedes at fremdrage en Silhouet, der viser ham som ung Skønaand bærende Parryk med Sløjfe. Denne Silhouet kan med Sikkerhed henføres til Aarene 1781-82, og medens selve Silhouetten kan ses at være udført af den tyske Silhouetklipper C. E. Limprecht, er den kobberstukne Indramning udført af Kobberstikkeren Johan Gottlieb Friedrich.¹⁴

Første Gang, West fremtraadte som skønlitterær Forfatter, var med »En fri Ode, nedlagt for Hans Kongelige Høihed Kronprinds Frederik paa Hans Høie Fødselsdag den 28 Januar 1784«. Medens denne Hyldest til Prinsen ifølge Sagens Natur ikke fremkaldte nogen Meningstilkendegivelse fra Datidens Recensenter, fik det litterære Forsøg, der senere samme Aar udkom, en særdeles ublid Medfart. Det var et Digt med Titelen »Griffenfeldts Fald eller en Samtale imellem Proffessor Rasmus Winding og Greve Peder Griffenfeldt i hans Fængsel i Kastellet«. Det hedder herom i »Nyeste Kiøbenhavnske Efterretninger om lærde Sager for Aaret 1784«: »Det er ikke den første Gang, Hr. W. har bestøget Parnasset, og det skal, lover han, ei heller blive den sidste. I Tilskriften beretter han, at han ved Kronprindsens sidste høitidelige Fødselsfest »vovede at nærme sig Hs. Kongelige Høihed med en Sang om Undersaaternes

Ønsker, Tvillingrigets Haab vor blomstrende Fyrste«, og han lover, »snart at lade komme for Lyset en vidtløftigere Sang om et høiere Æmne.« Hiin Sang have vi ikke seet. For os bliver derfor nærværende Digt det, hvorpaa vi skulle grunde vort Haab om Hr. W., som en Digter, der er kaldet til at besyngte et endnu høiere Æmne, end det, han her har vovet sig til – Ludus fortunæ, grauesque principum amicitia.

Først være det sagt, – ως εν παροδω at Hr. Forfs. Prosaiske Stiil er meget slet. Samme Vanheld have vel ofte store Digtere havt, men naar Feilene ere af den Beskaffenhed, at de røbe Ukyndighed i Sproget, opvække de ingen god Fordom for Digteren; f. Ex. for at forekomme den Mistænkelige fra at paadigte mig o. s. fl.«¹

Recensenten kritiserer Wests manglende Hensyn til de historiske Facta om Griffenfeld, han harcellerer over Stilen og slutter saaledes: »Naar Recensenten, siger Hr. W. i Fortalen, faaer i Sinde med Lyset i Haanden, at vise Digteren Pletterne i hans Arbeide, saa vil han, om Recensenten er ubillig, allene besvare ham, at hans Arbeide har da noget tilfælles med Solen selv, der lyser for os begge. Vi have ikke været ubillige; vi frygte derfor ei Hr. Ws Smil; men ville kun erindre ham om, at det Objekt, som fra een Sphære betragtet, synes at være en Soel, forekommer den, der seer den fra en anden Sphære, som en taaget Stierne.«

Recensenten slutter med to Citater af Horats' Ars poetica, hvormed han »til Undskyldning for os anfører følgende strenge Bud«: man skal dadle det Digt, som ikke viser Begrænsningens Kunst, »og til vore unge Digteres nøiere Eftertanke dette«: hverken Guder, Mennesker eller Boghandlere er interesserede i, at der er middelmaadige Digtere.

Recensenten er anonym, men man kan af et Sted i Rahbeks kalejdoskopske Erindringer se, at det har været Historikeren og Litteraten Jørgen Kierulf. Da Rahbek i 1784 sammen med Ole Johan Samsøe var paa Rejse, modtog han

et Brev fra Kierulf, dateret den 21. August 1784, hvori det hedder: »Fortæl Samsø, at Hans * * * har udgivet et Digt, * * *, *, qvo nihil flebilus, jeg maatte give ham et Par Næsestyver, ved Gud! jeg kunde ei andet. Men det mærkelige er, han havde indbudet H * * d til at høre det oplæses, det var da tilskrevet Guldberg; men imidlertid skeedte Guldbergs Fald, og saa kom det saamænd ud, tilskrevet Kronprindsen; og Kammerherre Suhm har sagt, at hans Hensigt dermed var at blive Professor i de skiønne Videnskaber ved Odensee Gymnasium.«¹⁶

Rahbek har efter sin Sædvane ikke angivet hverken Efternavn eller Digtets Titel, men det siger sig selv og er ogsaa bekræftet ved Tilføjelser i A. Arlauds og A. E. Boyes Exemplarer af Rahbeks Erindringer.¹⁷ Til de tre Stjerner, som Rahbek her sat i Stedet for West's Navn, har Rahbek en Note, hvori han oplyser, at det drejer sig om »en forhenværende Contubernal og Kammerat af Samsø, der ofte sagde hin drøje Sandheder om hans Verse-mageri. Engang skrev han Samsø til i Kiel, at han havde gjort et Digt paa – jeg veed ikke hvor mange hundrede – Vers, og faaet 50 Rdlr. derfor af Guldberg. »Jeg seer, min søde Broder! – svarte S. ham – at Du har slaet Dig til at leve af Din lille Cathekismus; det gjør Du vel i; kan Du faae saamange hundrede Vers, og 50 Daler ud af den første Art., som er saa kort, hvad vil Du ikke bringe ud af den anden?« Desværre er ingen Brevveksling mellem West og Samsø bevaret, men Digtet i Rahbeks Note, er ifølge en Tilføjelse af Boye netop »det ovenomtalte »Griffenf.s Fald«, som meget ominøst blev dediceret Guldberg, d. 10. April 1784, 4 Dage før hans Fald.« Hvem den af Rahbek nævnte H * * d, som West havde læst Digtet for, var, er derimod ikke oplyst.

En endnu haardere Dom end Kierulfs fældedes i de af Christian Iversen i Odense udgivne: Danmarks literariske Progresser, hvor det hedder:¹⁸ »Dersom H. W. har Aarsag

til at spørge Fædrelandet, hvorfor det ikke har oprettet Griffenfeldt en Ærestøtte, har enhver som ærer denne store Mands Minde, den billigste Aarsag til at spørge, hvorfor han da tvertimod Musernes Villie, har vildet foretage sig, at oprette ham en, som istædet for at hædre hans Minde vilde i høieste Grad vanære det, om Manden var ikke altfor bekendt til, at miskiendes ved en slet Skildring af en indbildt Digter.

Det er ikke den kloge, standhaftige og ærekiere Griffenfeldt, som i dette Digt taler med sin Ven Vinding, men en usel Praler, som for svag til at bære sin Skiebne, kalder ham som en Matros paa Holmen alle Dievle til Hielp, for at ende den. Skulde nogen som kiendte noget til Griffenfeldt af Historien kunde troe, at denne virkelig store Mand kunde udbryde i saa uforskammet et Ordgyderie, som det H. W. har lagt ham i Munden.«

Recensenten anfører nogle Prøver paa den West'ske Poesi og slutter: »Efter disse anførte Steder og endnu flere, som enhver der læser Bogen, uden megen Vanskelighed kan finde, ville mange maaskee lægge Forfatteren den dristige Tone til Last, hvormed han i Fortalen siger, jeg er Digter, og henregne ham dette, som en Stolthed – Men at han ikke er mindre end stolt, viser den strax efter følgende beskeedne Sammenligning imellem hans Digt og Soelen, hvori han tilstaaer, at det med dens Fuldkommenheder ogsaa gierne maaskee kan have dens Pletter.«

Efter dette noget uheldige Forsøg optraadte West ikke oftere som original Digter, naar undtages en »Cantate i Anledning af Hans Majestæt Kongens og Hs. Kongelige Høiheds Kronprindsens høje Fødselsdage den 28 og 29de Januarii 1786.« Den blev opført i det Harmoniske Selskab med Musik, Te Deum laudamus, af E. Graun.¹⁹ Men i Aarene 1786-87 udgav han med stort Held en Oversættelse af den da nylig afdøde engelske Epiker, Richard Glo-

vers Hovedværk, Heltedigtet Leonidas fra 1737, som var meget yndet i Datiden. Første Bind blev anmeldt af Johann Clemens Tode i 2. Nummer af »Hygæa og Muserne«, et af hans mest kortvarige Tidsskrifter, i begejstrede Vendinger: »Her have vi et Verk som Dannemark i fleere end een Betragtning har Ære af. Det er en Ære for vor Smag og Cultur at saadant Mesterstykke, som Leonidas er, oversættes og læses hos os. Ikke blot Poesiens, men ogsaa Dydens Venner ville glædes over at vi eie dette Digt i Modersmaalet: saa meget som hine kunne henrykkes af den gloverske Muses himmelske Sang, ville disse opbygges af Fædrelandskiærligheds herligste Exempel. Hr. West har redeligen stræbt at blive sin Original værdig. Han har veiet hver en Tanke, hvert et Ord i Texten, og derefter søgt et ligevægtigt Udtryk i Modersmaalet. Han har beholdt Ordenes Sætning saa meget uden Stivhed kunde skee: han har hverken lagt til eller taget fra. Kort sagt: han er efterkommet de Pligter han skyldte sin Original og sine Læsere. Han har forbunden sig de sidste, ved at sætte den engelske Text ved Siden af Oversættelsen. Vi eie altsaa ved ham en Kiøbenhavnsk Udgave af een af de bedste engelske Digtere: og Tak være Hr. Schulz! en Udgave som tør lade sig see for sine brittiske Sødstre. De hos os, som lægge sig efter det engelske Sprog, finde her ligesaa ædel som beqvem en Øvelses-bog, hvori de og kunne lære sig til at forstaae engelske Digtere. Den store Flid, Hr. W. har vendt paa Nøiagtighed og Utvungenhed i Oversættelsen, kommer og slige Læsere til særdeles Nytte.²⁰

Denne Ros var naturligvis West, som foruden det sproglige ogsaa viste stor Indsigt i den klassiske Oldtidslitteratur, til megen Glæde. Da andet Bind udkom i 1787, siger han derfor i Efterskriften: »Dersom en Forfatter tør smigre sig med sine Medborgeres Bifald, naar han seer at have vundet saa værdig en Recensents, saa maae jeg prise mig lykkelig

i at have naaet mit fornemmeste Maal. . . . Jeg henvender derfor min offentlige Tak til Hr. Professoren, der med en Addisonsk Beskedenhed værdigede saa tidlig dette mit Arbejde sin nøjagtige Opmærksomhed, og tilstod mig en Fortieneste, som jeg frimødig føler at kunne tilegne mig, den Fliid nemlig, som jeg veed at have anvendt paa at treffe hver Tanke, bevare Metaphorerne, og vedligeholde Dictionens Styrke uden al for megen Stivhed. Men hvor skulde jeg vente ringere af en Mand, der foruden hans øvrige Fortienester har ikke alene selv banet sine Landsmænd en rettere og jevnere Vei til det engelske Sprogs Læsning, men veed endog med en ublandet Smag at prøve vor Litteraturs fremvoxende Frugter; at jeg ikke engang skal tale om det Æreminde, denne nidkiere Patriot uformærkt opretter sig i hans skiønsomme Medborgeres Hierter, i det han for deres Ungdom af begge Kiøn opbygger Dyds og Kundskabs ærefulde Templer, og utrættet nedlægger derved en Sæd, som vil bære velsignede Frugter endog for ufødte Slægter.«

Dette litterære Mellemværende, der var lige karakteristisk for Tiden som for begge Parter fandt sin Afslutning i Todes i 1788 stiftede kritiske Ugeskrift »Kritik og Antikritik«, hvor han i samme venlige Tone anmelder andet Bind af »Leonidas«. ²¹ Maaske var Todes Indstilling ikke upaavirket af hans almindelige Opposition med »Kiøbenhavns lærde Efterretninger« og de der toneangivende Kritikere, der ligefrem angives som Aarsag til Oprettelsen af »Kritik og Antikritik«.

Imidlertid var West i 1785 blevet gift. Han fortæller selv i den ovenfor omtalte Slægtsbog herom: »Año 1785 d 13 Juli indtraadte jeg og min syv Aars Forlovede Johanna Sophie Bech, en Datter af Justitsraad og Raadmand Bech her i Kiøbenhavn i den længe ønskede Ægtestand. Brøllupet stod i Bagsverd hos Højesterets Advocat Skib-

sted, hvorfra Selskabet om Aftenen fulgte os til vores Hiem i Ordrup. Hr. Wogelius, Højmessepræst til Helliggeistes Kierke viede os.« Samme Aar den 21. November fik de en Søn, der fik Bedstefaderens Navne Hans Zacharias, og 1787 endnu en Søn, Jacob Christian. Begge disse Børn døde imidlertid allerede 1788, og ogsaa Wests Familieforhold i disse Aar har antagelig været Aarsag til, at han nu ansøgte om at blive Professor i de skønne Videnskaber, det engelske og franske Sprog ved Odense Gymnasium. Desværre synes Wests Ansøgning, der maa være indgaaet til Danske Cancelli allerede 1786, at være gaaet tabt. Men Danske Cancelli bad allerede i December 1786 om Stiftsøvrighedens Betænkning og rykkede for den i Foraaret 1787.²² Den 7. Juni 1787 besvarede Biskop Tønne Bloch i Odense Cancelliets Skrivelse. Der var ikke Brug for en Professor i de skønne Videnskaber samt engelsk og fransk ved Odense Gymnasium paa Grund af dets slette Tilstand, der var kun faa Elever, blandt andet fordi man ved Københavns Universitet ikke gjorde Forskel paa dem og de fra Skolerne udgaaede Elever. Desuden holdt Johan Henrik Tauber, der var Professor ved Odense Gymnasium, Forelæsninger i de skønne Videnskaber og Professor Hans Sibbern i Historie. Hvad Sprogundervisningen angik, kunde man let i Odense faa billige Informationer i Engelsk og Fransk.²³ Forud for dette Svar var gaaet det, at Biskoppen i Anledning af Wests Ansøgning havde sendt et Omgangsbrev til Professorerne ved Gymnasiet, og Professor Tauber havde paa deres Vegne den 23. Maj 1787 afgivet en Erklæring, hvori det blandt andet hed: »Der er vel ingen Tvivl om den subjectiviske Nødvendighed og Nytte af saadant et Professorat for Ansøgeren selv. Men for Gymnasiet, hvis hele Søgning i min Tid ikke har overgaaet Antallet af 5 Personer, synes saadan en Anstalt altfor bekostelig.«²⁴

Senere samme Aar forsøgte West imidlertid endnu en

Gang at opnaa Ansættelse i Odense. Heller ikke denne Gang er hans egen Ansøgning bevaret, men en Fremstilling af Sagens Genoptagelse under ændrede Forudsætninger kan ses i Cancellikollegiets Supplikbog under 11. September 1787,²⁵ hvor det hedder: »Studiosus Hans West her af Staden, ansøger, da Rygtet siger, at Rector ved Odense Skole, Professor Tauber skal forflyttes til Roeskilde, og iust denne Mands Indsigter i det æstetiske vare en Hoved Grund, hvorfor Biskop Bloch erklærede sig imod Supplicantens Begiæring om at blive Lærer ved Odense Gymnasium i de skiønne Videnskaber og det engelske og franske Sprog, at han nu maatte ansættes i Professor Taubers Sted ved Gymnasium da Skolens Rectorat og Veltalenhedens Lærestoel ved Gymnasium neppe ere uadskillelig forenede. Og da Procantzeleren har forsikret ham, at baade Æsteticien og de levende Sprog ere blandt de Puncter han har foreslaaet Skole Commissionen til Skolernes Forbedring, saa ansøger Supplikanten at blive Lærer ved Gymnasium i Latiniteten, de skiønne Videnskaber, det engelske og franske Sprog, og ved Skolen i Sprogene; thi da han er underrettet om, at Communitetets Casse uden at trykkes kan bære den større Byrde som Forøgelsen af disse Undervisninger maatte paalægge den, forhaaber han at Nyttens og Nødvendigheden heraf til Ungdommens Underviisning lettelig vil indsees, men tillige at Arbeidet vilde koste den flittige Lærer saa meget, at en Mand der ejer intet uden Kone og Børn, neppe var i Stand til at ernære sig og sin Familie under 600 Rd. Indkomst aeerlig, endelig vilde man herimod indvende, at Rectoren ved Skolen ogsaa maatte være den Bestyrende ved Gymnasium, som den der plejer at give de Deponerende Testimonia, saa formeenes at Rectoren derfor ligefuldt kunde beholde dette Fortrin og disse Fordeele.«

Rygtet havde talt sandt. Johan Henrik Tauber blev

samme Aar forflyttet til Roskilde; men det hjalp ikke West. Hans fornyede Ansøgning blev sendt til Biskop Bloch, der afviste den med den Begrundelse, at West ikke var kvalificeret hverken til at blive Rektor eller Conrektor ved Skolen eller Professor ved Gymnasiet, og Kommunitetets Kasse kunde ikke paatage sig den forøgede Udgift paa 600 Rigsdaler. Ogsaa Tauber var stadig imod denne Ansættelse, og Kancelliet lod Sagen falde i Oktober 1787.

Allerede det følgende Aar havde West dog bedre Lykken med sig. Først paa Aaret 1788 havde Kongen bifaldet et Forslag til en Ordning af Skolevæsenet i Vestindien, og det Westindisk Guineiske Rente og General Toldkammer skriver da i en Forestilling til Kongen den 8. April 1788:²⁶ »Da Kamret allerunderdanigst forelagde Planen for et Skolevæsens Indretning i Vestindien, hvilken den 27 Feb sidstl. blev benaadet med allerhøist Bifald forbeholder det sig at indkomme med nærmere allerunderdanigst Forslag til Valg af de derved fornødne Lærere m: v:

Man har siden ladet sig det være magtpaaliggende at opspørge og udfinde dertil dueelige og tienlige Mænd. Hans West, bekiendt saavel for Kundskab i Sprog og den smukke Litteratur, som for Gaver til at undervise i Videnskaben og for anstændigt og behageligt Væsen er villig til at paatage sig den første Lærers Embede i Christiansted og har derom indgivet allerunderdanigst Ansøgning, hvori han tillige blottet af ald Formue, ytrer det Ønske, at hans Kone for sig og til hans Børns Opdragelse maatte efter hans dødelige Afgang allernaadigst tilsiges nogen Pension.«

West havde allerede i Februar ansøgt, og ved kongelig Resolution af 6. April 1788 blev han »beskikket til første Lærer ved Skolen i Christiansted med Prædicat af Rector i Gang og Sæde strax efter Præsterne.« Han rejste da næste Aar til Vestindien, og, som han senere skrev til Rasmus Nyerup, han forlod nu »Leonidas, Paradise lost, og alle de

øvrigt den skjønnede Litteraturs Sysler, for at opofre sig hel og holden til den sanddru Naturs Dyrkelse, fornemmelig Botaniken.«²⁷ En Stambog tilegnet West fra Efteraaret 1788 er i en Kopi, der paa en eller anden Maade er kommet i Johan Bülow's Besiddelse og findes blandt hans Papirer paa Sorø Akademi, bevaret. Den indeholder, som man kan vente, gode Ønsker fra Venner og Bekendte til West i Anledning af hans forestaaende Rejse til Vestindien, og den giver et Indblik i hans Milieu i København paa denne Tid. Fra den lærde Verden tæller den Navne som B. W. Luxdorph, der har skrevet den 8. August, faa Dage før sin Død, P. F. Suhm, Børge Riisbrigh, Holger de Fine Olivarius og Christian Bastholm. Bag Navnet Schønheider skjuler sig antagelig Lægen og Litteraten Johan Henrich Schønheider, C v Brandt er vel Statsministeren Christian Brandt, og Johan Bülow findes ogsaa her. Af Skønaander findes Digterne C. H. Pram og O. J. Samsøe. Til Navne som F. C. Studsgaard, senere Stiftsprovst i Aarhus, Konferensraad F. L. Trant og Poul Rosenørn til Ulriksholm paa Fyen slutter sig en lang Række Navne fra Wests Bekendtskabskreds, som nu er sunket i Glemselens Hav. Blandt disse forekommer flere Gange Navnet Skibsted, antagelig Paarørende af Højesteretsadvokaten P. F. Skibsted, som alle Dage stod West nær. De sidste Bidrag til Stambogen er fra December 1788, og West har vel først paa Aaret 1789 begivet sig paa Rejsen.

West's meget smukke og værdige »Tiltrædelsestale holden, da Skolen i Christianstæd paa St: Croix blev aabnet den 8de Octobr 1789« gjorde saa stor Lykke, at den kom i Trykken. Foruden at være overordentlig tidstypisk ved sin Fremhævelse af Oplysning, Borgerdyd og Nytte er denne Tale interessant ved sin Fremhævelse af den klassiske Dannelse og »Briterne«. Efter at have fremhævet den britiske Storhed paa forskellige Omraader siger West følgende, der fortjener at fremhæves som karakteristisk saavel for

Tidens som for hans egen Opfattelse: »Er det Videnskaber – hvo af vore Samtidige have da oversteget en Milton, en Shakespeare, en Newton, en Addison, en Cook, og hvad alle de Videnskabernes Upperste hedde, der have tilfegtet deres Navne og deres Fædreneland en skinnende Udødelighed. Ikke som om jeg vilde sige, at Briternes Land var det eneste, der havde store Mænd at opvise. Nei! vi maatte være partiske eller uvidende, om vi ikke indrømmede Franskmanden den Ære, først og fremmest at have virket paa Europa's nærværende Dannelse, ja endog at have givet Tonen an i Statscabineterne, og gjort sit Sprog til den nyere Verdens Tolk, som det Græske var for den Ældre. Skulde vi vel kunne forglemme en Corneille, en Rousseau, en Klopstock, en Buffon, en Nollet, en Linnæus, en Leipniz, en Wolf og hvo kan opregne alle oplyste Nationers udødelige Videnskabsmænd? Ogsaa du, vort ædle, elskede Danmark, ogsaa du tæller Mænd imellem dine Sønner, hvis Krands ikke falme ved Siden af hines evig grønne Laurbær. Skulde vel vor Tycho Brahe vige for Seinens Descartes, for Velskmandens Galilæo, for Britaniens Newton? O! vi maatte beskæmme os selv, om vi forglemde, at vi havde eiet en Holberg, en Ewald, en Schytte, en Kraft, en Geuss, en Gerner, og at vi endnu eie en Suhm, en Rothe, en Bastholm, en Kratzenstein og flere.«²⁸ Talen, som blev trykt i Christiansted 1789, blev hjemme anmeldt i »Litterære Efterretninger« 1790, hvor Recensenten indleder med at sige, at »paa St. Croix trykkes ikke stort andet end Avisen, The royal danish american Gazette.«²⁹ West præsenteres som »fordeclagtig bekjendt som Oversætter af Glovers Leonidas«, og naar følgende Passus i Talen citeres »som Prøve paa Forfatterens Foredrag«, kan man den Dag i Dag godkende den som særdeles karakteristisk: »Faderlig har Kongen i dette og i alt sørget for denne, som for enhver af sine Provindser. Efter mange bestredne Indvendinger,

mange overvundne Hindringer, er det nu kommet dertil, at Forgangen til Religionens og Videnskabers Tempel er aabnet her for Landets fremspirende Ungdom. Ikke, som jeg haaber skulle de nu, ærede Mænd, behøve at sende deres Sønner til Europa's Hovedstæder, for med store Bekostninger at lade dem danne under en uvis Opsigt, og for – skulde jeg skjule Sandheden – for at see dem vende tilbage oplyste i mange Ting, men ogsaa besmittede med Hovedstadens grummeste Laster. Aabenhjertige, som Naturens Børn, vilde som Frihedens Sønner, ødsle, som Rigdommes og Plantagers fødte Arvinger, ere mange komne did, men sjelden have de overladt deres fyrige Ungdom til Studeringers og Videnskabers rolige og langsomme Erhvervelse; derfor ere ogsaa mange vendte tilbage med mindre Begreb om det Nyttige og det Ædle, end om Forlystelser og alle Sandselighedens kildrende Glæder.« Ogsaa i det 1791 nystartede Maanedsskrift »Iris« blev Talen omtalt³⁰ og naturligvis i Todes »Kritik og Antikritik«, hvor det hedder, at Wests Betragtninger »ere ei allene grundige og vel ordnede, men og i Henseende til Foredragsmaaden smukke og behagelige. Vel beder han sine Tilhørere og Læsere undskylde, at han ikke er Taler; men dersom vi ikke skyede Vidtløftighed, skulde vi anføre Prøver paa, at han virkelig er det, og just derfor Taler, fordi han veed at holde en rigtig Middelvei imellem at svinge sig til Skyerne og krybe ved Jorden, fordi han i et ikke opskruet, men heller ikke almindeligt eller hverdags, Sprog har fremsat gavnlige, vel igiennemtænkte, og for hans Auditorium, saavel som med hans rigtige Øiemed, passende Sandheder. Man undres derfor ikke over, at hans Tale gjorde Opsigt og blev forlangt at overgives til Pressen.«³¹

Fra Hans Wests første Aar i Vestindien er til vore Dage bevaret nogle Breve til danske Ungdomsvenner. Det ældste fra 1790 til Johan Bülow³² giver et meget levende Billede

af Wests Liv og Tanker paa denne Tid og knytter ogsaa Traaden til hans tidligere Liv i Kjøbenhavn:

S:T: Hr:Hof-Marechal v. Bülow,
Ridder, Kammerherre etc.:

Deres Høi Velbaarenhed!

Forvisset om, at Hans Kongelige Høihed Kronprindsen ikke tager det mig unaadigt op, har jeg givet mig den Frihed at skrive ham til og overlevere ham et Exemplar af medfølgende Tale. – Og forsikret om, at Deres Høi Velbaarenhed endnu ikke har forglemt den, der alletider bar sand Høiagtelse for Deres Fortjenester, og derfor altid talde Sandhedens og Menneskehedens Sprog med Dem, beder jeg Dem at spørge vor gode og kloge General Walterstorff om mig og min Forfatning, saafremt De ellers, som jeg tør love mig, endnu tager nogen Deel i en Mands Vel, der engang var Dem i det ringeste ikke modbydelig. – Jeg lever da nu i en Verden saa gandske forskiellig fra den Tone jeg i 14 Aar var saa beruset af i Kjøbenhavn. Litteratur, skiønne Konster, Kritik og Antikritik, Promenader, Lyst-Toure, kiendes ikke her; og naar man nu og da faaar ud fra Kbhavn en eller anden af de foragtelige Pasqviller og Stridskrifter, saa seer man paa disse Bagateller og lægger dem gandske koldsindig tilside. – Og vist nok kan man med Sandhed sige, at vor Litteratur er fattig paa almeennyttige og interessante Stykker. – Foruden dette Tab har jeg nylig lidt et andet ved vor ypperlige General Walterstorffs Bortreise. Han var engang min Tilflugt, og min Siele-Føde, naar jeg træt af Døgnets Byrde var endog besværlig for mig selv. I Hans Selskab fandt jeg Liv og Styrke; men han er gaen og med ham gik en kier Deel af mit Liv; thi De maae vide, Hr. Hof-marechal, at man ikke her har megen Valg, men at reciproqve, eller rettere sagt, giensidig Tilfredshed er her en uskaterlig Glæde, fordi her hersker en vis Etiqvette, der gjør Selskabet mere stivt end i Kbhavn. – Snart vil Deres Høi Velbaarenhed, haaber jeg, see en Piece udkomme fra Pressen, som jeg har hjemsendt i Dupplicat til min gamle Ven og Medstudent Kilde Kongl. Fuldmægtig i Admiralitets Archivet; der ventelig snart besørger den i Publikums Hænder. Det skal være mig kiert, om den maae svare til min Hensigt at gavne de Handlende eller dem, som have med Vestindien at gjøre, og jeg forsikrer DHVbhd, at den ubetydelige Piece har kostet mig megen Arbeide, forsaaavidt som jeg deels var gandske fremmed for

denne Constitution, deels arbeider i en Vei saa forskiellig fra Tingenes politiske Gang.

Og om jeg nogensinde torde vente mig den Fornøielse at see et Par Linier fra DHVbhds Haand, saa vilde De vise mig en meget stor Tieneste, om De vilde give mig Deres sande Betænkninger og noget af den almindelige Dom om denne Piece. – Jeg havde engang foresat mig at udarbeide disse Eilandes Historie, men har siden opgivet det igien, fordi det vilde koste mig flere Penge og Kræfter, end min Forfatning tillader mig. Til den Ende begyndte jeg, saa hastig jeg begyndte at kiende Landet lidet, at samle Materialia til Landets Naturhistorie; men da jeg opgav den Hensigt, besluttede jeg at offerere min lille Samling af Conchylier, Steenarter, udstoppede Fiske og Lacertræ, og en Deel i Spiritus, til Selskabet for Natur-Historien; mine Insecter gav jeg til Krd Tønder Lund og Kherre O. Sehested. Og da jeg veed, at Hr. Hofmarechallen er en Elsker og Kiender af Naturalia, og at De altsaa formodentlig vil tage disse smaa Ting i Øie ved Siden af min Fortegnelse over samme, saa vil De behage blot at opgive mig, hvad De ønsker af disse Landes Produkter, da jeg skal stræbe at forøge Deres Samling, saa meget jeg kan. St: Thomas og St: Jean har jeg besøgt 3 Gange og finder især den sidste rigest for Naturforskeren og saa romanesqve som maaskee nogen af Vestindiens Øer; men saadanne smaa Excursioner eller rettere enhver Ting koster her mange Penge. – Kunde jeg engang faae Raad til at giøre en Reise for det første paa alle de Vestindiske Eilande, saa vilde jeg kunne berige mit Fædreneland med Naturproducter, siden denne Videnskab nu er bleven min eneste litterariske Tilbøielighed. – Især skal jeg bede DHVbhd at lægge Mærke til en Qvarts fra St: Thomas og en Granit-Steen fra St: Jean som jeg har bedet Tønder Lund maae blive undersøgt af et Par paalidelige Chymister; det torde maaskee ikke være blot moca; men jeg er falden paa, at det kunde være Platina, fordi dens Mode er mig aldeles ubekjendt, og her er ingen Leilighed til at anstille Prøver. Ogsaa er der en liden Pose med Silke-Kattun, som jeg ønskede maatte prøves til Hatte-Fabriqven, da jeg troer, om den ikke er for fiin, den vil være bedre end Rævehaar. – Jeg maae ellers meget beklage, at jeg til saa liden oekonomisk Nytte for mig selv er gaaen herud, da jeg har i Gage 1200 dr D C, hvoraf aarlig gaaer 300 dr altsaa har jeg 900 dr D C. Dersom jeg nu af disse endnu skal betale 10 pCto: saa har jeg 800 dr, og naar jeg nu maae betale 600 dr D C i Huusleie, saa seer enhver, at jeg arbeider og opfrer mit Helbred for at bringe mig med Alderens Tiltagelse i Ar-

mod og Gield. Jeg har derfor nødvendigviis maattet tage den Beslutning, at dersom Hs:Majestæt ikke kan klækkelig forøge mine Indkomster, maae jeg søge mit Fædreneland igien og skal da være lykkeligere som Fæstebonde, om jeg ikke paa anden Maade var duelig til at ernære mig, end her under den visse Ødelæggelse at henvisne som et Straa. – Mit Bryst har ved 4 Timers Forelæsning hver Formiddag, paa Engelsk og Dansk, i et Huus, hvor Vinduer og Dørre fra alle Sider maae være aabne for Luft, overdøvet af Neger og Vogne paa Gaden, lidt saa meget, at jeg paa en Maaned Tid har neppe været i Stand til at tale. – Mit Syn og min Hukommelse ere svækkede saa meget, at jeg snart vil kunne blive inutile terræ pondus. – Jeg har ikke ovovet at søge Kammeret om nogen Erstatning for hvad jeg i det første Aar har tilsat, endskiøndt Billigheden kunde synes at tilsige det, men skulde jeg blot forbedres ved et Tillæg af nogle faa hundrede Daler, saa seer jeg, at det er klogere at afhugge een Finger end miste hele Haanden. – Langt fra at jeg her ved søger at formaae DHVBhd til at tale min Sag for Vedkommende, eller overtale Dem til at blande Dem i Ting, der kunne synes Dem uvedkommende; men De har altid med en Slags Deeltagelse og med Aabenhjertighed modtaget mine Andrag, og De veed ikke, hvor behageligt det er 1500 Mile fra det elskede Hiem at tænke sig tilbage til Velyndere og Venner. Og De seer da Aarsagen, hvorfor dette Brev er blevet saa umanerligt langt; og saa ere alle de, som jeg skriver af Tilbøielighed. Vel veed jeg, at det ikke er Skik at skrive lange Breve til de Store, men jeg nægter ikke, at jeg, saa liden jeg er, dog er for stor til at kunne krybe eller skrive blotte Complimenter til den Mand, jeg høiagter, om han end var den største. – Desuden er der saadan en Forskiel imellem respect og estime, at det ikke var omsonst, hvad en værdig Engelskmand engang sagde mig om vor General Walterstorff. *The Governor has a right to our respect, but the man to our esteem.* Og naar man lever saa langt borte fra den store Verden, saa seer man sandelig hverken Navne eller Titler, men alene Manden og hans Fortienester. De tilgive mig denne Episode, og jeg veed ikke selv hvad der dicterte mig den, naar det ikke var Frygt for at De skulde troe, at jeg paa nogen Maade vilde indtrænge mig paa Deres Indflydelse. –

Jeg erindrer mig ret vel, at Hr Hof-Marechalen bad mig at hjemsende min Journal paa min Udreise. – Vist nok har jeg den fuld af Anmærkninger over Doctor Benjamin Martin's Survey of the Works of nature & art.,³³ som jeg nøie igiennemlæste om Bord, men det

forekommer mig aldeles uartig og overdrevent egenkierligt, at sende en saadan Journal, der alene kan interessere den Reisende selv, til en Mand, der i Henseende til Oplysning kan læse saa mange fortrinligere Anecdoter. – Tillad mig, Hr Hof-Marechal at overlevere Dem det ene Exemplar af indlagte Tale, det andet beder jeg tillimed Brevet nedlagt for Hans Kongelige Høihed; hvis sande Fortienester ere virkeligen erkjendte imellem mange af disse Landes engelske Indbyggere; og som jeg paa National-Aandens Vegne er temmelig varm, saa glemmer jeg heller ikke enten hos Gamle eller Unge at drage Paralleler imellem Englands Prince of Wales og Dannemarks Frederik, og jeg har ofte hørt dem tale om Ham med en Varme, som om de vare baarne i Kiøbenhavn og havde kiendt ham nøie. – Jeg beklager, at De mistede Deres Broder. Jeg haaber, at Deres Frue har siden min Afreise glædet Dem med meer end Deres første Datter. – Jeg har været Fader til 3 Sønner og er nu barnløs.³⁴ Men det maae være godt, maaskee nærmer jeg mig selv til Enden. – Endnu engang, tilgiv mig, at jeg plager Dem saa længe, men erinder Dem om, at det nu er næsten halvandet Aar, siden jeg talte det sidste Ord med Dem. Lev da vel, ærefulde Mand, og gid De længe maae glæde Dem ved at være Frederiks Fortrolige og ved at see Ham og Hans Bestræbelser bekronede med Held og Velsignelse, saa er der maaskee neppe nogen Vestindiens Indbygger, der vil glædes meer end

Deres Høi Velbaarendheds
hengivneste og underdanige Tiener
West.

Christianstad paa St: Croix d: 24de Julii 1790.

PS: I dette Øieblik fik jeg medfølgende tvende smukke Echinus, hvis lige jeg ikke har kunnet finde til Selskabet; ogsaa findes lidet af den paa St: Jean ovenmeldte Erts paa Bunden af Æsken; kan saadant more DVlbrhed, saa har De blot at befale. –

d: 28de Julii.«

Man ser af dette Brev, at det ikke har været let for den unge københavnske Skønaand at tilpasse sig de primitive Forhold i Vestindien, hvor han netop havde opholdt sig et Aars Tid, idet han var ankommet til St. Croix i Juni 1789, »og,« beretter han, »jeg fandt det saa forskielligt fra hvad jeg havde

lært, at jeg ikke uden Undseelse saa tilbage til den Svaghed, der saa ofte forleder os alle til at afsige Domme over Ting, vi ikke kiende.«³⁵

Talen, han ved denne Lejlighed sender Kronprinsen og Bülow, er den ovennævnte Tiltrædelsestale, der var trykt i Vestindien, og den Piece, han har sendt til sin gamle Ven, Henrich Kilde i Admiralitetet,³⁶ maa være den »Beretning om det danske Eiland St. Croix i Vestindien, fra Juniimaaned 1789 til Juniimaanedes Udgang 1790«, som i Juli 1791 blev trykt i »Iris«.³⁷ Den omhandler de sociale Forhold i Vestindien og er præget dels af Wests af europæiske Forhold farvede Synspunkter og dels af en Opportunisme, der alle Dage var karakteristisk for hans Optræden og Indstilling. Den blev, som man kunde vente, noget uvenligt modtaget hjemme af de »Kjøbenhavnske litterære Efterretninger«,³⁸ som aldrig havde været gunstigt stemt mod West.

Venskabet med Ernst Walterstorff, som indledtes i Wests første Aar i Christianssted, blev af stor Betydning for ham og varede hans Liv ud. Meget hjertelig er ligesom i Brevet til Johan Bülow hans Omtale af Walterstorff i Beretningen om St. Croix: »Om vor nærværende General-Major Walterstorffs Fortienester kan jeg intet offentlig sige, der kan svare til hans offentlige Agtelse, men dette kan jeg sige, at hans Forstand og hans Hjerte have her oprettet ham et Minde, som efter hans Afreise vil trodse alt, hvad Konsten kan sætte i Italiens Marmor.«³⁹

Ogsaa om Wests nye Interesseomraade Naturhistorien vidner hans første Brev til Bülow, og hans første Forbindelser synes her at være Juristen Ove Sehested og Litteraten Niels Tønder Lund. Sehested havde netop i 1789 været Medstifter af Selskabet for Naturhistorien og skabte sammen med Tønder Lund en meget betydelig Samling af Insekter.

De hjertelige Følelser overfor Kronprins Frederik, som

West til Bülow giver Udtryk for og hvis senere ændrede Karakter netop kom til at hænge sammen med Bülows Skæbne i 1793, fik kort Tid efter, paa Prinsens Fødselsdag den 28. Januar 1791, Udløsning i en meget lang Tale i Skolen i Christianssted. Den blev samme Aar trykt i København, hvor »Lærde Efterretninger« med Rette kritiserede Sproget og »Kritik og Antikritik« som før var mildere stemt og siger om West, at »Grundighed, Jevnhed, Vid og Kundskaber udmærke ham.«⁴⁰

I samme Aand som Brevet til Johan Bülow er følgende Brev fra Sommeren 1791 til Christian Brandt,⁴¹ der da var Præsident for Danske Kancelli:

»St Thomas d 28de Junii 1791.

Deres Excellence!

Overbeviist om, at De finder selv en sand Fornøjelse i at kiende Mænd af Fortieneste, maatte jeg berøve Dem een, dersom jeg ikke gav Overbringeren af dette Anledning til at vinde Deres Bekiendtskab. Ved Skolen paa St: Thomas, hvor jeg i disse Dage opholder mig for at holde den aarlige offentlige Examen, har denne Mand ved Navn Seidelin staaet som Lærer i Mathematik; og dersom ikke bedre Udsigter for ham havde kaldet ham til Fædrenelandet, vilde jeg have standset hans Ønsker, om jeg havde kunnet, for at have beholdt ham her ved Skolevæsenet; fornemmelig da Directionen allerede havde tilskrevet Kammeret om frie Bestalling som Subrector for benævnte Stud: Seidelin.

Mathematik og Mekanik ere hans Hovedvidenskaber, de fleste europæiske Sprog forstaaer han, som tydsk, fransk, engelsk, italiensk, og spansk; og dersom hans Moralité ikke berettigede ham fuldkommen til min Høiagtelse, vilde jeg ikke med saa megen Varme have ham anbefalet til Deres Excellence. Naturhistorien, som er baade Deres og min Lystvidenskab, har han her lagt sig efter, og da han ikke kan betragtes som en trængende Supplikant, men, saavidt jeg veed, ønsker at rejse med et lidet Stipendium for vort ypperlige Naturforsknings Selskab, saa vil jeg i denne Henseende meget anbefale Dem ham, saa meget mere som han tegner ret godt, og vil derfor kunne være dobbelt nyttig. –

At Deres Excellence ikke har glemt mig, fordi jeg endnu ikke

har været saa lykkelig at see en Linie fra Dem, er jeg overbeviist om af et Brev fra min gode General Walterstorff, som vi alle nu hver Dag forvente med Længsel. – Han skrev mig ogsaa til, som ikke lidet smigrede mit Hierte, at vor gode Kronprindsesse med sin eiendommelige Mildhed ofte havde erindret mig i hendes Samtaler med ham, og skulde jeg da ikke ansee det for en Lykke 1500 Mile borte at erindres af en Lovisa Augusta med nogen Agtelse, naar det hører til vor timelige Lykke at agtes af vore almindelige Medborgere. Hs: Kgl: Høihed Kronprindsen haaber jeg ogsaa erindrer mig endnu med hans forrige Godhed, jeg tør derfor bede Dem at bevidne Ham min underdanigste Hengivenhed.

Jeg formoder at Deres Excellence har seet min lille Samling af naturalia, som jeg i Fior hiemsendte til Selskabet, skulde De i Deres Samling behøve nogen af de Artikler, skal jeg, saafremt det staaer i min Magt, forsyne Dem med samme. I Aar har jeg ikke meget andet at sende Selskabet end nogle faa Coraller, nogle udstoppede Fiske, Frugter i Spiritus til Nytte ved Forelæsninger, og et Sæt af omtrent 200 Urter vel oplagte; med hvilken sidste Artikel jeg tør love mig at fortiene Tak af Selskabet, da der ere adskillige nye Species end ikke beskrevne af Schwartz.⁴² Fra min Ven Khre Rosenørn har jeg havt Brev; jeg seer deraf at han er saa lykkelig at kunne nyde Liv og Uafhængighed paa det skønne Ulrichsholm i Deres og mit elysæiske Fædreneland; og jeg skal gjøre mig Umage at forskjønne dette Sted med ostindiske Planter og allehaande Frø-Sorter; jeg kan da maaskee engang være saa lykkelig at see ham der omringet af mine Børn. – Jeg har engang skrevet Dem til før, Deres Excellence, at jeg aldrig skriver Compliment-Breve, og derfor undskylder De mig let, at jeg er lidt vidtløftig. Men siden Papiret nu afbryder min Passion, saa vil jeg alene anbefale Dem Hr: Seidelin og Deres Excellences

hengivneste og ærbødige
Tiener West.

P.S: Hr. Kammerherre Moth,⁴³ som tilligemed mig logerer hos Hr. Byfoged Stenersen, og gaer tilbage til St: Croix i Morgen, beder sin Respect aflagt for Deres Excellence. Han er nu meget sygelig.

Lidt Regn har vi havt i denne Tid, men alt for ubetydeligt til at love Landene nogen Høst, med mindre vi faae en Season som man her kalder en Grundregn.<

Klaus Henrik Seidelin, hvis Befordring var den egentlige Aarsag til denne Henvendelse, opnaaede ikke den af West foreslaaede Begunstigelse, hvad saa Grunden har været. Maaske har hans oppositionelle Gemyt lagt ham Hindringer i Vejen. I hvert Fald maatte han, da han i 1791 vendte hjem fra Vestindien, slaa sig ned nogle Aar i Maribo og kom først i 1795 til København, hvor han begyndte sin Løbebane som revolutionær Litterat og Journalist.⁴⁴

Fra samme Sommer foreligger et Brev fra West til Johan Bülow, der viser hans sædvanlige Nidkærhed overfor de Problemer, han ser i de sociale Tilstande i Vestindien, og samtidig for første Gang viser den gennemgribende Utilfredshed med Tilværelsen derude, der stadig tog til, indtil han ved Aarhundredets Slutning maatte give op:

»S. T. Hr Geheimeraad Bülow i Kiøbenhavn.

Christianstæd d 26de August 1791.

Deres Excellence seer af vedlagte Plan, at jeg har vovet et Skridt, som hidtil har syntes umueligt eller urimeligt for mange, det nemlig at forædle Mark-Negernes Tilstand og formilde deres Kaar. Jeg tager mig den Frihed at sende Dem Copien af denne Plan, som jeg giennem Regieringen har indsendt til Kammeret, ikke fordi jeg ønsker, at De igiennem Hans Kongel: Høihed Kronprindsen skulde befordre dens Fremgang, men alene fordi jeg ønsker, at De ved at have den selv i Hænde ofte kan igiennemtænke det Hele, og, om De finder det værd at agte paa, da stykkeviis udvikle det for Hs: Kongl: Høihed, som jeg veed er fuld af Iver for alt, hvad der sigter til at give Menneskeligheden sin Ret. – Dog skulde jeg bede, at De, i Tilfælde Sagen kommer under Qvæstion, vil alene ansee den til Kammeret for den rette, forsaavidt som den paa et Par Steder er lidet rectificeret. –

De maae tillade mig at sige Dem, Deres Excellence, at jeg næsten et heelt Aar har tænkt og arbeidet paa denne korte Plan, fordi jeg har indseet de mange Vanskeligheder, dens Iværksættelse vilde føre med sig; og der er en anden, som har gjort mig frygtsom for at den maaskee skulde approberes, min egen Ruin nemlig, der maaskee kunde blive Lønningen for mine Bestræbelser og vilde sikkert blive det,

om Misvæxt, eller Tørke eller Boreren skulde vedligeholde deres Herredømme over disse uheldige Lande. – Jeg er derfor aldeles ikke ængstelig, om min Plan ikke skulde finde Approbation. Men jeg ønsker alene, at der hastig maa falde en Resolution, deels fordi enhver Procrastination er forhadet, og deels fordi jeg haaber, at Kammeret snart vil befrie mig for de Besværligheder, der følger med et Lære-Embedet i denne Himmelegn for den, der har et svagt Bryst; og ligesom jeg i Begyndelsen havde en og anden Ubehagelighed her for de adskillige Sandheder, jeg uden Skyld for Mennesker, strøede ind i min *Beretning om St: Croix* saavel i Henseende til Contraband og Toldbetientere, som i Henseende til Kiønnets Stivhed og de antagne Principis, saa vilde jeg ligeledes møde Bebreidelser af Reformateur, Imposteur og hvad man kan falde paa at kalde dem, der ikke vil hylde gamle Vedtægter og Misbruge, dersom jeg skulde leve at sætte Planen i Værk; thi De vil lettelig indsee, at de nøie Forbindelser, der have Sted i saa snever en Kreds som denne, gjør Egennyttens øm paa den ene Side og National-Aanden paa den anden, saa at *danske* Plantere eller rettere *danske* Patrioter, som røre *engelsk Aand* og *engelsk Fordeel* vil have samme Virkning som Tobak i Øinene eller Sennep i Næsen. – Jeg udsætter mig derfor med Vished for Fortrædeligheder og med Formodning for Ruin, om Planen skulde sættes i Værk; og paa den anden Side kunde jeg ikke overtale mig selv til at bie med et Forslag, som jeg troede kunde befordre almindeligt Vel. Rolig, aldeles rolig er jeg altsaa for Udfaldet i den Tanke, at Forsynet leder vore Bestræbelser til det lykkeligste Maal for det Hele. – Men jeg er vis paa, at der maaskee ikke i Hast vil opstaae en anden efter mig her, der for hans Agtelse i dette Selskab tør fremkomme med en Plan, der strider saa gandske mod hans Medborgeres Principis og Fordele; thi reent ud sagt, Deres Excellence, saa har Engeland i Hensigt til Handel megen mere Fordeel af St: Croix end Dannemark; men hvis er Skylden? Danmarks egen. – Og hvortil er et Commerce-Collegium, naar det sørger ikke for at forsyne Colonierne med Fabricata? men hvorledes see vore Fabricata ud mod de engelske? – Ved Frihed og Fabricaternes egen Qvalité maae man alene kunne tænke sig, at Danske Varer skal nogensinde kunne afløse de Engelske; jeg siger *Frihed*, fordi det er afgjort, at alle Colonister ansee sig som Colonister langt friere end Moderlandets Beboere, og underkaste sig derfor ikke let Love eller Tvang, og i Henseende til *Fabricaternes* Qvalité da maae De troe mig, at De selv som Hofmand vilde ydmyges ved at see den Smag og Finhed,

der her hersker imellem de Engelske uden Overdaadighed eller Ødselhed. – Jeg har derfor som Dansk havt Aarsag nok til at ønske nogen Forandring, og jeg er overbeviist, at denne ikke saa let vil have Sted uden ved Hielp af private Bestræbelser og ved at opmuntre Danske til at sætte sig for Plantager. Meget mere og tydeligere kunde jeg have udført i Planen denne Sag angaaende, dersom det deels ikke havde stridet mod en Plans Natur, og deels vilde have seet ud som om jeg vilde have traadt ind i Gouvernements Affairerne, der ere i fuldkommen gode Hænder, men det gaaer maaske ogsaa mig, som Addison sagde om sig selv, at Tilskueren opdager lettere Manglerne end de, der selv tage Deel i Rollen. – Imidlertid haaber jeg, at min Plan, skiønt mislykket, dog skal have den Fortjeneste, at den har sigtet til et offentligt Gode, og at den maaskee kan lede til en eller anden Forbedring i Fremtiden. – Det selv samme Haab bevægede mig til at skrive Beretningen om St: Croix, og da jeg ved begge ikke har seet andet Formaal end det almindelige Vel og at rectifi[c]ere de skieve Ideer, saa er jeg heller ikke disappointeret ved at savne blot en Compliment eller et Velbehags Tegn for nogen af begge. – Vores kloge General Walterstorff har nøie igiennemlæst den, men hans Betænkning var den, at Meningerne vare almindeligen saa meget deelte i denne Henseende, at Udfaldet alene kunde vise, hvorvidt saadanne Forbedringer vare muelige eller ei, og jeg fandt hans Grunde fuldkommen rigtige. – saaledes lyder omtrent Regjeringens Erklæring, hvorfor Regjeringen indstiller den til Kammerets Beslutning. Skulde nu Kammeret finde fornødent at tilbagesende den her til videre Erklæring eller udsætte Resolutionen, saa frasiger jeg mig gandske at paatage dette Arbeide, og at en anden skulde siden kunne udføre min Plan, naar jeg har forladt Stedet, lader sig ikke saa let giøre, som at en Muremester kan opføre en Bygning efter en andens Tegning. Og man er virkelig ikke lidet feiltagende, om man i denne Henseende anseer mig som en Ansøger, der frygter for Afslag; thi ligesaa lidet som jeg har Aarsag til at være stolt af nogen Ting, ligesaa lidet har jeg Aarsag til at troe, at jeg siger for meget, naar jeg bilder mig ind, at her neppe er nogen Dansk, der bedre kunde og vilde sætte disse Forbedringer i Gang end jeg selv. Da jeg satte først Foden paa Landet, mødte jeg alle vegne den behagelige Nyhed og Forsikring, at det var aldeles umueligt at oprette Skole-Væsen her eller indføre Opdragelses Institut, men jeg vil lade vort Publicum, vor Regjering og Kammeret, som har faaet Indberetning, dømme om hvad jeg har giort, og testere

min Sætning, at hvor der er Muelighed, behøves kun Mod og Klogskab for at overvinde Vanskelighederne. – Viis mig nu den Yndest, D Excellence nøie at igiennemphøie min Plan, og forestille den efter Deres Overbevisning for Hs: Kgl: Høihed, som jeg er vis paa ikke vil miskiende min Patriotisme og Publicitets Aand: brug den for Resten paa hvad Maade, Deres egen Agtelse for Sandheden tilsiger Dem.

Tørken holder desværre ved og Boreren udsuger Planterne. – Min gode General og Ven har allerede tabt noget af Europas Liv og muntre Farve. – Gud bevare Dem og hver god dansk Mand og forglem ikke Deres

hengivneste og ærbødigste West.«

West's Plan til Forbedring af de vestindiske Forhold synes ikke at have sat sig Spor. Kopien findes blandt Bülow's Papi-rer i Sorø Akademi, men der foreligger intet om, at Bülow har søgt at vinde Kronprinsens Interesse herfor. Helt nedslog det dog ikke Modet hos West, at han savnede Paaskønnelse hjemme i Danmark. Ikke blot arbejdede han paa en Fremstilling af Forholdene paa St. Croix, men hans litterære Interesser førte ham i disse Aar ind paa et nyt Omraade, en Oversættelse af Kalidasas Sakuntala. Desværre er til vore Dage kun en ringe Del af den omfattende Brevveksling med Venner i Danmark, der har været West til Glæde i Udlændigheden, bevaret. Han taler om sin Glæde ved Brevskrivningen, og det fremgaar af de bevarede Breve, at den har været omfattende. Fra Maj 1792 foreligger det ældste bevarede Brev til Rasmus Nyerup, hvoraf Indledningen, hvor han mindes deres fælles Skoletid i Odense, er anført ovenfor. West fortsætter derefter:

»Ja jeg skulde vel give 4 sk til, at jeg kunde opholde mig 4 Uger i mit Fædreneland. 14 Dage paa Landet og 14 Dage i Kiøbenhavn, mere vilde jeg ikke ønske mig, med mindre jeg kunde tilønske mig en god Bondegaard i Holsteen eller Fyen; og man skulde vist nok blive frie for at see min lange Næse og tykke Mund i den smukke Hovedstad. Men hvad er Ønsker? naar vi have faaet hvad vi have ønsket, eller noget andet i dets Sted, saa see vi dog at dette var endnu ikke det rette; vi gjøre derfor uden Tvivl Ret, om vi med

Horats søge at undgaae at ennuyere os med det vi have eller med den Forfatning vi ere i. Saa gjør jeg ,min Kiere Nyerup, jeg har nu i meer end et Par Aar undgaaet at ennuyere mig ved Hielp af Linnæus, Swartz, Brown, Vahl o. fl.; naar min Løverdag og Søndag kommer, saa sætter jeg mig paa min *Cabar*, som er Hest paa Creolsk og kryber om i Klipper og Vandløb paa Toppe af Bierge og Søebredder, og der finder jeg immer noget, som giver mig Roeskab og Underholdning. Maaskee har du seet noget af mine Samlinger i Naturhistorie Selskabets Museum. Jeg har ingen ringere Ambition end flora Sta Crucina, det er: ikke at lade een St Croix's Plante ude af min hortus siccus, som nu bestaaer af 500 differente species; af hvilke jeg hiemsendte 244 i Fior, og haaber at forøge Samlingen i Aar med omtrent et Par hundrede. Men jeg maae høiligen beklage Svækkelsen af mit Syn, der nu ikke længer kan skielne Farver, og neppe uden Besvær examinere en Plante, skiønt forsynet med et temmelig godt microscop. Børn har jeg ikke, 4 ere hensovede og flere ønsker jeg mig ikke, da min Kone haver et maadelig Helbred, og hvor skulde man kunne vente, at et sygt Træe skulde bære sunde Frugter. Imidlertid synes dette Klima saa vel at smage min Kone, at hun ikke uden Uvillie gaaer tilbage til Fædrelandet. – Formodentlig vil det vel dog blive Tilfældet næste Aar, da jeg er træt af Vestindisk Skolevæsen, der forholder sig til det Danske, som Klimatet og Sæderne. – Men det, som er værre end alt, er, at man ikke kan faae sit Udkomme; hvad jeg eiede, da jeg kom, har jeg tilsat – i den tarveligste Leve-maade. Nu har jeg 2000 dr, da man har givet mig personlig Tillæg af 500 dr, men det er umueligt for en Mand i min Stand at leve af det, da 2000 dr her forholde sig neppe til 600 dr i Kbh: Min Plan bliver derfor, naar jeg kommer hjem, at søge en Carriere uden for Danmark, som Consul i det Midlanske Hav, mig det samme, om det bliver i Marocco eller Levanten, hvor jeg blant Fremmede kan gaae min egen Vei uden at incommoderes af *Raader* og *Naader*. Denne Idee er nu kommen mig i Hovedet, og gal eller ikke, saa morer den mig dog imidlertid; men det bliver og en ustridig Sandhed, at Reiser føre mere Nytte og Fyldestgiørelse med sig, end Besværlighederne kan opveie; jeg skulde derfor, om det stod i min Magt, hellere gjøre en Land Reise fra det Magellanske Stræde til Hudsons Bugt, end tage imod den Erkebispeelige Hue af Canterbury. Luftreiser tilsidesat saa maae jeg dog fortælle dig et Natursyn, som du ikke finder nogensteds i Bøger end ikke i alle dem, du er dømt til at holde under din Commando. Det er et Sted paa det engelske Eiland Spanish town

omtrent 24 Mile fra St Croix, dannet af Naturen. Egnen derom kaldes broken Jerusalem, fordi et Jordskielv eller rettere Øens Fødsel har besaaet det hele Strøg med en Mængde adsplittede, omstrøede og undertiden optaarnede Granit Klipper, Masser af Størrelse med Frue Kirke. Jordskielvene ere der ofte meget stærke, og giennem Øen løber en Sølv Mine, som har været brudt, men er bleven kastet til igien. Ved Søe Kanten er dette skønne Bad, der for oven og fra begge Sider er tillukt med Klipper, saa at ingen Sol kan trænge ind men alene Lys fra tvende Aabninger ved den ene Ende, og een paa Siden mod Søen, hvor Vandet bryder ind med Brølen, men falder af Ærefrygt for Stedets Høitidelighed stille ned i dets Skiød og overs[s[v]ømme[r] sagte Badets sandige Bredde. Badets øverste Bredde er 16 til 18 Fod, men bliver smalere mod den nedre Ende, den venstre Væg gaaer op i en Hvelving, og møder den høire, som er en plan perpendiculaire Væg af 24 Fods Høide. Længden af Badet er i det ringeste 60 om ikke 80 Fod, og deles i Midten ved en Hvelving, som gjør Dannelsen perspectiv, og ligesom viser et andet Bad i Baggrunden. – Bunden af det er fiint guult Sand og fra dens flagge Bred gaaer det til en Dybde af meer end een Mands Høide. Hvor fortrød jeg ikke, da jeg saae det, at jeg ikke kunde tegne! Skulde denne Kunst ikke have gavnet mig mere, end naar jeg med Frokosten i Haanden maatte tykke Sylloge og Dantzii Grammatik i mig.⁴⁵ – Men nu om noget Andet. Jeg sender ved denne Leilighed et Indiansk Digt Sacontala oversat fra Sanscrit i Engelsk og heraf i Dansk, begge sender og forærer jeg til Kammerherre Suhm igiennem min flittige Correspondent Krd Tønder Lund. Jeg tvivler ikke paa, at jo Khr Suhm snart vil besørges den til Pressen, men jeg vil imidlertid bede dig, igiennem hvis Hænder den formodentlig vil gaae, at du ikke alene vil besørges den vel corrigeret og trykt med latinske Skrifter i Format og Skønhed som den engelske, men at du vil rette en og anden Sprogfeil, som jeg ved at læse og tale mindre Dansk end Engelsk, nødvendigen maae begaae. – fornemmeligen vil du formodentlig finde Feil i Præpositionerne, fordi man her saa meget blander Sprogene, og i daglig Tale sætter Engelske Udtryk ind i det danske; man siger f. Ex.: aldrig her, jeg skal sender *efter det*, men *for det*. I'll send *for it*. Da jeg kom her til Landet, bad jeg en dansk Mand at laane mig hans Buk til min Geed, han svarede mig »De skal være meget velkommen til den« you are very wellcome to it, men jeg kunde neppe bare mig for at lee, saaledes at *spørge for een*, ask for one, at *lukke Huset op*, shut up the house, som betyder at lukke

det ganske i o: s: v: *af og fra, før og efter, til og paa* har jeg uden Tvivl brugt for hinanden hist og her, og det samme vilde møde mig i at tale latin hvor jeg vist for Lighedens Skyld vilde sætte Spanske tempora i Verberne i steden for Latinske, men da jeg har sielden Leilighed til at tale Spansk, kan det ikke virke saa meget. – Imidlertid har jeg dog en Reise til Puerto ricco i Øie, om min Lomme og Tiden vilde tillade mig det; hvor det spanske Sprog vil komme mig tilpas; men jeg vilde endnu ikke kunne naae mit Maal at reise ind i Landet og botanisere uden at blive kast i Fængsel, om jeg ikke vidste at skaffe mig Vei igiennem en af vore catholske Præster til Biskoppen paa Puerto ricco, som alene, ved at sende sin Velsignelse med mig ind i Landet, kan befrie mig for Fængsel og Lænker. – Men endnu lidt om Sacontala – som jeg formoder at den Bogtrykker, der faaer Sacontala under Pressen, faaer Forlæggers Rettighed, og som jeg ønsker maae blive Schultz, saa haaber jeg og du accorderer mig 6 eller 8 Exempl: som jeg kan forære til mine Venner her: men lad dem for Alting ikke blive sendte i raa Materie. – –

Hvor gaaer det nu dig, min kiere Nyerup, nu har du hørt nok om min Forfatning; hvor mange Børn har du? er du glad ved at være gift, og glad ved at leve, eller træller du dit Liv saa taalig hen? skriv mig noget til om dette; og fortæl mig, hvordan Samsøe lever, om han er gift, i hvad carriere han er; saa og om Jørgen Kierulf, om Wolquartz⁴⁶ om min gamle Edward Storm og kort om dem, som du veed ere mig kiere; men skriv mig for Alting ikke noget til om de mange ubetydelige Ephemere, som vor Litteratur besmittes med. Jeg har læst dine Luxdorphiana med Fornøjelse, de ere saa at sige de første memoires secretes, som vi have i vort Sprog; jeg skulde ønske ogsaa at eie Worms Luxdorphiana. Rothes Philosophiske Ideer er nys falden mig i Hænderne; de har glædet mig, fordi han giver Natur-Mennesket sine Rettigheder; det er et skiønt Værk.⁴⁷ Saa er Vahls Symbolæ botanicæ og Naturhs Selskabets Skrifter; de gjøre Fædrenelandet Ære. Vale amicissime, vale

ut optat amicus West.«

Som en Illustration til Wests selvironiske Bemærkning om sit Udseende er bevaret et malet Portræt, der maa være udført i hans vestindiske Aar. Saalidt som man kender Maleren, er det lykkedes at fastslaa Tidspunktet; men Billedets Karakter, hvor West efter Tidens Mode sidder som »en

Hans West. Fra 1790-erne.

Kavaller i det Grønne« med en Hund ved Siden af sig og et tropisk Palmelandskab som Baggrund, henfører dets Tilblivelse til 1790'erne.⁴⁸

Det nye, der ved Siden af Hjemlængselen og de naturhistoriske Studier har optaget West i 1792, er som sagt Arbejdet med Oversættelsen af Sakuntala.

Tilegnelsen til Suhm, som i Brevet til Nyerup bebudes sendt gennem Tønder Lund, er dateret den 27. December 1791 og er af Interesse, fordi den røber en gammel Taknemmelighedsgæld til Suhm fra Wests Studietid hjemme i København. Det hedder heri: »De veed, ærefulde Mand, at Mennesket aldrig sætter saa høi Priis paa en Ting, som naar det har tabt den. Dette er Aarsagen, hvorfor jeg her føler det fulde Savn af det rige Kundskabs Tempel, som deres Godhed aabnede for hver den, der i Hovedstaden ønsker Veiledning til Musernes Helligdomme.

Ved Siden af dette Savn ligger neppe nogen værdig Følelse nærmere end Erkiendtlighed, og det skulde være denne, jeg vilde tilkiendegive Dem ved at sende Dem Oversættelsen af et af Asiens skønneste Mindesmærker paa Kundskab og Videnskabelighed; dersom ikke mit Opholdssteds Beskaffenhed forbød mig at levere Dem dette Arbeide i den Skikkelse, hvori det burde vise sig. Jeg sender Dem derfor denne Oversættelse blot i Manuskript, forvisset om, at De, ved Deres Bibliothecar, og min gamle Skole-Ven, Magister Nyerup, vil besørge dette Arbeide trykt, saafremt De finder Oversættelsen værdig sit store Mønster.

Det vilde ingenlunde have været fornødent, at dette Callidas's Mesterstykke skulde gaac fra Asien til Europa, og fra dette til America, for endelig herfra at vende oversat tilbage til Danmark; men da det faldt mig ved en lykkelig Leilighed tidligen i Hænderne, troede jeg mig pligtig at spare en og anden ledig Time til sammes hastige Bekiendtgjørelse i Fædrelandet. Jeg skal derfor være glad, ærefulde Mand, om De vil modtage dette som et Bevis paa min giennemtænkte Ærbødighed for Deres offentlige og private Fortienester; og det skal høiligen fryde mig, om jeg kan spørge hid til denne Verdens Deel, at De længe høster al den udvortes Lykke, som Samtiden kan og bør yde Dem.«

Imidlertid kom West selv allerede Efteraaret 1792, ikke

som han bebudede overfor Nyerup først næste Aar, hjem til Danmark og kunde varetage sine Interesser ved Udgivelsen af Sakuntala. I et Brev til Nyerup,⁴⁹ der maa være skrevet i København, dateret den 18. Oktober 1792, synes der i Anledning af Sakuntala at være kommet en lille Kurre paa Traaden med Suhm:

Kiere Ven!

Behag at levere min Tiener den spanske Bog, som du var saa god at lægge her for mig. –

Angaaende Sacontala har jeg talt med Schultz, som sikkert vil paatage sig at trykke den nitid, naar Hr Khr Suhm vil lade ham disponere over den.

Jeg hader Marketsgoods, fordi jeg veed, at enhver læser slet Tryk med Ulyst, og vi veed af Erfaring, at vi skytte ikke meget om at bese os i det Huus, der seer skident og smudsigt ud. Ved den Leilighed vil jeg kunne være paa Raad med Schultz, som altid har ambitioneret at overgaae andre og sig selv. –

Trykningen falder altsaa ikke Khr Suhm til Last, hvilket ogsaa var langt fra min Tanke, da jeg tilegnede ham den, og hvor skulde jeg, som engang afsatte 500 Exempl: af Leonidas paa Postpapir, kunne troe, at Boghandelen nu var saa slet i Danmark, at jo enhver Forlægger med Fornøielse vilde modtage et Arbeide som Calidas's. Du behøver altsaa ikke at tillægge mit Navn hos Khr Suhm, da jeg intet har at bestille med hvad der er hans, men alene Schultz's, som vist nok vil være saa god som hans Ord.

vale, amicissime,

vale. West.«

Hvordan det nu ellers er gaaet til, blev »Sakuntala« i hvert Fald, da den udkom i 1793, ikke trykt hos Schultz, men hos Hofbogtrykkerne N. Møller og Søn. Nyerup, som Suhm havde overdraget Udgivelsen, havde i December 1792 indbudt til Subscription paa Værket, men havde uoverlagt lovet at forsyne Udgaven med Georg Forsters Anmærkninger til hans tyske Udgave, der derved var blevet bedre end den engelske.⁵⁰ Dette Løfte blev ikke holdt, og selv om

Nyerup i en Efterskrift berigtigede dette, blev det dog paatalt af Anmelderen i »Kritik og Antikritik«, der synes mest at værdsætte Wests mange Oplysninger i Indledningen.⁵¹ I »Iris« for August 1793⁵² foreligger en udførlig Anmeldelse, der viser, at selve Værket har paakaldt Samtidens Interesse i høj Grad, medens der ikke ofres mange Ord paa Oversættelsen, der dog betegnes som »meget god«, og »Oversætteren bør roses for den kiendelige Flid han har gjort sig«. Det hedder endvidere til Slut: »Den herlige Tryk, det smukke Papiir og det latinske Skrift give Bogen en Anseelse, som geraader vore Officiner til Ære, og indskyder de Engelske mere Lyst til at læse Dansk, end de hidintil have kunnet have.« Forsaavidt har West altsaa ikke haft Grund til Fortrydelse over, at Bogen ikke blev trykt af Schultz. Ogsaa i Allgemeine Litteratur-Zeitung i Jena blev Værket rosende anmeldt.⁵³

For Eftertiden i Danmark fik Wests Oversættelse blandt andet den Betydning, at den faldt i Hænderne paa Orientalisten Martin Hammerich allerede i hans Drengaar og førte til hans Oversættelse i 1845, der naturligvis paa Forhaand ved at være efter Originalen maatte have langt større Muligheder end Wests efter det engelske.⁵⁴ Da Christian Molbech i 1831 holdt Forelæsninger over den orientalske Litteratur Historie, er det rigtigt, naar man har paapeget det underlige i, at han ikke bibragte sine Tilhørere Kendskab til »Sakuntala«, men han henviste dem dog til selv at læse Wests danske Oversættelse.⁵⁵

Sit Ophold hjemme i 1792-93 benyttede den flittige West ogsaa til at faa udgivet sin »Bidrag til Beskrivelse over St^e Croix med en kort Udsigt over St. Thomas, St. Jean, Tortola, Spanishtown og Crabeneiland.« Værket er tilegnet Statsministeren, Geheimeraad Jørgen Scheel som Chef for det Kongelige Vestindiske Kammer, og det fremgaar af Fortalen, der er dateret Kiøbenhavn den 25de April 1793, at

West ikke havde paatænkt en Udgivelse i Vestindien; »men« – siger han – »da jeg først efter min Tilbagekomst her blev vaer, hvor meget Lande ligesom Mennesker forandre ved Tiden deres Udscende, og at deres Afbildning maae efterhaanden komme under Malerens Pensel, om den skal udtrykke den forandrede Lighed, saa besluttede jeg at udtegne paa Papiret Trækkene af det Indtryk, som Tingene der have giort paa mit Begreb.« Værket blev i »Lærde Efterretninger« udførligt omtalt af Jens Kragh Høst, der i det store og hele er venligt stemt og ikke mindst fremhæver Wests Fortjenester af Naturvidenskaben.⁵⁶ I Betragtning af Høsts mangelfulde Indsigt paa dette Omraade fremkom dog saa sent som i 1796 en udførlig Bedømmelse af denne Side af Værket i »Kritisk og antikritisk Journal«, ogsaa her fremhæves Wests store Indsats paa dette Omraade, der virkede som en Spore til yderligere Fordybelse.⁵⁷

Aaret efter udkom Værket paa Tysk. Den altid meget saarbare West havde her begaaet den Uforsigtighed at forsvare sig mod nogle Bemærkninger i Høsts Recension, et Forsvar, som Høst betegner som heftigt og plumpt, ogsaa i Betragtning af, at West som Helhed havde komplimenteret Recensionen af den danske Udgave. Men Høst mente dog, at denne Oversættelse kunde »bidrage til at befæste og forøge de fordeedlagtigere Tanker, Tydskerne torde have begyndt at nævne om vor Litteratur.«⁵⁸

Betydningen af Wests Værk om St. Croix viser den omfattende Benyttelse, det har været Genstand for i de sidste Aars store Værk om de danske Tropekolonier. Naar hans Synspunkter her af og til bedømmes strengt, er det maaske, fordi man hos ham venter en Indstilling, der i Virkeligheden hører en senere Tid til. Hans Synsmaader var jo – iblandet nogen Opportunisme – saa helt det 18. Aarhundredes.⁵⁹

Paa Trods af al den litterære Virksomhed i 1793 fik

West dog, som det alle Dage var ham kært, Ljlighed til Gensyn med Slægt og Venner og de dermed følgende Rejser og Selskabelighed. En Række Breve til West fra Johan Bülow fra Sommeren 1793 giver et levende Indblik heri og tillige et ikke ubetydeligt Indtryk af Stemningen i de Maa-neder efter Bülows Afskedigelse i Juni 1793 som Kronprins Frederiks Vejleder, da han havde forladt Hofkredsene i København og var flyttet til Sanderumgaard. I Begyn-delsen af Juli synes West at have været paa Rejse til Ham-borg og har nu gjort Ophold i Odense for at besøge sin Søster Charlotte Amalie, der i 1787 var blevet gift med Forstanderen for Odense Hospital Peder Holmer. Han skriver herfra til Bülow den 6. Juli:

»Endelig har jeg nu naaet Danmarks Eden, efter at jeg forloed min gode Kortright⁶⁰ med Familie i Hamburg, hvorfra de gik til Søes til Engeland. Her i Odense opholder jeg mig endnu nogle Dage hos min Søster Hospitalsforstander Holmers Kone, og mindre for at opfylde mit Løfte end for endnu een Dag at nyde Deres Excel-lences Venskab agter jeg næste Mandag at see Sanderumgaard, om ellers intet hindrer Dem at imodtage mig. Jeg vil da have ret meget at sige Dem, dog – hvorfor skulde jeg ikke berolige Dem strax? – overalt hvor jeg har reist i Fyen og Holsteen har De Popularité, og ingen har jeg truffet, som har jo seet Sagen an fra gammel Hof-Cabales Side. Fra Brahesborg skal jeg bringe Dem en Hilsen fra Baronesse Haxthausen & c: men mere herom, naar vi sees. – Jeg haaber nu at see Dem paa Deres egen Plet som en fri lykkelig Stoi-ker, der hænger af ingen uden af sig selv. Men som De veed, at min Høiagtelse for Dem gav mig Rettighed til Friheder, der ikke høre den insipide Hoftone til, saa maae De ogsaa tillade mig, at jeg med-bringer min Svoger Hospitalsforstander Holmer, at ogsaa han ved min Introduktion maae faae Deel i den Høiagtelse, jeg og de fleste af Deres nøie Bekiendtere føle at skyldte Dem. – Det gjør mig ondt, at jeg ikke skal træffe vor gode Kamhe Rosenørn.

Ulsø⁶¹ er heel utaalmodig over Deres Bortreise; jeg saae Brev fra ham i Slesvig til Major Walterstorff. –

Min Respect beder jeg aflagt til Deres Frue. –

Skulde ingen Hindringer indtræffe, vil De see mig betids Man-

dag Morgen, da vi agte os tilbage til Odense om Aftenen, og jeg synes ikke at kunne nyde Dem en ringere end en heel Dag
 som Deres
 ærligen hengivne
 West.«

Den 27. Juli var West naaet tilbage til København og skrev til Bülow:

Endnu føler jeg, Deres Excellence, med sand Glæde Behageligheden af den Dag, jeg nød i Deres Selskab, og hvormeget skulde det ikke glæde mig om jeg forsikredes om, at De meer og meer begyndte at indsee, hvor lykkelig den Mand er, der har en rolig Samvittighed og er utrængende til Verden. Men om Noget bør berolige Dem, saa er det Mængden af Deres Medborgeres Agtelse; den er jeg forvisset om, De besidder; og da De, som fornuftig Mand ikke kan beroliges uden ved aabenbar Sandhed, saa vil jeg tilstaae Dem, at jeg efter min Tilbagekomst i Mandags har forespurgt mig hos adskillige, hvad siger man nu om Bülow? Svaret fra alle har været. Den Sag er ganske bortdød, som om den ikke var hændt; men det eneste som giver den ringere Uvished er et af Hs Breve,⁶² hvori staaer, om han ikke snart skulde skrive et nyt anonymisk Brev, da det sidste havde saa god Virkning. Dette er, hvad Mængden ikke kan løse. Forresten har De Folkets Agtelse, og om den ikke er Dem ligegyldig, som jeg for vel veed, den ikke er, saa betryg Dem med mit Ord. Endog den almindelige Tavshed om Sagen bør bekræfte Dem, at Folket intet har fundet ud eller skabt sig, som kunde give Dem Ret til at foruro lige et Øieblik. Imidlertid hedder det i Almindelighed, at Kr: er alvorlig, mørk, vanskelig o: s: v.: Admiralitetet besøger han med sin sædvanlige Nøiagtighed, og man sporer forresten ingen Forandring i Tingenes Gang; men jeg finder det meget naturligt, at han i sit Huus finder Savnet af den, der har været alting omkring ham, og at dette Savn gjør ham alvorlig. Qvæl Dem nu derfor ikke meer, men giv Tiden Rum til at udvikle Sandheden, og da vil De dobbelt nyde Velgierningen af en god Samvittighed.

Mærkeligt Nyt er her ikke. Carl af Solms fandt Grev Baudissin in flagranti med sin Kone,⁶³ istedenfor at igiennemføre ham æskede han ham ud paa en Kugle, som lemlæstede ham den højre Haand, hvorefter han strax recommenderede sig. Grev Schimmelman har havt det Uheld, medens han var i Fyen, at en af Secdt Kirksteins

Folk brød ind og stjal 6000 dr af fidei commis Pengene, men de greb ham i Sverrig og reddede Summen paa nogle hundrede Daler nær. –

En russisk Flode paa 32 Skibe ligger fra Kiøge hid paa Reden, hvis Bestemmelse ikke vides; nogle mene, at den skal forene sig med den spanske i det Middellanske Hav, andre, at den er stilet mod Tyrkerne. – I Dag er ankommen tvende Vestindiefarere men intet mærkeligt fra den Kant. –

Og da jeg veed, at De tager virkelig Deel i mig, saa maae jeg nu og fortælle Dem lidt om mig selv. – Over Engeland har jeg Brev fra min Kone, at de d. 10de ankom til Canalen efter at hun i alt det haarde og kolde Veir havde udstaaet meget ondt i Nordsøen og været bestandig meget syg; men hun var nu bedre, og haabede at det mildere Veir og den tiltagende Varme vilde formilde hendes Skiebne; det var altsaa en lang Reise paa 3 Uger og 3 Dage fra Kbhvn til Dover.⁶⁴ End videre maae jeg fortælle Dem, at jeg i Torsdags tog ud til Bernstorffs for at takke ham for det, han havde bidraget til den Gratification af 1000 dr som jeg nys fik af Kongen. Han gik derpaa løs paa min Beskrivelse over St. Croix, og erklærede mig, at han havde læst den med megen Fornøielse, at den havde givet Regeringen mange statiske Oplysninger, som man ikke før havde havt, at jeg havde skrevet med megen Upartiskhed i Negersagen, og at han fandt sig skyldig at bidrage til mit Vel i hvad der kunde staae i hans Magt. Jeg tog deraf Anledning at udbede mig Forsikring om at blive General-Consul ved Congressen, naar Regieringen engang besluttede at ansætte En der; da jeg i saa Fald vilde strax anskaffe mig til St: Croix alle de amerikanske adminicula, der forud kunde give mig en detailleret Idee om Landets Statistik. Deri kan jeg ikke tiene Dem, svarede han; jeg har nu overbeviist Ministeren om Aarsagen, hvorfor Danmark ikke endnu bør søge at slutte Commerce-Traktat med N: Amerika, og det var uretfærdigt at smigre Dem med saa lang Udsigt, men jeg skal interessere mig for at De kommer ind i den vestindiske Regiering, og da De har beviist, at De kiender Landet, saa vil ingen blive Dem foretrukket. – Med denne Erklæring maatte jeg være fornøiet og gik bort med en Forvisning om den Mands Agtelse, der efter mine Tanker ikke siger et Ord uden at føle det. – Jeg seer altsaa forud min Skiebne, den nemlig at ende mine Dage i Vestindien, da jeg endnu ikke har seet nogen Regieringsraad vende tilbage, men alle at døe i deres Rede. Imidlertid er det mig fyldestgørende at man fra denne Side betragter mig, og almindelig Beskiedenhed vilde have forbudt mig at igientage for Dem denne Omtale,

dersom jeg ikke vidste, at Deres Venskab for mig ikke tillod Dem at miskiende mig. – Men Gud veed, hvorledes det vil see ud med den vestindiske Regiering. Walterstorff er svækket og trætt; han vil forlade den i næste Foraar. Lindemann⁶⁵ er gammel og ydmyget. Oxholm⁶⁶ er fremmed for Sagerne og kan ikke overkomme Arbeidet. Aarestrup⁶⁷ er nær ved at være uskikket og føler for vel pater peccavi ved den Eigtwedske Sag.⁶⁸ For dog at give Dem et nyt Begreb om Eigtweds (Ubluhed?) maae jeg fortælle Dem, at han nys fra Tortola har igiennem den vestindiske Regiering ansøgt Kammeret, at han igien maatte tiltræde Auctions Directeur-Embedet, at man maatte beholde Overopsyn over Toldvæsenet, og at den tilkommende Casserer maatte give ham en Afgift af Casserer-Tienesten. voila un homme etourdi comme il faut. –

Viis mig nu, Deres Excellence, det Venskab aabenhiertig at sige mig Deres nærværende Forfatning, om De virkelig begynder at nyde den Rolighed, som Deres eget Hierte har Ret til. Jeg forsikrer Dem, at jeg i enhver Henseende skal erkjendige mig om Alt, hvad der kan angaae Dem og ærligen sige Dem Resultatet af den almindelige Mening. Jeg har sagt Dem, at De har Mængdens Agtelse og jeg siger det kun, fordi jeg saaledes hører. Svæk derfor ikke Deres Helbred, gode Mand, med unyttig Græmmelse. De berøver Dem selv derved Nydelsen af alt det Gode, De besidder, og De ydmyger Deres egen Tilværelse til en Forfatning, der alene tilhører Forbryderen. – Hvad har De da tabt? De har vundet det tilbage som De har havt tabt i 20 Aar, Deres Frihed. Deres Medborgeres Agt er Dem ikke frarøvet, og den Misforstaaelse, som er opvakt hos Deres 20 Aars Ven, kan udslettes og i Tiden oprettes ved Erfaring og bedre Overbeviisning. –

Meddeel Deres Frue min Ærbødighed; jeg agter hende høit, fordi hun finder Tilfredshed og Erstatning for Alt i hendes Mands Selskab og det rolige Landliv. Hun maae have megen Sinds Godhed og dette vil erlægge Dem Savnet af fine Sentiments og heed Romanskhed. Endog deri, at hun ikke vil reise beundrer jeg hendes Tilfredshed med hendes egen Stilling, skjønt jeg i Henseende til den vilde ønske, at hun lod sig overtale. –

Vær saa god at erindre mig hos Capt: Leth;⁶⁹ ikkun den Gang saae jeg ham; men Erfaring og Foragt for Modens Smaahed lysde af hans Øie; han synedes mig hellere at ville være skiult end kiendt, fordi han ikke trænger til Verden. – Ogsaa den tænkende v. Haven⁷⁰ beder jeg hilset. Mere glad var jeg ved at finde denne rolige Tanke hos Dem, end den mangleformige Schrøderse,⁷¹ som jeg talde med

i Odense. – Lev nu vel, bedste Hr Geheimeraad, og glæd snart med et Brev

Deres ærligen hengivne
[West].«

En Maanedes Tid senere, den 31. August 1793, fulgte endnu en Beretning til Bülow fra de Kredse omkring Hoffet og Diplomatiets, hvor West færdedes som hjemme:

»Deres Excellence!

At De ikke saa lang Tid har seet en Linie fra mig, er ikke, fordi jeg et Øieblik er mindre fuld af Deeltagelse i Deres Stilling, end da jeg sidst omfavnede Dem paa Deres Gaard, men deels fordi jeg næsten i tre Uger ikke har været een Dag vel, men føler bestandig en Slags Feber af hæmorrhoidalske Tilfælde, deels fordi jeg har kjøbt Iserts herbarium europæum, som koster mig al min Tid at bringe i Orden, og deels fordi jeg intet behageligt har havt at melde Dem, det alene undtagen, at De har mange Venner, mange flere end De troer. Endogsaa de, som kunne helde til andet Partie, lade sig forstaae, naar endelig min Deeltagelse i Sagen rører ved det Forbigangne, at det var uden Tvivl en Overilelse, en Misforstaaelse; jeg siger frit – Nei! det var en Uretfærdighed, en østerlandsk Regieringsmaade. – Men sandelig, gode Mand, lad mig gyde den Balsam i Deres Hierte, som det fortæner – De maae være forvissat om, at De har Deres Medborgeres Agtelse; den har De ikke tabt; maaske er den endog forhøiet, og gid De alene maae snart kunne fremlægge det for Publicum, som De skylder Dem selv, Sandheden og Deres Beskytter Gud selv, saa vil De have vundet meer ved dette Modgangsstød, end Deres rørte Hierte i dette Øieblik endnu kan føle. Dog – at jeg ikke skal berolige Dem blot ved mine Bemærkninger, saa lad mig ogsaa sige Dem, at Prof. Vahl nylig er kommen hjem fra sin indenlandske Reise og kan ikke noksom forsikkre mig, hvor mange der paa hans Reise har tilkiendegivet ham deres Deeltagelse i Deres Skiebne; og sandelig den Mand har seet for meget af Verden til ikke at see med et nogenlunde skarpt Øie. Han er en selvstændig Mand, og han føler for Dem som for en forurettet, en Miskieendt. Han beder sig bestandig erindret hos Dem og meddeler Dem sin Høiagtelse. – Med Bugge⁷² talde jeg i Forgaars; han savner Dem, og beder mig bevidne Dem, at ikke Uerkiendtlighed, men Frygt for sin Stilling alene afholder ham fra at skrive Dem til. – Men Gud

skee Lov, at jeg hverken kiender saadan Frygt, eller er nød at tiene ved Hoffer, om jeg skulde frygte mig for nogen Mand paa Jorden, fordi jeg stod i saadan Tieneste; men jeg er vis paa, at Bugge mener det ærlig. – Tirsdag og Løverdags Middag er han en Timestid hos Krp.; modtager Ansøgninger, hvorpaa gjerne Krp skriver; »her fattes Attester; herom maae indhentes Erklæring o:s:v:« – Krps private Brevvexling besøger Gr: Bernst: – I Forgaars talde jeg med Kr:, men da jeg fandt ham, eller syntes at finde ham i en Slags ton railleur, som man vel paa Dansk kan kalde spids, saa lod jeg mit Øie og min Mine sige ham mine Tanker, og – gik. Forsalen var fuld af det samme Selskab, som man forudm saa i Deres af Blinde, Halte, Døve etc, saa at han lærer personlig at kiende Klagemaal af alle Arter og Klasser, men jeg tænker at Mængden i tilstundede Vinter vil gjøre ham snart keed af at anhøre Betlere i den egentligste Forstand. – v: Krog⁷³ havde jour, og fremstammede noget Fransk til et Par engelske Officerer, som ere komne med den beskadigede Fregat; hvor Kr: havde samme Dag været om Bord for at see Søeskaden, men havde ikke truffet Captainen Hamilton om Bord. – Formodentlig har De med Minerva faaet Heibergs smukke Subscriptionsplan. Aldrig kunde Ahlefeldt falde i værre Hænder. Der siges, at han har klaget for Kr: og at denne har opkaldt Heiberg, som har givet ham klart at forståe, at dersom A. troede sig fornærmet saa stod jo Lovene aabne for ham, og saa var der ikke meer at sige i den Sag. – Et giensidigt Buk sluttede Scenen. –

Denne Plan har gjort megen Sensation, og da der nu engang er kommen en vis Strid op mellem Demokrater og Aristokrater; eller rettere, at man har allerede her som paa mange andre Steder deelt sig i to Partier, der dog efter haanden vil gjøre smaa Udfald paa hinanden indtil De i Tiden kan modnes til større, saa tak De ogsaa Gud, kiære Mand, at De allerede er borte fra Skuepladsen og sat paa en Hylde, hvor De kan gjøre flere lykkelige i Deres Cirkel, og nyde den Glæde, som flyder af Selvbevidstheden om et ærligt Hierte, i Roe og en ubemærket Kreds, og engang sige: *bene vixit qui bene latuit*.

Om mig selv veed jeg intet at sige Dem uden det, at jeg medio Septbr er bestemt at reise, enten man saa vil forbedre mine Kaar eller ei. Jeg er træt af at høre Complimenter, og jeg skal ingen falde besværlig; mueligen er det derfor sidste Gang, mine Øine see Fædrelandet. En af de udenlandske Ministre sagde mig forgangen i en aabenhjertig Samtale: il faut être flatteur ou charletan pour faire sa

fortune en Danemarc, og jeg troer, han har studeret Forbindelserne ret vel. – Jeg siger derfor med gamle Confer. Horn, Cede majori; det er paa Dansk, gaae af Vejen for Majoren.

Fra G Walterstorff har jeg Brev, han er meget sygelig. Fra Kortright i London har jeg ogsaa Brev; han har der leiet Huus og bliver der til Foraaret; paa min Udreise har jeg i Sinde at henbringe tre eller 4 Uger hos ham, siden det intet koster mig. – Det kiere Fyen seer jeg da neppe meer, men for dog ikke ganske at nægte mig dets Velgierninger, har jeg med denne Post tilskrevet min Svoger i Odense at besørge mit Smør saltet paa vestindisk til min Huusholdning, og jeg skal da immer have Leilighed at erindre mig dette kiere Lands Behageligheder. Havde jeg i dette Øieblik 100 Fierdinger i Vestindien vilde jeg i det ringeste kunde tiene 1000 d paa dcm. G. Walterstorff skriver til Geh. Scheel, at man d: 19de Junii gav 34 dr for Fierdingen; altsaa er jeg endog billig i min Beregning om en vestindisk Huusholdning i mit Skrift, som Hr Just Hansen har tor-det gjøre til Sandhed, naar jeg regner 20 d pr. Fierding, da jeg dog har meer end een Gang givet 31 d 6 sk. –

De er vel nu allerede keed af mine lange Breve, men det maac enhver holde mig tilgode, som jeg ikke skriver til af Nødvendighed.

Meddeel, om jeg maa bede, min Respect til Deres gode Frue, der endelig maac tilgive mig, at jeg endnu engang beder hende at prøve Luften i Hamborg, og see Schrøders⁷⁴ naturlige Forestillinger. Lad mig ogsaa være erindret hos Hr Capt Leth og Hr Mag. v. Haven, og naar De, gode Mand, føler atter et mørkt Øieblik, som De hverken fortienner eller bør tillade Dem selv, saa sæt Dem ned, og skriv, om De vil uden Navn, af Deres fulde Hierte til

Deres
ærligen hengivne
West.

Betal ikke Deres Breve, des vissere gaae de. – vale.«

Bemærkelsesværdig er Wests Stilling til P. A. Heibergs Fejde med den uheldige Chef for det kongelige Theater, Grev Christian Ahlefeldt, der havde undladt at svare paa Heibergs Forespørgsler om det af ham indsendte Skuespil »Hofsorgen«. Det var i Forbindelse med denne Fejde, Heiberg udsendte den nævnte Subscriptionsplan, der gjaldt et Bind af hans Værker, og hvor han gjorde Rede for sit Mel-

lemværende med Greven.⁷⁵ Wests Følelser er aabenbart meget blandede, idet han med sit Hjerte hænger ved den gamle Tid, men dog taler om Heibergs *smukke* Subscriptionsplan. Man har ogsaa det Indtryk, at West hjerteligt under Greven at være faldet i Hænderne paa den skarpe Heiberg, og helt uimodtagelig for det Frihedspust fra den franske Revolution, der stod ind over det lille Kongens København, har han nok ikke været, selv om han forstaaeligt nok beder Bülow prise sig lykkelig over at være udenfor den nye Tids Rørelser. Nogen Sympati for Kronprinsen som Mægler spores heller ikke.

Desværre er Bülows Svar paa Wests Beretning ikke bevaret, men alligevel er Wests Breve et værdifuldt Bidrag til de Beretninger fra »Hoffet og Byen«, Bülow modtog paa Sanderumgaard.⁷⁶ Endnu nogle Breve fra denne Periode foreligger, men kun eet omhandler Bülows Forhold til Kronprinsen. Det er dateret den 14. September 1793 og lyder:

»Tak for Deres Brev, bedste Hr Geheimeraad; jeg imodtog det igaar som et nyt Beviis paa Deres ømme Hierte, og dersom Ord og Forsikringer fra en Mand, som aldrig smigrede Dem, medens De kunde have virket til hans Vel, maae giælde hos Dem, saa tag mit for det, at De har Publicums Agtelse. – Endog en ivrig Demokrat, en Ven af Deres /tillad mig/ tvetydige Ven, Chr: Colb.,⁷⁷ nu Vognstrups⁷⁸ og følgelig Numsensk⁷⁹ Ven, talde jeg ret meget med om denne Sag for 2 Dage siden, og selv han, som i Deres Afskeds Øieblik var vis paa, at der maatte være grundede Aarsager, skiønt samme kun kunde være grundet paa Formodning; selv denne Mand tilstod nu frivillig. B: er for haardt behandlet, alt for haardt; det kan ingen nægte.

Og dersom Pr: skulde igientage nogle af de flere Træk, der synes at vise en ringere Agt for Borgerstanden, saa vil man end mere savne Dem. Vi saae nys et Exempel. Den nye Politieret mangler en Retstue. Man / som det hedder Politiemesteren/ falder paa at foreslaae dertil de 32 Mænds Forsamlingsstue.⁸⁰ Efter Cancelliets Skrivelse sender Magistraten dette til deres Erklæring; de sætte sig derimod

paa Grund af, at de intet andet Sted have at forsamles. Imidlertid falder der en Kongl Resolution, at det skal skee. De 32 Mænd blive derover misfornøiede, og da deres Privelegium fra Souverainiteten tillader dem med een Borgemester at gaae uanmeldt til Kongen, saa for at være formelig forlange de Hiorthøi og Storp at ledsage dem til Pr: om Eftermiddagen. H: løber til Cancelliet og betroer dette til C. som strax farer ud til Frederiksberg. De deputerede Borgere komme, og da Larsen var ældre end Cramer & Kirketerp, saa andrager han Klagen til Pr: med de Ord, at Resol: var tvertimod deres Privelegium, som de havde fra Souverainiteten. Pr: svarede, at han imodtog ingen Klager mod en Kongl. Resol: og da han selv var forpligtet at lyde den, kunde de vel ikke fritage sig for den. Endelig spurgte han Taleren, hvad er Deres Navn? da han hørde det, svarede han: »*jeg skal buske det*«. Samtalen blev derved endt, og Larsen, som er een af de første virkelige fortiente Borgere, Kbh. har, gik bort misfornøiet med de andre, saa at de giøre Uret imod Pr:, som tilraade ham slig Fremgangsmaade. Hvad enten nu saadant grunder sig paa andres Tilskyndelse eller ei, saa lægges det dog som oftest dem til Last, som ere en saadan Mands Raadgivere; skiøn derfor paa, hvilke Skiær og Klipper De har [und]gaaet ved at forandre Deres Stilling. Jeg beklager alene Deres Siel og Legeme, der lide ved at være miskiendt, men ikke har Deres Agtelse lidt, derom kan jeg paa min Ære og Samvittighed forsikre Dem, saavidt min Erfaring har kunnet gaae, og jeg har, fordi det saa meget rørde mig, strakt den i denne Henseende videre, end De maaskee skulde troe. –

Ogsaa vores Sviger-Mama med sin hele Familie bliver hiemme; han alene komme her for 2 Maaneder; dette har man i Publico meget forundret sig over; men Aarsagen finder man neppe; da de, der veed den, ikke *tør* tale, de ere næsten saa ufrivillige i deres Bevægelser som Piben i Orgelet. –⁸¹

Monsieur Gruelle ci devant secretaire executif & auparavant Ministre a Constantinople er her ankommen for nogen Tid siden; men har anmeldt sig blot som voyageur francais; hans Creditiv er altsaa ikke bleven modtaget og heller har han neppe fordret det; han konfererer imidlertid jevnlig med G:B.; og denne roser ham meget.⁸² Rygtet siger, at Nat: C har tilkiendegivet ved ham sin Misfornøielse med at vi have givet den tydske Armee Tilførsel af Provisioner; og man taler om, at vi til Foraaret neppe blive frie for at faae vor Flode ud. –

Endelig er da Et. Trant⁸³ kommen hiem, hvis lange Fraværelse

saa længe har sinket mig i at fastsætte min Afreise, og hvad mener De? efter at Cammeret og Statsraadet har tilkiendegivet mig, at man ønskede, jeg igien gik ud til Vestindien, efter at jeg paa Grund af samme melde Cammeret, at min Kone nu gik ud som det største Beviis, jeg kunde give dem paa, at jeg selv vilde følge efter, saa hastig de vilde forbedre mine Kaar, foreslaaer Trant mig igaar at blive for at blive Directeur med ham og de øvrige ved Skatvæsenet; uden det forstaaer sig, at have noget praktisk ved disse Anstalter at bestille. Han søgde at overtale mig, sagde mig, at dette var een af hans Bevæggrunde til hans Reise til Augustenborg etc.: Mit Svar var kortelig dette. Jeg reiser absolut efter min Kone; jeg vil være i Vestindien, det har jeg lovet hende, sidst i Novb eller først Decbr. Vel – det kunde blive Dem tilladt at hente hende; – saa at han nu ganske vil kuldkaſte den Plan, hvorefter de andre og jeg hidtil have gaaet. Men har De hørt nogen Ting ligt dette? Een siger gaae – en anden bliv. – men gaae vil jeg, om jeg saa skal tage min Afsked og paatage mig Commissioner i Vestindien, saa skal vel mit Bekiendtskab der gjøre mig uafhængig af Departementer. – Da han forlod mig, tog han til Frederiksberg, og hvad han for Resten har aftalt med Scheel der, veed jeg ikke. – Jeg vil gerne tilstaa, at dette Forslag tilkiendegiver en Slags Agtelse; men jeg kan ikke være en Bolt, som kastes fra Haand i Haand, og jeg hader den Tanke at bo i Kbhvn, og have fælles Forretninger med ufrie Krybere, som regieres af Smaahed, og opløfter i et Øieblik den samme Mand og de samme Bestræbelser, som strax efter nedtrædes i Skarnet. Alt for meget kiender jeg til Mennesket for ikke siden min Tilbagekomst at være bleven dette vaer i vore Tings Gang; og jeg kalder det med det mildeste Navn Svaghed. En anden offentlig Anekdote foruden Borger Repræsentationen have vi i disse Dage, som bekræfter denne Svaghed. En styg maschine af en Dverg, som jeg saae i Rendsborg er kommen til Byen, og søger Tilladelse at vise sig. Man overhænger Brandt,⁸⁴ og medens Ansøgningen circulerer mellem Cancellie og Raadstue sender hans Velærværdighed Brandt Bud til Flint,⁸⁵ at han kun kan tillade ham at vise sig, da det skal blive bevilge[t] i Cancelliet. Flindt gjør det endnu ikke, men atter sender Br. positivt Bud til ham med sin Tiener, at han kunde kun gjøre det. Man seer Tilladelsen i Aviserne; Pøbelen af alle Stænder, hvoriblant ogsaa Nøgle-mænd trænge sig ind igiennem Vrimlen for at ofre paa Nyhedens og Væmmelighedens Alter; Cancelliet faaer samme Dag Raadstuens Erklæring derimod, som vandt Pluralité i Cancelliet, saa

at Collegium skriver en Clamamus til Politimester og forbyder det strax. Polit: søger ufortøvet op til Cancell: og erklærer sin Ordre for Collegium i den Mands Nærværelse, som nys havde underskrevet hans Irettesættelse. Tænk nu – er det ikke Svaghed, Smaahed at have saadan Dupplicité i Charakter; men lad mig bryde af; og anbefale mig i Deres gode Frues og C. L.⁸⁶ Erindring, som Deres

ærligen hengivne

West.«

Et Par Maaneder senere havde Wests mange Bestræbelser for at skaffe sig en Stilling i Hjemlandet ikke ført til noget Resultat, og han var, som det fremgaar af et Brev til Bülow af 9. November 1793, nu besluttet paa at rejse igen uden nogen Mulighed for snarlig Tilbagekomst:

»Endnu, ærede Mand, er jeg her, lige saa klog, som jeg var, da jeg sidst skrev Dem til, dog med den Forskiel, at jeg nu er bestemt ikke længer at blive Offer for Complimenter og smukke Ord. Jeg fik da endelig afpareret uden at støde Trant og Pr: af August: det Forslag at hente min Kone for at gaae til Fyen som Directeur ved det Institut, der skal oprettes Gud veed naar,⁸⁷ og jeg gjorde dem begribeligt, at man ikke reiser med en syg Kone 1500 mile over Søen uden største Nødvendighed. Derefter gik Tr: og Schim.⁸⁸ paa en nye Plan med mig at sættes i Aarestrups Sted som Regraad med 1000 Drs Gage og dertil forbinde Auctions-Directeur-Tienesten, hvorved Kongen vilde sparet 1500 dr. Dette Forslag fremsatte Trant i Kammeret; hvorimod nogle meente, at denne Forbindelse var infra dignitatem for Regieringsraaden, andre at den foraarsagede Collision; men tilsidst erindrede Kam: sig, at det egentlig tilhørte Cancelliet at disponere over Auct: D: Tienst:, tilskrev derpaa samme, som ikke fandt det passeligt at give Kam: Disposition over et Embede, som de selv kunde finde fornødent at besætte. Imidlertid tilraadede Colb: mig til at ansøge det igiennem Cancelliet, men jeg forholdt ham, at det kun var at udsætte mig for Refus, naar Cancelliet havde besluttet at henlægge denne Tienstes Indkomster til Skifte-rettens Bestridelse; men han belæssede mig med saa mange Høiagtelser og Forsikringer, at en Mand af mine Fortienester burde komme i fortrinlig Betragtning, og at han, som vidste Cancelliets Tanker i Henseende til mig, tilraadede mig at søge den, da han for-

sikrede mig i det ringeste om hans alvorlige Deeltagelse i mine Ønsker etc: &c:&c: Jeg sendte da ind min Ansøgning, og fik faa Dage efter at høre af Brandt selv, at Colb: var den Mand, der i Collegio paastod, at denne Tieneste skulde henlægges til Skifteretten, hvilket derfor og blev besluttet. Saaledes var han og Deres Ven. De seer da, gode Mand, hvorfor jeg uden meer at agte paa Høiagtelses Forsikringer og glatte Ord maae endelig ile herfra; jeg erkiender, at Trant i dette Øieblik er mig meget attacheret, at Sch: Ber:;⁸⁹ Scheel, og selv Kronpr, som nylig har talt meget til min Fordeel, vise mig snarere Tillid end blot Artighed, at man i meget Vestindien angaaende har nøie forlangt min Betænkning, og kort: at deres personlige Relation til mig er i min faveur, men mit Ærinde er at forbedre mine Kaar ved at lettes fra det tungeste Embede i Vestindiens Hede, der ikke giver mig større Indkomst end hvad den ringeste Visiteer paa Stedet maae erhverve sig, om han skal leve. –

Gaae vil jeg da, og gaae maae jeg, inden Frosten indslutter mig, men jeg gruer for Aarstiden og for at gaae Norden om Hetland, som vil blive Tilfældet paa denne Tid, fordi min Lomme ikke har 400 dr til at reise giennem Engeland ud med Paqvetten.

Fra min stakkels Kone har jeg den Efterretning, at hun er lykkelig ankommet der d: 16 Aug. 3 Dage efter den store Orkan, som har gjort saa stor Skade paa St. Thomas; at jeg længes efter hende, og den lille Unge hun nu maae have faaet, og derfor saa meget mere vilde gaae den visseste Vei giennem Engeland, er naturligt.⁹⁰

Af Mag: v. Haven erfarede jeg forgangen Dag, at De er vel, og jeg haaber at De begynder at føle Deres Lykke. De skulde ikke træde tilbage for nogen Ting paa Jorden til saa ubehagelig en Post – og Deres Charakter er saa vel etableret, at De kun lidet behøver nogen Slags Retfærdiggørelse, skjønt De bør dog ei heller tilbageholde den, naar Hs Sag, om nogensinde, skulde komme til en Ende. – Men dersom jeg var i Deres Sted, saa vilde jeg giøre en Visit paa en Maanedes Tid til Kbhvn, og vise mig paa alle offentlige Steder uden ved Hoffet. Geh: Scheel og hans Kone ere ligesom Mængden ganske paa Deres Side; han sagde mig forgangen ved sit Bord. »det eneste jeg har mod Bü: er, at han tog bort uden at tage ordentlig Afsked med sine Bekiendtere; han havde intet gjort, hvorfor han behøvede at gaae ubemærket bort; og den, der styrtede ham, vil, haaber jeg, snart falde selv.« – G: A: Løwenørn⁹¹ ønsker ret meget, at De vilde besøge Kbhvn; og De handlede kiect i at giøre det. – Rytget fortæller, at De har refuseret Pension, og Bugge siger mig,

at Kr: altid taler med Høiagtelse om de Arangements, som De kan have gjort og giver Anledning til at nævne Deres Navn. –

Lad mig see et Brev fra Deres Haand, gode Hr Geheimeraad, inden jeg reiser, endnu i Laxegaden No. 314, og naar De vil unde mig et til Vestindien, saa send det under Couvert til Hr Kilde, min ældste og ærligste Ven, i Frederiksberggaden No. 222. –

Min gode Ryan er kommen ned fra Norges Miner,⁹² og beder sin Respect Dem meddeelt. Meddeel og min Ærbødighed til Deres Frue og Hr. Cap. Leth; og glem ikke at ansee mig som

Deres
sandest hengivne
West.«

Endelig ved Slutningen af November 1793 stod West's Afrejse for Døren, og den 30. November sendte han Bülow følgende Ord til Afsked:

»Endnu, værdigste Mand, et Par Ord. Deres Brev modtog jeg med fornyet Glæde, da det bestyrker min Forvisning om Deres personlige Lykke.

I Fredags behagede det Hs. Mayestæt efter Kammerets Forestilling at tilkiende ikke mit Embede men min Person for mine private Bestræbelser et aarlig Tillæg af 500 dr, indtil Hs Mast maatte finde Leilighed at bruge mig paa en anden Hylde. – Min Afsked med Krp: i Aftes gik løs paa mange interessante offentlige Ting; og jeg gav mig Leilighed til at give ham 3 gode Raad, som han tog ad notam, skjønt det ene ikke stod ham an. – Men han forsikrede mig om sin Agtelse, og jeg tog Afsked med ham som for sidste Gang.

Paa Tirsdag Morgen gaaer jeg af Frygt for Hetland til Helsingør for med engelsk Skib at søge Engeland og derfra ud med Paketten. – Jeg vil da see det store London i dette interessante Øieblik, og der min ærlige Kortright og hans søde Kone med et Barn ved Brystet; midt i Februar haaber jeg saaledes at see min egen, om Alt maae gaae vel.

Igaar blev Løwendahl en fransk lang Dreng, der seer ud som en Humlestang med Buxer paa Kammerherre, Greve og Fendrik i Livvagten;⁹³ jeg traf Figuren hos Kronprindsen, og jeg glædede mig ligesaa meget over Nøglen paa hans R: som over Baandet paa Calmettes Mave.⁹⁴

Stakkels Gedde!⁹⁵ jeg beklager hans Forfatning, at den ikke sva-

rer til hans Raskhed, jeg har besøgt ham siden hans Kummings Dag, og han var endnu hos mig igaar; jeg raader ham at gaae til Vestindien med sin Søn; han vilde i det ringeste ikke mangle Bequemligheder der for sin Familie.

Det hedder at Slanbusch,⁹⁶ som jeg træffer ofte hos Tønder Lund, Vahl og Sehested har giort sig Umage hos Kropr for at succedere Dem, men man troer, det er ikke giørligt.

Bugge beder sig stedse erindret – Lev vel min værdigste Mand, og nyd med et frit Hierte den Velgierning, som Uafhængighed og ædle Grundsætninger berettiger Dem; meddeel min Ærbødighed for Deres Frue og Hr Capt Leth. Skriv mig til, naar jeg engang er paa den anden Side af Kloden, og lad mig see Deres fulde Stilling i Deres Brev; hvor glad vil jeg ikke finde det roligt, tilfreds og saadant som De burde alene udtrykke det. Paa saadan en Frastand er ingen Forskiel paa Menneske og Menneske, og har jeg aldrig smigret Dem men snarere været tilbageholden i Deres Hof-Dage, hvor meget mere kan jeg da ikke vente, at De tør ansee min Hengivenhed min Høiagtelse for sand for saadan, som det ene Menneske nøgent vilde føle for det andet. –

Dog – lad mig ikke sige Dem, at jeg er ganske uegennyttig; naar De engang skriver mig til, saa send mig, om De vil, en vel saltet lækker Fierding Smør, jeg skal igien sende Dem god Rum eller andet fra vort Jordstrøg; det vilde fornøie mig fra mit Fædreland.

Hr Ryan hilser Dem, og jeg er uforanderlig

Deres
hengivneste
West.«

Et pudsigt Minde om Wests Ophold i København i Efteraaret 1793 er et kværunderende Brev, han under Mærket »Fionia Danus« fik optaget i Rahbeks »Den danske Tilskuer« for Torsdagen den 7. November 1793.⁹⁷ Det, han er utilfreds med, er de daarlige Rejseforhold i Danmark og en ikke med Virkeligheden stemmende »Reise-Calendarius«, han havde anskaffet sig i Anledning af den ovenfor omtalte Rejse til Hamborg den foregaaende Sommer. Brevet indledes med følgende karakteristiske Passus: »Uagtet jeg hverken er Aristokrat eller Demokrat i den almindelige For-

stand, ei heller er Lem af nogen Klub eller Forsamling, hvor man for at give sig Mine af Politiker og Kunstdommer maac giennemløbe Dagens Blade, saa har jeg dog ofte læst Deres Tilskuur med den Forvisning, at den kunde stifte meget Gavn, om ikke alle Tidens tomme Travlheder berøvede de faa, der virkelig læse og holde den, den Opmærksomhed, der fordres til at fordøie og anvende det læste.«

En Kommentar til den Utilbøjelighed for en fortsat Tilværelse i Vestindien, der havde ført West til København i 1793, leverede den paa sin Vis ligesaa utilfredse Rahbek, men det er unægtelig mærkværdigt, at den inkarnerede Københavner, som Rahbek var, kunde tænke sig et Liv i Vestindien. Han skriver i sine Erindringer fra Aaret 1793: »Uagtet man vil have seet, at jeg hverken manglede Arbeide, eller lagde Hænderne i Skiødet, gav dette dog, vel tildeels for den Maade, hvorpaa jeg høstede mit Korn, saa lidet i Skiæppen, ogsaa var der vel og saamange Huller paa denne, hvor igiennem hiint lidet faldt, at der ikke blev mindste Drøielse deri. Tilfældig hedde det nu, at Samsøes gamle Contubernal, daværende Rector West paa St. Croix, vilde nedlægge sit Rectorat, og fattede jeg da, i Følge min sædvanlige Lyst til at overhugge mange gordiske Knuder med eet Hug, den Beslutning at søge dette Embede, og skrev i denne Anledning til en Mand, hvem jeg er stolt af at kalde min alle Alderes Velynder, da han fra mine tidlige Studenterdage til nu, henved et halvhundrede Aar, er uforandret vedbleven at hædre mig med sin Gunst.«⁹⁸

Denne Ven, hvis Navn Rahbek ikke selv nævner, var Ove Malling, der i et Brev af 12. Marts 1793 skrev til Rahbek:⁹⁹

»Naar De anseer det for en Lykke, at gaae over til St. Croix som Rector, seer jeg ingen, som kan concurrere med Dem, min gode og værdige Ven! men kiænder jeg Dem og Vestindien ret, vil De neppe der blive lykkelig. West klager over, at han ikke har kunnet have

fornødent Udkomme af Rectoratet. Han siger tillige, at der fordres stærkere physiske Kræfter end hans – og han seer dog temmelig sund ud – for at udholde Arbeidet. Maaskee overdriver han Noget i dette som i meere. Saameget er dog vist, at Rectoratets Indkomster neppe give mere end tarveligt Udkomme i det dyre Vestindien, og at Climatet meget svækker den tænkende Mand. End mere er det vist, at Kundskab og Litteratur have der kun faa Velyndere, af hvilke den værdigste, Edvard Colbiørnsen,¹⁰⁰ nu er død, og at paa St. Croix, som i alle Colonier, er det almindelige Valgsprog: Virtus post nummos! Mener De da, min gode Ven! at De der kunde trives, og glædes? Jeg tvivler meget derom. Deres Tænkemaade er ikke formet for Colonier . . .«

Malling lovede Rahbek at bistaa ham, hvis Rectoratet blev vacant, men man kan med Malling anse det for en Lykke for Rahbek, at det ikke kom saa vidt.¹⁰¹

I December 1793 forlod West da igen Danmark, og naaede først London ved Aarets Slutning efter en meget besværlig Sørejse. Om hans Rejse tilbage til Vestindien og hans Liv der i de følgende Aar er vor væsentligste Kilde den Beretning, han mange Aar efter paa Opfordring af Nyerup sendte denne.¹⁰² Han fortæller her om sit Vinterophold i London, inden han derfra rejste videre, og dette Ophold blev afgørende for hans senere Liv og Interesser, idet han for første Gang havde Lejlighed til at se de engelske Kunstsamlinger. Foruden Naturhistorien, som han studerede i de engelske Samlinger og betragtede som sit »Hovedøjemed«, hørte han i Parlamentet Datidens store engelske Talere og fortsætter i Tilslutning hertil sin Beretning:

»Men en anden Gjenstand henrev mig ikke mindre, hvilken just blev Oprindelsen til det ovenstaaende raisonnerede Catalog¹⁰³ og til det deraf flydende Spørgsmaal, og følgelig til dette Skriblerie; – det var Richard Townleys rige Cabinet af antique Statuer, Buster, Vaser m. m.¹⁰⁴ Ved vor lærde Schønborns¹⁰⁵ nøje Bekjendtskab med Hr. Townley, fik jeg der Adgang naar jeg vilde, og vejledet ved denne ædle Vens Kritik og dybe antiqvariske Kundskaber lærte jeg at forstaae det stumme Marmors stærke Sprog, der henrev mig til-

sidst saa vidt, at Clythias ubeskrivelige Blidhed, det Øieblik hun blev forvandlet til en Solblomst, smeltede mit Hjerter indtil Følelse af Kjærlighed, som endnu er levende i min Erindring.«¹⁰⁶

Her angiver West altsaa med klare Ord, hvad der var Kimen til den Kunstinteresse, som blev Aarsag til hans væsentligste Indsats for Samtid og Eftertid, og som, da han i sine sidste Aar sendte disse Erindringer til Nyerup, symboliseredes i det store Katalog over hans Malerisamling fra 1807. Holsteneren G. F. E. Schønborn, der havde stærke litterære Interesser og derfor har været et kært Bekendtskab for West, var i 1790'erne Legationssekretær i London, og det fik altsaa stor Betydning for West at faa saa let Adgang til Townleys Samlinger, især af antike Skulpturer, som i 1760'erne var erhvervet i Rom og bragt til England. De findes nu i British Museum. Blandt disse var den Kvindebuste, der, fordi den paa en mærkelig Maade ligesom vokser op af en Bladkrans, af Townley blev identificeret med Solgudens forladte Elskede Clytia, der ifølge Ovid blev forvandlet til en Blomst. Den er i nyere Tid anset for at være et romersk Portræt fra Augustus' Tid.¹⁰⁷

I 1794 vendte West saa tilbage til St. Croix. »Her,« skriver han, »smilede nu Naturen atter til mig med fordoblet Skjønhed, og lod mig snart glemme Kunsten for alle de Skjønheder jeg opdagede, undersøgte, og samlede til min og Andres Glæde. Men snart fik mine Bestræbelser en anden Retning. Den bekjendte Victor Hugues, der havde taget Guadeloupe tilbage fra de Engelske, var nødvendigvis, som sand Robespierrianer, Fiende af alle monarkiske Statsindretninger, og biede ikke længe før han ved en Parlementair, der just ankom den 1ste Januar 1795, truede at ville hævne sig paa de danske Colonier ved Krig og Brand, om ikke Gouvernementet gav ham Satisfaction for formentlige Ankeposter og Forurettelser mod Republikens Værdigheder og Rettigheder. Det blev min Lod at afgaae som Gouverne-

Romersk Portrætbuste, kaldet Clytia. I British Museum.

ments-Agent, forsynet med Gouverneurens Fuldmagt at oplyse og afgjøre disse Stridigheder.«¹⁰⁸

West beretter meget dramatisk om sit Sammentræf med Victor Hugues, som »mere lignede en Hyæne i menneskelig Skikkelse, end en Repræsentant for en stor Colonie.« De havde naturligvis meget afvigende Meninger om Negrenes Karakter, men Hugues gav dog West sit Ord paa, at hans Meninger ikke skulde komme ham til Skade. »Jeg sov ikke«, siger West, »den hele Nat af Ængstlighed over vor Samtale, uagtet den givne parole; thi det var Robespierres Yndling jeg havde med at bestille, og hans Billede hang som en Idol i Hugues's Sovkammer.« Imidlertid vilde Uheldet, at et Nummer af St. Croix Gazette faldt i Hænderne paa den temperamentsfulde Republikaner; der stod heri, at man paa Gouadeloupe guillotinerede »de ulykkelige bedragede Negerc saavel som de blanke Indbyggere.« Dette gjorde Hugues afsindig af Raseri, og han betegnede West som »Spion, Negerhader, Slave, Aristokrat, Engelskmand«. Imidlertid blev Venskabet dog genoprettet, og West erkender, at Hugues kunde være »behagelig og var da højst interessant, fordi han havde et fyrigt og aabent Hoved, skjøndt ikke Erudition.« Men man kan ikke fortænke West i, at han i denne Anledning skriver til Nyerup, at det er den Slags Ubehageligheder »I gode Herrer, der roligen blive hjemme i Eders Fædreneland, og i al Mag gaac til Eders Collegier, Forretninger, Selskaber og Klubber, virkelig ikke have Begreb om.« To korte Breve fra Hugues til West er endnu bevarede fra Aarene 1798 og 1800 og er holdt i en meget venskabelig Tone, ikke mindst det sidste, hvor Hugues appellerer til Wests Velvilje overfor en fransk Medborger.¹⁰⁹ Det samme venskabelige Forhold ses ogsaa af det eneste Brev til Johan Bülow fra den sidste Del af Wests vestindiske Periode. Det er dateret St. Croix den 20. Maj 1796, og det hedder heri bl. a.:

»Meget har jeg tumlet om, Deres Excellence, siden jeg saae Dem. mores multorum hominum vidi & urbes – Jeg vil ikke tale om old England, om Parlamenter, de forskjellige Museer og alt det Øvrige til Verdens og Menneskekundskab, som jeg samlede i London under al den Adgang, jeg giennem Sir Joseph Banks og mange andre Canaler skaffede mig. . . . Jeg har siden tvende Gange været sendt som Plenipotentiaire fra det danske Gouvernement til Gouvernementet paa Gouadeloupe, til den tapre Victor Hugues, og levet Dag og Nat med ham midt i Krigens i Revolutionens Hede, for at afgjøre politiske Stridigheder og fastsætte krænkede Rettigheder, saa vidt hans uovervindelige Aand til den Tid vilde tillade det, og jeg saae da meget mere end jeg nu kan forklare Dem, thi at see 80000 Slaver paa engang frigiorte og paa en Maade giorte lige med sig selv uden at udsættes for Fornærmelse er at see et Kunstværk, som overgaaer St Peders Kirke i Rom, men der er kun een Hugues til, som vidste at gjøre Slaver lige med sig selv saaledes at han var deres Tyran, ligesaa meget som de vare før Planternes Slaver. – Jeg har siden besøgt de andre Øer og samlet mig en Skat ikke af Penge men af Kundskab, som stedse vil give mig nogen Tilfredshed.

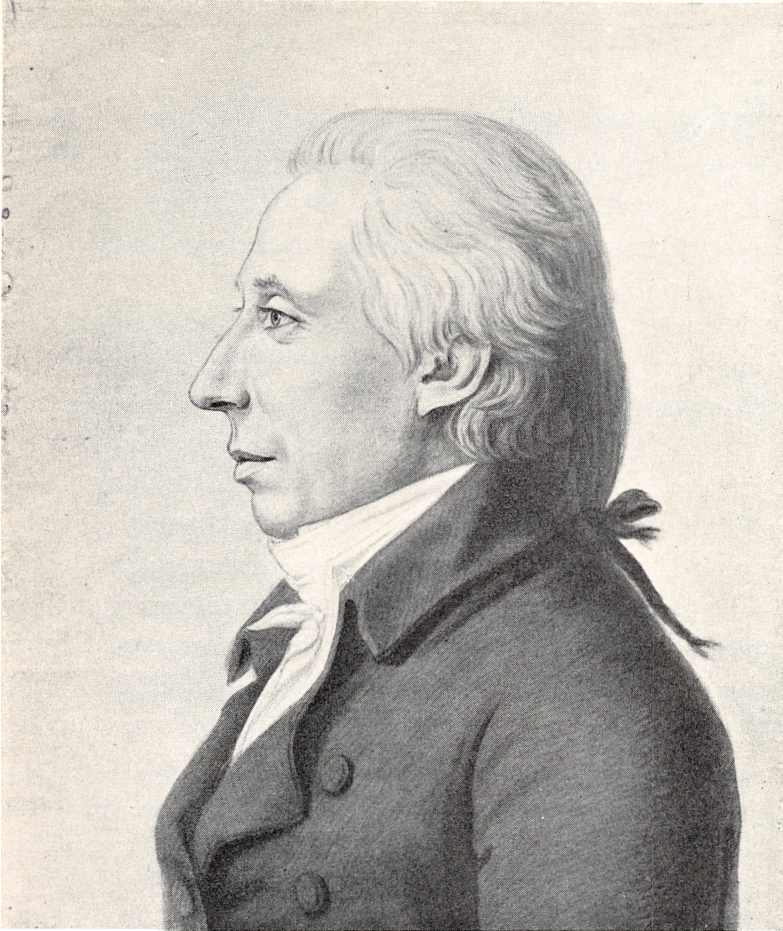
Imellem Livets Held kan jeg altsaa regne dette, Helbred og meget meer, medens jeg til Uheld maae sende min Kone og, af 5, eneste lille Dreng til Europa for at holde Livet i begge, enten til næste Foraar, eller maaske endog om mueligt næste Maaned . . . .«

West's Liv var da i disse Aar delt mellem Skolelivet, der dog syntes at optage ham mindre og mindre, diplomatiske Sendelser og naturhistoriske Expeditioner.¹¹⁰ I Tilknytning til de naturhistoriske Studier kom han i Forbindelse med et lærd spansk naturhistorisk Selskab fra Mexico, der bestyredes af Spanien Martin de Sessé, som forærede West adskilligt af sine Samlinger. Dette gik atter videre til Hjemlandet, især til Martin Vahl. Herom vidner foruden de til Nyerup sendte Rejseerindringer et Brev fra West, dateret den 27. Maj 1797, der blev trykt i Uddrag i Tidsskriftet »Physicalsk oeconomisk og medicochirurgisk Bibliothek for Danmark og Norge«.¹¹¹

Selv om West i 1797 af Fonden ad usus publicos mod-

tog 500 Rigsdaler vestindisk Courant aarlig for Aarene 1794-1797,¹¹² især for sine Fortjenester af Naturhistorien, var hans økonomiske Forhold ikke gode. Han fortæller, at han havde »opfyldt 10 Missioner til de engelske, franske og spanske Gouvernementer paa Øerne, alt uden nogen Lønning eller Erstatning af Kongen«. ¹¹³ Han tog da 1799 sin Afsked som Rektor, »og,« skriver han, »jeg fandt bedre min Regning ved at privatisere.« Alle de Ubehageligheder, der havde mødt ham i Form af »Storme, Kapere og Røverpak« var dog nedbrydende for hans Helbred. »Imidlertid,« siger han, »skulle de mange officielle Skrivelser, jeg under disse Omstændigheder modtog fra disse forskjellige Coloniers forskjellige Repræsentanter, stedse kunne vidne om den Agt, jeg erhvervede mig i mine Missioner og den Nytte min Indflydelse havde, ligesom jeg og ved disse interessante Brevskaber gjemmer den udødelige Grev Bernstorffs Bifald med min i disse Anliggender udviste Conduite.«

Efter sin Afgang som Rektor konstitueredes West som Notarius publicus, men vilde nu gerne vende tilbage til Fædrelandet til Kone og Barn, ikke mindst da han i sine sidste Aar oplevede, at Englænderne erobrede Øerne. Han naaede dog atter at se St. Croix under dansk Flag, inden han i Maj 1802 paabegyndte Hjemrejsen. Rejsen var overordentlig besværlig, og først hen paa Eftersommeren naaede han London. »Som Tilgift til min Rejses Uheld,« skriver han, »modtog jeg her ved min Ankomst Tidende om min Kones Død. Min værdige Ven Schönborn, som ikke kunde rive sig løs fra et Sted, hvor han i saadan en Række af Aar havde knyttet saa mange Venskabs-Baand, overtalte jeg til at lægge Vejen med mig over Paris for endnu at see hans gamle Ven den ædle Gehejmerraad Drejer. Vi naaede vort Maal, og nu vandrede vi daglig mellem Oldtidens Arbejder i Museum; hvor ofte henrev han mig ikke ved hans anti-quariske Anmærkninger, ved den Aand, han læsde i dette

Hans West. Tegning af G. L. Chretien. I Statens Museum for Kunst.

Marmor, som om han var den anden Winkelmann eller Heyne.¹¹⁴ . . . Saaledes henbragte vi et Par Maaneder i scientificke Glæder, indtil den overhængende Vinter bød os ile til vor Bestemmelse. Vi rejste, og jeg overlod denne værdige Mand i hans ældre og mere fortjente Vens Arme i den udødelige Klopstoks i Altona. Endelig saac jeg igjen efter en halv Snes Aars Fraværelse i December Maaned det elskede Fædreneland, den moderløse Søn, som ulykkeligvis

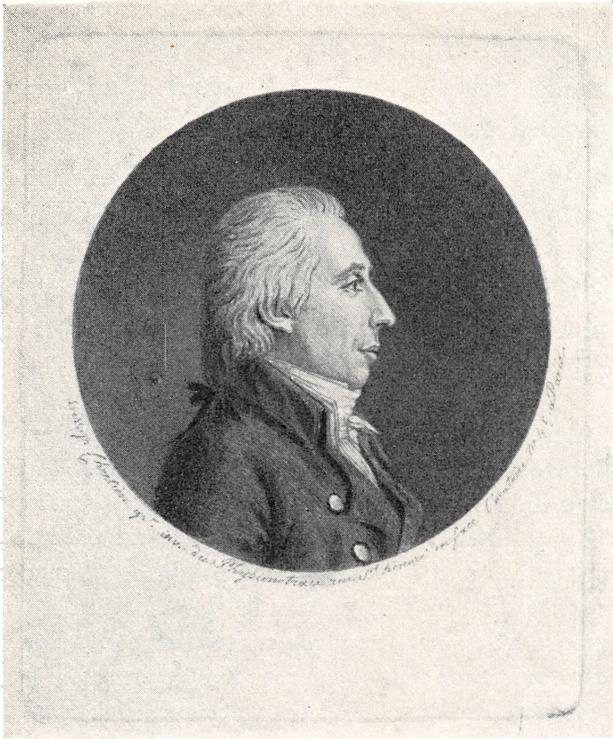
var Krøbling, og disse gamle Venner, som vakte tusinde Tanker om henfarne Dage, efter at have lagt en Rejse tilbage paa 3000 Mile.«¹¹⁵

Maaske er det allerede fra sit Besøg i Paris i 1802, at West har hjemført sit af Kobberstikkeren G. L. Chretien udførte Portræt og den Tegning, der – udført af Chretien selv – var Forlæg for Stikket. Saavel Tegningen som Stikket gengives her for første Gang.¹¹⁶

Straks efter sin Hjemkomst stiftede West et nyt Bekendtskab, der skulde faa den mest afgørende Betydning for Resten af hans Liv. Han gik i Audiens hos den da 16aarige Prins Christian Frederik, i hvis Dagbog under den 29. December 1802 læses: »En Rector West fra Westindien, der spiller Patriotens Rolle, og som vist er en Mand af Hovede, og som har opført sig vel paa Øerne, var hos mig.«¹¹⁷

Aaret efter, i 1803, har West dog været nærved at forspilde Prinsens Gunst, idet han i en Retssag mod Landsdommer Hoftved paa St. Croix tog Parti imod denne. Prinsen skriver i denne Anledning i sine Optegnelser:

»En Person, der har viist sig i et ufordeelagtigt Lys ved denne Lejlighed, er Rector West; . . . han agerede af alle Kræfter mod Hoftved, indtil at fremkomme for Retten og sige, at han troede eller at han syntes, at General Fuller havde sagt, at han raadførte sig med Hoftved i alle juridiske Sager. Dette kunde han isandhed ej sige uden for at skade den ellers noksom ulykkelige Mand, og vidner det ej om det bedste Hierte. Fiint har denne snue Mand handlet, thi han har spilt Patriot derovre og flere Gange yttret sig med Bestemt-
hed i forskellige Anliggender for de engelske Generaler. Ifior har han selv engang fortalt mig alt dette, og mig synes, han har sagt mig, at han havde vægret sig at sværge Engælænderne Troeskabs Eeden. Imidlertid har han saa vel spilt Patrioten, at han nu er befordret til et Embede, jeg troer som Handelscommissair i Belgien. Der vil han vist stræbe at anvende sin Politik, som han siger at have lagt sig fortrinlig efter i de sidste Aar, saa at han, som naturligt er, har henlagt sine Rectorforretninger, hvilket han ogsaa gav mig tilkiende i hans Samtale med mig ifior.«¹¹⁸

Hans West. Stik af G. L. Chretien.

I Sommeren 1803 rejste West da til Bryssel. Hans og Nyerups gamle Ven J. L. Schydtz, der da sad som Justitiarius i Bergen, men stod i stadig Brevveksling med Nyerup, havde i 1802 overfor Nyerup været bekymret for, at West skulde komme i Fortrød i Anledning af Overgivelsen af de vestindiske Øer til Englænderne.¹¹⁹ I 1803 har Nyerup aabenbart fortalt Schydtz om West, og Schydtz skriver da den 30. Juli som Svar herpaa: »... Endnu mere interessant var Efterretningen om vor gamle Skole-Kammerat West. Jeg seer af Iversens Avis, at han er reist over Beltet som Handels Kommissair. Han gaaer ventelig i denne Qvalitet til Frankrig – Meld mig hvorhen? West blev altsaa dog til noget stort, som han havde saa megen Anlæg til, og har nu Midler

til at leve paa en høy Fod, men hvad hjælper det alt, naar hans eneste Barn er en Krøbling. Jeg beklager ham inderlig. Intet skal dog i denne Verden være fuldkomment.«¹²⁰ Schydtz's Ord viser en klar Forstaaelse af West, idet han netop nu først helt kom paa sin rette Hylde under økonomisk betryggende Forhold og med den deri begrundede Mulighed for at pleje sine Interesser. En helt ny Glæde over Tilværelsen lyser da ogsaa fra et Afskedsbrev, han paa Vejen til Bryssel sendte Johan Bülow fra Odense den 19. Juli 1803:

»Saa meget som jeg havde foresat mig at henbringe en behagelig Dag hos Dem, ædle Ven, saa meget blev jeg nedslaget, da jeg hos vor værdige Krhr Rosenørn lærte, at De næste Dag vilde reise til Sielland. At jeg hilser Dem med Navnet Ven er ei alene en Ret, som Deres Deeltagelse i mit Vel stedse gav mig Adgang til, men og fordi jeg veed, at De paa den Tiid, da man havde Grund til at troe, at et af mine mange Uheld havde endeligen faaet Bugt med mig, interesserede Dem for at vide min Skiebne. – Sommeren havde jeg foresat mig at henbringe paa denne min Fødeplet, men min uventede Ansættelse ved Consulat Affairerne i Belgien forkorter nu dette Forsæt, men erstatter mig dog paa en Maade dette Tab i at give mine svage Nerver, der hver Dag mishandles af treaarige Giktsmerter, en blidere Himmeleegn i det skjønnne Brussels, hvor jeg faaer min egentlige Residents, skiønt jeg faaer ogsaa Pligter at opfylde i Antwerpen, Dunkirke, Ostende &c: Aachens Bade er en anden Trøst, og i Vinterens Hierte faaer jeg vel Lov til at lade Diligencen i 36 Timer atter sætte mig lige i Louvres Gallerie. –

Jeg er saaledes, min ædle Ven, saa fuldkommen tilfreds med denne uventede Mission, som om jeg havde valgt og skabt den selv, og kunde jeg kun nu efterhaanden blive igien vant til den europæiske Himmeleegn saa haaber jeg endnu at lægge mine Been i mit Fædreland – men ogsaa min eneste Søn, en Krøbling, som jeg lader hos min Svoger her i Odense for at opdrages, kalder mig tilbage. –

Hvor meget havde jeg ikke at sige Dem, ædle Ven? og hvor meget at spørge? – Men det maae nu udsættes; thi i det Øieblik Posten bringer mig de skriftlige Instruxioner, de mundtlige modtog jeg allerede af Gr. Schl: saa iler jeg til Lovisenlund for at imodtage

høiere Ordre, og om jeg da, min ædle Ven paa min Station, der indeslutter i sin Barm den høieste Grad af Dyrkning og Frugtbarhed paa Jorden, kan give Dem nogen Oplysninger eller forskaffe Dem Midler til Landvæsenets Forædling, eller Kunstarbeider fra Paris, da haaber jeg De vil befale over mig. –

Om Deres Frue ikke ganske skulde have glemmt mig, der engang vilde forføre hendes Mand til at gjøre en Reise, saa beder jeg hende formeldet min Respect, at jeg atter vilde vove at forføre baade Dem og Hende til at besøge det skiønne Brussel, dersom det stod i min Magt. –

Lev vel, ædle Ven, og skiænk stundom en Erindring til
Deres ærbødigst hengivne

West.«

Den 19. August 1803 ankom West til Bryssel, og fra de to Aar, han opholdt sig her – han vendte netop i August 1805 tilbage – og skabte sin Malerisamling, er vor udførligste Viden om hans Liv Rejseskildringen, han, uden Tvivl i 1808, sendte Nyerup. Han udtaler her som i Brevet til Bülow sin Glæde over Udnævnelsen og beretter følgende:

»Nogle Maaneder efter [Hjemkomsten fra Vestindien] var jeg saa lykkelig at blive udnævnt til dansk Consul i Brüssel, et Opholdssted, der ej alene for sin Skjønhed og fortryllende Omegn var mig behageligt, men endnu mere som Kunstens Sæde af den nederlandske Skole. Snart stod jeg der, men paa den ene Side skrækkelige Gigtsmerter, paa den anden den Ubehagelighed at være af de Franske anset som en Spion og af Indbyggerne for en Franskmand, gjorde mig de første 6 Maaneder kjedsommelige; og i denne Ensomhed opofrede jeg mig ganske til Kunstens Studering, hvortil gives Lejlighed nok saavel ved offentlig Bibliothek, Museum, Academi som ved private Samlinger og Kunstens mange Dyrkere og Elskere. Men paa min første Rejse til Badet i Aachen lod jeg mig forlede af blind Troskyldighed og uforsigtig Lidenskab for Kunsten til at gjøre et Kjøb af omtrent 120 Malerier; jeg havde med mig i Guld omtrent 3500 Rdlr. og endnu trak jeg paa min Ven Arnoldus Finmann i Amsterdam for 2000 Gylden; dette og mere sprang for mit første Eventyr; men da jeg fik min Aqvisition til Brüssel erfarede jeg af Kyndige at jeg var bedraget med det Meste, og jeg ejer nu i min Samling ikke meer end 3 Stykker af det hele Kjøb, saa at disse

3 staa mig dyrt nok – men saaledes betaler man Lærepenge. Nu blev jeg varsom og indlod mig ikke i noget Kjøb uden sikre Raadgivere, Museums Conservateur Bosschaert og en habil Romer, Palma, Yndling af Barras; det var især ham jeg har at takke for megen Sagskundskab og mange Stykker, som han opsnusede i alle Egne for mig, da han kjendte Alt. Ogsaa den værdige General Sionville var sand Kjender af det sande Skjønne og var selv Maler – Begge ere nu døde, – thi Malerihandlere skal man være bange for som for Hesteprangere. Efterhaanden blev jeg saaledes bekjendt for hverken at være Spion eller Franskmand, og snart fik jeg Adgang i de bedste Familier, blant hvilke jeg især maa nævne den værdige blinde, forrige Hertug af AreMBERG¹²¹ . . . .«¹²²

West fortsætter her med en Omtale af sin Selskabelighed i de fyrstelige Kredse, der har været ham overmaade kær, og fortsætter:

»Ogsaa der levede jeg i daglig Omgang med den skjønneste qvindelige Skabning, den Elskværdigste jeg nogensinde saae, med Prindsesse de Rohan, fød af Curland, som ægtede Prinds Troubetzkoj, begge Elskere, Kjendere og Samlere af Kunsten; de opholdt sig der et Aarstid hos Prindsesse Troubetzkoj, gift med Ministeren Grev Strogonoff, og neppe gik en Dag over vort Hoved, at vi jo nød en eller anden ny Gjenstand af Kunsten; den Pierre van Blomen,¹²³ som findes i min Samling, er en Souvenir fra hende, og Haandtegningen af van der Meulen en Gave af ham.«¹²⁴

Efter nogle Anekdoter om den blinde, men alligevel kunstinteresserede Hertug af ArenBERG¹²⁵ fortæller West om sit Samvær med Kejserinde Josephine:

»For mit slette Helbreds Skyld søgte jeg atter 1804 Badet i Aachen; her traf jeg min gamle vestindiske Ven General Walters-torff næsten ligesaa syg som jeg selv. Hans Søn med Informator Secret. Boyesen udgjorde hans Selskab, og snart forenede vi os i vort Husvæsen og smaa Fornøjelser. Men Kejserinde Josephine ankom, og hele Byen blev nu sat i Bevægelse. Vi bleve hende forestillede af hendes første Gavaler General Harville, og hun med sit bekjendte gode Hjerte og sit ukonstlede Væsen modtog os med saa megen større Hjertelighed, som vi saa vel kjendte hendes Fødested Marti-

niqve, og agtede saa højt som hun den vestindiske Gjestfrihed og Liberalitet. Hvad enten det var en Bevaagenhed for vore Personer eller vor Nation eller for begge, saa lod det, som hun udmærkede os og to Grever Bassenheim, Fader og Søn, blandt alle ansete Badegjester; thi vi bleve indbudte til hendes Aften-Selskaber, og i hendes Svite at bivaane de Feter, som bleve hende givne af Byen, Te Deum, Fyrværk, Bal o. desl., saa at jeg ofte havde Lejlighed at underholde lange Samtaler med hende om vore fælleds Kjepheste, Malerkunsten og Botaniken. I den første har hun megen Smag og rigtig Dom om de forskjellige Mestere og elsker dem indtil Lidenskab; i den sidste har hun en sjelden Hukommelse og har lagt sig efter Terminologien; uden at jeg derfor antager at hun har lært udenad Linnæi philosophia botanica. Hun spurgte mig til Raads om Malerier, der bleve hende tilbudte, og for at fraraade hende at indlade sig deri, bad jeg Tilladelse at laane hende Le Bruns Gallerie, 3 T. i Fol., med Kobbere over hver Mester, som hun studerede mere end 4 Uger, og endnu sidste Aften takkede mig saa meget for, ligesom hendes Overstaldmester General Harville næste Morgen skrev mig den mest forbindtlige Compliment til paa hendes Vegne. Ogsaa havde jeg laant hende Fidanza's Hoveder af Raphael. Begge Værker forsikkrede hun mig havde været hendes bedste Tidsfordriv i hendes bestandige Upasselighed og i det slette Vejr, som vedholdt den hele Sommer.

Om Aftenen i hendes Selskaber, hvor hun selv spillede Whist efter at Conversationen hørte op, gjorde man enten Kort-Partier eller spillede Lotto; men der blev aldrig spillet om Penge, kun om Fiske, ej heller lagt Kortpenge. Hun kunde ikke finde sig i, at jeg ikke vilde skille mig ved min lille Franciscus af Rembrandt,¹²⁶ den hun aldrig saae, men havde hørt saa meget om og ladet byde paa af hendes Maler Professor Vanbree i Antwerpen.¹²⁷ Men jeg svarede hende, at jeg ønskede at bevare den af samme Aarsag som Hendes Majestæt at faae den; fordi den var mageløs.«¹²⁸

Fra Aachen rejste West med Walterstorff til Düsseldorf og vendte derfra tilbage til Brüssel, hvorfra han videre beretter om sin Samling:

»Derefter henbragte min gamle Ven endnu en Maanedstid med mig i Brüssel, og hvor forundret blev han ikke, da han første Gang traadte ind i det smukke Palais, jeg beboede, og saae sig paa engang omringet overalt af skjønne Malerier; thi ihvorvel han vel vidste at

jeg var Samler, saa havde jeg dog skjult for ham min Samlings Betydelighed, for at gjøre hans Overraskelse des behageligere. Vi delte saaledes vor Tid mellem de mest seeværdige Ting der i Antwerpen og Omegnen, indtil han forlod mig for at søge Paris. – Efterhaanden voxte nu min Samling, ikke i Mængde men i Valg; thi jeg blev stedse ved at skyde ud, og som jeg snart igjen henbragte et Par Maaneders Tid i Paris for ret at gennemstudere hver Mester i det rige Louvre, saa blev jeg derved end mere vanskelig i mit Valg; men jeg vil ikke fortælle dig om det Museum, siden det kun er mine fata du har forlangt, og ej en Beskrivelse om fremmede Steder, men for den, der føler hvad Valg og Skjønhed er, saa maa det være rudis indigestaque moles. – Du finder saaledes i Hovedskolen, den italienske, ikke engang hver Mesters Arbejder paa et Sted, men du maa f. Ex. søge Annibal Carracci overalt mellem Italiens Mestere, blandet sammen som hos mig, der som en uformuende privat Mand ikke kan gjøre hvad han vilde og burde. Kort, den Masse af kostbare Arbejder, dette rige Bibliothek for Kunsthistorien, synes indrettet for at trætte og kede, uden at der engang gives Hvile for Øjet eller Tanken.

Jeg havde nu engang fattet den Beslutning at sætte min lille Formue i Malerier, for efter min Tilbagekomst til Fædrenelandet at aabne en Vej for Kunstens Dyrkere. Jeg maatte altsaa stedse trække mine Fonds fra Danmark, og finde mig i at betale Courtage, Commission, Cours &c. paa Remisserne, som gjordes mig, og havde ondt nok at indprente mine Correspondentere denne Plan, at man ikke skulde tro om mig, at jeg havde overladt mig til Udsvævelser; men Gud! hvor mangen Gang har jeg ikke selv kaldet denne Bestemmelse en Udsvævelse, hvor mangen søvnløs Nat og heftig Feber har jeg ikke udholdt, naar jeg om Dagen havde gjort et Kjøb af 100 Louisd'orer for et Stykke, 50 for et andet o. s. v., uden at kunne forsikre mig, at det engang skulde lykkes mig at faae denne Samling vel ud af Frankrig, faae den vel over Søen, fri for Opbringelse og Søskade, og endelig at opleve at faae den engang vel beskrevet opstillet mine Medborgere til Vejledning. Lad mig ikke tale om den store Formues Opofrelse, den Anstrængelse, disse Forsigtigheder; men den Ængstelighed at see disse gyldne Planer, dette første Forsøg af sit Slags i Danmark, at strande ved et lidet Uheld; eller, om du vil, ikkun et Stykke ødelagt, fordærvet; thi dette er et uopretteligt Tab, siden hver Original er kun engang til; dette, siger jeg atter, gav mig mangen Feber, mangen en søvnløs Nat.«¹²⁹

West beretter derefter udførligt om sit Møde med »Hs. Kejserslige Højhed Prinds Joseph«, og siger blandt andet om ham: »Han talede iøvrigt meget om Livegenskabets Ophævelse i Danmark, om Slavehandelens Afskaffelse, om grundige Videnskabers, især Naturhistoriens, Flor, men vidste og, at Kunsterne stode endnu meget tilbage, som han mente skyldtes dels Climatet, dels Mangel paa Formue, og endelig at man maatte ansee Kunsten som Kronen af al Cultur. Langsom gaaer Danmark frem til Forædling og Folkelykke, sagde han, men med kloge og visse Skridt, og at see en uindskrænket Monark og hans Folk at udgjøre blot een Person, er et Phænomen i Statsforvaltningen.«¹³⁰

West følte sig naturligvis meget smigret heraf og af, at baade Prinsen og hans Følge ofrede hans Samling megen Opmærksomhed. »Jeg troer om denne Mand,« skriver West, »at han er skikket ved sin jevne, tænksomme Adfærd at vinde et Folks Tillid, og jeg smigrer mig med, at havde jeg levet at komme til Neapel under hans Regjering, skulde jeg ved dette Bekjendskab med ham og hans Minister, sikkert have banet mig Adgang til mange kostbare Kunstsager, nu især da man havde befalet igjen at grave og søge Oldting i Jordens Skjød.« Dette skulde West i hvert Fald tildels opnaa i 1810.

Til Belysning af Wests Liv de to Aar i Belgien er desuden bevaret en Række Beretninger, han har sendt hjem til Kommercecollegiet, som han nu var underlagt.¹³¹ Forud for disse, der som oftest drejer sig om Handelsforhold, men ogsaa indeholder enkelte Ting af Interesse i Forbindelse med hans Samlervirksomhed og hans politiske Opfattelse, gaar en lille Skrivelse fra Kronprins Frederik, dateret »Hovedquarteret Rendsborg d 25de August 1803«. Det har antagelig været Kronprinsen, West har været hos paa Louisenlund, som han i det anførte Brev til Johan Bülow angav var hans Bestemmelse. Han synes straks ved sin Ankomst til

Bryssel at have underrettet Prinsen, der altsaa takker saaledes:

»For de interessante Efterretninger De har meddelt Mig takker Jeg Dem meget, og beder Dem fremdeles fortsætte samme paa den Maade De har omtalt; det vil være Mig meget kiert derved tillige at erfare, at De bestandig befinder Dem vel og fornøyet.

Deres bevaagne
Friderich.¹³²

Det gamle hjertelige Forhold til Kronprinsen fra før Bülow's Fjernelse fra Hoffet synes hermed genoprettet, men desværre synes hverken den her omtalte Beretning til Prinsen fra West eller lignende fra senere Tid at være bevaret.

Af Wests Beretninger til Kommercekollegiet er især een, dateret den 18. November 1803 af Interesse. Han omtaler her, at han for første Gang siden sin Ankomst har haft Besøg af en Landsmand »Hr Ørsted Dr Chemiæ, der paa sin Hiemreise agter at opholde sig noget paa ethvert Sted, hvor han kan hente Næring for sin Videnskab«. ¹³³ Efter nogle Oplysninger om Handelen meddeler han her en Opfattelse af Førstekonsulen Bonaparte, der afviger noget fra den Holdning, han senere indtog overfor ham som Kejser Napoleon:

»Ved Første-Konsulens Ophold her blev giort Forestilling til ham af de forskellige Autoriteter om Forandringer i Adskilligt saaledes f: Ex: anholdt Schumacher som président du conseil & du tribunal de commerce om at faae tilbage Byens gamle Ret at være entrepot, men Bonaparte svarede ham: dersom I give mig dette skriftligt, saa skal jeg skrive derpaa: det er Løgn, cela est faux et signer Bonaparte. Men som hverken dette eller noget andet Andragende fra nogen Autorité her i Brussel er hidtil blevne taget i Betragtning, medens Antwerpen og de fleste andre Steder have seet Decreter udstædte i deres Faveur, saa har Municipalitetet: Mairen med sine 30 Medlemmer ladet Pressen igientage Byens grundede Ønske...

Jeg behøver altsaa neppe at nævne, hvor stor Misfornøielsen er

Jacobus van Spreeuw: En Eremit. Tidl. tilskrevet Rembrandt.
Tilh. Statens Museum for Kunst.

her saavel som i alle de 9 forenede Departementer. Vist nok vare Belgierne altid misfornøiede med deres Regiering, altid urolige, men Tilsidesættelse af deres gamle Rettigheder, trykkende Skatter, jævnlige Conscriptioner i alle Familier, en uhyre Armée paa sine Grændser, Standsning af al Handel og Industrie ere de Gienstande, de have daglig for Øine, og de synes store nok til at opirre Gemytterne.

Disse ere Yttringer, som jeg tør betroe Papiret i en Landsmands Hænder, men ikke i Postmesterens. —«

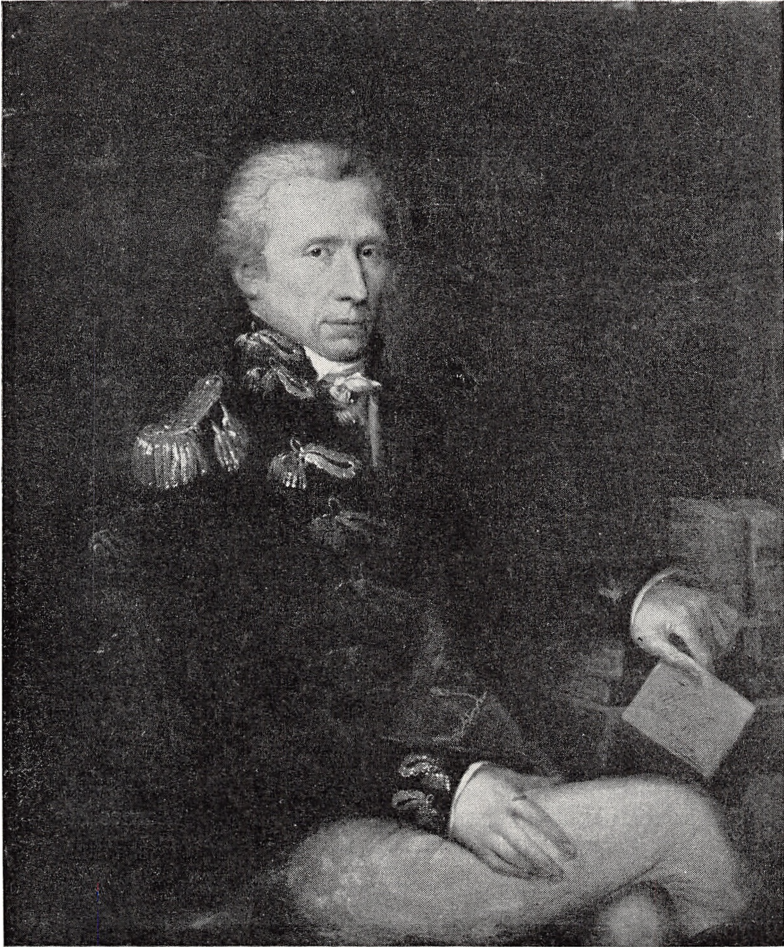
Landsmanden, H. C. Ørsteds Besøg hos West satte sig foruden Overbringelsen af dette Budskab Spor i et Brev fra Rotterdam den 25. November 1803 til Professor Ludvig Manthey, hvor han om sit Besøg meddeler: »Jeg har ligeledes i Bryssel lært at kjende vor danske Consul West, som udmærker sig ved sit Liebhaveeri for Malerier og ved elskværdig Selskabelighed. Han anlægger en liden Samling af Malerkunstens Mesterværker, hvilken han agter at gjøre offentlig efter sin Hjemkomst. En Eremit af Rembrandt og en Venus af Floris udmærke især denne Samling. Hovedet i det sidste Billede er det skjønneste Venushoved, jeg har seet.«¹³⁴

H. C. Ørsted, der var meget kunstinteresseret — maaske mere end egentlig kunstforstandig — benyttede i det hele Lejligheden til at se Malerisamlinger paa sin Rejse. Den saakaldte Eremit var den samme som Kejserinde Josephine beundrede, hvorimod den af Ørsted nævnte Venus ellers ikke kendes og aldrig synes at være kommet med Wests Samling til Danmark. Den er uden Tvivl, som det efter hans egen Beretning ofte var Tilfældet, i den første Tid i Bryssel atter udgaaet af Samlingen.

En anden Landsmands Besøg hos West i Bryssel har sat sig et lignende Spor. Det var Historikeren Laurids Engestoft, der i et Brev fra Amsterdam den 6. Oktober 1804 skrev til Nyerup:

»I Brüssel bleve vi giestfri modtagne af Deres Ungdomsven Consul West, for hvilken en Diné af 12 Retter og udsøgte Vine er en diné de garçon. Han er stærk forfalden til Maleriesyge, som jeg ikke blot slutter deraf, at han har samlet en heel Mængde kostbare Stykker, men og af hans Forsikkring, at han har sat sin hele Formue deri; thi dette synes at fortiene Navn af en Syge. Han fortalte, at han havde bestemt dem til offentlig Brug for *vore* Kunstnere (sc. i Kiø-

Hans West. Efter Maleri af C. P. Verhulst. I Statens Museum for Kunst.

benhavn), og at han arbejder paa en Catalogue raisonné derover. Til Samlingen hører hans eget Portræt, som han selv har ladet male, og som tillige er et historisk Stykke; thi (jeg følger hans egen Explication) Uniformen viser, at han er *dansk* Consul; et Brev med Udskrift til hans Søn i Odense, som han holder i Haanden, viser, hvad han heder; Aarstallet siger, *naar* han blev malet, og Malerens Navn *hvor*. Tre classiske Værker, som staae for ham, i Diplomantik, Naturhistorie og skønne Videnskaber, fortælle Efterverdenen, at den danske Consul West i Brüssel var *stor i disse tre Fag*. Han har

i Sommer opholdt sig meget i Aachen, og der, efter hvad han fortalte, været Potte og Pande hos Keiserinden.«¹³⁵

Portrættet af West, der er malet 1804 af C. P. Verhulst, er ikke blevet holdt sammen med hans Malerisamling, men har indtil for nylig været i Familieej og gengives her for første Gang.¹³⁶

I 1805 ønskede West imidlertid at vende tilbage til Danmark og fortæller herom:

»Jeg havde yttret i en Skrivelse til Hs. Kongl. Højhed Kronprindsen, at jeg under de daværende Omstændigheder, da jeg ikke saae mere at kunne være der mit Fædreland nyttig, ønskede heller at vende tilbage; derefter imodtog jeg min Rappel i Naade, og begyndte nu min besværlige Indpakning af alle mine Skatte. Hvilket Arbejde! – ingen har Begreb om det. – Endelig fik jeg største Delen transporteret til Antwerpen, hvor der laae et russisk Skib, som skulde indtage disse uhyre Kasser. Allerede forud havde jeg givet den værdige Gehejmraad Drejer megen Ulejlighed for at skaffe mine Kasser Fritagelse for Visitats i Antwerpen, hvilket forudsatte, at man kunde tvinge mig til at udpakke nogle Ugers Arbejde, da jeg var villig at lade Malerierne taxere og plombere i Brüssel; men det var ikke gjørligt, siden hint Sted var Toldstedet, hvor Udklareringen skulde erlægges, og det stod i Betjenternes Magt at taxere dem saa højt de lystede. Jeg henskjød mig altsaa under en sagkyndig Commissionair, som vidste at røre Hjertet, og saaledes slap jeg med en Estimation af 30-40000 Francs, uden at nogen Kasse blev aabnet. Nu tog jeg Afsked fra det skønne Brüssel og fra de mange gode Folk, som havde modtaget mig saa venskabelig i deres Kredse og forundt mig deres Tillid, men neppe naede jeg Rotterdam, før jeg igjen begyndte mine Kunst-Excursioner, og gjennemgik saaledes alle Cabinetter.

I Amsterdam slap jeg ikke saa let; der lod jeg mig forføre af nogle kostbare Stykker, som just vare tilfals, og maatte benytte mig af min Credit for en 10,000 Gylden, foruden hvad jeg betalte i Contant; desuden forlod jeg endnu ikke Amsterdam, før jeg paany anholdt hos en Ven i Antwerpen at overlade mig et Par kostbare Stykker, som jeg hidtil forgjæves havde søgt at erholde, hvilke jeg og noget efter min Ankomst her først fik Forsikring om. Efter at jeg

havde gennemvandret, hvor jeg kom frem, alt det Seværdige i Kunsten, naaede jeg det elskede Fødeland i August Maaned 1805. Og hvilket Held, at alle mine Sendinger, som hændelsesvis var med fremmede Skibe fra Antwerpen, Rotterdam og Amsterdam, lykkelig ankom hertil uden Opbringelse, uden Søskade eller Sønderlemmelse af saa svære Kasser, som ved Transporten vilde saa let have ødelagt disse delicate Gjenstande. Men endnu var jeg ikke tilfreds, og hvor ere Grændserne for vore Ønsker. Jeg købte Justitsraad Groves talrige Samling af meer end 150 Stykker, især for et eneste Stykkes Skyld, for min Albani, hvis Lige jeg ikke kjender, den i Dresden undtagen, og af den hele Samling kom kun en halv Snes Stykker ind i min.¹³⁷ Resten beholdt General Walterstorff eller skillede vi os ved for et Intet. Saaledes sejrede jeg da efter alle mine Bestræbelser, Ængsteligheder og min Formues Opofrelse, Alt i Haab at vække Følelse for Kunstfliden og forædle Smagen.

For at tage enhver Ukyndig ved Haanden, skrev jeg mit raisonnerede Catalog, for hvis Oplag jeg endnu staaer i 250 Rdlr. Forskud, og for hvilket jeg neppe bliver nogensinde holdt skadesløs; dog, har jeg ikke, allerede seet velgjørende Frugter af mine Bestræbelser? meer end 100 Copier ere malede i min Samling, og hver Dag danne Tilskuerne deres Smag. Men at jeg ikke kan vedblive at gjøre Opofrelser af min hele Velfærd til Publicum, vil enhver Billigtænkende, enhver Fader retfærdiggjøre mig for. Mere for mit Fædre- nelandes Skyld end for min egen – thi snart glemmer jeg Malerier og Alt – havde jeg ønsket, at Samlingen forblev her, og til den Ende tilbudt den paa billigste Vilkaar; men da dette ikke kan skee, saa beroliger jeg mig ved den Tanke, at jeg for at gjøre dette Forsøg, har ikke alene i 5 Aar opofret Renten af min Formue og nægtet mig Livets Beqvemmeligheder, men har i de 3 Aar, Samlingen har staaet aaben for Publicum, havt aarligen i positive Udgifter af Husleje, Brand-Assurance, Varme for Malerne, en Opsynsmand m. v., en Udgift af henimod 800 Rdlr.

Samlingen vil altsaa rejse ud, som den rejste ind, og saa har jeg dog levet, forinden jeg dør, som Visen siger.«¹³⁸

Saavidt West selv, da han i 1808-09 atter vilde afhænde sin Samling. Men der findes ogsaa andre Beretninger om hans Samling fra disse dens første Aar i København. Han synes ret hurtigt efter sin Hjemkomst at være flyttet ind i

det røde Palæ paa Hjørnet af Frederiksholms Kanal og Ny Kongensgade (Frederiksholms Kanal 244, nuværende Nr. 24). Den 3. September stod at læse i »Dagen«: »Hr. Consul West har hjembragt fra Frankrig en meget betydelig Samling af fortræffelige Malerier, som han agter at sælge.« Et Par Dage senere, den 6. September dementeredes Meddelelsen om Salg og det hed, at »den patriotiske Ejer var sindet gratis at aabne sit Cabinet for Kunstens Elskere og Dyrkere tre Dage om Ugen, naar det maatte behage Hs. Majestæt Kongen at anvise et passende Lokale til Fremstillingen. Kjøbenhavn vil da sættes i Besiddelse af en Nydelse, der hidtil har manglet denne Stads Kunstelskere og Kunstnere.«

Hvornaar Samlingen første Gang har været tilgængelig, kan ikke ses, idet der først den 18. Oktober igen er en Notits i »Dagen«, som lyder: »Daglig besøges nu Hr. Konsul Wests herlige Malerisamling, som gjerne kunde kaldes fyrstelig, af Kunstnere, som der søge Belærelse og Mynstere. Ogsaa af Kunstelskere er Samlingen idelig besøgt. I Onsdags tog Hs. K. H. Arveprindsen, med Prindsesserne og Prinds Ferdinand, ledsaget af sit Hof, derhen. Uagtet sin Alder og Svagelighed opholdt sig denne Søn af Frederik den Femte, hin Kunsternes Skaber i Danmark, næsten 3 Timer der, og betragtede Kabinettets Mesterstykker med den fyrige Kunstelskers Varme og Deltagelse. Det er mærkeligt, at ogsaa Frederik den Femtes Sønnesøn, Prinds Christian, er en stor Elsker af de bildende Kunstner, og tegner selv.«

Fra 1806 vidner forskellige Udtalelser om det Indtryk, Samlingen har gjort i den Ørsted-Oehlenschlägerske Kreds. Oehlenschlägers Søster, Sofie Ørsted, sad i Foråret 1806 henne paa Vestergade og led, som hendes Svoger H. C. Ørsted udtrykte det, af en ikke ganske tilfredsstillet Længsel efter noget højere. Denne Trang gik tildels ud paa at se Kunstværker og hun blev heri støttet af Svogeren og dennes Ungdomsven, den senere Diplomat A. C. Gier-

lew, der i disse Aar drev litterær Virksomhed.¹³⁹ I et Brev til Broderen, der da var paa Rejse i Tyskland, skrev Fru Ørsted den 8. Marts 1806: »Jeg har i Vinter paa nok en herlig Maade udfyldt min Tid, vi læser Winckelmans Geschichte der Kunst, Christian og Gierlev have begge søgt at skaffe mig al den Kunstnydelse, som man kan have her, jeg har seet de Samlinger som her er at see, Gierlev har gjort mig bekiendt med en Consul Vest, som har en ret artig Samling, han har tilbudet mig Adgang i sit Galleri, naar og saa tit jeg vil, det er intet mod hvad Du faar at see, men jeg takker Gud derfor, ligesom Finnen for deres Gran Træer, naar Solen skinner paa dem er det dog et veldigt Grønt, som styrker det søgende Øje og trøster det længselsfulde Hierte med Haab.«¹⁴⁰ Men ogsaa Oehlenschlägers Trolovede, Christiane Heger, var interesseret, muligvis under Paavirkning af Ørstederne. Det er interessant at sammenligne Sophie Ørsteds følelsesfulde Ord med Christianes mere borgerligt betonedede Skildring af sin Oplevelse ved at se Wests Samling, som den er bevaret i et langt Brev til Oehlenschläger den 29. Juli 1806: »Jeg begynder alt at frygte for at kiede Dig med mit lange Skriverie, og hvad der er det værste er, at jeg endnu har meget at sige Dig, ikke at tale om at jeg saa gierne talte lidt til Dig om alt hvad Du har seet og fortæller mig, om Billedgaleriet i Dresden. Mit Hoved svimler ved at tænke paa det. Consul Vests Samling er hvad jeg kiender, kiender! det vil sige, jeg har seet et par Stykker af dem, jeg har været der adskillige Gange og dog ikke kommet videre; der er især en gammel Mand i en hvid Kappe paa en rød Bund med foldede Hænder af stor Værdie, det Stykke interresserer mig usigelig meget, der giøres meget Væsen af det, men jeg føler dog saa godt, at det ville glædet mig om end ikke et Menneske havde talt derom.«¹⁴¹

I 1807 kom saa det store Katalog over Samlingen, som West allerede havde arbejdet paa i Bryssel. Det indledes

med en meget udførlig og karakteristisk Fortale, som er dateret den 6. December 1806. Han indleder med nogle Betragtninger over det besynderlige i, at der ikke gøres noget for Kunstopdragelsen »i et Land, hvor Videnskaber vare höit agtede, hvor Belærelse og Kundskaber nöde en udmærket Rang i Selskabet, hvor Hoffet og Borgersamfundet ligemeget skiönnede den Lærdes Omgang.« Han minder om, hvad Kunsten betød for Hverdagen i den klassiske Oldtid, og man ser, hvordan de klassicistiske Tendenser i Tiden har faaet Tag i ham, naar han siger: »Selv indtil Haandværker, Haandteringer og Huusgeraadet virkede Kunstværkernes jevnlig Beskuelse Forædling. De skiönne Former af de etrusiske Urner og Kar lige indtil Lamper, og Herculaniums opgravede Ruiner, som vi nu stræbe at efterligne, bære herom Vidne. — Og skulde det vel være muligt endog for Phlegmatikeren at besee en Samling af Kunstsager, uden at der jo hang ved ham en uvilkaarlig Fölelse, en eller anden paatvungen behagelig Erindring, en Lyst til at fortsætte Nydelsen af den Forædling, som Gienstanden nys indgöd ham — det förste Skridt til Kunstens Dyrkelse?« West havde benyttet Tiden i Bryssel til ogsaa at dyrke Kunstens Historie. Hans Hovedværker synes at have været J. B. P. Le Brun: *Galerie des peintres flamands, hollandois, et allemands*, der udkom 1792-96, Gerard de Lairesse: *Le grand livre des peintres ou l'art de la peinture* fra 1787 og J. D. Fiorello: *Geschichte der zeichnenden Künste*, der udkom i Göttingen 1798-1805. Paa Grundlag af disse og mange flere kunsthistoriske Værker og Kataloger skrev han ikke blot selve Kataloget, men ogsaa den meget udførlige Redegørelse for de forskellige Malerskoler, der udgør Størstedelen af Indledningen. Hvor han derefter taler om »Aarsagen, hvorfor de nyere Kunstnere ikke naae den Høide, som de ældre«, sporer man den gamle Oplysningstids Aand. Udtrykket, mener han, beror paa Tankens

Rubens: Abbed Yrseus. I Statens Museum for Kunst.

Klarhed og Renhed. »Men til at give Tanken denne Reenhed«, siger han, »fordres den Strængthed i Sæderne og Vedholdenhed i Studeringen, som tilhørte hiin classiske Tidsalder, da Statssager bleve afhandlede paa Latin, da de Gamles Autorer i Græsk og Latin vare ansete som Grundvolden for al Belæring, og bleve udgivne og commenterede af de mange Philologer i Nederlandene og flere Steder, hvis Navne den nærværende Ungdom nu ikke engang kiender.«

West anser altsaa Borgerdyd som det vigtigste Fundament for kunstnerisk Udfoldelse; men han tilføjer dog: »Det forstaaer sig, der gives enkelte Genier, maaskee eet i et Aarhundrede, der hæve sig over Tidernes Mørke og Fordærvelse, og ved sit eget skabende Talent aabne en nye Bane, og forædle eller oprette vanslægtede Begreber. Religionens, Videnskabernes, Kunsternes Historie har beviist dette, og vi nævnte nys Heyne og Mengs, til hvilke Fremtiden muligen vil føie Carnova og Thorwaldsen; men der skal heldige Omstændigheder til at trænge igiennem og giøre dette Talent giældende.«¹⁴²

Paa Spørgsmaalet, hvorfor »Kunstmagen staaer saa meget tilbage i Danmark«, mener West ikke, som andre i Dattiden, at »Kunster ikke kan trives i den nordlige Himmelvegn, og at her mangler Formue til at ophielpe Kunstgeniet«. Han mener, det skyldes den almindelige Mangel paa god Smag, der igen har sin Aarsag i Ukendskab til den gode Kunst, og siger følgende, der med faa og klare Ord viser den kræsne Kunstsamlers Opfattelse af Tilstanden i Dattidens København: »Naar man bemærker, at de Faa her, som smaaligen have gjort sig en Samling af gode Kunstarbeider, ingenlunde ere Mænd af Formue, men have snarere nægtet sig Beqvemmeligheder for at kunne nyde denne intellektuelle Glæde, saa seer man let, hvad man kan vente sig af den formuende Classe, naar Følelse for Kunsten engang bliver udbredt. – Det maa ogsaa være selsomt for oplyste Reisende at see saa smuk en Hovedstad som denne, saa megen Smag i Klæder, Huusgeraad og Levemaade, saa megen Giestfrihed, Oplysning og Forædling i Omgang, og dog sielden støde paa andre Kunstarbeider end Familieportraiter og nogle maadelige Kobberstykker.«

I disse Forhold ser West da Begrundelsen for at aabne sin Samling for det almindelige Publikum, og han anser den for saa betydningsfuld, at den er berettiget til at forene sig

med Videnskaben og Kunstakademiet »til Smagens Udbredelse og Kunstflidens Ophjælpning«. Han nævner hvad der foruden det kongelige Kunstkammer findes af Malerisamlinger i Danmark og ønsker, at Regeringen vilde »forene paa et passende Sted de meest udsøgte Kunstarbeider, ordnede og forklarede saaledes, at Folket ved fri Adgang visse Dage om Ugen kunde danne sig, og Kunstnerne og andre Kunstens Dyrkere, endog Damer roligen studere, tegne og copiere visse Dage . . . .

Et lignende Forsøg i det Smaa har jeg som privat Mand efter eller snarere over mine Evner ovovet at gjøre. I halvandet Aar har nu denne Samling staaet aaben alle Dage til det Offentliges Undervisning, og været besøgt af nogle tusende Mennesker, Reisende og Indbyggere, af hvilke vel de fleste ved oftere at komme igien have beviist den Sætning, jeg ovenfor fremsatte, at Kunsten er fortryllende. Men mere øiensynlige Prøver paa Virkningen ere de mange Studier, jeg seer fra unge Artister, som dagligt arbeide her, saavel i Tegninger, som Copier i Olie . . .«¹⁴³

Kataloget blev udførligt anmeldt i »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger« af A. C. Gierlew, for hvem »Mindet om de mange lykkelige Timer, Konstens Nydelse havde skjenket ham udenfor sit Fædreland, forhøjede den Deeltagelse, hvormed han saa ofte besøgte denne for en Privatmand i Norden saa udmærket skjønne Samling.«¹⁴⁴ Han bifalder stort set Wests Betragtninger, ikke mindst Ønsket om et Kunstmuseum, og siger: »Det er ingen Skam, at Danmark ej har mange og vigtige Konstværker, men det er høist urigtigt, at de det besidder, ej benyttes. Med Længsel seer enhver dansk Patriot og Konstelsker et Museums Aabning i Møde, og er det der først, begynder vor landsfaderlige Regjering først at henvende sin velgjørende Opmærksomhed herpaa, vil det snart kunne forøges, maaskee selv ved frivillige Gaver, thi hvilken Dannemand og Konst-

elsker ville ej stræbe at bidrage til dette herlige og vigtige Instituts Fremme.«

Den landsfaderlige Regering havde imidlertid ingen Sans for Kunst, og det var nær ved, at det Ønske, hvormed Gierlew sluttede sin Recension, at »den skjønnne Samling stedse maatte finde sit Hjem i vort Fædreland«, ikke var blevet opfyldt.

Det er iøvrigt kun sparsomt, hvad der er bevaret om Wests Tilværelse i disse Aar, da han opholdt sig i Danmark. Brevskrivningen blev naturligvis nu i vid Udstrækning erstattet af personligt Samvær, men enkelte Breve er dog bevaret. Blandt disse er et udateret til Gehejmearkivaren Grimmer Jonsson Thorkelin, der har vist Wests Samling sin Interesse:

Jeg takker Deres Velbrhd for Deres milde Dom om mine Opofrelser, som jeg visselig tør saa meget mere tilregne mig, som det er sikkert, at de nægte mig mange af de Bequemmeligheder, mit nedbrudte Helbred trænger til, og, som det er vist, at de Uroligheder jeg har havt for at see dette alt bragt til sin Bestemmelse, og de søvnløse Nætter, som mange Gange fulgte paa et betydeligt Kjøb, at jeg ved denne Manie og et tilstødende Uheld skulde engang ansee mig liig Spilleren, der belees naar han har tabt alt, ikke have kostet mine Nerver lidt. – Jeg har endnu to kostbare Stykker liggende i Antwerpen af Mangel paa Skibsleilighed directe hid, men dersom De om nogle Dage skulde høre, at jeg i Fællesskab med en anden vover at købe en deelvis bekiendt Samling blot for at forøge min med 5 eller 6, saa skriv det endnu paa denne Enthusiasmens Regning, der ikke taaler Grændser.

For Deres Parmegianini takker jeg, og udbeder mig snart at see Dem hos mig igien, da jeg skal omstændeligere forelæse Dem hvad der meest kan interessere Dem i Samlingen.«¹⁴⁵

Brevet maa efter sit Indhold være fra Tiden snart efter Wests Hjemkomst i 1805, idet Samlingen, han vil købe, uden Tvivl er den ovenfor nævnte, som han sammen med General Walterstorff købte af Emanuel Rasmus Grove.

Under de urolige Forhold i Kjøbenhavn i Efteraaret 1807 opholdt West sig paa Fyen, hvor et Par korte Breve til Johan Bülow vidner om, at han der dels har studeret Winckelmann, dels har hengivet sig til Selskabslivets Glæder. I November 1807 vender han tilbage til Kjøbenhavn og foreslaar i en sidste Hilsen den 13. November Bülow at gøre »et Spring til Kbhvn, for at see Virkningen af den store Scene, inden man for meget forandrer den. Jeg faar da Leilighed at præsentere Dem min Maitresse, og jeg haaber De vil finde hende aimable skiønt hun ikke kan vise Dem en Ger-Douws Finhed eller en Raph Mengs's henvlydende Contourer. —«

Overordentlig karakteristisk for West baade som Kunstelsker og Bonvivant er en fransk Skrivelse, han kort efter sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn den 1. December sendte en anden af sine Venner, Grev Jørgen Scheel:¹⁴⁶

»Mon cher Comte! Je suis d'autant plus charmé de l'honneur de votre lettre du 16 passé que cela me fournit l'occasion la plus désirée de me venger sur votre opiniâtreté a Odense de me refuser l'amitié de manger une Valdsneppe & de donner soujonade a une bouteille de vin de Madeira avec moi dans cette petite retraite, ou je voyai peu de personnes hors les Winkelmann, Hancarville, Hamilton & Heyne, car pour le Caylus je me suis reservé sa conversation pour mon retour ici. — Enfin me voici comme a l'ordinaire dans ma robe de chambre de flanelle devant toutes les beautés de ma maitresse, qui repand ses graces dans toutes mes chambres comme si elle n'eut jamais assisté a cette fête fatiguanse, que nous ont donné nos amis les Anglais. — Dans ce rapport là j'ai été plus heureux que le roi. —

Si Vous possedés mon catalogue raisonné, Vous trouverés dans la preface que je parle d'un tableau par le vieux Hackert qui vivait 1636 dans le musée du roi comme un chef d'œuvre unique, ce n'était pas un paysage mais une vaste campagne, ou le soleil donna à travers le bois, ou l'œil se promena dans le lointain couvert des vapeurs, enfin ou l'on se trouvait dans la nature comme ches Claude de Lorraine, cette perle de la galerie du roi fut pretée par Mr Hauch

au Comte de Reventlou pour être copiée par sa fille et se trouva malheureusement a Charlottenlund, ou les voleurs anglais ont enlevé tout consequement original & copie. – Hauch était au desespoir quand je lui ai compté ce malheur, dont il n'avait pas encore connaissance, croyant que cela se trouvait en ville, mais c'est Louis Reventlou qui nous a constaté le fait.¹⁴⁷ A propos je crois de Vous avoir montré à Odense ce bel ouvrage de vases etrusques, grecs & romains de Hamilton 4 Vols in folio – Le possesseur M. de Bülow a Sanderumgaard qui l'avait acheté a la vente de Thot a la raison 125 écus, m'en a fait cadeau avant mon depart; c'était D'être très aimable, n'est ce pas? – Aussi notre ami Walterstorff a replacé tous ces tableaux se donnant tout a fait à l'étude de beaux arts dans sa retraite, dont je lui fournis les meilleurs ouvrages. – Il est d'abord visité par tout le monde meme par ceux qui sont autour du prince; aussi les soirs les dames viennent faire le Boston de sorte qu'il est parfaitement bien hors la monotonie de son local.

Il était aussi très satisfait des questions faites dans la commission & de la manière, dont il fut traité. On va a present faire des questions qui seront repondues par écrit, ce qui donnera un retard a la decision.

Voici mon cher comte les nouvelles les plus essentielles, que je puisse Vous communiquer de notre ami. – Louis Reventlou s'attend d'être employé dans la cavallerie en Fionie, je crois sous le caractere de Ritmester. –

Au reste je sais peu ce qui se passe dans le grand monde me tenant loin de la cour ou je n'ai rien a faire, grace a Dieu. – . . . »

Ganske vist havde Kongen den 26. Juni 1807 af Fonden ad usus publicos bevilget West en aarlig Understøttelse af 800 Rigsdaler aarligt fra 1. Juli 1805 at regne »i Betragtning af den Anvendelse til Kunstmags Udbredelse i Fædrenelandet, som han hidtil har gjort til det Offentliges Nytte af sin Malerie-Samling«,¹⁴⁸ men det var ikke tilstrækkeligt til, at han kunde vedblive at eje Samlingen, men maatte tænke paa at afhænde den. Naar West i sit Brev til Grev Scheel siger, at han holder sig paa Afstand fra Hoffet, menes hermed utvivlsomt Kronprins Frederik, der i det hele ikke var interesseret i Kunst og heller ikke havde vist Wests Samling nogen Interesse. Dette Forhold har uden Tvivl været Grun-

den til, at West i Maj 1808 overvejede at afhænde hele Samlingen til den russiske Kejser, Alexander I, som interesserede sig for Malerkunst, for 900.000 Rigsdaler.¹⁴⁹ Men dette maa være kommet Frederik VI for Øre, antagelig gennem Prins Christian; det affødte fra Maj 1808 Forhandlinger med Kongen, der den 18. Juli samme Aar resulterede i følgende Tilbud:¹⁵⁰

Allern: Konge

Lykkelige Omstændigheder vilde, at i det Øieblik jeg stod i Begreb at tilbyde Ruslands Keiser min Malerie-Samling, efterat Copie af min Skrivelse til Keiseren allerede var afgaaet til den danske Minister Hr Kammerherre Blome med Commandeur Berger, behagede det Deres Mayt. allernaadigst at tage Samlingen i Øiesyn, og yttre den Villie, at den ikke burde gaae ud af Landet. Jeg adlød, og tilstillede Deres Mayestæt næste Dag mit Tilbud af Samlingen til Keiseren for en Priis af 100000 Rd DC tilligemed en Estimation over hvert Numer af Catalogen til Beløb af 18110 Louisd'or eller 108660 Rd DC samt et Udtog af Catalogen paa Fransk i Manuscript.

Deres Mayt. yttrede siden, at denne Priis var for høi. Under 13de Junii vovede jeg at tilskrive Deres Mayestæt, at det smertede mig, om min Konge skulde troe om mig, at jeg var i Stand til at compromitere min Underskrift eller de Mænd, som skulde understøtte mit Tilbud til Keiseren ved et falsk Angivende, og at jeg derfor ønskede at forelægge Deres Mayst. Beviser for min Estimations Billighed, som, idet de overtødede Deres Mayestæt, at Estimationen var kun $\frac{1}{3}$ eller det halve af de sidste Auctionspriser i London, Paris, Amsterdam, skulde tillige give mig tilbage min Konges Tillid –

Braamcaneps Cabinet i Amsterdam solgt 1771, bestaaende af 300 No, hvoriblant mange maadelige, beløb sig til 252833 Gylden – Gildemeesters af omtrent lige Størrelse, men langt flere maadelige Arbeider, og slet ingen italienske Mestere, beløb sig til 167140 Gylden. Poullains Cabinet solgt i Paris 1780, bestaaende blot af 90 Malerier og 30 Haandtegninger, neppe indeholdende meer end et Dusin valgte Stykker og kun et Par italienske Mestere, beløb sig til 175150 francs. Det hele Cabinet, stukket i Kobber, findes i min Samling.

Men disse Salg ere for mange Aar siden, og til disse Summer maae

Gerard ter Borch: Mandsportræt. I Statens Museum for Kunst.

endnu lægges omtrent 20 pC Auctions Omkostninger m:v: som falde Kjøberen til Last, dernæst 2 pC Udklarering, 3 pC Søde Assurance, Emballage, Fragt &c &c &c, inden de kommer her tilstede. De nærværende Tider vise andre Priser – Af Marquis af Landstowns Auction for 2 Aar siden i London anføres 15 Malerier som de fornemmeste, af hvilke vare endog 4 moderne, og end ikke eet italiensk Stykke, og dog løb disse 15 Stykker af 3de eller 4de Rang til 5158 Guineer. – Rembrandts femme adultère blev i Fior købt ved offentlig Auction af Sir Francis Baring for 5400 Guineer. Kammerjunkeren Hennings vil kunne bevidne dette. – Min St Francisus af Rembrandt er af samme Qvalité som hiint og hans Lærlings Gerard

Gerard ter Borch: Kvindeportræt. I Statens Museum for Kunst.

Douws Efterligning af denne Rembrandts St Franciscus gik ved Poullets Auction i Paris 1804 i 42000 francs.¹⁵¹

Min Samling derimod er et Heelt, et Valg af de bedste Mestere af de tre Hovedskoler, den hollandske, flamske og italienske, omtrent $\frac{1}{3}$ af hver, og af denne udmærker især Samlingen sig ved at indeholde næsten complet den meest lærerige Skole, den lombardiske, saa at jeg vover at fastsætte, at herfra giennem hele Holland og Nederlandene lige indtil Paris gives ikke saa complet en Malerie-Samling som min, heller ikke nogen oplyst ved saa udførlig en Catalog. –

Men for at blive min Grundsætning mit Fædrenelands Vel tro,

saa tilbød jeg, at saafremt Samlingen maatte blive det Offentlige til Nytte, vilde jeg sælge den til Deres Mayst for hvad den staaer mig selv i, som er cirka 50000 Rd og for det andet Halve forventede jeg mig, som den eneste Benefice, simple 4 p Cto Renter eller aarlig 2000 dr paa min Søns Liv, hvoraf det Halve eller 1000 dr tilfaldt mig, om han skulde mod Naturens Orden døe før jeg. Han er 15 Aar gammel i Septbr Maaned, gaaer ved Krykke, har stedse en aaben Fontenelle paa Grund af Scrophyla eller indvortes Sygdom. –

Samlingen er fra Begyndelsen af assureret i Brand-Cassen for 37000 Rd, som har kostet mig aarlig c 200 dr, og er atter fornyet fra 1ste dennes. –

Overbeviist, allern: Konge, at fordi jeg er den første, der har har vovet min hele Velfærd for at aabne en mere almindelig Følelse for Kunstfliden i Danmark, det derfor ikke udkrævedes, at jeg skulde opofre den ganske, haaber jeg, at Deres Mayst allernaadigst anseer mig for endnu at bringe mit Fædreneland et Offer, i det jeg allerunderdanigst tilbyder hele Samlingen bestaaende af 168 Malerier, og dernæst hvad som ikke var tilbudet Keiser Alexander, de Haandtegninger, Bronzer, Capitol Venus i Gyps, de trykte Værker og stukne Gallerier, hvilke sidste beløbe sig omtrent til 1000 Rd, som findes anførte i Slutningen af Catalogen, men som slet ikke ere indbefattede i Estimationen, kort det Hele, paa nysnævnte Vilkaar, forvisset at Fremtiden og upartiske Sagkyndige skal vise, at denne Samling er fundet for den Priis; og beder jeg om Tilladelse at føie til, at om det ikke skulde være Deres Mayst beleiligt at udbetale den hele Capital i nærværende Øieblik, er jeg tilfreds, naar jeg faaer udbetalt blot 10000 Rd til at arrangere mine Affairer, og for det Øvrige udstædes transportable Stats Fonds af 1-2-3 til 4000 drs Størrelse med 4 pC Renter fra 1ste Julii d:A: i Slesvig Holsteensk Courant, saaledes og om muligt Renten af det andet Halve eller aarlig 2000 dr. –

Skulde det mit allerunderdanigste Tilbud endnu ikke anstaae Deres Mayst, saa haaber jeg, det ikke optages mig ugunstigst, at jeg afhænder Samlingen udenlands, og at jeg til den Ende udbeder mig allerunderdanigst tilbage min franske Oversættelse i Manuscript af Catalogen –«.

Til en Kopi af denne Henvendelse til Frederik VI, som West i Efteraaret 1808 sendte Rasmus Nyerup,¹⁵² føjede han føl-

gende korte Beretning om sit Mellemværende med Kongen: »Da Ovenstaaende, efter mange mundtlige Negotiationer fra May Maaned af, blev efter Kongens Befaling af mig skriftlig indsendt, svarede Hans Mayestæt mig mundtlig i Aug., at der vare jo saa mange i denne Tiid, som bidrog til det Offentlige; hvorved jeg anmærkede, at min hele Formue havde hidtil staaet det Offentlige til Tieneste, og endelig sagde han bestemt, at han ikke vilde give mig mere for Samlingen, end 2000 Rdr. saalænge jeg levede, og min Søn 1000 dr efter min Død, hvilket jeg svarede, jeg som Værge for min Søn ikke kunde modtage. – Og saaledes blev Negotiationen afbrudt, og jeg udbad mig mit franske Manuscript tilbage som bestemt til at fremsendes. – Det kan De gierne faae, sagde han, naar det saa skal være. De kan faae det strax. – Jeg gik. –

Næste Dag anmodede jeg skriftlig Gen. Adj. Bülow om samme – men jeg fik det aldrig.«

Sagen synes herefter i de følgende Maaneder at være gaaet i Staa, indtil Prins Christian Frederik i sin Egenskab af Kunstakademiets Præsæs i Januar 1809 i en Indberetning til Kongen giver Wests Samling en rosende Omtale.¹⁵³ Prinsen har forud for denne Indberetning drøftet Sagen med det danske Kancellis Præsident, C. J. Kaas, der herom i en Skrivelse til Prinsen den 14. Januar 1809 udtaler:

». . . jeg har ved nærmere Eftertanke fundet, at Deres Højheds yttrede Beslutning at nævne Consul West, er saare heldig og kunde mueligen om Hans Majestæt ville allernaadigst tage Hensyn dertil, blive af særdeles gode og vigtige Følger for Konstens og Smagens Udbredelse i mit Fødeland. West er, om jeg ikke tager meget fejl, noget forfængelig, han besidder en Skat af megen Værd, det kan ikke være ligegyldigt for Kongen og Nationen, om den forbliver i Landet eller udgaar – tvertimod ville dens Bortførelse, som strax bekjændtgøres over hele Europa give et ufordeelagtigt Begreb om Danskes Følelse for Konst – det kan ikke nægtes, at West allerede har gavnet meget Konsten og unge Kunstnere, baade ved sine Ind-

sigter, ved den frie og aabne Adgang han tilstæder alle til Sit Cabinet, som og ved den interessante Beskrivelse han derom har forfattet, en Bog som altid maae have og vinde Værd for enhver Konstner og Konstelsker; jeg har hørt at han paa denne Tiid, ved den herværende Russiske Kammerherre Alopeus¹⁵⁴ skal staae i Underhandling med Kejseren af Rusland om Sit Cabinet, kunde han nu ved en eller anden Udmærkelse af Hans Majestæt, ikke aleene bringes fra dette Forsæt, men tillige bringes til paa billige Vilkaar at overdrage Hans Majestæt Sit Cabinet, saa var dermed efter min ringe Formeening meget vundet – hvilket alt jeg saaledes underdanigst indstiller til Deres Højheds nærmere bevaagne Omdømme.«¹⁵⁵

Denne kloge Henvendelse har uden Tvivl været i høj Grad medvirkende til, at West paa Kongens Fødselsdag den 28. Januar 1809 blev Ridder af Dannebrog, og Prins Christian Frederik tog sig i de følgende Maaneder varmt af hans Sag. Der førtes mundtlige Forhandlinger om en Modificering af Wests Krav, som af Prinsen blev forelagt Kongen. I Begyndelsen af Marts var Sagen saa vidt, at Prinsen kunde gøre West et endeligt Forslag, som blev modtaget af West i en Skrivelse af 10. Marts 1809 med følgende Ord:

»Jeg beder Deres Kongelige Høihed at modtage min underdanigste Tak for Deres naadige Skrivelse og for den Deel, De har værdiget at tage i mit Vel forenet med Kunstens, hvis Beskytter De blev. –

I Sandhed føler jeg mig saa igiennemtrængt af den glade Tanke, at mine Medborgere skulle endog efter min Død høste Frugten af mit Arbeide at ingen fremmed Betragtning kunde fordrive disse Følelser. –

Jeg modtager altsaa Deres Høiheds egen giorte Forslag, neml: at 10000 Rdl: blive mig udbetalt og at jeg for 30000 Sl Holsteensk Kourant faaer transportable Stats Fonds, samt 2000 Rd DC Vartpenge og 1000 Rd til min Søn aarlig efter min Død – kort ganske i Overensstemmelse med Deres Kl Høiheds Forslag til Hs Majestæt Kongen – I Øvrigt vilde det glæde mig, om det endnu blev mueligt inden vor allernaadigste Konges Afreise at see Sagen bragt til Visshed, da der forinden Hans Majestæts Tilbagekomst torde indløbe Hindringer. –

Jeg beder [om] Tilladelse at faae Audiens hos Deres Høihed i Aften eller i Morgen for at bevidne Dem

min
underdanigste Taknemmelighed.«¹⁵⁶

Samme Dag sendte Prinsen sin Indstilling om Købet paa de nævnte Betingelser og føjede hertil: »Jeg tager ikke i Betænkning at foredrage dette Anliggende for Deres Majestæt i det Haab, at dette modererede Tilbud kunde finde Deres Majestæts Bifald og gjøre det mueligt at sikre Staten, til Gavn for Konsterne, en Samling af mange udmærkede Malerier der som jeg ønsker, vil kunde blive mange af vorre unge Kunstnere til Mønster, ved at uddanne sig i deres Fag. Jeg forventer Deres Majestæts nærmere Befalinger.«

Den 4. April bifaldt Kongen Købet, og Dagen efter kunde Prins Christian Frederik meddele West Sagens lykkelige Udfald:

»Hr. Consul og Ridder West! Jeg forbigaaer ikke at meddele Dem Copien af Hs. Majestæts mig igaar tilkomne Resolution angaaende Deres Malerie-Samlings Kiøb. Jeg kan ikke forekomme, at jo Kunstkammerforvalteren modtager Samlingen for at indføre den som Kongens Ejendom, men Hs. Majestæt har lovet mig, at den fremdeles skal vedblive at være til offentlig Brug og Gavn. Kongens Svar til mig ved den Lejlighed var: »Ja det skal min heele Samling være«. Emplacementet forbyder det ved Billed Galeriet; denne Samling maae nu i Mangel af bedre Plads blive, hvor den er, og skal jeg i den Henseende fornye Leje Contracten paa et halv Aar. I bemeldte Kiøbe Contract kan vel ikke den aarlige Forøgelse af Vartpengene eller Pensionen til Deres Søn berøres, men samme er sikret Dem ved Resolutionen.

Velvilligst
Christian Friderich.««

Allerede inden Købet var afgjort maa det have været kendt i Kunstnerkredse, at det var forestaaende. Allerede den 17. Marts ansøgte saaledes Portrætmaleren Hans Hansen, hvis økonomiske Forhold ikke var gode, om Ansættelse i Til-

knytning til Wests Samling udfra den Forudsætning, at det var Majestæten »Allernaadigste Villie, at der ved denne Samling blev ansadt en kunstkyndig Mand, som deels skulle være ansvarlig til Samlingens Conservation, deels vejlede de deri studerende unge Kunstnere, til Fremgang i Kunsten.« Hans Hansen ansøgte paa Foranledning af Prins Christian Frederik og anførte, at Kunstakademiet ikke med Grund kunde erklære ham uduelig til dette Embede, men han blev ikke bønhørt. Imidlertid har noget saadant været paa Tale Prinsen og West imellem, idet West den 29. Marts sendte Prinsen »et kort Udkast til Instruxion for Concierge og Conservateur ved Samlingen.« Dette affødte atter en Henvendelse fra Prinsen til Overhofmarchal A. W. Hauch den 21. Maj 1809, hvori det hedder: »Ved efter Løfte at oversende Hr Ober H Marchallen Consul og Ridder Wests Materialier til en Instruxion for en Concierge eller Bevogter ved Hs Majestæts Malerisamling saavel som for en Conservateur ved samme, veed jeg intet for Øieblikket at bemærke uden at den allerede antagne Concierge efter nærværende Indretning gandske maae staa under Kunstammerforvalteren og at denne saavidt som hans øvrige Forretninger tillade det maae besørge hvad der kunde paalægges Conservateuren. Jeg er overtydet om det gavnlige i at faa en Kunstner ansat til Conservateur ved de til offentlig Brug aabnede Kongelige Malerie Galerier, men naar først denne Post[sl] Besættelse er aproberet og et dueligt og af Academiet anbefalet Subject dertil er funden vil man letteligen bestemme hans Forretninger og Virkekreds.

Hovedsagen er i mine Øjne altid, at denne før omtalte Deel af den Kongelige Samling og saafremt Omstændighederne tillade det heele Kongens Malerie Samling bliver aabnet for Publikum og fornemmeligen til Gavn for Kunstnerne, at disse gives Lejlighed og om mueligt Anviisning til at copiere samt at Kunstammerforvalteren saalænge ingen Conserva-

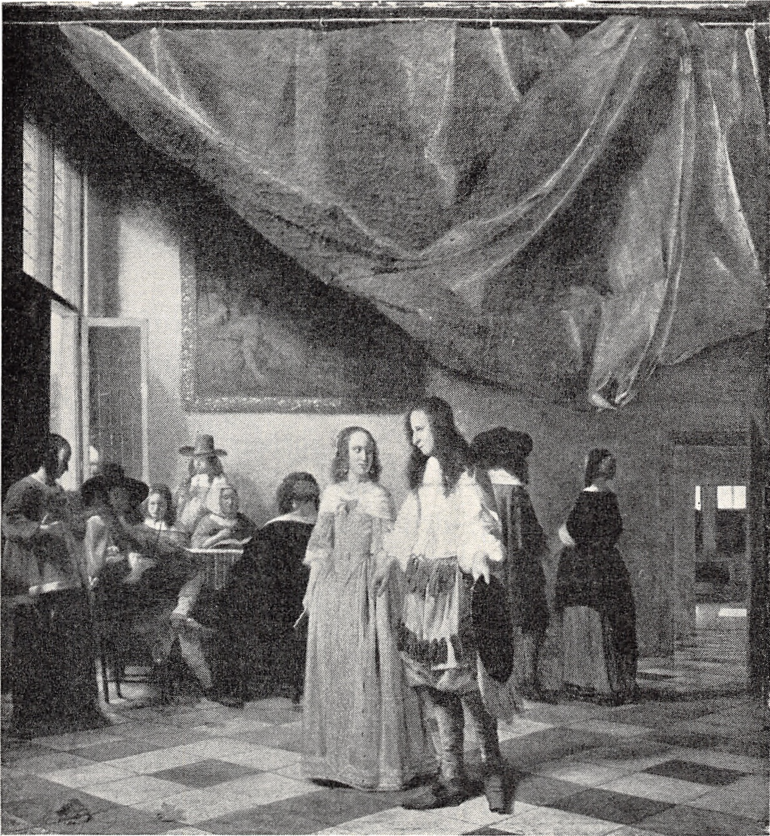
Jan Victors: Dameportræt. I Statens Museum for Kunst.

teur er antaget har det Tilsyn med de unge Kunstnere at de ikke bedærve noget i Samlingen. For at holde bedre Orden i saa Henseende troer jeg det gavnligt at der blev holdt en Protocol over de i Samlingen saaledes arbejdende Kunstnere samt over de Malerier de copiere.«¹⁵⁷

Hermed var Wests Samling da blevet en Del af den kongelige Malerisamling, og den blev efter alt at dømme i de kommende Aar set og benyttet paa de forskellige Maa-der, baade West og hans kongelige Velyndere havde øn-

sket. Unge Kunstnere kopierede, saaledes f. Eks. den unge C. A. Jensen,¹⁵⁸ og det kunstinteresserede Publikum kunde se den let tilgængelige Samling. Til de ovenfor omtalte Besøg, som Familierne Ørsted og Oehlenschläger i For-
 cning med A. C. Gierlew aflagde i Samlingen, kan føjes flere ogsaa fra den Periode, da Samlingen vel var kongelig, men endnu stadig havde til Huse i Frederiksholms Kanal, inden den endelig i 1827 var sammensmeltet med de øvrige kongelige Samlinger og anbragt paa det da nye Christians-
 borg.¹⁵⁹ H. N. Clausen fortæller i sine Erindringer om den vanskeligt tilgængelige Malerisamling i Kunstammeret og tilføjer: »En Consul West havde i nogle Aar en Samling Malerier, som senere blev kjøbt til den kongelige Samling, udstillet for Offentligheden paa Hjørnet af Frederiksholms Kanal og Ny Vestergade. Den blev sparsomt besøgt; men min Fader havde tit Glæde af at føre sin Ungdom derhen.«¹⁶⁰ N. L. Høyen, hvis Vanskeligheder med at faa Kunstammeret at se, er nævnt, havde ogsaa Fordel af Wests Samling. J. L. Ussing, der fejlagtigt anfører, at Wests Samling først efter hans Død i 1811 var købt af Kongen og aabent for Publikum, tilføjer: »Her blev Niels Høyen snart ligesom hjemme, og han fik tidt Nogle af sine Kamerater med sig. En Gang havde han med et Par af disse moret sig der en Times Tid. Da saa Samlingen blev lukket, gik de over paa den anden Side af Kanalen for at se Hestene i Kongens Stalde, og de kom snart i en livlig Ordstrid om, hvad der var mest værd, enten Hestene eller Malerierne. At Høyen holdt paa det sidste, behøver næppe at siges.«¹⁶¹ Ussing fremhæver i denne Forbindelse ligesom Fruerne Ørsted og Oehlenschläger Rubens' Portræt af Abbed Yrselius og tilføjer: »Han gik under Navnet v. der Stern, indtil Høyen opdagede, hvem det var.«¹⁶²

Ogsaa Thomas Overskou høstede Berigelse her. Han studerede Kunst og Kunsthistorie sammen med Portræt-

Pieter de Hooch: Menuetten. I Statens Museum for Kunst.

maleren C. F. Christensen; de saa sammen Malerisamlingerne, »af hvilke,« siger Overskou, »især Wests blev mig meget undervisende, da jeg fra den, ved hyppige Besøg og veiledet af Fiorillos »Geschichte der zeichnenden Künste« kom til Forestilling om de forskjellige Skoler og deres Ejendommeligheder i Opfatning og Teknik«. ¹⁶³

Blandt de seneste Omtaler af Samlingen som Wests Samling er sikkert Ole Devegges i et Brev til Landskabsmaleren I. C. Dahl i Dresden fra Tiden omkring Nytaar 1819. Devegge glæder sig over af et Brev fra Dahl at faa

bekræftet, hvad han »saa hemmelig længe har troet om Hovedstykkerne i vore Maleri Samlinger, at de ej just ikke ganske fordunkles endog af Mesterværkerne i de store Samlinger. Rubens Prælat, Landskabet af v. der Hagen, Magdalena i Skabet. Rembrands bedende Eremit og Schidones lille Pige med Abcen og Diana i den forrige Westiske Samling.« I. C. Dahl havde iøvrigt selv kopieret i Wests Samling allerede før 1813.¹⁶⁴

Endelig fortæller ogsaa Flensborgeren, Professor Christian Paulsen om Besøg i Samlingen. Han anfører i sin Dagbog for den 7. September 1820: »I Tirsdag besøgte jeg med den tjenstagtige Abrahams¹⁶⁵ den forhen Westske Malerisamling, hvilken, kjøbt af Kongen, er aldeles offentlig og tilgjængelig hver Dag; den indeholder flere udmærkede Stykker, og jeg agter at gaae endnu oftere derhen.« »Den paafølgende 13. September gik jeg,« fortæller Dagbogen, »endnu engang paa den Westiske, udmærket skjønne Malerisamling. Et Landskab af Lucatelli, et andet af Ruisdal, flere Stykker af Guido Reni, Carraci, Michel Angelo (Amerigi Caravaggio), Rubens, Teniers og af mange andre fortrinlige Mestere lode mig atter føle, som allerede saa ofte, Malerkonstens høie Værd.«¹⁶⁶

Naturligvis har den kyndige Eftertid i mangt og meget ændret Wests og hans Samtids Dom om hans Malerisamling, navnlig i Retning af at tilskrive Malerierne mindre berømte Kunstnere end dengang. Allerede i det ældste Katalog over det kongelige Billedgalleri paa Christiansborg af I. C. Spengler fra 1827, hvor de forskellige kongelige Samlinger var bragt sammen, skriver Spengler i sit Forord, at han har fulgt Wests »med ligesaa megen Smag som Belæsenhed skrevne Catalog,« men han tilføjer: »Enkelte Steder har jeg tilladt mig at yttre afvigende Mening, hvor jeg fandt det klart, at hin Forfatter havde feilet; flere Steder har jeg tvivlet, uden dog at tillade mig nogen Afvigelse fra

Peter Lely: Dameportræt. I Statens Museum for Kunst.

det, som ved det trykte Catalog var bleven bekendt og antaget.«¹⁶⁷

Gør man i vore Dage Regnskabet op, er det Wests nederlandske Malerier, der har staaet sig bedst. Af de 66 Billeder, der i Wests Katalog udgjorde, hvad han kaldte den hollandske Skole, findes i det sidste Katalog fra »Statens Museum for Kunst« fra 1946, 39 Billeder medtaget, og

blandt disse er de betydeligste vel de tre Portrætter af Gerard ter Borch, Jan Victors' Dameportræt og Pieter de Hoochs »Menuetten«. I Wests Samling var ogsaa et Genrebillede af Pieter van Slingeland, som dog ikke var i hans Katalog, da det var købt af Maleren J. H. Cabott efter 1807.¹⁶⁸

Af de 47 Malerier, der hos West var henført til den flamske Skole, er i Kunstmuseets sidste Katalog medtaget 16, heriblandt Samlingens værdifuldeste Billeder, Rubens' Portræt af Abbed Yrsselius samt de to Rubens-Skitser af Frants I og Johanne af Østrig. Af denne Gruppe kan ogsaa fremhæves Peter Lelys Dameportræt.¹⁶⁹

Af de 47 italienske Billeder i Wests Katalog er i Kunstmuseets sidste Katalog kun medtaget 5, deriblandt Tizians Mandspotræt, og »Forkyndelsen for Hyrderne« af Leandro Bassano, som West havde købt af Justitsraad Grove.¹⁷⁰ Af Wests 6 spanske og franske Billeder er ingen katalogiseret i vore Dage.

Er end Tallet af første Rangs Malernavne svundet ind i de halvandet Hundrede Aar, der er gaaet, siden West skabte sin Malerisamling, er de her anførte Billeder dog nok til at sikre hans Indsats en ikke blot kunst-, men ogsaa kulturhistorisk set varig Betydning i Danmark.

Den øjeblikkelige Virkning af Samlingens Afhændelse til Kongen i 1809 var, at West den 18. April, altsaa i umiddelbar Tilknytning til Samlingens Overgang til kongelig Ejendom, fik Bestalling som virkelig Etatsraad,¹⁷¹ og desuden blev han nu i Stand til igen at begive sig paa Rejse til Frankrig og Italien. Formaalet har nok i første Række været at forny og forøge Kendskabet til Europas Kunstsamlinger; men tydeligvis har West ogsaa været stærkt plaget af sit vaklende Helbred, blandt andet den Gigt, han havde paa draget sig i Vestindien. En Dagbog, der skyldes Frits Holm, en Søstersøn af West og Søn af Præsten Niels Holm i Sand-

ager – det var ham, der senere blev Poul Møllers Model til den krøllede Frits – beretter, at der i Juni 1809 gik det Rygte paa Fyen, at West skulde være død i Kiel.¹⁷² Det opklaredes dog hurtigt, at Rygtet ikke talte sandt, og hen paa Sommeren naaede West Paris, hvor han opholdt sig til Foraaet 1810.

Til Belysning af denne Periode findes foruden en Række Breve til Prins Christian Frederik¹⁷³ en Beretning »om Napoleons Hof i Vinteren 1810«, som West i Fortsættelse af sin vestindiske Rejseskildring i Foraaet 1810 sendte Rasmus Nyerup.¹⁷⁴ Da de nævnte Breve i 1939 blev fremdraget¹⁷⁵ for at belyse Wests Oplevelser ved det franske Hof, gjorde man ikke opmærksom paa den sideløbende Skildring, vi har i Beretningen til Nyerup. Og dog supplerer disse Beretninger hinanden, idet Beretningen til Nyerup næsten udelukkende drejer sig om det franske Hof og Wests Oplevelser der, medens Brevene giver en bredere Skildring, der ogsaa omfatter Wests borgerlige Forbindelser og hans kunstneriske Oplevelser. Iøvrigt er der en mærkbar Forskel netop i Omtalen af Kejserhoffet, idet West tager noget Hensyn til sin fyrstelige Korrespondent og dømmes skarpere i Beretningen til Nyerup. Selv om man maaske ikke fuldtud kan tiltræde Nyerups Karakteristik, naar han siger, at »neppe har nogen dansk Rejsende været begavet med saa *mangesidige* Talenter, eller været bedre end West skikket til at anstille de mest forskellige Iagttagelser i fremmede Lande«,¹⁷⁶ er der dog meget herom. Foruden sine selskabelige Talenter havde West under dette Pariserophold en stor Fordeel ved at være blevet Etatsraad, og han siger selv, at »uden en vis Rang kan Ambassadeuren ikke anbefale Overceremonimesteren sin Landsmand til Forestilling for Kejseren, og før denne er foregaaet, kan ingen vise sig til Hove; men vel, om han er præsenteret af sin Ambassadeur, til Ministrene og Rigets Ypperste, hvor han da gjerne med sin Præ-

sentant bliver inviteret til Taffels og de dermed forbundne Cirkler, fordi Præsentionen til Kejseren sættes forud at følge efter, saasnart Lejlighed gives.«

Det første Brev til Prins Christian Frederik, dateret den 22. September 1809 og et følgende af 19. Oktober, omhandler en af Wests vigtige Kommissioner for Prinsen, at skaffe den kongelige Malerisamling en nederlandsk Konservator.¹⁷⁷ Det drejede sig om »den bekjendte Restaurateur og Malerihandler« Peter Thys i Bryssel. Han forlangte imidlertid »fri Reise, Local, Ildebrand og Lys og 4000 hollandske Gylden for et Aar i Arbeide.« West havde straks ved sin Ankomst til Bryssel undersøgt Mulighederne herfor og havde den 17. September sendt Peter Thys' Betingelser til Kongen, men beklager i Skrivelsen den 19. Oktober endnu ikke at have modtaget Kongens Afgørelse og tilføjer: »Bestemmer Hs Majestæt sig ikke dertil, saa vil det gjøre mig ondt for Sagens Skyld, siden man ikke lettelig faaer denne Mands Lige i denne Kunst og i Kundskab om den nederlandske Skole, et Fag han nu har dyrket i 40 Aar; ogsaa er det alene under Krigens Omstændigheder, at han kunde overtale sig til at forlade sit Huus og Familie samt en Næringsvei, som har givet ham en anstændig Formue.«¹⁷⁸ Frederik VI fandt imidlertid i Betragtning af Landets økonomiske Tilstand Kravene for høje, og Sagen faldt.

Af Peter Thys købte West forøvrigt straks ved sin Ankomst et Par Malerier, hvoraf van der Neers Maaneskinsbillede senere indgik i den kongelige Malerisamling og den Dag i Dag hører til det bedste, West hjemførte.¹⁷⁹ Han siger selv herom: »Jeg kunde ikke modstaae Fristelsen at købe hos ham et udmærket Maaneskins-Stykke af van der Neer, saa sandt, saa piquant, at det reiser med mig og staaer i dette Øieblik for bestandig at skaffe mig Fornøielse.« Desuden erhvervede han »en stor Sieldenhed, en prægtig Etude af den store Paul Potter«, ¹⁸⁰ der forestillede et Oksehoved, og

Tizian: Mandspor­træt. I Statens Museum for Kunst.

han berømmer meget et stort Billede af Poussin, der fore­stillede Alexander den Store, og som Peter Thys havde bragt »i den skønneste Stand.«¹⁸¹

Af danske rejsende traf West i denne Periode at dømme efter hans Breve ikke mange i Paris, men han nævner dog Theatermaleren A. W. Wallich, som han betegner som »en meget oplyst og smagfuld Mand«, der ligesom West selv

holdt af at leve i »de første Cirkler«. Men selv om West satte Pris paa Wallichs personlige Egenskaber, kunde han »ligesaa lidet tilgive ham som saa mange andre bereiste Kunstnere, at de saa lidet eller næsten intet bekymre dem om Kunstens Historie, dens Fremgang og Aftagende og hver Skoles forskiellige Mesteres Maneer og Stil, thi det hører nødvendigviis til humaniora, saa at de ere Kiendere blot af Kunstens almindelige Grundsætninger, men ikke af de specielle; og sandelig her er Leilighed til det, om ellers nogensteds.«¹⁸² Et morsomt Vidnesbyrd om Temperamenternes Forskel er en Bemærkning i et Brev fra den fra Danmark landsforviste du Puy; han skriver i et Brev fra Paris den 25. Januar 1810 til sin Kone i Danmark, at han gerne vil træffe danske der og nævner Walterstorff og West som nærværende; »men,« skriver du Puy, »det er ikke Personer, der interesserer mig.«¹⁸³

Iøvrigt blev West selv af den danske Gesandt, Geheime-raad Dreyer, præsenteret for »Rigets Ypperste, Erkekantsleren Cambaceres og Erkeskatmesteren Le Brun«,¹⁸⁴ men han har aabenbart med sit svage Helbred maattet dølge svært for Stadsen, naar han halvt komisk klager til Prinsen: »Det er og umuligt at undgaae Forkiølse ved disse Præsentationer, hvor man ofte i Trækvind maa bie ½ Time, inden man kan komme til sin Vogn, og jeg arme Stakkel maa nu paa mine gamle Dage pynte mig med Haarpung, Points Manchettes og Hat med hvide Fiær, alt efter Etiquetten, da Gehd. Dreyer ikke vilde tillade mig qua Conseiller d'état at præsenteres i Consulat Uniformen, saa at jeg maatte følge Hoftonen, der kun lidet passer sig med den Cours, hvorefter jeg maatte kiøbe mine Reise-Omkostninger . . .«¹⁸⁵

Den 26. November fandt saa Præsentationen for Kejseren Sted, og West fortæller i sin Beretning til Nyerup om den storstilede Parade, ved hvilken det foregik, og hvor West ikke for al Pragten glemmer at fortælle, at han mødte

sine gamle Venner, den tyske Hertug af Arenberg og den franske Senator Daguesseau,¹⁸⁶ der havde været Gesandt i København, og i hvis Hus West da var kommet. »Vor Vahls Død var vor første Materie,« fortæller West, »siden spurgte han om Spengler, om Abildgaard, om alle Videnskabs og Kunsters Mænd; men især er han vor Professor Winsløw¹⁸⁷ saa ganske hengiven. Jeg maatte give ham og mange Omstaaende en nøiagtig Beskrivelse over Bombardementet og alle dets Ulykker, saa at jeg, inden jeg vidste af det, saae mig omringet af en Mængde anselige Tilhørere, der alle toge Deel i vor Skjebne, saa at hver gjorde sin Anmærkning eller sit Spørgsmaal.«

Wests Opfattelse af Kejserhoffet kulminerer i hans Ord om, at »han har vandret om mellem de mest glimrende Skikkelser af den mest fordærvede Verden,« og han fortsætter:

»Hvorfra da al denne Glands, denne Pragt, disse rige Dragter og kostbare Diademer og Halsbaand af svære Brillanter, af hvilke Fruens Paaklædning til een Aftens Forestilling koster Herren meer end hans lovlige Indkomster i et heelt Aar? Man spørge blot, hvor mange af dem, der vise sig ved Hoffet og i Cirklerne, have lovligen 100,000 Frankers aarlige Indkomst, og man taxere saa hans og hans Dames Paaklædning, og see om der er Forhold imellem begge. Og hvorfra da alle de Indkomster, som kræves til at vedligeholde saadan en Pragt, der er saameget mere nødvendig, som Kejseren vil saa have det, og bebrejder den Dame, der anden Gang lader sig see ved hans Hof i den samme Dragt, for Gjerrighed, for Karrighed? Disse Indkomster maae da komme enten af Gjeld eller Bestikkelser, ulovlige Næringsveje, og større Ulykke kan man ikke tænke sig i en Stat, især en saa udstrakt, end den, at Ret og Adgang, og Ære og Indflydelse kan kjøbes for Penge. Men Kejseren vil omgives af Glands og Pragt, og hans Villie kjender ingen Forskjel paa Midlerne, kun at det skeer. Og denne Overdaad, denne Pragtsyge, denne almindelige Ødelæggelse, udbreder sig til alle Stænder, til alle Klasser af Borgersamfundet og undergraver Staten. – Men ogsaa i det samme Øjeblik, da Hoffets Yppighed ved Ædelstenenes sammendyngede Glands blænder Alles Øjne, saa høres i liden Afstand derfra idel

Klager, Vee og Jammer for alle Næringsvejenes Tilstoppelse af Mangel paa Omsætning og Arbejdere, da disse allevegne drages hen til Bellonas Tjeneste; og saaledes paastaer man, at i dette Øjeblik ligge hver Nat i Paris 100,000 Mennesker i Halmen, uden at eie Dyne eller Stol; og jo meer man fjerner sig fra Paris, fornemmelig mod Sønden og mod Søhavnene, jo mere forøges Antallet af Armods og Elendigheds Offere, da Qvinder og Børn ere berøvede Mænd, Fædre og Brødre, saa væsentlige til deres Underhold og Forsvar.

Som den Sætning: berig dig i hvordan det end skeer, forøg din Magt med din Formue, er bleven det Mynster, hvorefter alle danne sig, saa er ogsaa Magtens Rædseler udbredte fra Middelpunktet til den yderste Rand af Kredsen; saaledes, at ligesom Alle, Store og Smaa, skjelve ligemeget for den Højstes Aasyn, og vige tilbage som slagne med Skræk, naar han nærmer sig, saa tiltager og hver af disse Store sig samme trykkende Anseelse, naar Touren kommer til dem, saa at Alt i alle Kroge og Kredse er kun Tyranni og Trældom.«¹⁸⁸

West udvikler videre, hvorledes Kejsereens Magt præger alt og øjner i alt, hvad han ser, »ikkun Bedrag og Forstillelse«. »Dog,« siger han, »der er Sandhed i noget – der er Sandhed i Armeernes Bevægelser; thi saa hurtigt fløj aldrig saa øvede Hære om paa Kloden.«¹⁸⁹

Som den prægtigste af sine Oplevelser ved Hoffet betegner West en Scene i den lovgivende Forsamling, hvor Kejsereen forkyndte mange Landes Skæbne. »Og jeg«, siger han, »som gruede for at høre Danmarks Dom og skjulede min Forlegenhed bag Prinds Kourakins svære Krop, jeg blev kold da han forbigik det i dybeste Taushed i det samme Øjeblik, da han kaldte Kongen af Sverrig viis.«¹⁹⁰

Omtrent de samme Anskuelser kommer til Orde i to Breve til Prins Christian Frederik fra Januar og Februar 1810.¹⁹¹ West beklager sig over, at hans Helbred kun sparsomt tillader ham at deltage i den straalende Selskabelighed, hvor han især har vundet Indpas hos Napoleons Søster,

Prinsesse Pauline Borghese og hendes Moder. Prinsessen inviterer ham sammen med sin specielle Yndling og Wests Ven General Walterstorff blandt andet for at se de mange Malerier hun »just havde modtaget fra Rom af det Borghesiske Galerie«. Paa samme Maade pralede Denon, Direktøren for Musée Napoleon overfor West af sine mange »Trophæer fra alle overvundne Lande«. I sit sidste Brev fra Paris, paabegyndt den 30. Januar, men først afsluttet den 7. Februar, fordi Wallich »ikke ønskede at besværes med forseglede Ting«, fortæller West beæret om den Naade, der ved et Selskab overgik ham, da Kejseren kastede sit Øje paa ham og spurgte: »Quel est votre nom«. »Jeg svarede ligesaa laconisk »West«, hedder det, »men da jeg bemærkede, at han var dermed endnu ikke tilfreds, føiede jeg til »conseiller d'état de Dannemarck« – »Ha ha, ha ha«, sagde han og gik; thi da den opvartende Kammerherre de la chambre udstæder ugentlig Invitationerne, saa veed man, at Listen er Majestæten forelagt. — Ellers spørger han ofte Damerne »qui etes vous« uden videre Høflighed. Det er ellers mærkeligt at see den strænge Soldat paa cengang saa selskabelig. Næsten hver Aften tager han Deel i Baller, Skuespil og Selskaber, og om Dagen gaer han in cognito omkring for at besee de store Arbeider, han lader udføre.«

Sidst paa Vinteren forlod West Paris med Rom som Maal. Baade fra hans Rejse og Italiensopholdet foreligger en Række Breve til Prins Christian Frederik, der ikke tidligere har været benyttet til Trods for, at de i mange Henseender er særdeles indholdsrige, og de indeholder vor væsentligste Viden om Wests Ophold i Italien, under hvilket hans for allehaande Oplevelser modtagelige Aand ikke fornægter sig trods stadig Kamp med Gigt og anden Sygdom. Det første af de bevarede Breve¹⁹² er skrevet paa Rejsen og dateret

»Turin 24de Marts 1810

Hvor gierne, Naadigste Herre, vilde jeg ikke endog midt paa min Reise give Dem nogen Erstatning for Deres gunstige Skrivelse af 25 Feb som traf mig i Lyon den 16de dennes, men hvorledes fyldestgøre Dem, eller holde Dem skadesløs for Postpengene, og hvorledes tilbageholde den Strøm af Tanker eller Følelser, som Deres hiertelige Skrivelse opfordrer mig til. – Men – De har vel læst Decretet om *prisonniers d'etat*. Troe mig, mange gamle Syndere have skielvet for en Lov, som nægter *audiatur & judicatur*, og ingen vil vel lettelig falde paa at synde, som har sund Forstand. – Maaskee endog de Første i Staten, som have voteret Kongens Død, have siden den Tiid havt mange søvnløse Nætter, og deres Skiebne er et Tæ[r]ningekast nu, da hele Systemet forandrer sig, og at (!) de gamle Familier igien drages i Spidsen, Montesquieu, Segur, Corsini og saa mange andre, som den dybeste Statsklogskab forener med Forbindelsen af Huset Lorraine, saa at Dronningen af Neapel, naar hun vender tilbage, kan række Haanden over til Sicilien, og sige til Dronningen, Commere, ma belle sœur, ta nièce, se porte bien à Paris & te Souhaite le bon jour. – Dog – der findes i Kbhvn en gammel Skoleven af mig, i hvis Hænder, da han er dansk Historiker, jeg har nedlagt adskillige af mine Antegnelser paa min Reise igiennem Livet, Professor Nyerup, vil De sende Bud til ham og bede ham laane Dem de Blade, der rimeligen ere ham tilhændekomne ved den reisende Præst,¹⁹³ saa skal De og min ædle Ove Malling alene være berettigede til at see mine Tanker; thi jeg agter ikke at gjøre Proselyter eller gjøre mine Ideer giældende da man hverken kan eller vil kiende dette her, uden at see det med egne Øjne, og være initierede som jeg og W i dette underfulde Værks Gang.¹⁹⁴ – Det burde vist nok have været fortsat, men det er høist ubehageligt bestandig at sidde paa en Tønde Krud med Lunten tændt ved Siden af sig. – Om Naboeriget kan jeg sige lidet, kun dette, at Pommeren blev naturligviis givet tilbage for at have Tommelfingeren paa Øiet. Ogsaa er det vist, at Grev von Essen¹⁹⁵ er en Mand, hvis rolige, mandige Adfærd indgyder Tillid, som neppe i nærværende Øieblik har giort nogen Ouverture til nogen videre Erobring; ogsaa hans Søn var et vakker ungt Menneske, men at Lagerbielke¹⁹⁶ jo er en fiin og snild Mand, der, naar han seer sin Leilighed, tør vove en Dyst, vil udtænke Planer, tvivler jeg ikke om. – Der var i Vinter ikke ringere end 14 Svenske ved Hoffet og alle Feter. Sandelig – de udmærkede sig ved

en Selvfølelse, ved en *bon ton*, ved en Mandighed, der ikke veeg for nogen og allermindst for Russer. – endog dertil gik deres Forædling, at de vare de første til at opføre Qvadriller paa Prinds Schwarzenbergs¹⁹⁷ og andres Baller, og Prinds August Arenberg fra Wien spurgde mig – Comment est ce qu'on donne comme ça dans le nord – pourquoi pas – var mit Svar – thi Christian Walterstorff dandsede med – men vel at forstaae, han har lært her, og de hos dem selv. – Ved Hoffet saae man dem bestandig i deres Garder Uniform, og jeg saae dem stedse næsten som Landsmænd. – Nei; vor unge Adel opdrages elendig, og *le bon ton* er giort landflygtig hos os – det v. s., jeg er fuldkommen tilfreds med hvad, der er hos os, men uden for os vil vi blive ansete som Bønder, thi jeg vil sige, ikke Forædlingen, men Forfinelsen, les convenances, Intriguen ere saa ganske forskiellige fra hvad, vi kiende hos os, at det bliver en Nødvendighed at gaae Skolen igiennem, for ikke at staae der, som fortabte Faar. – Det forstaaer sig, at man opofrer Characteren for disse Convenancer, og at den Frygt at opvække en ridicule, tilveiebringer Former, der efter Selskabets antagne Grundsætninger ere nødvendige, skiønt de i samme Øieblik udføres af Væsener, som maaskee ikke have andet end det samme usle *de hors*; men ogsaa dette er alt, hvad man kan vise i de store Cirkler; thi det Indere, Talentet, bliver der liden Leilighed til at udvikle. De mener, Naadigste Herre, at jeg umuligen kunde forlade Paris ved disse Festligheder – Jeg tilstaaer, at dersom jeg ikke havde henbragt 6 Maaneder der i en Fortsættelse af lige tomme Glæder, saa torde d[e] have fristet mig, men jeg har en Plan, og den tør jeg ikke fravige – Alle store Fester ligne hinanden ved den trættende Tomhed, og jeg lod efter mig Invitation til et stort Bal hos Grev Zetto, et andet hos ministre de l'interieur Montalivet foruden alt hvad Formælingen lover, uden at fortryde det. Den 10de reiste jeg fra Paris med Bestemmelse at henbringe tre eller fire Uger i det Sydlige af Frankrig, men paa den sidste Station til Lyon mødte jeg Storfyrstinden af Toscana med sin Suite, complimenterede hende i Vognen, og hilsede fra hendes Søster Prindsesse Borghese og hendes Moder – Hun tilbød mig strax et Par Linier til hendes Mand i Florents, som jeg frabad mig, opmuntrede mig til strax at gaae over Mont Cenis, medens Sneen endnu bar, sagde til sin lille Datter, donne donc ta petite main a M. W. a baisser, da jeg forærede hende en Æske tablettes rafraichisantes; fortalte mig, at hun uagtet hendes Frugtsommelighed havde staaet sig godt paa

denne besværlige Reise og saaledes henbragte $\frac{1}{4}$ Tiid i Samtale med hende. Jeg kom til Lyon, lod Montpellier, Nismes, Avignon, Marseille og Toulon efter mig og søgte Chambéry, gik det uveibare Savoyen igiennem og kom med Besværlighed til Foden af Mont Cenis, stedse ved privat Befordring, da alle Heste vare optagne til Suiten af 4 Hoffer beslægtede med den store Napoleon, hvilken jeg stedse maatte betale dobbelt. – Hver Dag 70 a 80 Heste requirerede, Veiene opkiørte, og evig Regn og sneetakte Alper gjorde disse 3 Dage fra Chambéry heel besværlige. Min Overfart af Bierget Cenis, som er en Dags Reise kostede mig 7 Louisd'or, men tre Mand til at holde paa Vognen, en Slæde bag efter at sætte Fadingen paa, om fornødent gjorde min Suite betydelig. Inden min Afreise fra Lanslebourg stod mit Thermometre paa 5° halvveis op, paa 2° og paa det Høieste, som er 6242 Fod over Havet paa Frysepunkten, men det var høist ubehageligt at svæve i den Tykning, indtil vi vare over Skyerne, da Solen oplivede, og blændede mig saaledes ved Sneen, at jeg ikke kan see hvad jeg skriver. Denne Reise er altid farlig og besværlig, men man hører dog aldrig nogen Ulykke afstedkommet. Nu sidder jeg i det smukke Turin siden igaar, og agter snart at lægge min Reise over Bologna og Florents til Rom. Jeg har i Dag seet det Indere af det prægtige gamle Slot høist prægtigt og smagfuldt for sin Tiid, endnu en stor Mængde Malerier, men de bedste gaaet til Paris. Prindsesse Borgheses Statue liggende nøgen paa en Chaiselongue af Canova havde hun paalagt mig at give hende mine Tanker om. – Jeg skal svare hende, hvad der er sandt, at dette Arbeide er skiønt, men at jeg hellere vil see Originalen. – Saa lange og lige Gader med Arcader paa begge Sider og et saadant Theater seer man ingensteds i Verden. – Jeg har ellers staaet mig vel paa min besværlige Reise, men i Dag har jeg lidt meget, og lider endnu som en Følge af den kolde og fugtige Luft. Min Ven W kan endnu ikke faae nok af disse Paris's Forlystelser, men jeg haaber, at min Afreise beforder ham og at vi igien mødes. – Det er mig kiert at MD morer sig selv og andre men jeg fordølgler ikke, at HD. den yngre har ikke skaanet ham, fordi han leger Acteur.¹⁹⁸ Har han yttret de samme Ideer i Departementets bureaux, eller det kommer for Herrens Ører, saa vil han snart blive afløst; thi han har aldeles ingen Vægt, og man læser neppe hans Depecher, rimeligen, fordi han er billig, retskaffen. Raad ham altsaa fra mere at agere; thi at formere Concert, er en ganske anden Sag. Hans Herre¹⁹⁹ har villet forsøge, om han var Sagen voxen,

og tog til sig en ung Actrice i tre Helligdage til Ende og Nætterne med, og det skal have lykkedes ham at depucettere hende, som blev betalt med 40/m eller 50/m frcs. Han har nu faaet Smag paa Forlystelser, og det tør gjøre en Forandring i Characteren. Ellers har hans Forrige udladt sig, at hun frygtede, at Forventningen ikke opfyldtes, og Sangerinden Garcini, som har havt den Ære for 10 a 12 Aar siden at kiende Krudtet siger qu'il est brave devant une armée, mais un pauvre Sire entre deux draps. Baron Dalberg, nu duc med 200.000 fr aarlig i appointment, har givet mig mange Breve til Italien, han introducerede mig til hans Oncle Prince primat, en Mand af megen Forstand, der strax morede mig med nogle nye botaniske Værker.²⁰⁰ Jeg spurgte denne, om han ikke kiendte Baggesen, og han tillod mig at bringe ham. Han viste Baggesen største Agt; jeg havde og den Fornøjelse at gjøre ham bekiendt med duc Dalberg, og Prinds Schwarzenberg. Havde jeg blevet længer i Paris, skulde jeg vel have skaffet ham andre behagelige Bekiendtskaber, thi det er paa Tiden for et saa fortrinligt Talent at see sig paa en vis og mere passende Bane.

Kort før min Afreise var Corps diplomatique og følgelig de Fremmede tilsagte til Cour hos Keiserinde Josephine. Hun viste en Rolighed og Godmodighed, som er hendes Character værdig. Ogsaa vare vi tilsagte i Søndags 14 Dage hos Keiseren, hvor Senat, corps legislatif og alle Ministre og Autoriteter vare i Rober og grand Costume for at lykønske Keiseren. – Han selv var à la Henry quatre, med Deamants Beltet over Skulderen, hvori hang Deamants Kaarden, som blant andre store Stene fører le regent. Ved Audientsen blev Grev Ranzau²⁰¹ præsenteret, men han sagde intet til ham; derimod sagde han i en spøgende Tone til Ghd Dreyer, som da hver Nærstaaende kunde høre, at vi maatte være dovne, siden vi endnu ikke have ført de Canoner, som han har givet os i Pommern, bort. – Derefter gik vi i Messire Suite af Hoffet, hvor der blev opført en smuk Musik. Nu skal jeg med Længsel see i Møde alle de Festligheder, som denne mærkelige Formæling vil befordre. Prinds Kourakin tog jeg Afsked med Aftenen før min Afreise. Han sad endnu i sin Lænestol efter at have udholdt 2 Maaneders hæftige Smerte af Podagra og brugt Poadiers udvortes Middel som blev mig fraaraadet af Prof. Hallé. De har ventelig, naadigste Herre, lagt Mærke til den Lovtale, som Senatet holdt det svenske Folk i sin Tale til Keiseren. Vel at forstaae, at saadanne Taler forelægges i Forveien. Jeg skiuler

heller ikke at man havde befalet at indrykke i journal de L'Empire et Udfald mod D. for sin hemmelige Handel med de E. og at det nu var for sildigt at man tog andre Mesurer. Men – efter at den var indført blev den taget tilbage. Nu maa jeg endelig forskaane Dem for videre Vidtløftighed, bedende alene at erindre mig til de Hrr Lisakewitz,²⁰² Didelot²⁰³ og Yoldi²⁰⁴ og anbefalende mig til Deres stedsevarende Gunst som Deres Højheds underdanigst

hengivne Tjener

West.

I Begyndelsen af April 1810 naaede West Florens. Han vilde selvsagt gerne have besøgt Baron Herman Schubart paa hans Landsted Montenero ved Livorno, men maatte nøjes med at sende Schubart et Brev den 5. April fra Florens, hvori det hedder:

»Uagtet at jeg ikke har den Ære at være kiendt af Deres Høivelbaarnhed, saa forsikkrede Deres bekiendte Patriotisme mig om en dansk Modtagelse, om jeg havde seet mig i Stand personlig at overlevere vedfølgende lille Erindring fra Biskop Münther Oelenschlägers Palnatoke.²⁰⁵ – Det vilde have været mig desuden saa meget mere belønnende, som jeg veed, at Deres Høivelbaarnhed lever saa ganske i, med og for Kunsten, at jeg torde have smigret mig med nogen Veiledning og maaskee endog Adgang til en eller anden vigtig Mand for Kunsten i Rom. – Her ankom jeg i Aftes Kl. 1, efter at have været bestandig paa Veien siden Kl 5 om Morgenen, da jeg forlod Bologna, med 4 Postheste og to Postilloner, alt meer end dobbelt betalt, og en Tryglen og Plagen, som jeg ikke har kiendt Mage til. Mit daarlige Helbred leed altsaa meget af en saa trættende Dag, og jeg agter nu at henbringe en Ugestid her, for at overskue nogle af de meest betydelige Samlinger, inden jeg tør tænke paa udsætte mig for denne besværlige Bergreise til Rom. –

Det var min fulde Bestemmelse at have giort en Excursion til Livorno, men da jeg hører, at De boer atter et Par Miil derfra, saa tabde jeg Modet, og greb til Pennen, som den der skulde retfærdiggjøre mig hos Dem, om jeg skulde udsætte dette forønskede Besøg til min Tilbagekomst fra Rom og Naples. – Jeg har imidlertid den Ære at vedlægge min Adresse paa den Vei, om Deres Høivelbaarnhed skulde bæare mig med et Par Linier.

Havde Storfyrstinden været her, havde jeg rimeligen opholdt mig noget længere i disse Egne, da jeg bringer hende Anbefalingsbrev fra hendes skønne Søster Prindsesse Pauline (Borghese) men som jeg havde den Lykke at møde Storfyrstinden paa hiin Side Toulon, saa paalagde hun mig at passere nogen Tiid her, naar hun var kommen tilbage. – Det er nu næsten et Aar siden jeg forlod Kiøbenhavn, for tredie Gang at forsøge forgieves i Aachens Bade Middel for mine uafsladelige Giktsmerter; efter nu at have deelt mig i meer end 6 Maaneder i Paris mellem de meest berømte Lægers Forskrifter og alle de Fêter og Forlystelser, som have været givne ved Hoffets og Rigets Første, fandt jeg det klogest at unddrage mig fra alle dem, som vil ledsage Formælingen, ikke alene fordi jeg har ikke Helbred til at udholde disse store Tomheder, men og fordi jeg tabte derved et Par Maaneder af den Tiid, jeg har bestemt til mine Reiser, thi med den Cours, hvorunder vort forarmede Fædreneland sukker giør[es] det Nødvendigt at sætte Grændser for sine Ønsker. Min gamle Ven og Reise Compagnon General Walterstorf med Søn Capt. W efterlod jeg der; jeg haaber, vi snart samles her i Italien; ogsaa Grev Rantzau Aschberg, Overpræsident i Kiel var der, men nys ankommen. – Endvidere skulde det være mig kiert at fornye Bekiendtskab med de Hrr Buchwald²⁰⁶ og Brokenhuus,²⁰⁷ begge kunde jeg bringe Familie Efterretninger –

Tilgiv Vidtløftigheden af mine ulæselige Bogstaver; thi jeg kan neppe selv see hvad jeg skriver, og tillad mig at ansee mig som
Deres Høivelbaarenheds

ærbødigste

West.²⁰⁸

West besøgte alligevel kort Tid efter Schubart paa Montenero. Det ses af et Brev, West straks efter sin Ankomst til Rom den 23. April 1810 sendte Legationssekretæren Alexander Guillaumo i Paris.²⁰⁹ Guillaumo, en Søn af Gehejmeraad Drejer, var kendt for sin Hjælpsomhed mod de danske Pariserfarere, og Brevet fra West, dateret den 25. April, er da ogsaa præget af Taknemmelighed for den Venlighed, Guillaumo har vist ham i Paris. Brevet er skrevet paa Engelsk og beretter udførligt om Wests mange Rejsesværligheder og hans Ophold i Florens. Om hans Ankomst til Rom hed-

der det: »I made my entery in this wonderful place the 23^r towards evening, I say entery not with respect to my humble person but to that solemn aw, with which the grandeur of that magnificent dome & these egyptian obelisk struck me.« Af størst Interesse er Wests Ord om Schubart og om Thorwaldsen, som han straks maa have opsøgt ved sin Ankomst til Rom: »Mr. Schubart has given me letters to the most famous artists & conaisseurs in every town. He is esteemed by every body for the nobleness of his mind and his great interest for all what relates to *les beaux arts*. Lieutenant Munch²¹⁰ lives with him, and the Danish artists in Italy do always find an azylum on his Montenero – he has a little theatre in his house – he has adopted a son of the famous Danish antiquarian Zoega, who died in Rome.²¹¹ Our celebrated sculptor Chevalier Thorwaldsen is highly considered here for his superior talent, and does not deserve it less for his modesty and amability. — He has lately finished a statue for the king of Bavaria, likewise a basrelief for Russia; his office is full of noble works, amongst which a Jason for Hope in Amsterdam for which he was paid 7000 Dollars, a bust & a statue for Schubart, dito for Adam Moltke,²¹² these works remaining for want of navigation. — A Danish painter Lund²¹³ has likewise in hands for Schubart a grand tableau, which is the work of two years – The rest of the Danish gentlemen I have not seen yet.« I en Efterskrift beretter West om at han trods Svagelighed straks har set Cavaliere Rossi's Samling²¹⁴ af »etruskiske Urner« og andre Antikviteter, og hvorledes han under Vejledning af Arkitekten Antonini²¹⁵ har gennemvandret Roms Ruiner. Han haaber nu, at Klimact skal tillade ham at være mere aktiv end i Paris, har faaet sig en behagelig Bolig med sin Tjener – hans Tilbøjelighed for udsøgte Retter og Vine fornægter sig ikke – og det er hans Plan ved Midten af Juni at rejse til Neapel for at tage Søbade og saaledes undgaa det i Sommerheden usunde Rom.

Ganske vist skriver West til Guillaumo efter at have set de nævnte Kunstsamlinger og Roms Ruiner, at »these are objects more interesting to the mind, than all your balls masqués, and all that littleness«, men alligevel har han den første Tid følt sig noget ensom i Rom. Under Indtryk heraf skriver han saaledes til Thorvaldsen den 2. Maj: »Tilgiv mig, gode Hr. Professor; jeg vil paa ingen Maade blive Dem besværlig, eller afvende Dem et Øieblik enten fra Deres Forretninger eller fra den Adspredelse, som bør følge disse; saa meget som min ensomme Stilling og Ubekjendtskab med Alt kunde ønske mig den Glæde at see Dem hver Dag. Thi mit Savn er saa meget mere følelig, som jeg har ingen stærkere Følelse end Patriotismen, og uheldigviis forekommer det mig, som mine Landsmænd ikke ville vedkende sig mig. – Men jeg vover blot at spørge Dem, om jeg tør snart vente mig den korte Udsigt over Deres fortræffelige Arbejder, som jeg vilde glæde mit Fædreland med, da jeg just er i Begreb med at skrive.«²¹⁶

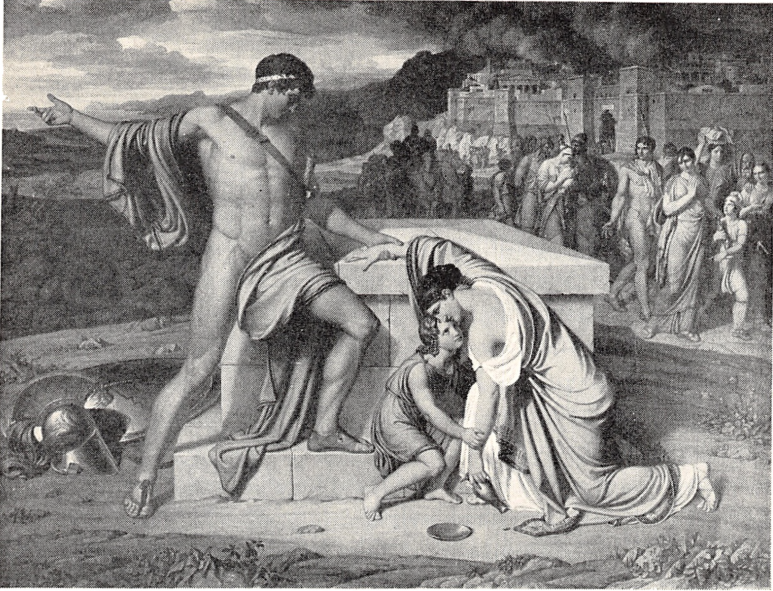
Faa Dage efter, den 8. Maj, kunde West dog give Prins Christian Frederik en udførlig Beretning fra Rom, især – som Prinsen havde paalagt ham det – om de der arbejdende danske Kunstnere. Det var især Malerne J. L. Lund, C. F. Høyer og Kratzenstein Stub, og da dette Brev, som er bevaret blandt Christian den Ottendes private Papirer, giver den mest udførlige og levende Skildring af Wests Liv i Rom i denne Periode, følger det her:

»Rome 8d Maj 1810

Deres Høihed Prinds Christian Frederich
af Danmark og Norge,
Kiøbenhavn.

De fik, naadigste Herre, haaber jeg, et Brev fra mig dateret Turin til underdanigst Svar paa Deres gunstige af 25d Feb. – Atter maa jeg udsætte Deres Høihed for at betale dyre Postpenge, ikke alene, fordi jeg fik ei Tiid til at besvare Alt, men og fordi jeg efter

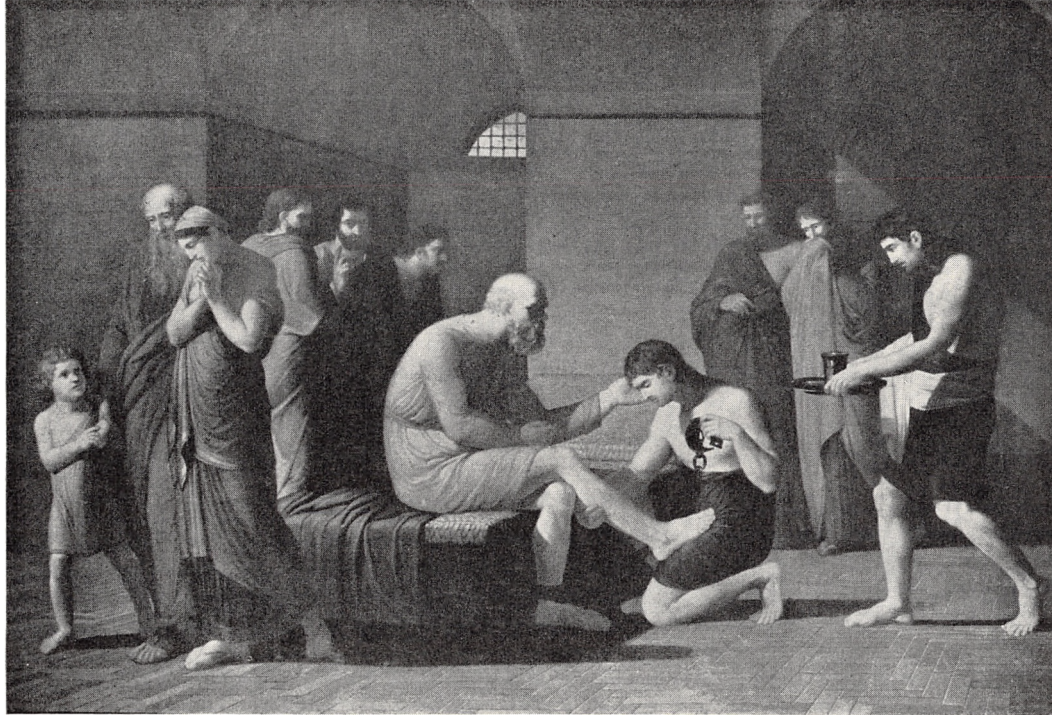
Deres Foregaaende skylder Dem mine Tanker om de af vore Kunstnere og deres Arbeide som jeg har truffet paa min Vei. – Gierne, som jeg vilde anbefale Landskabsmaler Muller²¹⁷ til at studere Restaurations Kunsten i Nederlandene, saa vil dette forudsætte, at han maa være en meget habil Maler, og en stor Malerikiender, saa at han forstaaer i Restaureringen saavel som i Reengiørelsen at hielpe hver Mesters Arbeide paa sin Maneer, hvortil jeg nu kan hielpe ham ved Anbefaling, eller Restateurerne ved Veiledning. – Men naar dette skulde blive hans Bestemmelse, saa vil jeg skrive herfra til Hr. Bosschaert, Conservateur for Museum i Bryssel, at tage sig af Hr. Muller og faae ham placeret hos J. Laurent, der har restaureret min Corregio ci-devant, og som atter nys har fra mig for en anden et andet raat Arbeide under Hænde, at tage ham til sig, thi Peter Thys antager neppe nogen, og Laurent puncterer isteden for at opmale det manglende. Dette skal jeg giøre, saa snart jeg faaer Vished derom, og Hr Muller kan da med Tryghed henvende sig til min hiertelige Ven Bosschaert, virksom og deeltagende i Alt hvad vedgaaer Kunsten som en ung Mand, uagtet at han er 73 Aar gammel. – Jeg veed, at han giør Alting for mig. Jeg har endog siden min Afreise fra Paris havt to Breve fra ham. De glæder Dem, Naadigste Herre, at jeg fik det meste i holsteensk Courant, men hvad, blot Credit, ikke Casse. Derfor tabte jeg allerede den Gang paa de 10.000 Rd sl. holst. C. Statsfonds som jeg maatte sælge, over det Halve, det er: jeg fik ikke nær 5000 Rdr i Valuta; thi disse Fonds, der betragtes blot i Renten, realiseres alene efter D C – men De mindes maaskee, hvad jeg til den Tiid sagde Dem; thi jeg saae Uveiret forud; og i en Memoire til Hs kl Hd Kr.; som jeg troer Deres Høihed har læst, skrev jeg omtrent hvad nu er, og at Smith i hans wealth of nations har engang beviist, hvad Erfaring endnu ei har modsagt, at et Lands forfaldne Huusholdning vil tidlig eller sildig bevirke dets Opløsning, et skrækkeligt Axiom; – men nok – for meget – herom – At ovenmeldte Sum ikke rækker langt for en svag Mand, der maa reise med nogen Bequemmelighed og har consuleret mange Læger, og som har levet i 6 Maaneder ved det franske Hof og i de første Kredse med alt det, at jeg har brugt megen Oekonomie indsees let. Jeg maa altsaa opofre betydeligt af min Capital; thi min Pension af 2000 Dr, Gud veed, anstændig og meer end jeg ønskede at modtage, er jo ikke meer end henimod 400 Dr. Contant, naar Skatten drages fra og mine Reise Omkostninger fra 10d Marts da jeg forlod Paris til min

J.L. Lund: Trojas Undergang. I Statens Museum for Kunst.

Ankomst til Rome 22 April ere 4200 fr. eller meer end 1000 Dr Contant; men denne visse Ødelæggelse skal ikke bringe mig til at begiere nogen Faveur af mit allerede dybt nok nedsunkne Fædreneland; thi i hvorvel jeg leder ligesaavel efter Kundskab for det, som Helbred for mig selv saa bør det svare. Hvo bad dig reise, hvorfor blev du ikke hiemme som vi andre? mageligere var det og, især for en svag Stakkel, rolig i en varm Kakkellovns Krog at sidde og vugge med Vanter paa, og siden døe i sin Rede. – Nu derimod den ene Haand svullen af Giktsmerter, traver jeg om paa to forpinte Been mellem gamle Roms Ruiner i 5 a 6 Timer ad Gangen, lægger mig Kl. 10 ofte uden at kunne faae Søvn for Smerter uagtet min Træthed, og er atter neste Morgen Kl 6 paa Jagt efter nye Gienstande – Men om Alt dette vil jeg intet sige; thi der kan læses mere herom, end jeg veed. – Men nu om Noget, der er mindre bekiendt. Mine Tanker om vor hæderlige Thorwaldsen vil jeg ikke opfylde dette Blad med, da De, Naadigste Herre, have viist, at De kiende hans Værd. – Men De vil have min Mening om vore Malere her, og jeg giver den til Dem alene med Uforbeholdenhed – Lund arbejder allerede i 2 Aar paa et stort Malerie for Schubart, der er alle Kunstneres Understøt-

ter og Ven – det vil i 4 Maaneder endnu neppe blive færdigt. Han har havt det Uheld, at et andet stort Arbeide er blevet opbragt til England, men om jeg ikke feiler meget, saa vil dette store Arbeide ikke udholde nogen stræng Kunstdom – det forstaaer sig, at det er uendelig flittigt udarbej[det], Biting og endog Figurer paa anden og tredie Plan – det forstaaer sig, at man seer, han har studeret Raphael, men meest i den høie Baggrund og stille Linear-Perspectiv, som just er de Gamles Feil, men Planen i det hele er uheldig; Hovedfiguren Pyrrhus paa Forgrunden er collesalsk, i det ringeste synes den at være det i Sammenligning med de mange Mennesker, der komme vrimlende ned fra det brændende Troya og uden nogen mellemlagte Bierge eller store anlagte Partier synes at staae tæt paa de store Hovedfigurer; thi jeg troer det umuligt, at han ved nogle blotte Tinter kan bortfjerne disse mange smaa Figurer, der i sig selv heller ikke have synderlig Forbindelse med Hovedhandlingen; den ubehagelige blaa Tone i Coloriten vil han maaskee forandre. Jeg har yttret disse mine Tanker til Thorwaldsen, og han er enig med mig – Men disse mine Tanker bør ikke komme ham til Skade, da jeg ei er Kunstner, Arbeidet ikke færdigt, og han kan i Anlægget være heldigere en anden Gang.²¹⁸ – Af Vahl²¹⁹ har jeg seet 2 Stykker, hvoraf det ene er en stor Figur druknende med Hesten af Raphaels Stantser; det er en skøn Copie; det andet var Original og stod mig an, men om ham er jeg bange der ikke er meget at sige; thi jeg troer, at han har en hæftig Tæring og han lover hver Dag at ville reise til Schubart paa Montenero, hvor han vilde blive vel pleiet, men jeg er bange, det er for sildigt – Stub lægger sig meest efter Portraitet, er flittig saavel som de andre, og har stedse studeret i Raphaels Stantser eller Kamre, hvor hver Dag en Mængde Kunstnere af alle Nationer arbeide. – Men Høier er Manden – Der er saa megen Rolighed og Tængsommelighed i hans Væsen, det samme ligger i hans Arbeide, og hans *Sokrates's sidste Timer* skal bevise, hvad jeg siger. Stykket er 4 Al: 3½ T. høit, 6 Al: bredt. – Da Giften er tilberedet, sender Sokrates sin Kone bort. Hans Ven Cliton fører hende og Barnet bort, som seer op til sin grædende Moder; de gaaer, men Helten henriver herskende i Stykket ved den Viisdom, den Menneskekierlighed, hans Lære aander til det sidste Øieblik. Han sidder paa en Bænk, belagt med en Straamaatte læggende sit ene Been paa Skiødet af den af de elleve Mænds Tjenere, som afløser ham Lænkerne, denne ytrer en inderlig Bedrøvelse over at see, at Jernet havde trykket denne værdige

C.F.Høyer: Sokrates i Fængselet. Tilh. Statens Museum for Kunst.

Mands Been og den menneskekierlige Viismand klapper og trøster den bedrøvede Slave; sigende: det er nødvendigt i denne Verden at lide for des bedre at føle det Gode; thi nu synes jeg at have faaet et nyt Been. – Dette er Hovedhandlingen. Men den er saa talende – Sokrates's Character saa fuldkommen udtrykt; hans hiertelige Trøst i det han klapper den deeltagende Slave saa fuldkommen følt, at jeg veed ikke, hvad man kunde tilføie uden at skade. Længere borte kommer en anden Slave med Giftbægeret; men dette rækker ikke Viismandens Rolighed, ligesaa lidt, som hans bortgangne Hustrue. Bag Sokrates staae den ædle Philosoph Cebes og hans tvende Forsvarere, foran ham Philosopherne Antistenes og Phædon. Scenen er i en græsk Hvælving, hvor sees et Straaleie. Figurerne i legemlig Størrelse, Draperiet simpelt, Coloriten rolig og jevn som Handlingen, stille, og beskeden Philosophens Lære, men Kiødfarven kraftig for at give Handlingen Liv. Jeg har intet fundet at indvende mod dette skønne Arbeide uden det, at for at bevare des større Eenhed havde jeg ønsket, at Clito med Sokrates's Kone og Barn, skiønt bortvendt fra Scenen, i det de gaae bort, ikke kunde sees en face; thi hendes Sorg river Øiet lettelig bort; men jeg tilstaaer og, at det føres igjen snart hen til Hovedhandlingen, og at jeg sad en Time i Beskuelse af al den Rolighed, der hersker i dette giennemtænkte Arbeide, der bliver stort ved sin ædle Sæmpelhed, som lægger for Dagen den Aand, der besielede Sueur og Nicolas Poussin. – Dog maae jeg anmærke, at jeg troer, han ikke er fri for Feil i Tegningen af Hænder og Extremiteter, som jeg ikke skiulede for ham, og som er det, vort Academie saa meget forsømmer; maaskee har Lund heri Fortrin for ham, men hans Tanke og Udtryk henrev mig. Altsaa, Naadigste Herre, er til Retfærdiggjørelse for den Mands Fortienester og for denne min Dom ikke andet for, end at De maa lade dette Stykke hiemsendes strax; det koster virkelig en Bagatel, naar rullet over Cardus-papir, og lad det saa bedømmes af upartiske Sagkyndige, blandt hvilke Grevinde Münster.²²⁰ Men denne Mand er fortrykt, og han maa ufortøvet trøstes, jeg ønskede helst af Dem selv, Naadigste Herre. Han har viist mig sin Correspondance. Hans Svar af 9d Febr. paa Academiets af 13 [Jan.]; i Anledning af dette et andet af 9d Marts til Prof. Baden, Ansøgning til Academiet af 17d Marts om Godtgjørelse for Courssen, et d^{to} til Academiet af 27d Marts med indlagt Ansøgning til Commissionen for Slottet – men stakkels Mand har intet Svar, og nu har han kun 7 Qvartaler tilbage af det ham i

Rom tilstaaede Ophold. Den Roes, som Roms Avis Campidoglio tilkiendte hans Sokrates ved en Exposition staaer indført i hans sidste Ansøgning eller Bilaget, og bekræfter min Dom. 70 Scudi eller Piastre kvartaliter, og umuligt at kunne fortiene noget her. Prof. Thorwaldsen giver ham Huus, men Maler-Sal har han i Byen. For Alting lad hans Kaar blive forbedrede; lad ham strax udarbeide en Pendant til hans Sokrates – de vil kunne tiene til Slottet, og lad Sokrates ufortøvet reise hjem. Om Flindt vides intet, men han formodes tabt i Udsvævelse.²²¹ Lieut. Munch arbeider og oekonomiserer hos Khr Schubart. Ogsaa Vahl, om han lever og Lund maatte sættes i Arbeide for Slottet; man give dem blot Størrelsen og overlade Sujettet til dem selv, eller rettere, at de vælge et eller andet Partie af Raphaels Stantsær; thi en god Copie af saadan Sammensætning er meer værd end en maadelig Original. – Jeg lever atter her i Sirkel med de første. General Gouverneuren over de Romerske Stater Grev Miollis²²² viser mig megen Høflighed, igaar havde vi en diner der paa 36 Couverts; jeg har passeret et Par Aftener der, men Kl. 10 fortrækker jeg, medens Somme holde det ud til Kl. 1 eller 2 endog i Skuespillene, hvor jeg for mit Helbreds Skyld endnu ikke har havt Mod at gaae, ogsaa sender han mig Journal de l'empire, og er ret godmodig; det er en aldrende Mand. Ogsaa omgaaes jeg Prindsen af Saxen Gotha²²³ og af Holsteen Oldenburg,²²⁴ til denne havde jeg et Brev fra Baron Luttau i Paris.²²⁵ – Alle elske Kunsten; jeg var hos ham igaar for at see et Par Malerier, han havde kjøbt for 700 Piastre, et af Raphaels Skole og en Ecco homo af Guido. Nu forlod han mig i dette Øieblik for at see et Par Mesterstykker af Carlo Dolci, som jeg erhvervede i Florents, et Salvatore, den bedende Frelser, og en mater dolorosa. Han er et godt, jevnt Menneske; snart reiser han til Naples, og i Juni reiser Pr. af Saxen Gotha hjem efter at have henbragt 2½ Aar her for anden Gang – Levemaaden er billig i Rom, og Fremmede meget agtede, thi det er Roms meste Formue. Prinds Poniatowski boer her nu i 10 eller 12 Aar, har kjøbt mange Landgodser, og giort sig en betydelig Samling af Cameer og antike Ting.²²⁶ Ogsaa ham seer jeg daglig. – For Resten er her for Tiden faa Fremmede af Anseelse; da de Russiske ere nys alle fortrukne, man troer af politiske Aarsager. Ministeren Lisakewitz, Broder til vor, har jeg giort Bekiendtskab med; han er snild som en Due, ønsker, at han var i Kbhvn, hvor han har henbragt 14 Aar indtil 1776; han gaer vel tilbage til Sardinien. – Skade, at jeg ikke skal nyde Lucien Bonapartes Samling. Han fik for

nogen Tiid siden Ordre til at forlade Rom, og boer en Dags Reise herfra, hvor al hans Samling indpakket til videre Fremsendelse, naar nødigt, er foregaaet. – Befaling er ankommen, at alle Geistlige, som ikke ere Romere, skal forlade Rom inden 3 Uger, hvilket formindsker Folkemængden, der var 130.000 med 20.000, og skaffer megen Sorg, saa at Rom, der har mistet sin Pave, sine Cardinaler og nye Prindser, som nu i Paris maae fortære deres Formue, er meget i Forfald. Ogsaa gruer man for en Opfindelse af den berømte Restaurateur Palma-rolì,²²⁷ at transportere Fresco-Malerier med den hele Kalk-Flade paa Leeret og opfriske Farven blot med at overstryge den, saa at Stykket bliver som nyt. Han har saaledes frelst en berømt Nedtagelse af Daniel Volterre, der ellers vilde have faldet ned med Kalken; men man frygter, at Roms sidste Prydelser skal derved befales bort. – Man har allerede talt om Trajans og M. Aurelius's Støtter at være bestemte til Paris. Med alt hvad man har og fremviser i Paris, saa komme dog alle dets Kunstnere til Rom for at studere, og Palais Medici er for nærværende de franske Academisters Residents her. Jeg var igaar i den delige Villa Borghese, det yndigste Lyststed af Verden, men nu afklædt fra sit Museum, alle sine udsøgte Statuer, alle de kostbare Basreliefs udtagne af Murene, og selv de skønne Lunde vrimplende af Dyr mellem de antike Templer et Rov for en graadig Forpagter. Ogsaa Giustinianis²²⁸ og saa mange andre ansete Prindsers Samlinger ere forflyttede til Paris hvor man har mere Sands for Luxus og Adspredelser end for Kunsten. – Prinds Dorias betydelige Galerie er endnu urørt, saa er Corsinis og Albanis. Corsini har to Palaiser i Florents, og 1 her som et Slot; nu staaer hans Trone eller baldaquin ledig i den store Kupels[al] medens han er til Opvartning som Kammerherre ved Hoffet i Paris, – I hans Galerie hvilede jeg i en antik rund Marmorlænestol heel omgivet af prægtige basreliefs. Her traf jeg den samme Bronze, som er i min forrige Samling, en staaende Figur, der byder med sin store Pegefinger – den er antik – en Ting jeg ikke vidste eller torde sige, da jeg skrev Cataloget.²²⁹

Hvilket Uheld, at man skal være saa fattig, at man ikke skal kunne bringe Noget skjønt af den gamle Kunst hiem med sig, eller rettere, at Coursen skal være saa ødelæggende, at 1 Louis skal koste 20 dr; men man maa lade sig nøie, naar man blot kan bestride sine Reise Omkostninger, og see at finde den lange Vei hiem igjen og til Straf for sin Daarlighed begynde at plante Kaal og Kartofler. Fra

min Ven W. har jeg nys Brev; han vil forlade Paris i Slutningen af denne Maaned og vil nok møde mig her. I næste Maaned gaaer jeg til Naples inden den stærke Hede, da Rom er meget usund. Da haaber jeg at træffe sammen med ham igien, for nærmere at tage vor Bestemmelse. Han vil og hiem at plante Kaal, og attraaer vist ikke mere nogen Post eller vil paadrage sig noget Ansvar. Saameget som jeg kunde ønske at see mit Fædreland igien, og saa meget som Coursen byder det, da jeg ellers kunde leve billigere i Italien end i Danmark, saa er jeg dog bange for at gaae Vinteren i Møde og vil behøve 2 Maaneder til min Hiemreise. Jeg veed derfor endnu ikke, om Helbred og Oekonomie vil forene sig i at udsætte min Hiemreise til Foraaret for at komme med Sommeren hiem og igien gjøre mig fortrolig med de nordlige Vinde. – Vi have 15° Varme og naar Thermometret falder til 13 saa raser strax min Gikt, der især om Natten plager mig, og giver mig Feber og søvnløse Nætter. – Etatsde Bruun ventes fra Naples hid, og siges at skulle reise hiem, der efter saa mange Aars Ophold her vil blive hende besværligt.²³⁰ – Rosenkrants's Mission til Paris er mig hiertelig kier; thi den var nødvendig; Wredes blev nu Følge, og kom altsaa, som vel er, endnu mere post festum, end vi andre.²³¹ Synderligt, at et ubetydeligt Væsens Ideer skal stundom blive Aarsag til store Begivenheder. – Gid vi ikke faae den usle Sumpe Lauenbourg, der har blot 30 a 40 m fattige Siele. Bedre at bevare vor gamle Grændse end at faa Navn af Concession som er intet værd, uden Anledning til Strid. Kan De nu, Naadigste Herre, tilgive min lange Rhapsodie, som jeg ikke kan see at læse selv, hvis ikke saa straf mig med Taushed, men hvis De ønsker, at jeg skal endnu have noget at berette Dem, saa finder Alt mig ches M. Torlonia: Rome. – Jeg er deres Høihed underdanigst

og hierteligen hengiven

West.«

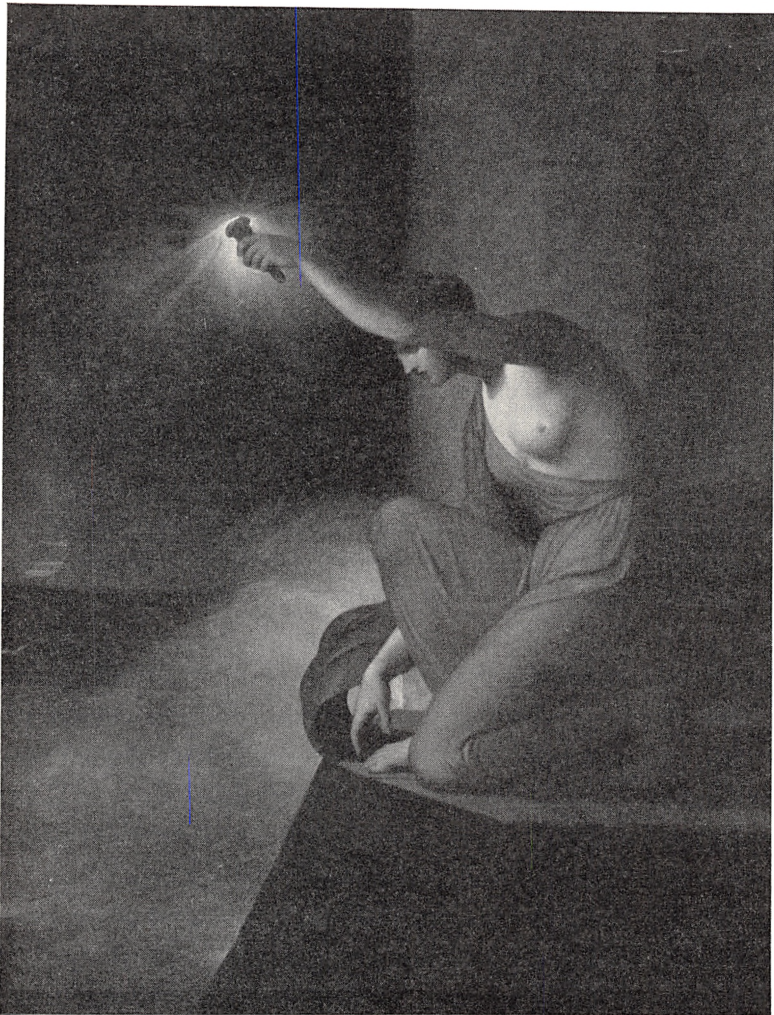
I Fortsættelse heraf sendte West den 26. Maj Prins Christian Frederik følgende Beretning om sit Romerophold:²³²

»Under 8. dennes tog jeg mig den Frihed at tilsende Deres Høihed mine flygtige Betænkninger over de af vore Kunstneres Arbeider, som jeg har seet, blant hvilke jeg gav Høiers Sokrates Fortrinet. Maaskee var min Beskrivelse over samme noget entusiastisk, fordi den Roe, den stille Aand, som hersker deri, er saa behagelig for mine Følelser. De vil nu see en anden Prøve af hans Arbeider,

hans Hero, som med Faklen i Haanden søger efter sin Elsker Leander. – Om dette Arbeide behøver jeg nu intet at melde, da han ved hans Ven, Kammerjunker Raben,²³³ som er Overbringer af dette, sender det directe til Academiet, som da bliver den retmæssige Dommer. Men jeg har ikke fordulgt for Fætteren, at saa meget som jeg er fornøjet med Tanken, Simpelheden, den rolige Tone, der hersker i det hele Arbeide indtil det udgaaede Fyhr, saa har jeg atter i Henseende til Tegningen havt at anmærke, at hendes Underdeel er for lang, det er Benene vel lange til saa spædt et Ansigt, da jeg efter Øiekastet regner, at dette Been fra Knæet til Hælen vil tage 3 af hendes Hoveder, som er for meget, men han fører til Grund, at for at gjøre en stor Virkning i denne udmærkede Stilling var det ham fornødent at opofre Strængheden af Proportionerne; og det tør saa være. – Jeg giver mig nu den Frihed at tilmelde Dem dette, blot, at De kan paa-skynde dette Arbeides Fremstilling til Academiets Dom, og hans videre Bestemmelse derefter tages, da et nedtrykt Gemyt, som stedse svæver i Uvished om sin Skiebne, er frygtsoomt og mangler Midler til at lægge Haanden paa et nyt stort Arbeide. –

Lund reiser nu hjem i Efteraaret og vil medbringe sit store Malerie. Skulde det, som jeg troede, befindes mangelhaftig i Anlægget, saa viser det utrolig Fliid og Bekiendtskab med de gamle; ogsaa siger Thorwaldsen mig, at hans forrige store Arbeide, som blev opbragt til Engeland, var heldigere i Planen. Og viser det, at han [har] giort sig en stor Samling af Studier efter de gamle Mestere, som stedse vil tiene ham. –

De skulde ikke troe, at stakkels jeg er bleven en Gienstand for Romer-Selskabernes Samtale og Bifald. – Jeg har bestilt hos il cavaliere Alberto 3: Thorwaldsen hans egen Buste i colossalsk Størrelse i den antike Form af en Thermo på udføre i Carara Marmor.²³⁴ Allerede arbejder han paa Formen, og man siger mig, at det bliver overmaade ligt; thi min Delicatesse forbyder mig at forlange at see det, før han siger: Kom nu. – Men da han som Menneske er afholdt af Alle og som Kunstner anset af alle Sagkyndige for Canovas Mester i Stiil og Udtryk, saa er det betragtet som et saa fortient Hæders-tegn, at det er Kunstnerens eget Billede, jeg ønsker, at jeg for hans Skyld faaer en Art Celebrité mellem Damerne; thi de og alle i Rom tale om Kunsten og vide og see ethvert nyt Arbeide, der udføres af de berømteste Mestere i alle Kunster. – Derfor træffer man og Damer i alle Kunstneres Studier eller Værksteder. –

C. F. Høyer: Hero. I Statens Museum for Kunst.

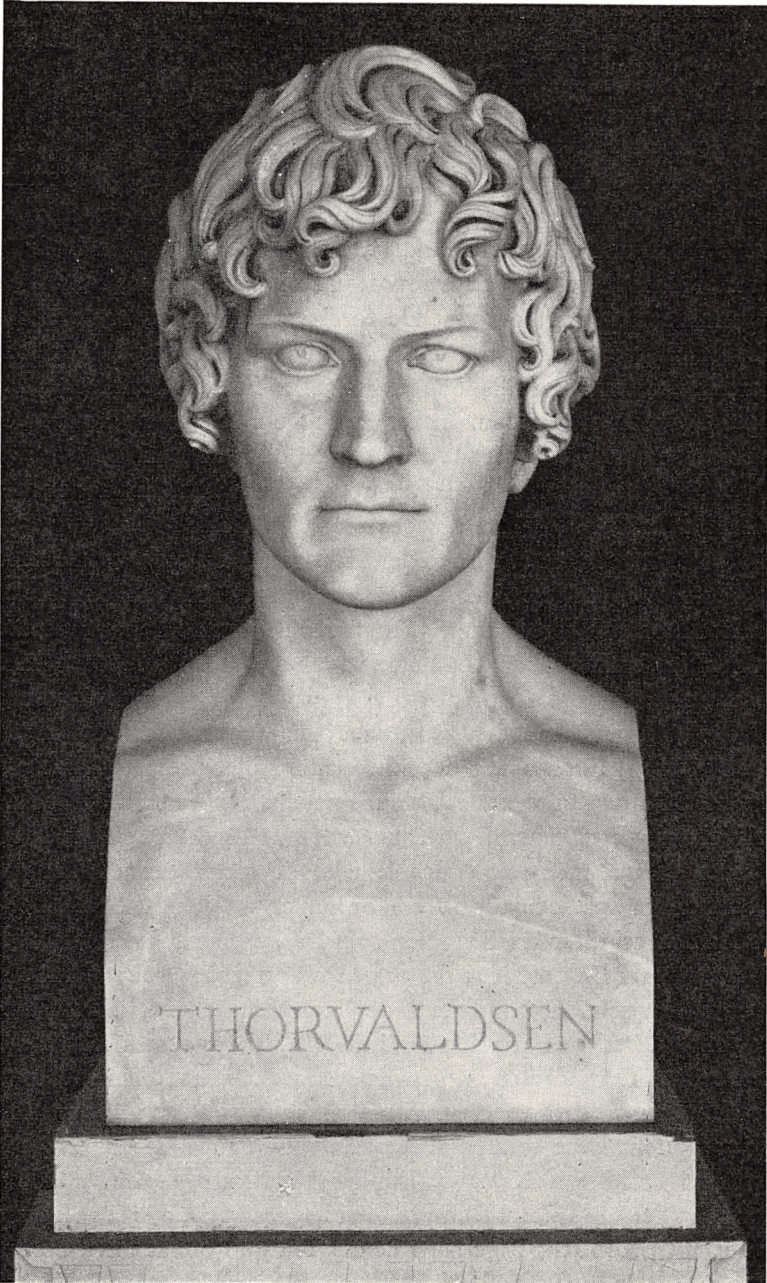
At jeg agter at lade dette Kunstarbeide føre over Land hjem, i hvad det end skal koste mig, og endelig skænke det til mit Fædreland, som en Hæder for det, for ham og for det Academie, hvorfra han udgik, kan De nok tiltroe min Følelse for Fædreland og for Kunst. En saadan Reise koster 200 Piastre, som desværre er nu 1000 Rd. d. C.

Jeg haaber da og at skulle derved kunne opfordre vor Clemens

til at betroe det til Gravstikken, som jeg saa meget arbejder paa med ethvert af Thorwaldsens Arbeider; thi det er den eneste Maade, hvorpaa hans Navn skal blive bekiendt, fornemmelig i hans guddommelige Basreliefs, hvor han er saa stor og Canova saa liden, og Basreliefs ere Malerier. – Maaske skal min Nærværelse her ikke blive saa ganske unyttig for Kunst og dansk Hæder. – Architect Antonini faldt mig om Halsen for den Idee om Kunstnerens egen Buste, og ved Bordet hos Fyrst Stanislaus Poniatowski, Polens forrige Præ-tendent, blev jeg overvældet med Høfligheder, c'est une idée noble digne d'un connoisseur comme vous &c &c. Denne oplyste og vær-dige Mands Samling af antike Cameer og Gemmer kan jeg ikke give Deres Høihed et Begreb om, det er sikkerlig den største og meest udsøgte i Europa. Hans Maler Galerie er og udsøgt endog af den nederlandske Skole, som man ellers saa lidet træffer her. Men han har nu i 30 Aar samlet paa Cameerne og boer her i 12 Aar; han har 80000 Scudi eller Piastre i aarlig Indkomst af sine Eiendomme her; og han kan saaledes aarlig sætte en betydelig Capital i disse Kostbarheder, da han lever behageligt og godt, men giver ingen Fête.«

Efter en omstændelig Beretning om sin Helbredstilstand, fortæller West, at »Etatsraadinde Bruun med sin Datter Ida vende nu snart hjem. Hun har været meget syg i nogle Dage, og Tanken om hendes Herres forestaaende Omgang har øget hendes Ondt.« Brevet slutter derefter med Beklagelser over Danmarks politiske Stilling og Frygt for nye Krige.

De Breve, West paa denne Rejse har modtaget fra Prins Christian Frederik, synes ikke mere at være bevaret, men i et Par Tilfælde har Prinsen gemt sin Konzept. Saaledes findes en udateret Konzept, der uden Tvivl er at henføre til den 7. Juni 1810,²³⁵ idet Prinsen her takker for to Breve, der maa være Wests ovenfor gengivne Brev fra Turin og det første fra Italien, af den 8. Maj, men Prinsen har aabenbart endnu ikke modtaget Brevet af 26. Maj. I et senere Brev af 7. Juli takker West for et Brev fra Prinsen af 7. Juni, der altsaa med sit hjertelige og aabenhjertige Indhold maa være følgende:

Thorvaldsens Selvportræt fra 1810. I Kunstakademiet.

»Hr. Etatsraad West. Meget takskyldig er jeg Dem saavel for Deres Brev fra Turin som for det fra Rom; med sand Interesse har jeg modtaget og læst dem og for at kunne vente snart igien at høre fra Dem tøver jeg ei heller med at tilskrive Dem og med at besvare samme. At De skal plages af Gigt midt i det skjønne, blide Italiens Egne gjør mig ondt, men jeg haaber, at den gode daglige Motion, som Deres Følelse for Konstens ypperste Mindesmærker afnøder Dem vil have en gavnende Indflydelse paa Legemet. En behageligere Adspredelse end den De nyder i Rom kan vel ikke tænkes og jeg undrer mig ikke over, at De foretrækker det for Paris. Hvad Gigten angaaer, da seer De, at man kan have den i Italien saavel som her; derfor skal De endda ikke frygte for at komme her tilbage; det siger Dem vist enhver som ønsker at see Dem her og jeg altsaa med, men at De vil udsætte det til henimod den blide Aarstids Begyndelse altsaa et Aar endnu kan jeg ikke fortænke Dem i skiøndt det er mig ukiert. Foraaret begyndte meget silde i Aar, først i Maj, og Bøgeskoven grønnedes først d. 20. eller 22. Maj, men nu nyder vi derfor og Naturen i sin heele Ynde medens det grønne længe ikke meere er friskt i Italien. Hvert Himmelstrøg har saaledes sine Behageligheder kun til forskiellige Tider. Det maa være vores Trøst i Norden – At Courssen skal være en mægtig Bevæggrund for Dem til at vende tilbage beklager jeg, aber was ist dabey zu machen? Saalænge ingen Fred gives [i] Europa, kan det ikke ventes anderledes, og man maae næsten undre sig over, at det holder sig saalænge paa et, skiøndt i sig selv bedrøveligt Punkt. Den Cours er ogsaa Skyld i, at Frue Brun vender tilbage, men mig synes, han kunde gierne taale Tabet paa Courssen for at lade hende blive hvor hun er. – Ved at tale om skjønne Aander erindrer jeg Baggesen som De har nævnt i een af Deres Breve og som De ønsker at see paa en vis og mere passende Bane. – Men vil han selv? Er han ikke af de Genier, som ingensteds ere roelige eller tilfreds? I Paris skal han i sin Tid have krøbet usselt for N, og her holdt han ikke op at fortælle avancer om ham. Han er Digter baade i Vers og Prosa; ogsaa paastaar man at han skal staae paa Politimesterens Liste som suspect, saa at han neppe vil kunde gjøre Lykke i Frankrige. Kam[mer]junker Neergaard,²³⁶ som Guldenspalm i et Selskab kaldte: Det nyeste vi har fra Paris, og som vil være Bel esprit i Konstens Rige har i denne Tid søgt om at blive Consul i Rom (det er at sige dansk Consul) og som man paastaar Beskytter for de unge danske Kunstnere, med 1000 Rd s. h. C. Løn; men saa-

længe vores Minister tager sig saa varmt af Konstnerne i Italien har man nok ikke funden det fornødent. Hvorledes var Neergaard ellers anseet i Paris? Han skal have en mageløs Dristighed til at avancere sig. – Hans Samling af Haandtegninger skal være meget stor, men synderlig nok at den er af Mestere som have levet siden 1750; jeg formoder altsaa at den har samme Egenskab som den unge Viin der i sig selv kan være god men aldrig er saa god som den gamle. Han vil nu tage Eckersberg, der lover meget som Historiemaler, med til Paris, og jeg haaber, at denne i Tiden vil kunne understøttes med Academiets Stipendium. – De Efterretninger De har været saa god at meddeele mig om de unge danske Konstnere i Rom have meget interesseret mig. For Høyer vilde jeg gjerne gjøre hvad der staaer i min Magt for at hielpe ham frem og see ham betrygget mod Næringsсорger, men desværre maae man altid tage Academiets Midler med i Anslag. Disse lader mig ogsaa spørge Dem, hvormeget Transporten af hans Malerie kunde koste (udbetalt i Species). De siger en Bagatel saa troer man at det vilde være henved 200 Rdr dansk Courant. Naar jeg faaer Deres Svar, skal jeg imidlertid gjøre mit til at faae det herover. Ligeledes skal jeg tilskrive Høyer for at opmuntre ham og alvorlig tænke paa, hvorledes man kan hielpe ham frem. – Jeg vil vist ikke rive Thorvaldsen ud af hans store Virkekreds som een af de første Konstnere i Italien, men sig mig dog om han gandske har opgivet Tanken til at vende her tilbage? Har han udarbejdet noget i Marmor for Slottet? Om de andre Konstnere haaber jeg at De tilskriver mig hvad de videre foretager sig, om de fuldender nogle andre Arbejder, ogsaa Stub syntes at have Talent, men vil han kun være Portraitmaler, behøvede han ikke derfor at reise til Italien. – Lund synes imellem os sagt ikke at være skabt til Professor ved Academiet og Abildgaards Eftermand, som Schubart anbefalede ham til. Skade imidlertid, at man ikke heller har seet et Penselstrøg af ham siden hans Udrejse. Det var at beklage, om Vahl rives bort midt i sin Bane.

Det er lykkedes mig at faae Hs. Majestæts Bevilgning paa, at Landskabsmaler J. P. Møller skal rejse to Aar med en aarlig Rejse Understøttelse (af 400 Rd. D. C. udbetalt i Species til en Cours af $133\frac{1}{2}$ procent) af Fonden ad usus publicos for at lære den Konst at restaurere Malerier. Jeg er meget tilfreds med at denne flittige og beskedne unge Konstner kommer som jeg troer paa sin rette Hyld, og at man kan haabe, at han vil kunde gavne i dette Fag. Han har nyelig malt mig nogle Vuer af Sorgenfrie, som jeg er meget til-

freds med. Jeg stoler nu paa Deres Godhed, at De ved Deres Bekendtskaber i Nederlandene og ved Deres anbefaling vil bane Vejen for ham. Nederlandene og Paris ere efter min Formening de Steder, han bør besøge, men De vilde forbinde mig meget ved at meddeele mig Deres Tanker om den nærmere Instruxion som maatte gives ham. Endvidere har Hs. Majestæt paa min derom gjordte Forestilling bemyndiget mig til at købe afg. Prof. og Ridder Abildgaards efterladte Samlinger af Bøger Haandtegninger og Kobberstik til Gavn for Maler- Billedhugger- og Bygnings Academiet og er derfor tilstaaet Enken 15000 Rd. D. C. i 4 procent rentebærende uopsigelige kongelige Obligationer. – Jeg anseer dette som en stor Acquisition for Academiet og som et udmærket Beviis paa Hs. Majestæts Naade for samme. Naar nu Reformen ved Academiet bliver fuldendt og dets Midler forøges noget haaber jeg at man med sikre Skridt kan gaae frem til et heldigere Maal end hidindtil har været mueligt at opnaae. –

Hvad der er hendt i Sverrig vil have bestyrtet Dem. Hertugen af Augustenborg havde ikke forladt Prindsen i 3 Timer, da en pludselig Død bortrev ham.²³⁷ Om det kan virke godt eller ondt for Norden og for Danmark i Særdeleshed er en Gaade, som Tiden eene kan opløse, men som en klog Politik meget vilde kunne lede. Her taler man overlydt skjøndt uden Hiemmel om at hans Død ikke var naturlig, men en Virkning af Gift. Omstændighederne derved indeholder Dagen, som jeg vedlægger, og et skjøndt Digt af Oehenschläger over ham lader jeg ogsaa følge.²³⁸ Dog det er Tid at jeg afbryder, nævnende mig Deres hengivne og forbundne

C. F.«

Herpaa svarer West den 7. Juli,²³⁹ men beklager, at hans Helbred er saa slet, at han ikke kan nyde »Romes Herligheder, mindre det Selskabelige«. Efter en meget detailleret Beskrivelse af sin Helbredstilstand beretter han i Tilslutning til sine foregaaende Skrivelser om de danske Kunstnere i Rom, først om Høyer, hvis »Sokrates« skal hjemsendes og fortsætter:

»Høier takker Deres Høihed underdanigst for Deres Beskyttelse, hvilken han allerede føler i et Brev, som han igaar modtog fra Academiet. Han er nu snart færdig med en liggende Venus i naturlig

Størrelse. Den flittige Lund stræber at fuldføre sit store Malerie, inden han i August tiltræder sin Hiemreise i Selskab med Frue Bruun, der er meget lidende af Smerter i Hovedet og Øret, saa at hun næsten er stokdøv, og som har det Uheld, at hendes troe Kammertiener ikke kan ledsage, fordi hans Kone, som er hendes Kammerpige, befinder sig frugtsommelig, saa at han ikke vil forlade sin Kone i disse Omstændigheder. Fru Bruun saa sygelig, som hun er, har derfor ikke tordet tiltræde saa lang en Reise med sin vakre Datter Ida, uden nogen Beskyttelse og oppebier saaledes Lund til Med. Aug. da han har lovet at være færdig. – Han vil blive en god Lærer ved Academiet, da han har den Gave at kunne communicere; han har desuden en god Deel Tegninger efter de gamle Mestere, som vil blive ham meget nyttige som Lærer. – Wahl er der nok ingen Haab om. Han blev flyttet fra Montenero til Pisa for at være under Lægens umiddelbare Øine, men man havde intet Haab. – Stub arbejder meest for Portraitet, er vist ikke uden Talent, men har forsømt, som jeg saa tit sagde ham i Kbhvn., at tegne efter gode Mestere, saa at han har maatte gjøre her, hvad der burde have været gjort, inden han kom hid. Man vil strax skrive Bøger, inden man faaer fuldendt sine Læreaar; men han er et vakkert og flittigt ungt Menneske, har og malt en Amor, der holder en Sommerfugl, efter Thorwaldsens Tegning –.²⁴⁰ Da Portraitet saaledes bliver hans egentlige Fag, saa har jeg søgt at bane ham en anden Vei til at blive nyttig for det Almindelige saavelsom for sig selv, hvortil hans Forfatterlyst og ædle Selvfølelse vel i Begyndelsen havde at indvende, men ved nærmere Overlæg fandt tienlig; det nemlig at lære hos den store Mester Palmaroli at restaurere. Som jeg allerede nøie kiender denne Kunstner, der har aftaget det store Fresco Malerie af Volterre, for hvilket Keiseren giver ham 1000 Piastre, der har istandsat Lucien Bonapartes Galerie og stedse restaurerer for Cardinal Fesch, saa havde jeg allerede modtaget hans Løfte at ville veilede Stub og betroe ham sine arcana, saavel i Fremgangsmaaden som i den Kunst at luttre og forædle Farverne for at naae de Gamles Reenhed og Kraft, saa at man vanskelig skal opdage, hvor han har retoucheret; dertil kommer, at hans Farver ikke hensesættes med Olie, som i Frankrig og Nederlandene, men med Vand og Mastic, saa at Farverne ikke kaste sig og gjøre Plet, naar Olien indtørker, men hans Arbeide er tørt strax, og kan strax overtrækkes med Vernis. Da saaledes begge nu ere villige, staaer det kun tilbage, at jeg bliver saa vel at kunne bringe Stub til ham. – Prof. Thorwaldsen

er sand Patriot, ønsker sig ofte i det ringeste for en kort Tiid tilbage til Danmark; men har stedse nye og ufuldendte Arbeider, som holde ham. Hans 4 Basreliefs til Slottet blive heel prægtige. Han overtræffer meget Canova i Stil. Nu tegnes hans Døbesteen af de berømte Brødre Riepenhausen for at stikkes. Hans colossalske Buste, som jeg har bestilt, er nu afstøbt i Gibs og vil snart udarbeides i Marmor. Noget saa udtryksfuldt, saa ligt, saa kraftigt har De aldrig seet, Naadigste Herre, det er en Jupiters Blik, og det er Kiød. Fyrst Poniatowsky, der kom og saae til mig, da jeg ei kunde imodtage hans Indbydelse, og gik efter min Tilskyndelse op til Thorwaldsen for at see dette Mesterarbeide, han blev saa forundret, at han sendte mig strax Architecten Antonini for at bevidne mig, at han kiendte intet nyere saa kraftigt, saa skiønt, at det var Antiken værdigt. Et saadant Vidnesbyrd af en saadan Kiender er noget værdt. – Om ikke Thorwaldsen havde saa meget ufuldendt, og han slider ikke for Penge og Rygte, som Canova, men arbeider, naar han har Lyst, og da gaer det fra Haanden, saa lagde han strax Haanden paa en Gruppe, som jeg har tilraadet ham, hvilken alene vilde være nok, naar udført med hans Aand, til at give ham et Navn, om han ikke allerede havde det, en siddende Jupiter med sin Ørn ved den ene Side og Ganymedes ved den anden, der skienker for ham. Han er mellem Roms egne og fremmede Kunstnere anseet, som et af de største Kunst Genier, der lever; men han er reent Natur Menneske, uden Opdragelse, uden at kunne skrive noget Sprog, taler han Italiensk, Fransk, Tydsk og Dansk; og Mythologien undtagen læser aldrig andet [end] Genieværker, Peder Paars, Kierlighed uden Strømper og sligt. Han er daglig min Trøster og jeg har hver Dag en Dansk at spise med mig. Med Dags Posten har jeg tilskrevet Hr. Bosschaert i Bryssel og anbefalet J. P. Møller. Jeg er sikker paa, at han vil giøre Alt for ham. – Jeg fordølger ikke for Dem, Naadigste Herre, at min Plan var at samle mig et Dusin udsøgte Malerier paa mine Reiser, der skulde trøste mig i mine Svagheder og see mig døe, om jeg lever at naae mit kiere Fædreneland, hvor jeg hellere vil pines omringet af Venner end at være lindret her uden dem. – Jeg attraaer intet i Verden ude Roe og Hiertelighed, og det kan man ikke finde i et omflakkende Liv. Jeg eier nu en Magdalena heel Størrelse nøgen af *Albani*, troe mig det er Kiød, et deiligt quindeligt Legeme. Lærred 2 Al. h. 1 Al. 10 Tom br.²⁴¹ En stor og ædel Madonna med det diende Barn, halv Corpus af *Rubens* Træ. 1 Al 9 T h 1 Al 6 T br.²⁴² Directeuren

af Dresdens Galerie, Maleren Grassi²⁴³ tilstaaer, at han aldrig saae Rubens, saa ædel, saa sublime. En Madonna della pietá med to opløftede Hænder af Guido L. 1 Al h. 19 T b.²⁴⁴ et guddommeligt Hoved efter Niobes Gruppe, kjøbt i Bologna, saavel som en siddende Madonna heelt Corpus, der giver Jesus med et Kors i Haanden til en Capuciner af *Tizian* 1 Al 4 T h. 19 T. br.²⁴⁵ Et lidet Landskab med en Hyrde og en Hiord af *Georgione* (rar) L. 16 T. h. 12½ T. br.²⁴⁶ I Florents kjøbt. Il salvatore, Frelseren i Getsemane Have, blot Hoved af *Carlo Dolci* L. 15½ T. h. 13½ T. br. Mater dolorosa Pendant til forrige; disse to Stykker ere bekendte i Florents for C. Dolcis skiønneste Product, og hverken noget Galerie i Rom eller Museum Napoleon eier noget af ham, der kan maale sig hermed. —²⁴⁷ En Søehavn med en volcansk Øe med mange antike Taarne og Bygninger af *Salvator Rosa* L. 18 T. h. 1 Al. br.²⁴⁸ Af lige Størrelse, Pharao, der hører Joseph udtolke sin Drøm af Nicol. Poussin efter Raphael i Logerne, et kostbart Stykke i Stil og Udførelse, bedre end Raphaels Elevs Arbeide i Logerne.²⁴⁹ En liden Madonna med Barnet af *Schiodone*,²⁵⁰ hvis Arbeider ere høist sieldne, T. 11 T. h. 8 T. br. Et nydeligt allegorisk Stykke en staaende Diana og siddende Mandsfigur i et yndigt Landskab med 4 Amoriner af Albanis Discipel Carlo Cignani. L. 10½ T. h. 8½ T. br.²⁵¹ Og nu kommer Perlen. Madonna (hele Figurer) bekronet i Himmelen af Fader og Søn, den hellig Aand svævende over hende i en gloria omringet af himmelske Musici, Engler og Engle Hoveder i alle Kroge, 54 i Tallet, af den sieldneste Mester Dominichino giordt paa Kobber kun 11 Tommer i Tvermaal.²⁵² Fyrst Poniatowsky, der er saa fornøjet med mit Valg, anseer dette Arbeide som en stor Sieldenhed, og Palmaroli erklærer, at han aldrig har seet noget saa fuldkomment saavel i Sammensætning og Stil, som i den fine Udførelse, saa at der ikke er Tvivl om, at han har malt dette underfulde Arbeide, som et Studium for en intenderet Plafond, den han ikke har levet at udføre, hvilket baade den runde Form og Lyset i Midten fra Glorien forraader. Endnu af samme Mester paa Kobber blot 11 T. 8 T. br. to Portraiter ikke mindre udførte. Hans Beskytter Pave Pio 5te Borghese siddende i heelt Corpus i sin Bærestoel i fuld Costume, og Cardinal Borghese, som hedder Scipione Caffarelli, og blev adopteret Neveu af Paven, hvorved hans uhyre Rigdomme gik over til den Borgheseske Familie, der har brugt dem saavel, at Prinds Aldobrandini Borghese, nu i Paris, har solgt disse hans to Forfædres og Velgiørreres Bijoux [og] Portraiter

med hans øvrige Samlinger, paa Palaiet nær, som ingen vil kjøbe, og hvor nu Chev. Blakenhagen med Familie fra Riga boer.²⁵³ Men Dominichino var Pave Borgheses Maler og udførte for ham den berømte Dianæ Jagt, som nu hænger i Paris hos Prindsesse Pauline. – Her har De nu, Naadigste Herre, noget saa nær min Historie, hvortil dog hører, at om jeg lever at naae Fædrenelandet med denne min lille udkaarne Samling, saa skal den ikke sælges efter min Død, men forblive i min Søns Livstid usolgt til en Erindring om mine Glæder og mine Bestræbelser. Jeg savner nu kun en Caracci, af lige Qvalité og saa Punktum. Thi min Lomme kan ikke taale det; jeg har beregnet, at jeg ikke slipper hiem under 24,000 Rd.'s Opofrelse paa denne Reise.«

West fortæller derefter i økonomiske og politiske Betragtninger, men bemærker indimellem følgende, der tyder paa et personligt Sammentræf med den kommende Tids klassicistiske Idealisme: »Vore danske Litterari Brøndsted og Koes, der ved Schubart have erholdt Pas fra Constantinople at bereise de græske Øer lige til Constantinople, ere afgaaede fra Neapel til Otranto for at faae Leilighed til Corfu, ledsagede af 3 Artister, Baron Stackelberg, Liflænder, Maler i Figurer, riig, Landskabsmaler Link fra Nurnberg og Baron Haller fra Wurtemberg, Architect ogsaa riig. Hvad tør man ikke vente sig af saa oplyste og videlystne unge Mænd, om ikke den onde Feber, Pæst og Fienden knække deres Mod.«²⁵⁴

Atter en Maaned senere, den 8. August 1810 kunde West videre berette om sin romerske Tilværelse:²⁵⁵

»De har, Naadigste Herre, saa ofte havt Leilighed at modtage mine ulæselige Epistler, at De maa vel snart være træt; men denne Gang vil De dog have nogen Hvile, siden dette reiser med den svage-lige Frue Brun, eller med hendes Ledsager Hr Lund, som jeg anbefaler til Deres Høiheds Beskyttelse. Han har mange Fortienester fra Flidens Side og fra hans Bekiendtskab med de Gamle, men jeg begriber ikke, at den Maler, som i det Store arbejder med en spids Pensel, nogensinde kan frembringe noget Stort, al Aand og Liv taber sig, naar Udtrykkene skal saa smaalig og langsom hensættes. Derfor og dette Arbeide endnu ei ganske fuldført i to Aar, og hvor mange

kan da en Mands Alder frembringe? Dog – Academiet vil bedre vide at bedømme det Praktiske; kun dette siger jeg, at er han ikke skikket til at træde i Abildgaards Sted, saa vil han være en meget nyttig Lærer ved Academiet, og er dertil en honet og oplyst Mand. Her ved følge nu Statuterne fra Academierne i Florents og St. Lucca i Rom; af begge er Thorwaldsen Professor; i det sidste maa han sin Maaned hver Morgen Kl 6 stille Modulen og have videre Tilsyn; men det er saa forarmet, da man har beskaaret dets Revenuer, at man ikke engang har kunnet bestride de fastsatte Præmier – I disse Dage har man endelig bragt det dertil og til den Ende havt Forsamlinger, ligesom Gouvernementet har befalet en Udstilling af alle her sig opholdende Kunstneres Arbejder til St Napoleons Fest d 15de dennes, der er traadt i Stedet for St. Peders, som i Aar gik af i al Stilhed uden Illumination, Fyrværk og Procession; kun Gudstieneste i Roms 357 Kirker, hvoraf nu en stor Deel lukkes.«

West beklager sig over den romerske Sommerhede, der i Forbindelse med hans svage Helbred har hindret hans planlagte Rejse til Neapel, som dog nu staar for Døren, mener han,

»om ikke et nyt Uheld lægger sig derimellem; thi en stor Deel Conscripter have deserteret, og plyndre og myrde paa Landeveiene, der ere saa meget mere forladte i denne Tiid, som Landboerne i alle disse sumpige Omegne forlade deres Vigner og Alt, søgende Rom, for at undgaae Febere af den usunde Luft; derfor ere og alle gens d'armes trukne herind, og lade Røverne en viid Mark. To Veturiner med 12 af de forviste Præster bleve overfaldne og plyndrede for deres Reisepenge og Alt hvad de eiede paa deres Reise til Viterbo. Man siger, at Antallet af de deserterede Conscripter var 400 – saa at Gen: Gouv: Miollis lod et Detachement af 1500, der allerede vare afmarscherede til Neapel, komme her tilbage. – Nu maa jeg altsaa see hvad Mesurer der tages til den offentlige Sikkerhed, inden jeg vover mig ud paa en Reise af 2½ Dag, hvor man ikke alene er udsat for Rov og Mord, men for de pontinske Sumpes giftige Luft og for en Sværm af for-tærende Insecter; og dertil Febere. Lucien Bonaparte, der ei endnu havde bestemt sin Afreise, modtog en Coureer fra Paris, som paa-skyndede den, saa at han giennemreiste Rom, uden at aftræde, til Civitta vecchia, hvor hans Skibe ligge; thi han har fragtet to Ameri-

kanere; han havde forlangt Pas af den engelske Admiral, men denne svarede, at han maatte først indhente sin Regierings Bestemmelse, hvilken han haabede skulde indløbe til d. 15de i denne Maaned; men da han nu ikke har kunnet oppebie den, staaer han sin Brast. Man har ellers den Efterretning her, at alle hans Kunstsager, der efter en gammel Lov ikke maae udføres af de romerske Stater, ere blevne lagt Beslag paa i Civitta vecchia af Toldvæsenet; uvis om det er en Følge af Loven eller en speciel Ordre; men det er vist, at Gen:Gouverneur Miollis er i Forgaars Nat afreist til Civitta vecchia, for at see ham endnu inden hans Afreise. Saa kostbare Ladninger, som de gaae frem, have ikke nylig pløiet Middelhavets Vande, uagtet at Madame har deponeret Størstedelen af sine Juveler hos en Banqvier her, og det vilde være en stor Aqvisition for Amerika at eie i sit Skiød saa valgt en Samling af Kunstsager. Han har nys fundet i Tusculum, Ciceros Lyststed, en Apollo i Bronze, foruden 4 hele Statuer, adskillige Buster og mange Medailler, Scarabeer og antike Stene. – Prinds Holsteen Oldenborg er her endnu; han omgaaes som andre Fremmede meest Fremmede, og er som alle andre meest omringet af Kunstnere. Han besøgte mig forgangen for atter at see min fameuse lille Dominichino og et Par Dage efter skulde jeg have spiiet hos ham, just som jeg faldt i en hæftig Attaqve af Spasmer, hvori Thorwaldsen, der skulde afhente mig, fandt mig. Jeg havde henbragt Formiddagen hos Fyrst Poniatowski, for at skaffe alle mine Landsmænd hans kostelige Samling af Cameer at see, saavel som hans Maleriesamling, og drømte kun lidt om, at jeg saa pludselig skulde blive overfaldet af Smerter. – Deres Høihed meldte intet i Deres sidste bevaagne Skrivelse om De havde sendt Bud til Prof Nyerup om mit Manuscript, eller om det var kommet tilstede. Om De har læst det, saa har De seet min Spaadom opfyldt om Holland og dets Konge. – Og vist nok er det, at naar man ikke duer til meer, saa skal man lægge sig efter at spaae; thi det koster ingen Umage, og man har aldrig Uret, naar man kun binder sig til Tiid, siden det tør immer komme. – Hvor jeg længes efter Detail om Mennesker og Ting fra Fædrelandet! Det er synderligt, at flere her og især den berømte tydske Digter Werner³⁶ anmærke, at de kiende faae Nationer, den engelske undtagen, der have saa megen Patriotisme som de Danske, og det er vist, at det er en Lidenskab, liig Kierlighed, der er hæftigst, jo længere man er borte fra sin Elskede – men det forekommer mig saa naturligt, at man er hengivet til det Samfund, hvori man modtog Pleie og Deeltagelse.

Det er derimod paafaldende her, at Tydskerne hade hinanden indbyrdes og med Jalousie forfølge hinanden, saa at her stedse herske stærke Partier.

9de Aug. Jeg har i Dag faaet i Tale Gen: Gouv: Miollis, der i Nat kom tilbage fra Civitta vecchia, for at spørge ham, om han troede, jeg torde udsætte mig for en Reise til Neaples for Veienes Usikkerhed; han svarede, at om Natten vilde det være udsat for nogen Fare af omstreifende Brigands, men at han i alle Fald vilde give Ordre, at jeg skulde have Escorte, hvilken jeg naturligviis vil betale med Fornøielse, naar den alene kan betrygge mig. Jeg maa altsaa bestemme mig om nogle Dage. – Det forsikres, at Lucien Bonapartes Kunsteffecter ere blevne tilbage i Pakhusene, og at han havde sagt til Intendenten, at han om tre Maaneder skulde have Ordre til at embarquere Alt; man veed altsaa ikke, om dette er efter Lovens Villie, eller fordi han uden Admiralens Pas ikke vilde betroe saa kostbare Skatte til Havet, kun dette troer man at vide, at Grev Miollis skal have havt Ordre at communicere ham, at om han ikke efter 7 Dage var borte, skulde han arrestere ham. – Man bør ikke troe det. – Man arbejder paa Exposition af allehaande Kunstarbeider paa Capitol, som Deres Høihed vel synes, jeg burde oppebie. Træboutiquer i Buer opslaaes i hele Gaden op til Capitol. Byen skal for første Gang have Reverberer; thi da der ingen Gadelygter have været indførte i Rom, var hver forpligtet ved et vist Klokkeslet at have sin Lygte, som gierne er af Papir, og hver Vogn sin. St. Peders Kirke skal illumineseres, som skal være det skiønneste Syn i Verden. I Augustus's Mausolee, som er et aabent 5 Etages Theater, der rummer 10000 Mennesker, og hvor man opfører Dyrefægtning, Fyrværk, og Kunster til Hest, skal gives et offentligt Bal. – Alt dette vil jeg reise fra, naar jeg kun kan med Sikkerhed. – Men faa skiønne Kunstarbeider vil der lade sig see. Thorwaldsen som sikkert er een af Roms største Kunsttalenter svigter. Camucini²⁷ er fraværende, saa er Canova – og faa uden for Franskmændene vil komme frem med deres Talent Producter, og disse vil ikke gjøre Lykke. – Høyer har fuldendt en skiøn liggende Venus, men hun kommer der heller ikke. – Nu, Naadigste Herre, maa jeg vel have Medlidenhed med Deres Taalmodighed, anbefalende mig til Deres vedvarende Bevaagenhed som

Deres Høiheds
underdanigst hengivne
Tiener
West.

Deres Høihed har vel den Godhed for mig at erindre mig til de ædle Venner Lisakewitz, Yoldi og Didelot. Jeg forsegler dette med en græsk Antik Oedipus, der udsprønger Sphinx, ved hans Fod staaer Sqveletet af en Person, han har spiiist. En anden Alexanders Hest af lige Stiil skal jeg sætte ved Siden; men Lakket er ikke fiint nok.«²⁵⁸

West rejste kort efter til Neapel, og først den 4. Oktober sendte han atter Prins Christian Frederik en Beretning.²⁵⁹ Den indledes med en meget udførlig Redegørelse for hans økonomiske Situation, til hvis Bedring han nu som før søger Prinsens Bistand, saaledes at hans Hjemrejse til Danmark kan opsættes til Sommeren 1811. Han fortæller derefter:

»Jeg slap endelig til Naples, hvor jeg henbragte 6 Uger, og blev Tilskuer af den skiønne Rædsel, da Vesuv udbrød. Alle Gamle bekræfte, at de aldrig hørte det brøle, som denne Gang; det var skrækelige Veer, der rystede hele Atmosphæren, inden Fødselen gik for sig; men da Ildhavet kom til at flyde i 3 Strømme, og Firmamentet skiulede sig bag det sorte Dække af opskudte Steen og Aske, som regnede ned i hele Omegnen, saa sagtnedes den forfærdelige Buldren, og Lynet fløi om i disse sorte Skyer, som indhyllede Alt. – Ogsaa besaae jeg alle de mange Oldtidens Mærkværdigheder i Pozzuoli, Cumæ, Bajæ, Bauli, Misena, Ricina admirabile, Acheron, de elysæiske Marker, Sybilles Grotte, alt besunget af Vergil, campi phlegræi, Salfatara, Lago Averno, hvor Æneas gik ind og kort alle de Steder, hvor Hercules og Ulysses og alle Roms Tyranner dreve deres Bedrifter eller Udsvævelser; der er ikke een Plet, som jo er mærkelig i Historien. Men det slog mig, at jeg just skulde staae paa det Sted, hvorfra Plinius den ældre var afgaaet tvers over Havbugten til Stabia for med denne Stad og Pompeji og Herculanium at begraves under Vesuvs Aske, paa det Sted, hvorfra Plinius den yngre maatte flygte med Moderen for ikke at begraves under Aske Regnen, og at jeg der skulde see Vesuv brænde i al sin Kraft; thi det var Morgenen efter Udbrudet; men Vinden førte Asken ind i mod Calabrien; saa at jeg med min Selskaber Kh. Brokenhusen satte mig rolig ned paa Breden og spiste den Frokost, jeg havde medbragt; hvorefter vi fortsatte vore Udvandring og Undersøgelser til Kl. 8 om Aftenen. Ogsaa Pompeji, Herculanium, Portici, Vergils Grav og alt andet Mærkværdigt saae jeg, kun ikke det prægtige Pæstum, da 3 Dages Reise Bekostninger,

Mængden af brigands i Calabrien, og den giftige Luft, som hersker til hen i Otob: afholdt mig. Museum i Naples er særdeles skiønt, Bygningen stor og smagfuld, Indretningen fortræffelig, og hvad som er det bedste sand Kunst Aand, thi fra Directeuren Cavaliere Arditi⁶⁰ til den ringeste custode spores sand Interesse for hver Gienstand og Alting omhyggelig bevaret. Dette Museum, som egentlig heder gli Studii indeholder en betydelig Samling af Marmore, nogle meget rare f. Ex. Hercules Farnese, Venus a belles fesses Diana Ephesina, den sørgende Agrippina siddende i sin Stol, Nonius Balbus, Fader og Søn, begge til Hest, fundne i Herculanium, den colossalske Apollo siddende med sin Lyre og hele Gevandtet af Porphyrt &c: &c: en betydelig Samling af Bronzer, der bestandig forøges ved Gravning, skiønt de kostbareste gik med Dronningen til Palermo; det samme gjelder med Maler Galeriet, der desuden har maattet afgive de kostbareste Stykker til Slottets Prydelse, dernæst indeholder det et prægtigt Bibliothek, en Samling af etrusiske Vaser, maaskee 500, men mange maadelige, da Dronningen ligeledes bortførte det Bedste, men ved Gravning i Paestum og andensteds opretter man efterhaanden det Tab – endvidere en Samling af antiqve Glaskar og endelig Samlingen af det forbrændte Papyrus, som fandtes i en Epicuræers Huus i Herculanium, der saa besværligen oprulles, og hvoraf derfor kun 2 Tomer endnu ere komne for Lyset. Ogsaa der er Værksted for Restaurationerne af Vaser, og Bronzer tilhørende Museum eller indkommende fra Gravningerne. Hos den første saae jeg den største Vase jeg endnu har truffet, sammensat af 270 Stykker uden at man kan blive det vaer; hos den sidste saae jeg den Kunst at indlægge Sølv i Bronze efter de Gamles Maneer. Men denne stolte Bygning og dens hele Indretning er endnu stedse under Arbeide, og vil ikke, af Mangel paa Penge kunne fuldendes i Hast. – Gulvene i disse stolte Galerier skal i hele nederste Etage, som i øverste belægges med antik Mosaik, hvoraf Magasinerne indeholde et stort Forraad. Gulvene er af 120 Huse i Pompeji, og endnu seer man mange smagfulde Gulve der, og flere vil findes, som man gaaer frem med Gravningen, over hvilken Arditi har Direction i hele Riget; men da man ikke tilstaaer meer end 300 Ducater eller Specier om Maaneden til Arbeidet der, gaaer det langsomt. Det er altsaa formodentlig dette Museum Deres Høihed har læst om; thi det egentlige Kunst-Academie eller Skole er hidtil ikke sat i nogen Gang. –

Med Directeuren og de øvrige Bestyrere af hvert Fag sluttede

jeg en varm Deeltagelse, og de hørte gjerne min Mening. Ikke mindre fortrolig blev jeg med Erkebispfen af Taranto, Stor-Officer, Statsraad og Over Bestyrer af Kunst og Videnskab, Dronningens første Aumaunier, tilforn ministre de l'interieur.²⁶¹ Hver Dag besøgte jeg ham og undertiden afhentede han mig for at kjøre til hans smagfulde Villa i Portici, prydet med Malerier, Marmore og sieldne etrusiske Vaser. Han eier en kostbar Samling af Cameer og Gemmer og har overladt til Kongen sit Medaille Cabinet, samlet i 40 Aar tilligemed hans numismatiske Bibliothek. – Jeg blev præsenteret til Dronningen, thi Kongen er bestandig i Calabrien, af Marquis del Gatto, ministre des affaires etrangeres; jeg overleverede hende et Brev fra Prindsesse Pauline (Borghese) og som Erkebispfen havde underrettet Dronningen om min Varmer for Kunsten, saa inviterede hun mig at bivaane den første fouille, som hun vilde overvære i Pompeji; men et Par Dage efter havde hun det Uheld at abortere, jeg saae altsaa denne Glæde tabt, men efter 2 a 3 Ugers Forløb befandt hun sig saavel, at hun tillod mig med Erkebispfen at komme til hende i hendes Gemak, hvor hun alene uden Hofdamer underholdt sig med os fra 5 til 7. Hun elsker og opmuntrer Kunsten indtil Lidenskab, seer og anordner Alting selv, broderer sine Stole efter Antiken, og har den samme Overbestyrelse af de mange milde Stiftelser, saa at hun hver Dag arbeider med Erkebispfen eller andre Mennsker, og har ladet indrette en Skuffe, hvortil hun selv har Nøglen, hvor alle og enhver kan nedkaste deres Andragende, som hun selv læser og siden lader undersøge. – Hun er ung, meget smuk, beskieftiget fra den tidlige Morgen, lever stille uden Cirkler eller Skuespil, saalænge hendes Mand er fraværende, holder sine Børn hele Dagen i Underviisning indtil Kl 7, da de spise med hende, og det er mærkeligt at Calumnere og den neapolitanske Aand ikke engang har tordet tillægge hende en Feil; saa at hun er almindelig agtet. Hendes Sovkammer er snarere et Tempel; jeg kaldte det og strax le temple de l'hymen, og Sengen l'autel ou le sanctuaire. Denne var som en Trone indhyllet i et Flores Omhæng med Guldfrindser mod Myg, og omgivet af en Balustrade besat med antike Masker og Hoveder, de fire Hiørner vare fire prægtige Colonner af guul orientalsk Alabaster, uddragne fra Herculenum. Gulvet Mosaik fra Pompeji indlagt med allehaande Former af Vaser, i et andet Compartement Indlægning af Sphinxer, Chimerer og andre imaginaire Dyr. Paa begge Sider af Sengen var Mosaiken Arabesqver

og Løvværk langs om en Colonne og som Servante stod paa hver Side af Hovedgiærdet et antik Alter med Basreliefs af Bacchanter og Dandsende i den skiønneste Stil. 4 Borde af det sirligste Mosaik, hvoraf det ene forestillede en Jæger i sin fulde Dragt dræbende et Vildsvin, og som en stor Sieldenhed Forfatterens Navn indlagt; mange skiønne Marmor Statuetter paa Caminen og Bordene, blant andre en liden Venus omtrent 12 høi, hvis skiønne fesses præsenterede sig i Speilet. Ved Siden af dette Gemak var hendes Cabinet, hvor hun skriver hele Dagen; det var ikke mindre rigt paa Kostbarheder af Corregio Andrea del Sarto og faa flere, men især biscuits de Naples i prægtige Gruper og Europas skiønneste Porcellain Æsker. I en Spisestue, thi hun ombygger alle Værelserne, havde hun ladet opføre et table ronde for 80 Personer af Mosaik fra Pompeji. Fra alle disse Gemakker gaaer man ud paa en Terrasse af hele Slottets Længde og saa breed, at der var mange Gange, som i en Have, bedækket med Frugttræer og allehaande Væxter, skiønt der var to Etager derunder, udtrøkkelig de Gamles horti pensites. Herfra har man Udsigt til hele Golphen, Øen Capri, Vesuv, Portici, Castel Amara &c. Som Dronningen vilde paa nogen Maade holde mig skadesløs for ei at kunne bivaane en Gravning paa Pompeji, saa sagde hun mig, at hun havde givet Ordre til at aabne for mig 3 Grave bag Museum hvor man under Bygningerne stødte paa Naples fordums Kirkegaard. – Næste Dag meldte Directeuren mig, at han havde faaet Ordre fra Ministeren for det Indere at aabne disse Grave for mig, naar jeg vilde bestemme Tiden. Jeg indfandt mig, og der fandtes i den ene Been af 2 Mennesker 6 hele Vaser og adskillige Fragmenter men af ordinaire Qualité af Neapels egen Vase Fabrik, som man nu først har lært at kiende, og adskillige græske Mynter ei rare, altsaa af den sidste græske Tiid, og i den anden Grav et heelt Squelet og blot den Obol, som man gav den Døde til Charon, det var en Mynt af Antonin, altsaa romersk, den 3de Grav maatte vi lade staae urørt formedelst Regn. – Et Par Dage efter sendte Erkebispens mig med en officiel Skrivelse i Dronningens Navn som en stor Rareté, thi det koster Slaveriet, et Stykke oprullet papyrus saa stort som en Haand limet paa Papir, samt en Snees forskellige Farver fundne i et Huus i Pompeji i Nærværelse af Dronningen, med hvilke man har malt Fresco-Malerierne. Denne Sieldenhed eier ingen uden Erkebispens og jeg, da de bleve delte i to Portioner. Ogsaa viste Dronningen mig den sieldne Yndest at skaffe mig Pas for at passere Told-

stedet paa Grændsen uden at visiteres, da jeg sagde hende, at jeg førte nogle skrøbelige Kar af terre cuite, etrusiske Vaser, som ikke uden speciel Tilladelse maae udføres, men paa to Stationer maatte jeg lade mig escortere af 2 gens d'armes for ikke at falde i Haanden paa brigands. – Gierne havde jeg blevet længere i Neapels himmelske Clima, men en Piaster om Dagen for eet Kammer, Vogn og Leietiener, der ere uundværlige i en Vrimmel af meer end 500.000 Indbyggere, hvoraf de $\frac{4}{5}$ ere halv nøgne, forbød mig at vælge mellem det støjende, muntre Naples, og det døde nedslagne Rome, hvor jeg vil kede mig til Døde i Vinter, naar Uveir og Gikt forbyde mig at gaae ud. Med Længsel seer jeg Gr. Walterstorffs Bestemmelse i Møde, om han kommer her, eller ei, og endnu med større Længsel det Øieblik, da jeg skal see Fædreneland og Venner igien, i hvad saa end Skiebnen og Tiden skal medføre; thi at jeg vil blive reen Krøbling i den skarpe Vind efter saa megen stille Hede, føler jeg altfor vel. Jeg haaber, at stakkels Brokenhusen, som lever fortrykt i Naples, følger mit Raad og seer at gjøre Udveie til at komme hiem. Men er Himmelegn og Naturens Rigdom der over alle andre Steder, som jeg har seet, saa ere og Menneskene under alle andre; endog under Negrene; thi de ere dog ikke liderlige, løgnagtige og fordærvede til den Grad. En Hyrekusk lader f. Ex. en Dreng staae bag paa, at man ikke paa Gad[er]ne og ved høi lys Dag skal skiære ham Ræmmene af. – En Raahed og Udsvævelser indtil Afskyeligheder characterisere ikke mindre de høiere Stænder, saa at der er kun lidet at tabe i Selskabet. – Brokh: glemmer mig aldrig, at jeg brød ud »Nu har jeg i mine Dage aldrig seet saa mange blanke Negere paa eet Sted.« –

Den 6. Oktober fortsætter West dette Brev i Anledning af, at hans Ven Walterstorff antagelig paa Grund af Gehejmeraad Dreyers Død i Paris ikke kommer til Rom, hvis han skal være Dreyers Efterfølger som Gesandt og fortæller om sit sædvanlige Hovedemne, de danske Kunstnere i Rom: »Prof. Thorwaldsen ventes om nogle Dage tilbage fra Schubarths. Høier har fuldent en liggende Venus og Amor, der græder, fordi en Bie paa en Rose har stukket ham – en skøn Colorit. Han arbejder nu paa et Sujet af Ossian, det bliver et godt Stykke, som vil fortiene Plads blandt nyere

gode Arbejder. Han beder, at Deres Høihed vil forunde ham snart en Bekræftelse paa hans sidste Begiering til Academiet. Han er tungsindig; thi han frygter for Fremtiden.«

West antyder i dette Brev, at han, saafremt Walterstorff ikke kommer til Rom, selv vil prøve at komme over Alperne inden Vinteren, og han forlod da Rom den 20. Oktober 1810.²⁶²

Da West nogle faa Dage senere var kommet til Florens, sendte han straks – den 26. Oktober – en taknemmelig Hilsen til de to Landsmænd, der havde staaet ham nærmest under hans Ophold i Rom, Thorvaldsen og Høyer, som boede i samme Hus.²⁶³ Brevet er til dem begge. West begynder med at berette om sin Rejse og siger: »Men det var kun første Act, første Scene af mit Skuespil; gid den følgende ikke vorde tragisk, fordi jeg fører med mig den tragiske Muse, som jeg har glædet Raphael Morgan²⁶⁴ og flere med, og som sidder saa net i sin Kasse, at hun vil i min Eie ikke komme ud af den, men bedækkes med et klart Glas.«²⁶⁵ West mener hermed et Frescomaleri, som han senere i samme Brev omtaler, hvor han henvendt til Thorvaldsen skriver: »De maae endelig, min gode Riddersmand, skrive mig Deres Dom over mit Fresco Maleric, baade for at give et Begreb om saadant et Arbeides Sielendhed og for at constatere dets Oprindelse; thi hvad veed eller troer man ellers derom i Norden. De kan, om De vil, gjøre en Paralel med Aldobrandinis. Jeg har skrevet til Torlonia, at begge de to Stykker maae sørge og længes efter at have været forenede i nær 2000 Aar, og nu maae skilles ad for min Graadighed.«²⁶⁶

Wests Brev til Thorvaldsen og Høyer drejer sig ellers næsten udelukkende om hans kunstneriske Oplevelser og selskabelige Liv i Florens. Den første virkelige Oplysning om, hvad det er for et Frescomaleri, han har tillagt saa stor Betydning, findes i et Brev til hans Ungdomsven, nu Overkrigskommissair i det kgl. Admiralitet Henrich Kilde.²⁶⁷ Det

er ved et Tilfælde bevaret, fordi det er havnet blandt Rasmus Nyerups Papirer, er skrevet den 9. December 1810, efter at West var kommet tilbage til Paris og beretter ogsaa om Rejsen og hans første Tid der:

»Meget Vand løb til Strand, min gamle Ven, siden du saae sidst Brev fra mig, mere siden jeg fra dig. Jeg har ikke villet bebyrde dig med dyre Postpenge, men jeg har bedet Jrd Monrad at underrette dig om mig. – Her er jeg da igjen og holder mit Vinterquarteer hos min gode Ven W. siden han ikke kunde efter Aftale holde det hos mig i Rome. – Lisakewitz meldte mig hans Udnævelse, og saa snart Moniteuren bekræftede den, oppebiede jeg ikke hans Breve, men reiste d 20 Octb Kl 3 om Morgenen fra Rome, passerede Mont Cenis, som er 6200 Fod over Havfladen, d 4 Novb i 4 Fod dyb Sne i et frygteligt Sneefog og havde i Savoyen stedse 4 Graders Frost, en pludselig Overgang fra 28° Hede i Naples og Rome 4 Uger før, men jeg var saa lykkelig at lægge denne lange og besværlige Reise over Apenniner og Alper tilbage uden noget mærkeligt Uheld og landede her d. 13 Novb – Nu er jeg da over Halvveien Hiemmet nærmere, som jeg haaber at see i Juni saasnart Vei og Veirligt tillade det; thi jeg bringer hiem med mig alle mine Svagheder – dog til Erstatning for den Formue, som denne i Følge Courssen ødelæggende Reise har kostet og vil koste mig, har jeg samlet et Forraad af nye Ideer, af interessante Bekiendtskaber og nogle classiske Mindesmærker, som vil lindre mine Smerter og forjage Kedsomhed fra min Eensomhed. Hvor lykkelig skal jeg ikke engang finde mig, naar jeg kan meddeele dig og Nyerup nogle af disse Erindringer og aabne en Vei til Kundskab om Antiken, som jeg før gjorde for Malerkunsten. – Nogle ikke uvigtige Bidrag medbringer jeg, for det meste i min Vogn. – 42 etrusiske Vaser (de fleste smaa) 2 paenates (Leerdukker) 46 Gemmer eller antike indskaarne Steen indfattede som Ringe, adskillige Fragmenter af Bronze eller Metal meest fra Pompeji, Herculanium og Storgærkenland.²⁶⁸ Fragmenter af Mosaik fra Capua, Gaeta, Glas lacrymarier fra Bajæ og de elysæiske Marker, hvor jeg betraadte Æneas's Bredde, og besaae Virgils Acheron, Sybilles Grotte, hans Averno Søe lige indtil hans Grav og sligt. Endvidere et Stykke oprullet carboneret papyrus fra Herculanium stort som en Haand indskrevet med græske Bogstaver som Dronningen af Naples forærede mig ud af Museum, samt en Snees præparerede

Vægfragment med pompeiansk Frescomaleri. I Nationalmuseet.

Farver, hvormed Malerne malede Fresco Malerierne, fundne i Fior i Pompeji, disse har hun deelt imellem Erkebispens af Taranto, Ministeren Gen: von Dedern og mig.²⁶⁹ men som det Rareste, jeg eier, maa jeg nævne et Fresco Malerie paa det udbrækkede Stykke Muur fra Pompeji, Melpomene med den tragiske Maske paa et Alter, og to Genier, som føre Attributerne omtrent 12 Tommer langt og 8 bredt. Denne store Sieldenhed, herlig conserveret uagtet sine 2000 Aar, thi i Rome er kun eet og i Paris slet ingen fik jeg til Gave af Hertugen af Bracciano Dagen før min Afreise fra Rome, en saadan Sieldenhed og over Priis. Kun Portici eier disse Alderdommens Monumenter og man er saa jaloux derover, at det koster Slaverie for Sælger og Kjøber; men Dronningen forskaffede mig Pas ved Toldstederne for Udførsel af mine Antiker, saa at jeg blev fri for al Visitering. – Et Par antike Büster i Marmor, af hvilke den ene er den onde Keiser Tiberius, vil følge med Fragtvognen saavel som Thorvaldsens Buste af ham selv udført for mig i Carara Marmor og af mig bestemt som en Gave til det Academie, hvor han modtog sin Dannelse. – Her har du nu, min Broer, en kort Udsigt over mine faa Kunstskatte, hvortil dog kan føies et Dusin udsøgte italienske Malerier – Men hvor gaaer det dig, stakkels Embedsmand og Huusfader, – efter Bombardementet saa uhyre Priser for Livets Fornødenheder? jeg gruer for at see Fædrenelandet igien og for mine mange fortrykte Venner og Landsmænd. At jeg har sat en Formue til er min egen Skyld, skjønt jeg kunde ikke see forud, at 1 Rd kun vilde gielde 17 Skilling i Frankrig og værre vil det blive, nu da alle Handelshuse gjøre Fallit, og al offentlig Tillid og Credit er gaaet til Grunde. –

Hvor glad vilde jeg ikke blive, om du gav mig Efterretning om dig og dine og alle dine Anliggender. Skriv mig dog et Par Ord til rue Napoleon No 11 i Paris, eller aflever det til Jrd Monrad, saa bliver det ikke læst, eller til det udenlandske Departement, med Udskrift paa Dansk til W hos Hs Exc Hr Gen Walterstorff, Paris. – Dette gaaer under Couvert til vor gode Malling, som jeg veed er syg – det afgaaer med en vis Oberstl. Breteville,²⁷⁰ der har en lille Gaard, strax ved Julius'. – Omfavn din gode Kone og alle dine Børn fra mig, hils vor gode Nyerup og glem ikke for Verdens og Tidernes Gienvordigheder din hulde gamle V[en]

West.«

Efter at West fra Florens havde sendt Thorvaldsen og Høyer en Hilsen har han ogsaa i de næste Maaneder staaet i hjertelig Brevveksling med sine to danske Venner. To Breve til Thorvaldsen, det ene fra Parma, fra Efteraaret 1810,²⁷¹ kendes ikke mere, men til Gengæld nød West den sjældne Ære, at Thorvaldsen et Par Gange egenhændigt sendte ham et Brev, bemærkelsesværdigt i Betragtning af Thorvaldsens Uvilje mod at skrive. Første Gang var den 8. December, da Høyer sendte West, som var hans Fortaler hos Prins Christian Frederik, en Redegørelse for sine Besværligheder med Kunstakademiet, der ganske vist »med sand Fornøjelse« havde modtaget hans »Hero« og vilde bekoste Hjemsendelsen af »Sokrates«, men iøvrigt ikke efter Høyers Mening økonomisk begunstigede ham efter Fortjeneste.²⁷² Til Høyers Brev har Thorvaldsen føjet nogle Ord, der vel er almindelige, men dog viser særdeles hjertelige Følelser overfor West.²⁷³ Dette havde West endnu ikke modtaget, da han den 17. December sendte Thorvaldsen en lang Beretning fra Paris.²⁷⁴ Størstedelen heraf er, som det faldt naturligt, om de politiske Forhold og den deraf flydende økonomiske Misere samt om diplomatiske Konstellationer, der alle Dage havde Wests Interesse. Om kunstneriske Forhold fortæller han:

»Vor Gen:Consul Classen, der nys kom tilbage fra Kbhvn, siger mig, at Clemens havde beklaget, at Lunds Arbejder ikke havde vundet Bifald, at Clemens havde seet sig nød til at nægte ham at fremstille hans Malerie for Academiet, kort: at han var misfornøjet dermed. – Det maa nedtrykke stakkels Lund. – En vakker ung Mand Hallander,²⁷⁵ Søn af Stathauptmanden i Khv, Elsker af Kunsterne, siger mig, at Hr Høiers Hero har vundet meget Bifald, og at han selv har seet den flere Gange med Fornøjelse. – Udstillingen af de nye Kunstarbejder paa Louvre er ligesaa talrig, som den er meget besøgt. Hvilken Rigdom af Genie, af Bevægelser, af Farver. Meer end 1200 N^o fremviser Malerkunsten, og meer end 200 Gange sees Keiseren forestillet i Batailler og anden slig ædel Daad; til Hest, til

Fods, i Galop, i Trav, staaende med een Fod i Stigbøilen, den anden Støvle trukket af for at undersøge, hvad Streifkuglen havde virket; snart sovende for en Ild ved en Bivaque; snart modtagende sin Keiserinde, snart legende med sine Søskendebørn, nu i Pels, nu i Kappe: kort, det er ret skiønt at see den Mangfoldighed af Inspiration, som hans berømmelige Liv meddeler Kunsten, og man maa virkelig falde i Forundring over den Fuldkommenhed hvortil de franske Kunstnere har bragt det i at forestille blanke Støvler, Sporer, Broderier, Ordener, Felttegn, Patrontasker med Ørnene paa, ja hele Skildvagter selv, som blive ved at præsentere Gevær – men Davids store Arbeide falder *recent* igiennem. I Landskabet og den nederlandske Stil ere der adskillige meget gode Arbeider, saa og i Portraitet. Den tamme Løve og den Blyhest, som vi saae paa Trinita de' Monti viser sig og der, men bemærkes ikke i den store Mængde af store Arbeider. – Tænk Dem, hvor uheldig jeg var. Blot for at flytte fra Bains de Tivoli til rue Napoleon No 11, hvor jeg nu boer hos min gode W, fik jeg min Albani ødelagt. Christian,²⁷⁶ der er saa selvkløgt oprullede den bagvendt, saa at Farverne afskælle i lange Straaler tvert over hele Maleriet. I denne bedrøvelige Tilstand, der næsten bragte W og mig til Taarer, hænger det nu her, uden at jeg kan bestemme mig til hvem jeg skal betro Restorationen, og i hvordan det end bliver, vil det immer forraade Smørerens Pensel og have tabt sin Renhed. – Overbringeren af dette er Hofjunker van Schmidten,²⁷⁷ et beskedent og sindigt ungt Menneske, der efter at have fuldendt sine Studeringer, reiser for at danne sig, være De og Hr. Høier hans Ungdoms Fører til nogen Kundskab om det gamle, som han saa høit ærer.–«

I Anledning af Walterstorffs Overtagelse af Gesandtposten efter Dreyer og med et Par Oplysninger om sine betydeligste Forbindelser ved Hoffet sluttede West sin Beretning til Thorvaldsen saaledes:

»Fra Khr Schubart har jeg, saavelsom Generalen Breve; der forraade lidt Jalousie, skiønt fiint bedækket. Men Taillerand sagde forud. Vil Danmark sit Vel, saa kan D. ikke remplaceres uden ved W; og vi see Frugterne, thi han har allerede faaet nogle Skibe og Matroser fri som vare anholdte i Havnene. Jeg seer daglig, hvor meget han er agtet. Prinsesse Pauline tog meget hiertelig imod mig. Keisermoderen holdt mig næsten en Time, og udspurgte mig Alt

om Rome, hvis Forfald hun meget beklager. I Dag skal jeg spise hos Erkekantsleren, saa at jeg maa have Haarpung i Nakken.«

Af Meddelelser fra Hjemlandet til West er fra denne Tid kun bevaret et fransk Brev, undertegnet B:L: og dateret den 22. December 1810.²⁷⁸ Der er her uden Tvivl Tale om hans gamle Bekendt, Basil Lisakewitz, der nu var russisk Gesandt i Kjøbenhavn. Skønt holdt i en Tone af konventionel Elskværdighed indeholder det en lille Bemærkning, der kaster et Strejflys over Wests Bekendtskab med Frederikke Brun og hendes Tilbagevenden til det københavnske Selskabsliv i Palæet i Bredgade, hvor naturligvis ogsaa en Mand som Lisakewitz har været blandt Gæsterne og Beundrerne af Datteren Ida: »Madame Brunn parle toujours de Vous & avec des grandes eloges, comme de raison. Elle me dit que vous avec fait en Italie une très precieuse acquisition en fait des tableaux – tant mieux pour nous – Madem:lc Brunn, *Ida* fait l'Admiration de tout le monde par son chant & et elle est une grande acquisition pour notre concert d'Amateurs.«

Siden West i Begyndelsen af Oktober 1810 havde fortalt Prins Christian Frederik om sine Oplevelser i Neapel, hørte han intet fra Prinsen før ved Nytaarstid 1811. En udateret Koncept med Prinsens Haand kan efter Wests Svar dateres til den 15. December 1810.²⁷⁹ Prinsen forklarer her sin lange Tavshed med, at han først har villet bringe sine Bestræbelser for at bedre Wests økonomiske Situation til en heldig Afslutning, og fortsætter:

»Med megen Interesse har jeg med Deres Breve i Haanden fulgt Dem i Rom, til Neapel og atter tilbage til Rom, men jeg har tillige maattet beklage, at Deres Helbred saa ofte har givet Dem Aarsag til Klage og Utilfredshed selv i hine skjønne Egne, der giemme saa megen Føde for Deres Aand saa fortrolig med de Gamle og med de skjønne Konster. Jeg kiender Dem imidlertid nok til at vide, hvor meget og hvor meget vel De har benyttet ethvert Øjeblik, der levedes Dem til at see og nyde Italiens Herligheder

i Levningerne af fordums Kunst og ædel Smag. Dette fremlyser ogsaa af Deres Breve, som har været mig usigelig interessante. Det Bekiendtskab De havde til Dronningen og hendes Aumaunier, maae have banet Dem Vejen til at see Neapels Konstproducter nærmere og bedre end nogen anden, og da De som det synes befandt Dem bedre i Neapel end i Rom, fortænker jeg Dem næsten i, at De saa snart vilde forlade denne Hovedstad, dog anfører De Grunde hvis Vægt jeg ikke kan bestride, men jeg er vis paa at denne Bestemmelse har kostet Dem Overvindelse. Hvilket sieldent Held iøvrigt netop at opleve en Irruption af Vesuv i Neapel; det maae sandelig være frygtelig skiønt.«

Efter nogle Betragtninger vedrørende de italienske Kunstakademiers Forhold sammenlignet med det danske fortsætter Prinsen med følgende vedrørende de danske Kunstnere, der i Rom havde staaet West nær:

»Lund er ankommen, og han forekommer mig at være en beskeden tænkende Mand; han har viist mig sin Portefeulle en Deel Copier af Hoveder meest efter Raphael, tegnede med den bløde lavere Pensel, men som saadan vel udførte. Malerier har han slet ikke viist mig; hans store Arbejde er endnu ikke ankommen. Det første, han fuldender her, er nok Frøk. Bruns Portrait og nogle Malerier bestilte for Theatret til Oehlschlägers Correggio, som endeligen skal opføres til Kongens Fødselsdag; men af disse vil han ikke være at bedømme. Om Høyers Hero, at den er ankommen og seet med Fornøjelse af Academiet, har jeg troer jeg tilskreven Dem. Hendes Hoved forekommer mig noget lidet, men ellers er der Udtryk i Maleriet. Hans Socrates kommer vel snart hertil som jeg haaber, paa Academiets Regning og med lovet Bistand af Hs. Majestæt hvad Coursen angaaer. Seenest er ham tilskreven, at han ikke maatte afvente Arbejde af Slotscommissionen i Italien, da denne ikke syntes villig at give ham samme, men derimod maatte han vende tilbage i Juli 1811, hvortil tvende Qvartaler vilde blive ham foreskudte. Thorvaldsen faaer vi vist aldrig nogen personlig Tieneste af ved Academiet; men man skylder ham meget, fordi han forherliger det danske Navn udenlands, og fordi han sikkert ogsaa vil forsyne sit Fædreland med sine skiønne Konst Arbejder. Maatte det kun være at transportere hertil. Samme Held vil jeg ønske Dem, hvad Deres udvalgte Malerier angaaer, og ligeledes med Thorvaldsens Buste. De Rommer-

ske Damer og alle Kiendere af Kunsten paa Stedet har sagt Dem saameget forbindtligt over den virkelig skiønne Idee, at der intet levnes mig at tilføje uden min oprigtige Tak, fordi De atter derved har betænkt Deres Fædreland. – Af Cheval. Lisakewitz har jeg erfaret, at De er ankommen i Paris, og det glæder mig for Dem, at De er igien hos Deres Ven Waltersdorff, dog vil dette vist bidrage til at De ikke saa snart kommer tilbage til os, hvilket skulle fortryde mig. Hils ham ret meget, den gode Waltersdorff, ingen kan have glædet sig meere end jeg over hans Ansættelse paa en saa vigtig Post som den nærværende, hvilken han saa gandske er voxen. Ogsaa haaber jeg, at han har Aarsag at være tilfreds.

Fra den rejsende J. P. Møller har jeg erholdt en Beretning fra Brüssel und. 10. Novbr.²⁸⁰ Han havde ved Deres Anbefaling mødt den bedste Modtagelse hos Conservateuren for Museum Hr. Boschaert, men da Restaurateuren P. Thys ikke arbejder i Vintermaanederne, havde han isinde at fortsætte Rejsen til Paris. De vil rimeligviis have seet ham der, og jeg anbefaler ham til Deres Omsorg, hvis De kan hielpe ham frem. Vil De sige ham, at jeg ventede en Indberetning fra ham og hans Adresse for at kunne svare ham.«

I et Brev af 6. Januar 1811, der ligesom to senere Breve fra Paris til Prins Christian Frederik tidligere er offentliggjort i Uddrag, svarer West herpaa.²⁸¹ Wests Brev er naturligvis præget af Taknemmelighed for Prinsens Bistand til hans Økonomi, men i den første – hidtil upublicerede – Del af Brevet opholder han sig ved sin og Prinsens fælles Protégé, J. P. Møller, med hvis Dispositioner han erklærer sin Utilfredshed. Møller havde opsøgt West Dagen efter hans Ankomst til Paris den 13. November. »Siden,« siger West, har jeg ikke seet ham, muligen fordi jeg var af anden Mening om Bryssel, da det ingenlunde var Thys men J. Laurent, hos hvem jeg ønskede, han havde dannet sig; thi denne restaurerer ved at punktere, hiin ved at male, denne er aabenhierdig og communicativ, hiin tilbageholden og jaloux, men tillige en retskaffen Mand. – Af Thys kunde man desuden intet vente sig, da det var ham jeg stod i Negociation med om [at] reise til Kbhvn; men Møller ansaae J. Laurent,

som han ikke engang havde seet, for ubetydelig, skjønt Hr Bosschaert kunde have overbeviist ham om det Modsatte. Imidlertid har han for sig her en langt videre Kunstbane, og her er sikkert habile Folk, naar han har kunnet faae Adgang til dem. – Naar jeg faaer ham opspurgt, skal jeg see at skaffe ham Adgang ved Hr Denon²⁸² til den, som arbejder for Museum Napoleon.«

West vender her tilbage til sit Hovedemne for Brevet, sin Tak for Prinsens Interesse »i et Øieblik, da 1 Rbdl kun gielder 18 Skilling fransk«. West fortæller iøvrigt Prinsen det samme, han allerede i de foregaaende Maaneder havde været stærkest optaget af og meddelt Thorvaldsen og Kilde: det Uheld, der var sket med hans »Magdalena af Albani«, hans Antikviteter, som dog naturligvis her omtales udførligere, især Frescomaleriet, og kunstneriske Oplevelser i Paris. West erklærer ganske vist, at han »aldrig giver sig af med Politiken«, men han beretter dog alskens politisk Nyt, som han erfarer, ikke mindst i Selskabslivet, som han trods svagt Helbred i denne Vinter med Iver søger at forsømme saa lidt som muligt.

Dette præger ogsaa to Breve, han i Begyndelsen af Februar 1811 sendte henholdsvis Thorvaldsen og Prins Christian Frederik. Brevet til Thorvaldsen af 3. Februar er stærkt præget af Mismod over de politiske Forhold og deres ubehagelige Følger.²⁸³ West hentyder til, at han i et Brev af 20. December 1810 – der ikke mere er bevaret – havde bedt Thorvaldsen om at afsende de hos ham beroende Marmorskulpturer og Thorvaldsens egen Buste. Har Thorvaldsen ikke allerede gjort det, »saa byde de alherskende Omstændigheder,« skriver West, »mig at afbryde mine Ønsker og standse Afsendelsen,« og han begrundet det med, at Skulpturerne ikke vil kunne naa frem før Englænderne besætter Store Bælt og at Transporten vil koste »i det ringeste 3 om ikke 4000 Rd d C i Fragt, som vilde være en Daar-

lighed for den, der ikke er riig. – Havde jeg endda kunnet faae Deres Buste over Beltet, saa vilde jeg have ladet mig nøie; men under disse Omstændigheder maa den heller staae i Rome end ligge i et Pakhuus i Nyborg til næste Vinter.« Og West bemærker som Konklusion af sine pessimistiske Betragtninger: »Kommer imidlertid en almindelig Banke-rot, saa maa man derefter tage sine Mesurer og begynde noget legemligt Arbeide grave, karte, spinde og forædle vore raa Naturprodukter.« Et lignende Mismod griber ham ved Tanken paa hans Malerier: »Jeg har nu min Albani hos en Restaurateur, som Denon har anbefalet mig som den bedste ved Museum. Den skal nu ikke oprulles meer men i Ramme og Kasse hiemsendes, hvilket vil være en betydelig Bekostning; det samme gielder med min store Nicolas Poussin, min Potter og et Par andre i Bryssel, om ikke det var klogere at lade dem og alle mine øvrige smaa Ting blive i et Land, hvor man dog skiønner nogenlunde hvad det er, og hvad det er værdt, og hvor man i Nødsfald fik dog nogen valuta derfor. – Men hvad blev der saa af mig selv, naar jeg ikke længere havde de Gienstande omkring mig, som give mig Tilfredshed? Noget maa jeg altsaa gjøre for min egen Skyld, og see Tiden an.«

I sit Brev den 6.-7. Februar til Prins Christian Frederik opholder West sig bortset fra Dyrtid og Selskabelighed meget ved J. P. Møller, der »er god og flittig, men, som saa mange gode dum, og som saa mange dumme selvklog.«⁸⁴ Møller har Ambitioner som original Maler, vil male Landskaber i Stedet for at lære Restaurering, og det kunde han efter Wests Mening lige saa godt gøre i sin Stue i København og behøvede ikke Stipendium for at lære Restaurering i Paris. Nutiden vil med Kendskab til Møllers senere Virksomhed som Konservator ikke kunne tiltræde Wests noget pedantiske Syn; Møller tjente Kunsten langt bedre som Landskabsmaler.

Med Brev af 13. Marts 1811 fik West igen en forenet Hilsen fra sine romerske Venner Thorvaldsen og Høyer.²⁸⁵ Høyer takker West for et nu tabt Brev af 28. December 1810 og for den Støtte West yder og ventelig vil yde ham overfor Akademiet og dets Præses i København. Den let saarbare Høyer kan dog ikke lade være med at gendrive Wests Kritik af hans »Venus« og skriver: »Hvad Deres Kritik min Venus angaaende: troer ieg det ikke skal være Dem ubehagelig at læse et Par Linier af et Brev Abildgaard bærede mig. – »Fra Kunstens Side kiænder ieg Dem bædre end De nogensinde vil lære at kiænde Dem selv: ieg raader Dem derfor – ikke at forlade den første Idee, lad det staa som De første Gang har malt det – Det er bædre at et Maleri har visse Fuldkommenheder end at det er ievnt got i det heele – Endnu har ingen Maler leveret et fulkomment Maleric – altsaa maa De ikke tro at dette nogensinde vil blive Deres Lod – De Mangler De erkiaender i Deres sidste Arbeider – søg at undgaa disse neste Gang etc.« Høyer fortæller romerske Oplevelser og slutter: »Ieg kan i Dag ikke længere nyde den Fornøjelse at underholde mig med Hr Etatzraaden thi ieg har lovet vores Thorvaldsen Plads, og altsaa dersom ieg skriver mere saa faer De saa meget mindre fra ham – Thi De kiænder Manden at dersom det ikke var til Hr Etatzraaden saa vilde det næsten være forgiæves om ieg gav ham Pen og Papir i Haanden.« Thorvaldsens Brev, der besvarer Wests af 3. Februar, præget – som Julius Lange har udtrykt det – af epistolarisk Fyldekalk, indeholder kun lidt af Betydning, saaledes hans Stilling til det ham tilbudte Monument over Dronningen af Preussen, hvor Thorvaldsen ikke vilde konkurrere med Canova og derfor henviste til Rauch med den Motivering, at Preussen selv i ham havde en »dugelig Kunstner«.

Af en sidste Beretning til Prins Christian Frederik den 22. April 1811,²⁸⁶ der væsentligst indeholder politisk Nyt,

ses det, at Prinsen havde foreslaact ham at blive til Festen den 2. Juni, men West afslaar det af økonomiske Grunde og især af helbredsmæssige, idet han dog tilføjer: »Denne min Bestemthed er maaskee i sig selv en Daarlighed, da den er ligesaa meget imod min Ven W's Ønsker og Raad, som imod min egen Interesse; thi naar eller hvor skulde jeg kunne leve paa en saa behagelig, saa beqvem Fod – Et Bord er dækket her eller der – Vognen holder for Døren, naar den behøves, og jeg mangler ikke behagelige Familie-Bekindtskaber, hvor jeg er virkelig velkommen, og hvor man er sikker at træffe oplyste Mennesker og forædlende Sæder. – Men Fædrelandets sunkne Velfærds eller Formues Stand foreskriver Pligter, som ingen Beqvemmelighed tør tilside-sætte, og det er muligt, at jeg med alle min Svagheder kan endnu paa en eller anden Maade gavne.«

Dette skulde dog aldrig blive Tilfældet. West naaede ikke at gense sit Fædreland. Af et Brev fra Basil Lisakewitz, dateret København den 20. April 1811,²⁸⁷ ses det, at West har haft Planer om at lægge Hjemrejsen over England, fordi han paa Grund af de pengefattige Tider overvejede at afsætte sine Kunstsager der og regnede med bedre Resultat end i Danmark. Dette fraaader Lisakewitz indtrængende, og West opgav aabenbart igen denne Plan. Hvornaar han forlod Paris, kan ikke ses; men det fremgaar af et paa Engelsk skrevet Brev – det sidste fra hans Haand –, som han den 9. Juni fra Marburg sendte sin Ven Alexander Guillaumo i Paris,²⁸⁸ at han ret hurtigt efter at have forladt Paris sammen med sin Tjener Christian blev alvorligt syg. Til Marburg var han kommet over Mayenne og Giessen. Brevet til Guillaumo er een lang Skildring af de forfærdelige Kvaler, han udstod, og han var klar over, at det gik mod Slutningen, men haabede at naa Kassel og helst hjem til Odense for at dø der. Om den sidste Maanedes Tid af hans Liv synes intet mere bevaret; men han naaede Kassel, hvor han døde

den 6. Juli, og hvorfra Baron Charles Selby, som var Gesandt ved det westfalske Hof, den 11. Juli sendte Prins Christian Frederik følgende Beretning om hans Død:²⁸⁹

»Monseigneur.

Votre Altesse Royale est, sans doute, déjà instruite de la mort du Conseiller d'Etat West, décédé en Samedi dernier, et dont il ne m'a pas été possible de Lui rendre compte plutôt. Le defunt Vous était particulièrement attaché, Monseigneur, & il était persuadé, que Votre Altesse Royale, en l'honorant d'un regret, doignerait faire éprouver à son fils les effets de Sa gracieuse bienveillance. C'est ce sentiment, qui a adouci ses derniers momens. & qui l'a engagé à m'enjoindre de Vous écrire, Monseigneur, & de Vous adresser en son nom quelques prières, que je crois devoir rendre à Votre Altesse Royale dans les propres termes qu'il a employés en me dictant ses dernières dispositions »De Kunst Sager, som befinde sig i min Vogn, beder jeg Hans Høyhed Prinds Christian Frederik at tage under Sin Varetægt og faa dem conserverede, indtil min Søn bliver 25 Aar gammel, som da har Friraadighed over samme, og kan afhænde til Regjeringen, om han derom med denne kan enes . . . Baronen bedes at tilskrive hans Høyhed Prinds Christian Frederik, at han vil bede min hulde Konge, for de Tienester jeg har gjort Kunster og Videnskaber, at han vil, som Gratification, allernaadigst lade ved Banco Komptoiret udbetale til den tjenstvillige Geheime-Legations-Raad Classen i Paris den Summa, som jeg, ved disse uheldige Conjunkturer, maatte være bleven ham skyldig. . . . Jeg giver derimod Kongen fiire skjønne Stykker Marmor, nemlig Thorwaldsens kollosalske Büste, bestemt til Academiet,

Keiser Tiber's do do af Græsk Marmor,

Et herligt Stykke af en Sarkofag og en deilig Faun

som befinde sig i Rom hos Thorwaldsen. Jeg haaber at Hans Høyhed Prinds Christian Frederik vil give min Søn en aarlig recognition af min kostbare Samling af Antiquer og Malerier, men vilde Kongen kjøbe den af hans Værge strax, da kan den ikke betales uden i Realitæt i Ager-Land, efter Lands forrige Værdi og Pengenes virkelige Værd, som da i det mindste maatte være 25000 rbd i Værdi, efter gode Penge, hvorved anmærkes, at det ubetalelige Maleri fra Pompeii, som alene er denne Summa værd, maae alene bedækkes med en Glas Dør, men forblive i den Kasse, hvor det nu er.«

Vous voyés, Monseigneur, jusqu'à quel point il poussait sa confiance en Votre Altesse Royale, & il ne me reste à ajouter à ces expressions, que l'information, que la voiture du defunt contient nombre d'objects d'art & d'antiquité, que je ferai parvenir aussitôt que possible à son exécuteur, le Conseiller d'État David Monrad à Copenhague.«

I de følgende Maaneder sørgede Baron Selby for Hjemsendelse af West's Ejendele. West mindedes af Rasmus Nyerup i Dansk Litteratur-Tidende,²⁹⁰ og ogsaa »Nyeste Skilderic af Kiøbenhavn« for 3. August 1811 bragte en længere Omtale af hans Fortjenester, især af Naturvidenskaben og Billedkunsten. Ogsaa de smukke og menneskelige Ord, West's Ven og Svoger, Provsten Niels Holm i Sandager i et Brev den 20. August sendte Nyerup, fortjener at fremdrages i denne Forbindelse:²⁹¹

»Saaledes døde vore Ønsker og Forhaabninger som oftest, i Misregning. Med Glæde saa jeg min elskede West's Tilbagekomst imøde, og lovede mig saa mange interessante Timer i hans lærerige og behagelige Omgang, da han nu agtede at udhvile sig i sine Venners og Families Skjød, og tilbringe Resten af sine Dage i Fædrelandet. Men Forsynet vilde det anderledes. Under ubeskrivelige Smerter naaede han Cassel for at ende sine Dage der i Landsmænds Arme. Vor Minister ved det Westphalske Hof, Baron Selbye, og hans elskelige Frue, Søster til den blide Agentinde Ryberg, have lindret hans Livs sidste tunge Øieblikke med deres ømme Pleje og kierlige Omsorg for ham. – Min Kone og jeg sørge saa inderlig over hans uventede Bortgang og ere utrøstelige ved vort Tab, som Intet kan erstatte os uden allene Haabet om engang at samles med ham igjen paa en roeligere Strandbred. Han har lidt uendelig meget, førend han fuldendte, men sin Fornufts fulde Brug og Aands Roelighed og Styrke beholdt han indtil det yderste. –«

Holm fortæller derefter Nyerup om West's Bestemmelser om Kunstsagerne, svarende til Baron Selbys Angivelse til Prins Christian Frederik, men henviser iøvrigt Nyerup herom til Etatsraad David Monrad og fortsætter:

»Benævnte Hr Etatsraaden er tillige sendt en Bibel, hvori findes en Deel Data til hans Biographie, og som jeg ikke kan give fuldstændigere, end de der findes. –

Jeg seer med Længsel hans udførligere Biographie imøde bearbejdet af Dem, og jeg veed, at han selv dertil har efterladt sig skjønne Bidrag; men om disse Bidrag allerede ere i Deres Eje, eller findes i den Etatsraaden fra min Svoger Holmer i Odense tilsendte forseglede Kuffert, derom er jeg uvidende. Saa meget, troer jeg, er vist, at der i omtalte Kuffert findes flere af hans Arbejder, som endnu ikke have seet, men vel kunne fortjene at see Lyset.²⁹² Deres Idee at lade ham stikke i Kobber behager min Kone og mig særdeles, og vi ville i den Henseende meget glæde os, naar det Malerie, som Overkrigskommis-sair Kilde besidder af ham, maatte være vel lignende. Det er plad umueligt at noget Malerie af ham kan være mere lignende, end det jeg har, men for ingen Priis i Verden kommer det uden for min Storstue; for enhver, som der vil copiere det, er det til Tjeneste. – «²⁹³

Behandlingen af West's kunstneriske Bo, de Samlinger han havde skaffet sig paa sin sidste Rejse, og om hvis videre Skæbne han selv havde underrettet Baron Selby, varede omtrent et Par Aar efter hans Død.²⁹⁴ Den 23. April 1812 henvendte Executorerne Etatsraad D. Monrad og Justitsraad Skibsted sig med en Skrivelse til Prins Christian Frederik og bad ham, som havde staaet West saa nær, være »den Afdødes eneste Søns og Arvings højtformaaende Talsmand hos Hans Majestæt Kongen.« Med Henvendelsen fulgte en Forestilling til Kongen indeholdende de forskellige Punkter i Wests Bestemmelser: Wests Gæld paa 4541 Francs til Geheimelegationsraad Classen i Paris, de fire Skulpturer hos Thorvaldsen, som West vilde forære Kongen, og endelig Malerier og Antikviteter. Wests 18aarige Søn, Julius West og hans For-mynder og Onkel, Hospitalsforstander Holmer i Odense havde til Executorerne erklæret, at Kongen maatte bestemme, hvad der skulde ske med Samlingerne, og man havde nu opnaaet en Vurdering ved Kunstmalerne Horneman²⁹⁵ og Cabott af Malerier og Antikviteter til ialt 7474 Rigsdaler og en

Aert van der Neer: Maanens Opgang over en Landsby. I Statens Museum for Kunst.

Vurdering af 50 skaarne Stene til ialt 2000 Rigsdaler. Medens Gælden til Classen blev betalt og Kongen selvfølgelig med Glæde modtog de »4 Marmorstykker«, gik Sagen ikke saa glat med Malerierne og Antikviteterne. I en Svarskrivelse af 20. Maj 1812 til Executorerne bemærker Prins Christian Frederik herom:

»I Øvrigt benytter jeg mig af denne Leilighed til at handle ligesaa aabenhiertig imod Dem, som jeg vilde have handlet imod Etatsraad West, hvis han i levende Live havde overdraget mig at tilbyde Hs. Majestæt Kongen den paagjeldende Samling af Kunstsager. Efter at have nøie betragtet de 14 Malerier og raadført mig med Sagkyndige kan jeg efter min Overbeviisning ikke tilraade Hs. Majestæt at betale dem med meere end 2000 Species; og siden Etatsraad West i Skrivelse til mig af 22. Sept. 1809 benævner Fresco Maleriet som en Ting over Priis og i sine dictata siger, at det allene er 2500 Rdr værd, saa kan jeg ikke tilraade Hs. Majestæt ikkun at give 1200 Species derfor; enten maatte Hs. Majestæt undvære det i sin Samling og Sønnen beholde det som en Amindelse af hans Faders Bestræbelser for at samle Kunstsager eller og Sønnen maatte finde sig foranlediget til at tilbyde Hs Majestæt dette sieldne Stykke som et Beviis paa sin Erkjendtlighed for den mod hans Fader og ham selv viiste Naade.

I lignende Forhold til, hvor høit Malerierne ere ansatte i Priis, finder jeg ligeledes Samlingen af antiqve Vaser og andre antiqve Kunstsager ansat til en højere Priis, end det staaer til at vente, at Hs. Majestæt skulde ville give for samme, og formeener jeg, at den Priis, der med Billighed kunde ventes betalt for samme, vil være omtrent 400 Species ligesom ogsaa 2000 Rd. D. C. for de 50 udskaarne Stene«.

Prinsen anmoder Executorerne om at tage Stilling hertil og lover, saafremt Kongen ikke vil modtage Samlingen, efter Wests Ønske at »bevare Malerierne for Sønnen indtil hans 25 Aar«. Prinsen anmoder ogsaa Executorerne om at forhøre hos Classen i Paris om nogle Malerier, han kendte fra Wests Brev, men som ikke var kommet med det af Baron Selby fra Kassel hjemsendte.

Romersk Satyrhoved. I Nationalmuseet.

Prins Christian Frederiks Betænkning medførte, at Julius West i Skrivelse af 24. Juli 1812 bad Kongen modtage Frescomaleriet som Gave. Executorerne svarede den 13. August samme Aar Prinsen, at de fandt hans Vurdering af Malerier og Antikviteter for lav og henstillede, at de betaltes med »noget mere«. Endvidere meddeler de, at West i sine

Diktater i Kassel havde disponeret paa anden Maade over de savnede Malerier, som ikke var kommet til Danmark.²⁹⁶

Først den 16. Januar 1813 sendte Prins Christian Frederik en Indstilling til Kongen. Han meddelte her om sin Forhandling med Executorerne og sagde, at han fandt det at være hans Pligt sammen med kunstkyndige Mænd at se Sagerne igennem, før de blev forelagt Kongen. Han skriver herom følgende:

»De tvende Kjendere af Malerier, som jeg raadførte mig med, vare Kunstkammer-Forvalter Spengler og Historiemaler Lund. De vare eenstemmigen af den Mening, at de paagjeldende 14 Malerier efter deres sande Værd ikke kunde vurderes høiere end 2000 Species –; blandt de øvrige Antiquer ere en Deel beskadigede og uvisse: høiere end for 400 Specier vilde jeg ved første Gjennemsyn ikke fordriste mig til at tilraade dem indkjøbte; og om end 2000 Rd d. C. ikke syntes at være meget for de udskaarne Stene, saa maatte dog tages Hensyn paa, at de egentligen vare taxerede til henved 250 Species, og kun efter den Tids Cours til fornævnte Sum i dansk Courant.«

De 14 Malerier vurderes til 1780 Specier, og foruden J. C. Spengler og J. L. Lund har Prinsen for Antikernes Vedkommende allieret sig med Justitsraad Schow²⁹⁷ og Professor Christian Ramus,²⁹⁸ og herom skriver Prinsen: »Den hele Samling skildres som i sig selv af ringe Værd, fordi det er usikkert, om Vaserne, som udgjøre den betydeligste Del af samme, ere virkelig antique eller eftergjorte, og de øvrige Sager ansees mere for Curiositeter end for Sager af Kunstværd. Den høieste Værdie disse Hrr sætte paa Samlingen i det Hele er 200 Species, men de tilraade ikke at kjøbe den til Forøgelse af Deres Majestæts Samlinger, der ikke bør indeholde andet end Kunstsager af erkjendt Værd.« Om de skaarne Stene, der er vurderede af Biskop Münter, Konferensraad Monrad og Kommandørkaptajn Holck foreslaar Prinsen, at Kongen lader kyndige Mænd købe, hvad de kongelige Samlinger maatte behøve.

Campanisk Vinkande, 4. Aarh. f. Chr. Fra Wests Samling. I Nationalmuseet.

Den 13. Februar besluttede Kongen at købe 14 af de tilbudte Malerier for 1780 Specier, for de øvrige Kunstsager og Antikviteters Vedkommende at afvente en Auktion over dem og iøvrigt som Gave at modtage de tilbudte Skulpturer og Frescomaleriet. Og Wests Gæld til Classen skulde betales. Dette meldte Prinsen samme Dag til Executorerne, Finanscollegiet og Overhofmarschal Hauch. Den 21. Februar takker Executorerne Prinsen for den Velvilje, han har vist Sagen, meddeler, at de 14 købte Malerier og Frescomaleriet kan afleveres til Kongen naarsomhelst, og at Kataloget over de øvrige Sager, der i April 1813 vil blive solgt ved Auktion, er under Trykning. Auktionskataloget omfattede 59 Malerier, Vaser og andre Antikviteter, hvoriblandt 57 Gemmer.²⁹⁹ Den 23. April, da Auktionen var afholdt, kunde Overhofmarschal Hauch meddele Prinsen, at han havde »erholdt den største og fortrinligste Deel af Wests efterladte Konst-sager, til Indlemmelse i de Kongelige Samlinger for den meget moderate Sum af 553 Rbdaler 4 M. 11 Sk.«

Resultatet af Wests Samleriver i hans to sidste Leveaar blev for Nutiden da følgende. Af de 14 Malerier Kongen købte, er van der Neers Maaneskinsbillede, det betydeligste. Frescomaleriet, som Datiden vurderede saa højt, har lidt den Vanskæbne at blive erklæret for en klassicistisk Forfalskning uden at dog nogen med Sikkerhed har kunnet paavise dette.³⁰⁰ Det Vægstykke, hvorpaa det er malet, er ægte nok, men desværre er Datidens pompejanske Fund saa lidet kendt, at en Tilslutning til beslægtede Fragmenter er problematisk.

Af Antikviteterne købtes en Del af de hjembragte Vaser og Terrakotter til den kongelige Samling og er nu i Nationalmuseets Antiksamling.³⁰¹ Gemmerne kan ikke mere paa-vises, og de Malerier, der kom paa Auktionen, synes ogsaa spredt for alle Vinde.

Anderledes var Forholdet med de fire Skulpturer, West havde efterladt i Thorvaldsens Atelier i Rom. Allerede i 1811

havde man søgt at faa dem hjem, men det skete endnu ikke.³⁰² Sagen synes efter 1813 at være gaact i Glemmebogen, men 1820 skrev Executorerne, der paa Grund af Thorvaldsens Ophold i Danmark var kommet i Tanker om Sagen, til ham om Hjemsendelsen.³⁰³ Endnu i 1824 var der intet sket, da Prins Christian Frederiks Kabinetssekretær J. G. Adler skrev til Thorvaldsen herom og samtidig den 2. Juni 1824 i et Brev til H. E. Freund bemærkede:³⁰⁴ »Jeg har bragt ham [Thorvaldsen] i Erindring de forskiellige Marmor-Arbejder, som henstaae hos ham og som tilhøre Étatsrd West's Bøc, for hvis Hiemsendelse Prindsen er bleven anmodet om at interessere sig. Skulde Étatsrd. Th., som let kan være Tilfældet, have vigtigere Ting at tænke paa, saa stræb engang imellem at minde ham om visse Sager, som hvor prosaiske de end ere, dog skulle besørge.« Saa blev de fire Skulpturer hjemsendt. Thorvaldsens Selvportræt kom som bestemt til Kunstakademiet, og Wests Initiativ i Anledning af den bør alene bevare hans Navn fra Forglemmelse. De tre Antiker kom til Kongens Antiksamling, der netop paa den Tid flyttedes til Dronningens Tværgade, og er nu i Nationalmuseet. Det betydeligste er Satyrhovedet, en romersk Kopi efter en hellenistisk Original. Sarkofagfragmentet er en Del af et romersk Sarkofaglaag med et Havuhyre og en Triton, medens det maa erkendes at »Kejser Tiberii Buste« er fra Wests eget Aarhundrede, det attende.³⁰⁵

Som det i denne Skildring har været magtpaaliggende saa vidt muligt at lade Hans West selv tale, er det naturligt at slutte med nogle Ord, hvormed han ledsagede en Del af sin Levnedbeskrivelse, da han sendte den til Nyerup: »Her har du nogle af mine Tildragelser, min Ven! og skulle det være din Hensigt at lade dem oplæse efter min Død for Bønderne i Mesinge Sogn paa Hindsholm i Fyen, saa vil en eller anden Mand endnu mindes Præsten Hr. Hans's Søn, og saa bemyndiger jeg dig til at affordre mine efterladte Executorer 2

Tønder af det bedste Øl, som kan faaes, til hver By i Sognet, og saa mange Kander Brændevin, som slig en Lyd-Øls-Fest udkræver, og saa haaber jeg, disse gode Mesinge Mænd istemme af Hjerttet: Nu lade vi hannem sove i Fred!«³⁰⁶

Henvisninger

1. J. L. Ussing: Niels Laurits Høyens Levned (1872) S. 23 ff.
2. Slægtsbogen tilhører stud. mag. Mogens Schou, København, hvem jeg takker for Tilladelse til at benytte den. Den er i hans Familie nedarvet fra Rektor Søren Bloch i Roskilde (1772-1862), som anden Gang var gift med Henriette Marie Holmer, Datter af Hospitalsforstander Peder Holmer, Odense, og Hans Wests Søster, Charlotte Amalie.
3. Samlinger til Fyens Historie og Topographie VI (1873) S. 73.
4. Johanne Wests Dagbog tilhører stud. mag. Mogens Schou, København. Om Wests Optagelse i Odense Skole oplyser ogsaa en Protokol over Disciplene 1757-86 i Odense Kathedralskoles Arkiv. For Oplysninger vedrørende Hans Wests Forbindelse med Skolen og Gymnasiet i Odense takker jeg Lektor Aage F. Blomberg, Odense.
5. I det kgl. Bibliothek. Additamenta 17 Fol.
6. Rasmus Nyerups Levnetsløb, udg. af C. L. Strøm (1829) S. 7 ff.
7. Brickas Leksikon XV, S. 412. Brevvekslingen med Nyerup i det kgl. Bibl. Add. 17 Fol. Hans West omtales i Breve af 20. Feb. 1802 og 30. Juli 1803.
8. Dansk Litteratur-Tidende 1811, S. 198.
9. Oluf Worm (1757-1830), senere Rektor i Horsens.
10. Christian Hornemann (1759-93), Filosof.
11. Hans Christian Bunkeflod (1761-1805), Digter og Præst.
12. Jens Bindsbøll (1756-1830), Præst.
13. Nyerups Levnetsløb S. 19 ff.
14. Silhouetten tilhører stud. mag. Mogens Schou. For Bistand ved dens Bestemmelse takkes Bibliothekar Bjørn Ochsner. J. G. Friedrich (ca. 1742-1809) har signeret Stikket nederst til højre. Om Limprichs Virksomhed i Danmark cf. H. G. Olrik, Silhouetten i »Den lille Portrætkunst« (1949) S. 122 ff. Tilføjjelsen: »min Moders Broder« skyldes Rektor Søren Blochs Hustru, Henriette Marie, f. Holmer. Cf. Note 2.
15. S. 278 ff.
16. K. L. Rahbek, Erindringer af mit Liv II (1825) S. 337 ff.
17. Chr. Grünwald, Kommentar og Personregister til Knud Lync Rahbeks Erindringer (1953) S. 30 ff.
18. III (1785) S. 189 ff.
19. E. Graun er den tyske Komponist Karl Heinrich Graun (1701-59), som undertiden brugte den italienske Form Enrico af sit Fornavn. Om Wests Tekst se V. C. Ravn, Koncerter og musikalske Selskaber i ældre Tid (Festskr. i Anl. af Musikforeningens Halvhundredaarsdag) (1886) S. 123, Note 2.

20. Hygæa og Muserne (1788) S. 29 ff. Luxdorph skrev 1. Dec. 1786 i sin Dagbog: »West gav mig sin Leonidas.« Luxdorps Dagbøger ved E. Nystrøm II (1925) S. 376.
21. Leonidas II, S. 481 ff. og Kritik og Antikritik I (1788) S. 280; Todes Syn paa »Litterære Efterretninger« ses i Indledningen til Kritik og Antikritik I. Luxdorps Dagbog for 26. Marts, 1788 beretter: »West gav mig sin Leonidas 2. Deel.« Nystrøm II S. 407.
22. Fyens Bispearkiv, kgl. Reskripter og Kollegiebreve 1787-89, 1787, Nr. 35.
23. Fyens Bispearkiv, Kopibog for den 7. Juni 1787.
24. Samlinger til Fyens Historie og Topographie III (1865) S. 362 ff.
25. Cancellikollegiets Supplikbog Nr. 1074. I Rigsarkivet.
26. Vestindiske Guineiske Rente og Generaltoldkammer. Forestillinger og Resolutioner 1788. Ogsaa Vestindiske Contours Journal 1788, Nr. 116. I Rigsarkivet. Nyste Kjøbenhavnske Efterr. om lærde Sager 1788, No. 23, S. 366. Til Belysning af Wests økonomiske Situation beretter Luxdorph i sin Dagbog den 24. Juni 1788: »Rector West besøgte. Hans Kones Broder Bech, Discipel i Roskilde Skole, druknede ved at ville bade sig. Derved arver hand henimod 2000 Rdr.« Nystrøm II, S. 414.
27. Magazin for Rejseigttagelser udg. af R. Nyerup I (1820) S. 130.
28. S. XXXVIII ff. Af de mange dattede Berømtheder er de i Nutiden mindst kendte uden Tvivl Digteren og Statsmanden Joseph Addison (1672-1719), Verdensomsejleren James Cook (1728-79), den franske Naturforsker G. L. Buffon (1707-88), den franske Fysiker J.-Ant. Nollet (1700-70) og blandt de danske Historikeren Andreas Schytte (1726-77), Matematikerne Jens Kraft (1720-65) og Joachim Michael Geuss (1745-86), Skibskonstruktøren Henrik Gerner (1742-87), Filosoffen Tyge Rothe (1731-95) og Lægen Christian Gottlieb Kratzenstein (1723-95).
29. S. 383 ff.
30. Iris (1791) I, S. 209.
31. Kritik og Antikritik 10 (1792) S. 654 ff.
32. Dette og de i det følgende anførte Breve fra West til Johan Bülow findes i Johan Bülows Arkiv paa Sorø Akademi.
33. Benjamin Martin (1704-82).
34. Ifølge den nævnte Slægtsbog havde West foruden de to Sønner, født i 1785 og 1787, i 1788 faaet endnu en Søn, Hans, som døde i Vestindien næsten to Aar gammel. I de første Aar i Vestindien fødtes en Datter, Hanna, der døde faa Dage efter Fødselen.
35. Maanedsskriftet Iris. Juli 1791 S. 2.
36. Henrich Christian Kilde døde 80 Aar gammel den 15. April 1835; han var fra 1798 Overkrigscommissair i Admiralitetet.
37. Iris 3 (1791) S. 1 ff.
38. S. 657 ff. Ifølge Nyerups Litteraturreleksikon skal der have været Særtryk af denne Artikel, og den blev delvis oversat i Deutsches Magazin 1791, I, S. 491-530.
39. Iris 3 (1791) S. 67.
40. Litterære Efterr. 1792 S. 427. Kritik og Antikritik 11 (1792) S. 116 ff.
41. Brevet til Chr. Brandt findes sammen med Brevene fra West til Bülow i Sorø Akademis Arkiv.
42. Olaus Swartz, svensk Botaniker (1760-1817).

43. Frederik Christian Moth (1730-1808), da Overformyndet paa St. Croix.
44. Axel Linvald, En Journalists Genvordigheder. Hist. Medd. om København 2. Række, I, S. 1 ff.
45. *Sylloge* er antagelig *Sylloge nova epistularum varii argumenti I-V*, der udkom i Nürnberg 1758, og hvoraf et Exemplar stadig findes i Odense Kathedralskoles Bibliothek. Dantzius er Joh. Andr. Dantzius, *Compendium Grammaticæ ebræo-chaldaicæ*. Havn 1732.
46. Antagelig Marcus Wolqvartz (1759-1805), der 17 Aar gammel blev Student i København 1776. (Københavns Univ. Matr. III, S. 348). Han blev senere Regimentskvartermester; cf. Rahbeks *Erindringer* I, S. 246 og 362 og IV, S. 353.
47. Tyge Rothe: *Philosophies Ideer, til Kundskab om vor Art og til Glæde over den*. I-II. 1788-89.
48. Portrættet, som er i Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg, er tidligere gengivet i *Kunstmuseets Aarsskrift* 1939 S. 125. Det er erhvervet til Frederiksborg 1925, men Maleren er ukendt. Mellem Hundens Poter Rester af en Signatur. Paa Snippen af det hvide Lommetørklæde staar med Kapitæler »West« og nedenunder et Nital, som maa være Ejerangivelse. En Formodning om, at det kan være malet af den unge meksikanske Maler Athanasio Echeverria, som West antagelig har truffet 1796, er det ikke lykkedes at faa bekræftet. Cf. *Raisonn. Cat. over Consul Wests Malerier* (1807) S. 368. Om Portrættypen Chr. Elling: *Kavallerer i det Grønne. Museum I* (1948) S. 131 ff.
49. I det kgl. Bibliothek. Add. 17 Fol.
50. *Kjøbenhavnske lærde Efterretninger* 1792 S. 832.
51. *Kritik og Antikritik* 15 (1794) S. 81 ff.
52. *Maanedsskriftet Iris* 1793, 3, S. 209 ff.
53. I (1794) Nr. 64, 511-12.
54. *Biografisk Leks.* IX, S. 42.
55. M. Borup, Christian Molbech (1954) S. 294.
56. *Kjøbenhavnske lærde Efterr.* 1794 S. 10 ff. og 37 ff.
57. S. 240 ff. (49). En Recension ogsaa i *Allgemeine Litt.-Zeit.* 1794, I, Nr. 22, S. 169 ff.
58. *Kjøbenhavnske litt. Efterr.* 1795 S. 413 ff. En Recension ogsaa i *Göttingische Anzeigen von gelehrten Sachen* for 27. Okt. 1794 S. 1724 ff.
59. *Vore gamle Tropicolonier II* (1953). Red. Joh. Brøndsted. Se *Registret* S. 577.
60. Cornelius Cortwright, Søn af en Planter paa St. Croix, var 1785 blevet gift med Hilleborg Margrethe Juliane v. Walterstorff. L. Bobé, *Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds V* (1902) S. 216.
61. Henrik Ulsøe, Pagehovmester, senere *Consumtionsskriver* v. Korn-Malingen.
62. Antagel. Cancelliraad Hans Holm. Cf. Clausen & Rist, *Mem. og Breve III*, Indl. S. IV.
63. Antagelig Carl Ludvig von Baudissin (1756-1814).
64. I den nævnte haandskrevne *Slægtsbog* skriver West: »I Aaret 1793 besluttede min Kone, da vi igjen maatte gaae ud til Westindien, og hun befandt sig frugtsommeligt, hellere at ligge i Barselseng der, og gik saaledes forud for mig, der siden passerede over Engelland. Den 27 September 1793 fødte hun en

- fjerde Søn, som blev opnævnt efter Frue Julia Kortright og kaldet Julius Frederich Christian.«
65. Wilhelm Anton Lindemann (1739-1801), Guvernør i Vestindien.
  66. Peter Lotharius Oxholm (1753-1827), 1782-97 Plantageejer paa St. Croix.
  67. Regeringsraad i Vestindien Niels Urban Aarestrup.
  68. Generalauditør Ludvig Eigtved.
  69. Antagelig en Søn af Mathias Leth (1704-83) til Sanderumgaard, maa-ske Erik Løvenhjem Leth (1738-1815).
  70. Elias Christian v. Haven (1754-1813). Bricka VII S. 165.
  71. Lorenz v. Schrødersee (1749-1829), Major. Wests Karakteristik bekræftes af P. A. Heiberg, Erindringer (1830) S. 26 ff. Cf. Cl. og Rist, Mem. og Br. III S. 1.
  72. Frederich Conrad Bugge, Gehejmekabinetsskasserer.
  73. Adam Gottlob v. Krogh, Premierlieutenant, Kammerjunker (1768-1839).
  74. Friedrich Ludwig Schröder (1744-1816), tysk Skuespiller.
  75. Cf. H. Schwanenflügel, Peter Andreas Heiberg (1891) S. 279-95.
  76. Clausen og Rist, Memoirer og Br. III (Fra Hoffet og Byen) S. 1-5.
  77. Christian Colbjørnsen (1749-1814), Generalprokurør i Kancelliet. Cf. Clausen og Rist, Mem. og Br. III S. 2 om Colbjørnsens Forhold til Bülow.
  78. Hvem Vognstrup var, er det ikke lykkedes at oplyse.
  79. Christian Frederik Numsen (1741-1811), Gehejmekonferensraad.
  80. Af de i denne Forbindelse nævnte Mænd var i 1793 Konferensraad Morten Hjorthøy Borgmester, Justitsraad Andreas Storp Vice-Borgmester; Bankdirektør Lars Larsen, Bancokommissær Laurentius Joh. Cramer og Rasmus Kirketerp var Medlemmer af de 32 Mænds Raad.
  81. »Sviger-Mama« maa være Frederik VI's Svigermoder Prinsesse Louise (1750-1831), gift med Landgreve Carl af Hessen, som var blandt Bülow's skarpeste Modstandere. Cf. Cl. og Rist, Mem. og Br. III S. 2.
  82. Den franske Republiks Gesandt i Khvn. Philippe Antoine Grouvelle (1758-1806). Han havde faaet Kreditiv som Gesandt i. Juni 1793 og blev den 29. August modtaget af Udenrigsministeren, Grev A. P. Bernstorff (af West omtalt som G:B:) Han havde i Januar 1793 som Sekretær ved det udøvende Raad oplæst Dødsdommen for Ludvig XVI. I København havde han især Forbindelse med P. A. Heiberg. Cf. Johanne Luise Heiberg, P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg, 4. Udg. (1947) II S. 416 ff.
  83. Frederik Carl Trant (1738-98) var Deputeret i det Vestindisk-Guineiske Rente og General-Toldkammer.
  84. Christian v. Brandt, Kancelliets Præsident.
  85. Johan Thomas Flindt (1740-1805), Politimester.
  86. C. L. = Captain Leth. Se Note 69.
  87. Uden Tvivl det paa Brahetrolleborg 1794 oprettede Seminarium.
  88. Ernst Heinrich von Schimmelmänn (1747-1831), Statsminister.
  89. Ber. = A. P. Bernstorff.
  90. Sønnen Julius fødtes den 27. September. Se Note 64.
  91. Poul Løvenørn (1751-1826), Generaladjutant.
  92. John Ryan. Cf. West, Beskr. over St. Croix S. 261 og 263.

93. Carl Valdemar Danneskjold-Løvendal (1773-1829). Bricka X S. 595.
94. Charles Louis Bosc de la Calmette (1750-1811). Han fik det hvide Baand 11. November 1793. Bobé, Reventlowske Familiepap. V S. 219.
95. Antagelig Werner Hans Rudolph Rosenkrantz Gjedde (1756-1816). Cf. Bobé, Rev. Familiepap. II S. 230 ff.
96. Theodor Georg Schlanbusch (1756-1829). Gehejmekonferensraad, Amtmand; Schlanbusch havde været Page hos Kronprinsen. Cf. Bobé, Rev. Familiepap. II, S. 230.
97. Den danske Tilskuer 1793 Nr. 86, S. 681-86.
98. Rahbek, Erindringer IV, S. 178 ff.
99. Brevet er bevaret i det kgl. Bibliothek, Ny kgl. Samling 2494, 4:0. Rahbek gengiver det (anf. Sted S. 178 ff.) korrekt, kun med Udeladelse af Ordene »i dette som i meere«. Cf. Grünwald, Kommentar til Rahbeks Er. S. 49.
100. Edvard Røring Colbjørnsen (1751-92), Regeringsraad.
101. Et af Rahbek omtalt senere Brev fra Mallings herom er ikke bevaret, Rahbeks Erindringer IV, S. 180.
102. Nyerup, Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 131.
103. West har i Indledningen til sine vestindiske Erindringer (anf. Sted S. 129) omtalt det store Katalog over sin Malerisamling, der udkom 1807.
104. Charles Richard Townley (1737-1805). Om Samlingens Oprindelse H. Ellis, The Townley Gallery of Classic sculpture, in the British Museum I-II. London 1846.
105. Gottlob Friedrich Ernst Schönborn (1737-1817), 1777-1802 Legationssekretær i London. Bricka XV S. 438 ff. Bobé, Reventlowske Familiepapirer III, S. 422 ff. Bobé, Frederikke Bruns Ungdomserindringer (1917) S. 8.
106. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 132 ff.
107. A Guide to the Department of Greek and Roman Antiquities in the British Museum (1928), p. 83, 1874, Pl. XII, Fig. 1. Myten om Clytia Ovid, Metamorphoser IV, 255-270. Busten anses ifølge Meddelelse fra Professor B. Ashmole, British Museum, 1954 stadig for antik; den erhvervedes af Townley 1772 og angaves fundet ved Neapel.
108. Magazin for Rejseiagttagelser I S. 133 ff.
109. I det kgl. Bibliothek. Add. 1140. 4:0, Brevene er dateret henholdsvis 25. brum. an 7 (= 15. Nov. 1798) og 30 ventose an. 8 (= 21. Marts 1800).
110. Om Wests Virksomhed som Rektortier hans Beretning til Nyerup næsten helt. Cf. L. Koch, Den danske Mission i Vestindien. Kirkehistoriske Samlinger. 5. Række, 3, S. 167 med Henvisning til Kirkeinspektionens og danske Kancellis Arkivalier.
111. S. 211-14. Et Brev af 11. Juni 1799 fra West til Martin Vahl er i det kgl. Bibliothek, Abrahamske Autografsaml. Folio. Nr. 17, 242. I Botanisk Haves Bibliothek findes fire Breve fra West til Vahl. Botanisk Tidsskrift 23 (1900) S. 45 ff.
112. Fonden ad usus publicos I (1897) S. 192, 183.
113. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 159 ff. Fra disse Aar findes i Det kgl. Bibliothek nogle

- Breve til West, der supplerer hans Beretning til Nyerup; foruden de to ovennævnte Breve fra Victor Hugues et fra A. P. Bernstorff af 6. Februar 1796, et fra General Auguste Paris af 17 brumaire an 8 (= 18. Nov. 1799), et fra Benoist-Caroy, Cayenne den 7. germ. an 8 (= 28. Marts 1800) og et fra Ramon de Canroy, Puerto Rico 25. Nov. 1801. Add. 1140, 4:0.
114. Chr. Gottlob Heyne (1729-1812), klassisk Filolog, Professor i Göttingen.
115. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 168 ff. En parallel kortfattet Beretning findes i den ovennævnte haandskrevne Slægtsbog.
116. Tegningen er i 1951 overgaaet til Statens Museum for Kunst efter Dr. phil. Poul Nørlund, i hvis mødrene Familie den antagelig var nedarvet fra Provst Niels Holm i Sandager, der var gift med Hans Wests Søster, Johanne. Det her gengivne Exemplar af Stikket tilhører stud. mag. Mogens Schou. Andre Exemplarer af Stikket har tidligere været anset for at forestille Biskop Jens Bloch, men Sammenligningen med andre Portrætter af West og Proveniensen af Tegningen og det her gengivne Stik viser, at det er ham. Stikkets Omskrift viser, at det er Chretien selv, der har udført Tegningen.
117. Kong Christian VIII's Dagbøger og Optegnelser, v. Axel Linvald. I. 1799-1814, S. 91.
118. Smstd. S. 266.
119. Brev fra Schydtz til Nyerup af 20. Febr. 1802. I Det kgl. Bibl. Add. 17 Fol.
120. I Det kgl. Bibliothek. Add. 17 Fol.
121. Prosper Ludvig Arenberg; hans Land blev 1810 indlemmet i Frankrig.
122. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 171 ff.
123. Raisonneret Catalog over Consul West's Samling af Malerier (1807), Nr. 110. Kat. over ældre Malerier i Statens Museum for Kunst (1946), Nr. 71.
124. Wests Katalog S. 366, Nr. 50.
125. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 173.
126. Wests Katalog Nr. 11. Nu tilskrevet Jacobus van Spreeuw.
127. Mathieu Ignace van Bree (1773-1839).
128. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 176 ff.
129. Smstd. S. 178 ff.
130. Smstd. S. 181 ff.
131. I Rigsarkivet. Indberetningerne er fra 22/8, 18/9, 12/10, 5/11 og 18/11 1803, 27/3 og 30/4 1804, 14/1, 17/4 og 25/6 1805.
132. I Det kgl. Bibliothek. Add. 1140, 4:0.
133. H. C. Ørstedes Rejse varede fra Sommeren 1801 til Slutn. af 1803.
134. Breve fra og til Hans Christian Ørsted. Udg. af Mathilde Ørsted. I (1870) S. 166 ff. og S. 168.
135. Udvalg af Laurids Engelstofts Skrifter III (1862) S. 321 ff.
136. Siden 1952 i Statens Museum for Kunst. Tilhørte indtil 1947 Martha West, et Oldebarn af Hans West.
137. Emanuel Rasmus Grove (1756-1847). Billedet af Albani: Flugten til Ægypten (Wests Kat. Nr. 152, Spengler: Cat. over det kongl. Billedgalleri (1827) Nr. 103) købtes af Grove i Paris 1796. Det er nu paa Amalienborg.
138. Magazin for Rejseiagttagelser I (1820) S. 184 ff.

139. Vilh. Andersen, Adam Oehlen-schläger I (1899) S. 87.
140. Breve fra og til Adam Oehlen-schläger 1798-1809 I (1945) S. 242 og IV, 1, S. 153.
141. C. L. N. Mynster, Mindeblade om Oehlen-schläger (1879) S. 84 og Breve fra og til Adam Oeh-lenschläger 1798-1809 II (1945) S. 53 ff. og IV, 1 S. 189.
142. Raisonneret Catalog over Consul West's Samling af Malerier med Indledning. Udg. af ham selv (1807), Indledning S. III, IV ff., LI, LII, LV ff.
143. Samme Sted S. LX ff., S. LXIII og S. LXXI ff.
144. 1807 S. 336 ff.
145. I Grimur Thorkelins Privatar-kiv i Rigsarkivet.
146. Jørgen Scheel til Gl. Estrup og Ulstrup (1768-1825) (Hugo Ma-thiessen, En Greve, København. 1954). Brevet i hans Privatar-kiv i Rigsarkivet.
147. I Indledningen til Wests Katalog S. IX hedder det: »Saaledes træf-fer man her i det kongelige Kunst-kammer en mageløs Hack-kert.« Det var dette Billede, som i Virkeligheden er af Hobbema, Englænderne røvede. Det er nu i Museet i Bryssel. Cf. Leo Swane, Malerisamlingens Erhvervelser af ældre Kunst. Kunstmus. Aarsskr. 1929-31, S. 114. Cat. descriptif et historique des Tableaux Anciens par E. Fétis. Sixième ed. Bruxel-les 1889, no. 294: Le bois de Haar-lem.
148. Fonden ad usus publicos II (1902) S. 117 ff., 114.
149. Konzept paa Fransk i det kgl. Bibliothek. Additamenta 1140. 4:0. Den er først dateret den 15. Maj 1808 og derunder 6. Sept. 1808. Af A. Krarup i Katalog over Universitetsbibl. Haandskrf. fejlagtigt angivet at være til Na-poleon.
150. Efter Kopi i det kgl. Bibliothek. Add. 17 Fol.
151. Om dette Billede se Note 126.
152. Brevet til Nyerup, der fulgte med Kopien, er udateret, men antage-lig omtrent samtidig med den seneste Dato (6. Sept.) paa Kon-cepten til Alexander I. Et kort Brev til Nyerup af 1. Sept. 1808, der ligesom dette er i det kgl. Bibliothek (Add. 17 Fol.) hvor-med han sender sit »Testament eller Lye«, omtaler ikke Salget af Samlingen.
153. Prinsens Indberetning dateret den 16. Jan. 1809. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
154. Daniel Alopeus (1769-1831). Cf. Bobé, Rev. Familiepap. V, S. 31 og VI, S. 547.
155. I Kunstakademiets Arkiv i Rigs-arkivet.
156. Wests Brev og de følgende an-førte Arkivalier vedrørende Sal-get af Samlingen er i Kunstakade-miets Arkiv i Rigsarkivet.
157. Hans Hansens Ansøgning er i Kunstakademiets Arkiv i Rigsar-kivet. Det fremgaar af Hofmar-schallatets Journal (1809, Nr. 297 og Nr. 306) at West havde ni Værelser til sin Raadighed til Samlingen. I Kunstkommerets Arkiv i Rigsarkivet for 1809 fin-des en Skr. af 20. Maj fra Finans-kollegiet til Hauch om Leje til Købmand Christensen Olsen og Løn til Opsynsmand Einert Ge-lie (andetsteds Gilsen) (Journal S. 110, 62). Den 13. Maj skrev Kunstkommerforvalter Spengler til Hauch om Opsynsmandens In-struks og dette ligesom den af Prinsen den 21. Maj fremsendte

- Instruks findes i Kunstkammerets Arkiv (Journ. S. 11, 63).
158. Cf. Sigurd Schultz, C. A. Jensen II (1932) S. 157 ff.
159. Et Vidnesbyrd om Sanlingernes fuldførte Forening er Spenglers Catalog over det kongelige Billedgalleri paa Christiansborg fra 1827.
160. H. N. Clausen, Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie (1877) S. 13. Clausen forveksler her Ny Vestergade og Ny Kongensgade.
161. J. L. Ussing, Niels Laurits Høyens Levned (1872) S. 10.
162. Anf. Værk S. 24. Om Portrættet af Yrsselius og dets Historie cf. Kunstmuseets Aarsskrift III, S. 157.
163. Th. Overskou, Af mit Liv og min Tid (1798-1818). Udg. af Rob. Neiiendam. S. 177 og 229.
164. Georg Galster, Et Par Breve fra Johan Chr. Dahl. Kunstmuseets Aarsskr. XXIII (1936) S. 133.
165. N. C. L. Abrahams (1795-1870), Professor.
166. Flensborgeren, Professor Christian Paulsens Dagbøger, v. K. Fabricius og J. Lomholt-Thomsen (1946) S. 16 og 25.
167. J. C. Spengler, Catalog over det Kongelige Billedgalleri paa Christiansborg (1827) Indl. S. X. Cf. P. Hertz, Den kgl. Malerisamlings Tilblivelse. Kunstmuseets Aarsskr. 1921-23, S. 384 ff.
168. De tre Portrætter af Gerard ter Borch (1617-1681), Wests Kat. 19-21, er Kunstmus. Kat. 1946, 82-84. Dameportrættet af Jan Victors (1620-1676) er West 13 = Kunstmus. Kat. 771. »Menuetten« af Pieter de Hooch (1629-1684) er West 54 = Kunstmus. Kat. 327. »En Pige med en Papegøje« af Pieter van Slingeland (1640-1691) er Kunstmus. Kat. 666.
169. De tre Rubens-Billeder, Wests Kat. 76-78, er Kunstmus. Kat. 1946, 611-13. Dameportrættet af Peter Lely, West 79, er Kunstmus. Kat. 384.
170. Tizians Mandsportræt er West 132 = Kunstmus. Kat. 1946, 710. »Forkyndelsen for Hyrderne«, tilskrevet Leandro Bassano (1557-1662) er West 134 = Kunstmus. Kat. 31.
171. Ang. Wests Bestalling som virkelig Etatsraad se Rigsark. Danske Kancelli. 2. Depart. Reg. 503.
172. Dagbogen tilhører nu Fru Nanna Nørlund, hvem jeg takker for Tilladelse til at benytte den. Den er nedarvet i Dr. phil. Poul Nørlunds mødrene Slægt. Under den 27. Marts 1809 omtaler Dagbogen Salget af Wests Samling, den 14. Maj berettes, at West er blevet Etatsraad, og at hans Søn Julius skal lære Landvæsen paa Brahe Trolleborg. Rygterne om Wests Død findes under den 18, 19 og 24 Juni 1809, og endelig berettes den 5. Januar 1810 om et Brev og en Pakke fra West i Paris.
173. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet og i Christian VIII's private Arkiv.
174. Magazin for Rejseiagttagelser II (1820) S. 1-22.
175. Henny Glarbo, Breve fra Paris i Napoleonstiden. Kunstmus. Aarsskrift 1939, S. 124 ff.
176. Magazin for Rejseiagttagelser II (1820) S. 1, Note.
177. Kunstmus. Aarsskr. 1939, S. 126 ff.
178. Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet. Udeladt af Glarbo i Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 127.
179. »Maanens Opgang over en Landsby« af Aert van der Neer

- (1603-1677). Kunstmuseets Kat. 1946, 499. Cf. Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 126.
180. Cf. Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 126. Dette Billede synes aldrig at være kommet til Danmark.
181. Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 126 og S. 127. Billedet, der efter alt at dømmes ikke har været af Poussin (cf. W. Friedländer, *Nicolas Poussin (1914)* S. 271, *Historische und poetische Darstellungen*), er aldrig kommet til Danmark.
182. Om Wallich Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 129 og 133 ff. (Breve af 19. Okt. 1809 og 30. Jan. 1810).
183. Axel Kjerulf, *Nordens Don Juan Edouard Du Puy (1952)* S. 296.
184. *Magazin for Rejseiagttagelser II (1820)* S. 2 ff. og Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 128 ff.
185. I Brev af 19. Okt. 1809 i Kunstakad. Ark. i Rigsarkivet. Delvis gengivet af Glarbo Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 129.
186. Henri Cardin Jean Baptiste Daguesseau (1746-1826). *Magazin f. Rejseiagttagelser II (1820)* S. 5 ff.
187. Kirurgen Friderich Christian Winsløw (1752-1811).
188. *Magazin for Rejseiagttagelser II (1820)* S. 8 ff.
189. Smstd. S. 12.
190. Smstd. S. 14.
191. Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 130 ff. Brevet af 30. Januar afsluttedes først den 7. Febr., fordi Wallich »ikke ønskede at besværes med forseglede Ting.«
192. I Christian VIII's private Arkiv. Jeg takker Rigsarkivar Axel Linvald for Tilladelse til at offentliggøre dette og to følgende Breve i Kongehusets Arkiv.
193. Antagelig Christian Georg Wilhelm Göricke (1762-1829), Legationspræst i Paris. Han vendte i Foraaret 1810 hjem til Danmark (Danske i Paris gennem Tiderne, udgivet v. Fr. v. Jessen. I (1936) S. 296 ff.
194. Uden Tvivl er her Tale om den i *Magazin for Rejseiagttagelser II (1820)* S. 1-22 givne Skildring.
195. Hans Henrik v. Essen (1755-1824), Rigmarskal.
196. Gustaf Lagerbielke (1777-1837), svensk Gesandt i Paris. Cf. Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 139.
197. Karl Philipp Schwarzenberg (1771-1820), østrigsk Gesandt i Paris. Cf. Kunstmus. Aarsskr. 1939 S. 133.
198. Da Prins Christian Frederiks Brev til West af 26. Febr. 1810, som her hentydes til, ikke er bevaret, er det usikkert, hvorom der tales. Muligvis er MD Rigs greve Magnus v. Dernath (1765-1828), som i Januar 1810 efter at have hørt til Bernadottes Omgivelser var blevet Gesandt i Stockholm (cf. Bobé, *Reventlowske Familiepapirer V (1902)* S. 190 ff. HD kan være Geheimeraad Dreiers Søn, Alexander *Henrik* Guillaumo.
199. Antagelig Bernadotte.
200. Om Prins Primas cf. P. A. Heibergs *Erindringer (1830)* S. 112, 119 og 150.
201. Christian Ditlev Carl Rantzau (1772-1812); se nedenfor Brev til Schubart af 5. April 1810.
202. Vasili (Basil) Lisakewitz (1737-1815), russisk Gesandt i Kbhvn.
203. Charles François Luce Didelot (død 1853), fransk Gesandt i Kbhvn.
204. Alfonso Maria d'Agguirre y Ga-dea Yoldi (1764-1852), Greve, spansk Gesandt i Kbhvn.
205. I et Brev af 30/6 1809 fra Schubart til Münter omtales denne

- Sag (cf. Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1798-1809, IV (1947) S. 413).
206. Friederich Buchwald (1747-1814), Godsejer, fra 1808 bosat i Italien.
207. Frederik Brockenhuus (1758-1846), fra 1801 Attaché ved det danske Gesandtskab i Neapel (Rom og Danmark. Udg. v. Louis Bobé II, S. 184).
208. Brevet er i H. Schubarts Privatarkiv i Rigsarkivet.
209. I A. H. Guillaumos Privatarkiv i Rigsarkivet.
210. Jacob Munch (1776-1839), Maler og Officer. Opholdt sig i Aarene 1806-1810 i Frankrig og Italien.
211. Federigo Salvatore Zoega (1798-1881), den eneste af Georg Zoegas Søønner, der naaede den voksne Alder.
212. Adam Gottlob Detlef Moltke (1765-1843). Originalmodellen af Grev Moltkes Buste nu i Thorvaldsens Museum (Kat. (1951) S. 24, 213). Buste af Herman Schubart fra 1804 i Thorv. Mus. (Kat. (1951) S. 24, 219). Det er uvist, hvilken Statue der er Tale om, da Thorvaldsen udførte flere paa Schubart Foranledning.
213. Johan Ludvig Lund (1777-1867). Maleriet, der skulde udføres for Schubart, er det nedenfor omtalte: Andromache ved Hektors Grav, der nu tilhører Statens Museum for Kunst.
214. Her er antagelig Tale om Giovanni Gerardo di Rossi (1754-1827), Kunstner og Videnskabsmand. Biographie universelle XXVI, S. 523.
215. Carlo Antonini, virksom i Rom ved det 19. Aarhundredes Begyndelse (Thieme-Becker, Künstlerlexicon I, S. 576).
216. I Thorvaldsens Museum. Jeg takker Direktør S. Schultz for Tilladelse til at benytte dette Brev og de i det følgende omtalte Papirer i Thorvaldsens Museum.
217. Jens Peter Møller (1783-1854). Cf. Kunstmuseets Aarskr. 1939, S. 127.
218. Cf. Frederikke Bruns Omtale i »Athene« 1815, S. 305 ff. Samme Sted omtales ogsaa det af West nævnte Maleri, der i 1807 røvedes af Englænderne (S. 302 ff.). Billedet af Andromache ved Hektors Grav og Trojas Brand udstillede paa Charlottenborg 1812. En udførlig Omtale findes i et Brev fra Sophie Ørsted til Sibbern af 10. Maj 1812 (C. N. L. Mynster, Breve til og fra F. C. Sibbern I (1816) S. 30 ff.).
219. Johann Georg Wahl (1781-1810). Cf. J. M. Thiele, Thorvaldsen i Rom (1852) S. 156 ff.
220. Amalie Münster (1767-1814). Biogr. Leks. XVI, S. 318.
221. Niels Flint (1776-1828), Maler. Cf. A. Linvald, Christian VIII (1943), S. 158 og 250.
222. A.-S. Miollis (1759-1815), Roms franske Generalguvernør, boede i Pal. Doria. Cf. Rom og Danmark gennem Tiderne II (1937) S. 191 ff.
223. Den senere Hertug Friedrich IV, Prins af Sachsen-Gotha (1774-1825). Cf. Personallhist. Tidsskrift 1943, S. 102.
224. Antagelig Paul Friedrich August (1783-1853), Prins af Oldenburg. Hans Fader, Peter Friedrich Ludwig (1755-1829), var Prins af Holsten-Gottorp og Administrator af Oldenburg.
225. Antagelig Rudolph Lützow (1780-1858), østrigsk Gesandt i Kbhvn.
226. Stanislaw Poniatowski (1754-

- 1833). Cf. Meddelelser fra Thorvaldsens Museum (1952) S. 18.
227. Pietro Palmaroli (ca. 1778-1828), Maler og Restaurator. Thieme-Becker, Künstlerlex. XXVI, S. 178. Cf. Kunstmuseets Aarsskr. 1939, S. 136.
228. Der er Tale om den af Marchese Vincenzo Giustiniani (1552-1631) i Palazzo Giustiniani i Rom anlagte Skulptursamling.
229. Maa være Bronzefiguren i Kataloget over Wests Samling (1807) S. 369, 5. Dens senere Skæbne er ukendt.
230. Digterinden Friederike Brun, f. Münter (1765-1835).
231. Den danske Gehejmestatsminister Niels Rosenkrantz (1757-1824) sendtes i Foraaret i Anledning af Napoleons Bryllup med Marie Louise af Østrig til Paris (se Danske i Paris gennem Tiderne I, S. 291 ff.). Wrede er den svenske Greve Fabian Wrede (1760-1824), der 1810 i Anledning af den svenske Tronfølge sendtes til Paris for at virke til Fordel for Bernadotte. Cf. Aage Friis, Frederik d. Sjette og det andet sv. Tronfølgervalg. Hist. Tidsskr. 7. Rk. 1, S. 280 og 369.
232. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
233. Sophus Frederik Raben (1784-1828). Cf. Personallhist. Tidsskrift 1943, S. 102.
234. West har fra Thorvaldsen modtaget en Kvittering af 18/7 1810 for Betaling for Bustens Udførelse. Denne Kvittering findes i Thorvaldsens Museum som Bilag til en Skrivelse af 24/6 1820 fra Executorerne i Wests Bo til Thorvaldsen. En af Thorvaldsen egenhændigt udført Kvittering af 3. Juli 1810 er gengivet af J. M. Thiele, Thorvaldsen i Rom I (1852) S. 154. Om Omtalen af denne Sag i Paris i Journal des Debats 5. Marts 1811 se Thiele S. 174.
235. I Kongehusets Arkiv i Rigsarkivet.
236. Tønnes Bruun de Neergaard (1776-1824), Godsejer, Skønaand og Mineralog. Cf. Linvald, Kong Christian VIII (1943) S. 159.
237. Om Christian August (1768-1810), Hertug af Augustenborg som svensk Tronfølger se Aage Friis, anførte Sted, især S. 243 ff. og 270 ff.; om hans Død den 28. Maj 1810 og de Rygter, den gav Anledning til, især S. 257.
238. Oehlschlägers Digt første Gang trykt i Kbhvns. Adresse Contours Efterretninger. Tillæg til Nr. 131, den 6. Juni 1810 (optaget i Oehl's Poet. Skr. XX (1860), S. 27-28).
239. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
240. Thorvaldsens Tegning, Amor legende med en Sommerfugl, var udført samme Aar.
241. Dette Billede, hvis Skæbne i Nutiden er ukendt, blev, som West i Breve af 6. Jan. 1811 til Prins Christian Frederik (Kunstmus. Aarsskr. 1939, S. 135 ff.) og til Heinrich Kilde af 9. Dec. 1810 (se nedenfor) meddeler, beskudiget ved at oprulles galt.
242. Dette Billede købtes fra Wests Bo af Kongen 1813. Det henførtes af Spengler i Kataloget fra 1827 (Nr. 78) til Giulio Cesare Procaccini og tilhører nu Statens Museum for Kunst.
243. Joseph Grassi, tysk Historiemaler (ca. 1758-1838). Cf. Kunstmus. Aarsskrift 1939, S. 136 (Wests Brev til C. F. af 6. Jan. 1811),

- hvor han ved en Fejltagelse kaldes Grossi.
244. Madonna af Guido Reni købtes af Kongen 1813. Spengler, Kat. (1827) Nr. 99. Tilhører nu Statens Museum for Kunst.
245. Den til Tizian henførte »Madonna« købtes af Kongen 1813, Spengler Kat. (1827) Nr. 134. Tilhører Statens Mus. for Kunst. Det henføres til Palma Vecchios Skole.
246. Giorgiones Landskab købtes af Kongen 1813. Spengler Kat. (1827) Nr. 140. Det gik til Grunde ved Christiansborgs Brand 1884.
247. De to Billeder af Carlo Dolci (cf. Kunstmus. Aarsskr. 1939, S. 136) købtes af Kongen 1813. Spengler Kat. (1827) Nr. 48-49. De tilhører nu Statens Museum for Kunst.
248. Salvator Rosas Søstykke købtes af Kongen 1813. Spengler, Kat. (1827) Nr. 60. Tilhører nu Statens Museum for Kunst; henføres til Salvator Rosa's Skole.
249. Det til Poussin henførte »Joseph, der udtolker Pharaos Drøm« købtes af Kongen 1813. Spengler, Kat. (1827) Nr. 691. Det anføres ikke i Nutiden blandt Poussins Værker (Friedländer, Nicolas Poussin, München 1914, S. 269-70). Tilhører nu Statens Museum for Kunst.
250. Købt af Kongen 1813. Spengler, Kat. (1827), Nr. 89. Tilhører nu Statens Museum for Kunst.
251. Det allegoriske Billede af Carlo Cignani, som Spengler (Kat. (1827) Nr. 127) kaldte Vertumnus og Pomona, købtes af Kongen 1813. Det gik til Grunde ved Christiansborgs Brand 1884.
252. »Madonnas Kroning« af Domenichino købtes af Kongen 1813. Spengler, Kat. (1827) Nr. 109. Tilhører nu Statens Museum for Kunst.
253. De to Domenichino-Portrætter købtes af Kongen 1813, Spengler Kat. (1827), Nr. 107 og 108 (det sidste nu anset for at være en Kopi). Tilhører Statens Museum for Kunst.
254. Den Kreds omkring Danskerne P. O. Brøndsted (1780-1842) og Georg Koës (1782-1811), der i 1810 opholdt sig i Rom undervejs til Grækenland, bestod af Otto Magnus Freiherr von Stackelberg (1787-1837), Karl Freiherr Haller v. Hallerstein (1774-1817) og Maleren Jakob Link (Linkh) (1786-1841).
255. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
256. Zacharias Werner (1768-1823).
257. Vincenzo Camuccini (1771-1844). Om Udstillingen, der kom i Stand paa Foranledning af General Miollis, meddelte Schubart i en Beretning til det danske Udenrigsministerium af 20. Novbr. 1810 (cf. L. Bobé, Thorvaldsen i Kærlighedens Aldre (1938) S. 66).
258. De omtalte Gemmer kendes ikke mere.
259. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
260. Michele Arditi (1745-1838). Se »Antik-Cabinetet 1851«, udg. af Nationalmuseet 1951, S. 68.
261. Giuseppe Capece Latro (1744-1836). Cf. »Antik-Cabinetet 1851« S. 62 ff. og Personallist. Tidsskr. 1943, S. 114.
262. Datoen fremgaar af det nedenfor gengivne Brev til Henrich Kilde af 9. Dec. 1810.
263. Brevet i Thorvaldsens Museum.
264. Raphael Morghen (1758-1833), italiensk Kobberstikker.

265. Nu i Nationalmuseets Antiksamling. Inv. Nr. ABb 29.
266. Cf. Wests Beretning nedenfor i Brev til H. Kilde af 9. Dec. 1810 og Brev til C. F. af 6. Januar 1811 (Kunstmus Aarsskr. 1939, S. 136). Det kan ikke ses, hvilket Maleri i den aldobrandiniske Samling det er, West i særlig Grad mener beslægtet med sit.
267. I det kgl. Bibliothek. Nu NBD 2 rk; indtil 1954 Add. 17 Fol. (Breve til Nyerup).
268. En Del af de nævnte Vaser indgik 1813 i Kongens Samling og er nu i Nationalmuseets Antiksamling («Antik-Cabinetet 1851» (1951) S. 142, Fig. 45. De to »pae-nates« er to hellenistiske græske Terrakottafigurer fra Syditalien (Breitenstein, Cat. of Terracottas in the Dan. Nat. Mus. (1941), Nr. 668 og 673, Pl. 81-82). Gemmerne kan ikke mere paavises. Ogsaa to romerske Terrakottarelieffer ejede West (Breitenstein, anf. Cat. Nr. 108 og 114) og to Vægfragmenter med malet Dekoration fra Pompeji (Inv. Nr. ABb 30, Kat. over Wests efterladte Malerier (1813) Nr. 47).
269. De præparerede Farver, West modtog, findes ikke mere.
270. Antagelig Louis Claude le Normand de Bretteville (1744-1835). Han ejede 1804-1818 Gaarden Susaa ved Fagsted under Brahetrolleborg. Bobé, Reventlowske Familiepap. VIII, S. 73 ff. Julius West ejede Sletterødgaard (Bobé V, S. 259).
271. Af nedennævnte Brev fra C. F. Høyer til West af 8. December ses det, at Høyer og Thorvaldsen har modtaget et Brev fra West fra Parma og eet fra Paris af 17. Nov. 1810.
272. Høyers Brev er nu i Thorvaldsens Museum (cf. Julius Lange, Udv. Skrifter I (1900) S. 123).
273. Nu i Thorvaldsens Museum. Udg. af Julius Lange, anf. Sted S. 123 ff.
274. I Thorvaldsens Museum.
275. Jens Osvaldus Hallander (1786-1832), senere Toldinspektør.
276. Christian, Wests Tjener, omtales særligt i nedennævnte Brev af 9. Juni 1811 til A. H. Guillaumo i Paris.
277. Gotfr. v. Schmidten (1784-1852).
278. I det Kgl. Bibliothek. Add. 1140.4:0. Er uden Adressat og ikke anført i Krarups Kat. over Universitetsbibliothekets Haandskr. (1929) I, S. 201, da han ikke havde identificeret Afsenderen B:L:.
279. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
280. Møllers Brev er i Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
281. Kunstmuseets Aarsskr., 1939, S. 130 ff. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
282. Dominique Vivant Denon (1747-1825), Direktør for Museum Napoleon. Cf. Kunstmus. Aarsskr. 1939, S. 134.
283. I Thorvaldsens Museum.
284. Kunstmuseets Aarsskrift 1939, S. 138; se ogsaa S. 141. Blandt Breve fra 1811 til Akademiet fra J. P. Møller findes som Bilag til Brev af 11. April en Erklæring med Wests Haand af 28. Marts 1811, hvor han anbefaler Møller baade som Restaurator og som original Maler.
285. Brevet er nu i Thorvaldsens Museum, der ogsaa ejer en Konzept til det. Medens Høyers Brev ikke tidligere er kendt, er Thorvaldsens publiceret af Julius Lange,

- Udv. Skrifter I, S. 124 ff. Cf. Thiele, Thorvaldsen i Rom I (1852) S. 175.
286. Af dette Brev er det her anførte kun delvis medtaget af Henny Glarbo i Kunstmus. Aarsskr. 1939, S. 139.
287. I det kgl. Bibliothek. Add. 1140. 4:0.
288. I A. H. Guillaumos Privatarkiv i Rigsarkivet.
289. I Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet.
290. Dansk Litteratur-Tidende 1811, S. 198 ff.
291. I det kgl. Bibliothek. Additamenta 16. Fol.
292. Saadanne utrykte Arbejder kom ikke senere frem.
293. Det er uvist, om de to Portrætter, der her omtales, er blandt de ovenfor gengivne, eller der har været flere Portrætter, som nu ikke mere kendes.
294. Papirer vedrørende Wests Samlinger i Kunstakademiets Arkiv i Rigsarkivet. Skiftepapirer m. m. i Landsarkivet i Kbhvn.
295. Christian Horneman (1765-1844).
296. Malerierne, Prinsen kendte, og som snart efter maa være kommet til Danmark, var især de i Wests Brev af 7. Juli 1810 omtalte, der – paa nær Albanis Magdalene – var de 13 Billeder, Kongen sammen med Maaneskinsbilledet af van der Neer købte af Boet. Dette fremgaar af en Fortegnelse over disse 14 Malerier, der tidligere var i den Abrahams'ske Autografsamling, nu er i Landsarkivet.
297. Niels Iversen Schow (1754-1830), Professor i de klassiske Sprog.
298. Christian Ramus (1765-1832), Numismatiker.
299. Fortegnelse over 59 Malerier, en del antike Vaser, Stene med Indfatning og deslige Konstsager, der tilhøre Etatsraad og Ridder Wests Dødsbo, og i April Maaned dette Aar skulle bortsælges i Kjøbenhavn ved offentlig Auktion.
300. I Antiksamlingens Inventar findes om Proveniensen af Frescomaleriet følgende Anmærkning, der skyldes Ludvig Müller, som fra 1866-1891 var Samlingens Direktør: »Det *pompejanske Maleri* i 1809 udfanget af Væggen af et da nyligt udgravet Huus i Pompeji og foræret den danske Generalconsul West af Dronning Caroline, Joachim I (Murat)s Gemalinde. (Efter mundtlig Meddelelse af West til Konferentsraad Thomsen).« Efter al Sandsynlighed har C. J. Thomsen misforstaaet West, da denne Angivelse ikke stemmer med Wests egne Ord i de her gengivne Breve til H. Kilde af 9/12 1810 og til Prins Christian Frederik af 6/1 1811 (S. 254 galt 22/9 1809). Begge Steder har Hertugen af Bracciano foræret West Maleriet. Ludvig Müller har anset det for ægte ligesom andre samtidige Arkæologer, Wieseler i Göttinger gelehrte Anzeigen 1863, p. 1933 og Farnell i Journal of Hellenic Studies IX, 1888, S. 33 b, hvor det fremhæves blandt Seværdighederne i det danske Museum. Senere er dets Ægthed blevet betvivlet, og man har beklageligvis fjernet den Indramning, hvori West havde bestemt, det stedse skulde blive.
301. Cf. Note 268.
302. Udenrigsminister Niels Rosenkrantz skrev den 30. Aug. 1811 til Thorvaldsen, der den 30. Sept

- samme Aar svarede, at Sagerne kunde sendes hjem »paa første Vink«. (Thiele, Thorvaldsen i Rom I (1852), S. 176).
303. I Thorvaldsens Museum.
304. Brevet til Freund i det kgl. Bibliothek. Additamenta 257 Fol.
305. Inv. Nrr. ABb 6 (Kejserbusten), ABb 10 (Satyrhovedet) og ABb 21 (Sarkofagfragmentet).
306. Magazin for Rejsciagtagelser I (1820), S. 187.

Selskabet for dansk Kulturhistorie

- Svend Aakjær*, stadsarkivar.
Gudmond Boesen, museumsinspektør, slotsforvalter.
Frithiof Brandt, professor, dr. phil.
Niels Breitenstein, overinspektør, mag. art.
Christian Elling, professor, dr. phil.
Georg Galster, overinspektør.
Edvard Gotfredsen, professor, dr. med.
H. P. Hansen, museumsforstander.
Victor Hermansen, museumsinspektør, mag. art.
Stig Iuul, professor, dr. jur.
Bjørn Kornerup, kgl. ordenshistoriograf, dr. theol.
Torben Krogh, professor, dr. phil.
Axel Linvald, rigsarkivar, dr. phil.
Vilhelm Lorenzen, dr. phil.
Hugo Matthiessen, fhv. museumsinspektør, mag. art.
Robert Neiiendam, teaterhistoriker, museumsleder.
Otto Norn, museumsinspektør, dr. phil.
Bjørn Ochsner, inspektør, mag. art.
K. F. Plesner, lektor, dr. phil.
Paul V. Rubow, professor, dr. phil.
Godtfred Skjerne, museumsdirektør.
Jan Steenberg, redaktør, dr. phil.
Axel Steensberg, overinspektør, dr. phil.
Ejnar Thomsen, professor.
Kai Uldall, overinspektør.
- Francis Bull*, professor, dr. philos., Oslo.
Sigurd Erixon, professor, fil. dr., Stockholm.
Harry Fett, fhv. riksantikvar, dr. philos., Oslo.
Ragnar Josephson, professor, fil. dr., Lund.
O. Walde, f. d. förstebibliotekarie, fil. dr., Uppsala.

Kr. 20,50

NORDLUNDE, KØBENHAVN